Egzamin ósmoklasisty

ZGODNE Z WYTYCZNYMI CKE

Zadania z odpowiedziami

- teoria w skrócie
- rozwiązania krok po kroku #PlatformaOperon
- rozwiązany arkusz

REPETYTORIUM

Język polski

OPERON
Edukacja jest podróżą

REPETYTORIUM

Egzamin ósmoklasisty

JĘZYK POLSKI

zadania • arkusze • wypracowania • lektury

Ewa Frączek
Jolanta Eisner
Beata Parchem-Albecka
Małgorzata Cichewicz
Agnieszka Willma

OPERON
Edukacja jest podróżą

Projekt okładki: **Paweł Kwacz**
Redaktor prowadzący: **Magdalena Kuchnowska**
Redakcja językowa: **Marlena Dobrowolska**
Redakcja graficzna i skład: **Katarzyna Gostępska, Danuta Jarzembek**
Korekta: **Monika Turała**

Zdjęcia: Bałtycki Teatr Dramatyczny w Koszalinie, cyrkbezzwierzat.pl, demotywatory.pl, FORUM, Fundacja Gaja, Gdański Teatr Szekspirowski, Barbara Gulbinowicz, Sebastian Kubica, memy.pl, Muzeum Narodowe w Warszawie, planszedydaktyczne.pl, Shutterstock, Teatr im. L. Solskiego w Tarnowie, Teatr Mały w Łodzi, Teatr Narodowy w Warszawie

Wydawnictwo Pedagogiczne OPERON oświadcza, że z należytą starannością podjęło wszelkie działania zmierzające do powiadomienia podmiotów majątkowych praw autorskich do utworów słownych i fotograficznych wykorzystanych w testach o zamiarze ich publikacji celem uzyskania od twórców lub ich następców prawnych wymaganej zgody za przysługującym wynagrodzeniem w stosownej wysokości. Osoby, których prawa w sposób niezawiniony przez wydawnictwo zostały naruszone, prosimy o bezpośredni kontakt z wydawcą.

© Copyright by Wydawnictwo Pedagogiczne OPERON Sp. z o.o. & Ewa Frączek, Jolanta Eisner, Beata Parchem-Albecka, Małgorzata Cichewicz, Agnieszka Willma
Gdynia 2018
Wszelkie prawa zastrzeżone. Kopiowanie w całości lub we fragmentach bez zgody wydawcy zabronione.
N8365

Wydawca:
Wydawnictwo Pedagogiczne OPERON Sp. z o.o.
81-212 Gdynia, ul. Hutnicza 3
tel. centrali 58 679 00 00
e-mail: info@operon.pl
www.operon.pl

ISBN 978-83-8197-287-1

SPIS TREŚCI

Egzamin ósmoklasisty

Twój pierwszy oficjalny egzamin na zakończenie szkoły podstawowej ... 4
Język polski na egzaminie ... 6
Sprawdzone sposoby na skuteczną naukę ... 7

I. Tworzymy wypracowania – ćwiczenia

Charakterystyka ... 8
Rozprawka ... 14
Opowiadanie twórcze ... 20
Opis przeżyć wewnętrznych ... 27
Przemówienie ... 32
Recenzja ... 38
Artykuł ... 44
Wywiad ... 51
List ... 57
Sprawozdanie ... 63

II. Krótkie formy wypowiedzi – ćwiczenia

Ogłoszenie ... 68
Zaproszenie ... 71
Dedykacja ... 74

III. Kształcenie literackie – testy

Liryka ... 76
Epika ... 81
Dramat ... 86
O odkrywaniu prawdziwego sensu utworu ... 91
Teksty publicystyczne ... 95
Teksty naukowe i popularnonaukowe ... 100
Interpretacja dzieł sztuki i materiałów ikonograficznych ... 104

IV. Kształcenie językowe – testy

Fonetyka ... 109
Słowotwórstwo ... 113
Fleksja ... 117
Składnia ... 122
Mowa zależna i niezależna ... 127
Bogactwo i zróżnicowanie słownictwa ... 130
Style funkcjonalne ... 135

V. Tworzenie wypowiedzi – testy

Retoryka ... 139

VI. Lektury obowiązkowe – testy

Charles Dickens, *Opowieść wigilijna* ... 143
Aleksander Fredro, *Zemsta* ... 147
Jan Kochanowski, *Treny* ... 150
Pieśni i fraszki Jana Kochanowskiego ... 154
Aleksander Kamiński, *Kamienie na szaniec* ... 157
Ignacy Krasicki, *Żona modna* ... 162
Adam Mickiewicz, *Reduta Ordona* ... 166
Adam Mickiewicz, *Śmierć Pułkownika* ... 170
Adam Mickiewicz, *Świtezianka* ... 174
Adam Mickiewicz, *Dziady*, cz. II ... 179
Adam Mickiewicz, *Pan Tadeusz* ... 183
Adam Mickiewicz, *Sonety krymskie* ... 187
Antoine de Saint-Exupéry, *Mały Książę* ... 190
Henryk Sienkiewicz, *Quo vadis* ... 194
Henryk Sienkiewicz, *Latarnik* ... 197
Juliusz Słowacki, *Balladyna* ... 201
Stefan Żeromski, *Syzyfowe prace* ... 205
Sławomir Mrożek, *Artysta* ... 209
Melchior Wańkowicz, *Ziele na kraterze, Tędy i owędy* ... 213
Obowiązkowe utwory liryczne ... 218

VII. Przykładowy arkusz egzaminacyjny Centralnej Komisji Egzaminacyjnej

– rozwiązanie krok po kroku ... 221

VIII. Przykładowe arkusze egzaminacyjne

Arkusz 1 ... 243
Arkusz 2 ... 253

Odpowiedzi do testów i arkuszy z tej publikacji na **www.takzdam.pl**

I. TWORZYMY WYPRACOWANIA – ĆWICZENIA

CHARAKTERYSTYKA

Charakterystyka to jedna z form wypowiedzi. To możliwie **dokładny opis osoby** – zarówno tej istniejącej w rzeczywistości (np. ważnej osobistości, artysty, kogoś, kogo cenimy), jak i fikcyjnej. Poprzez „opis" rozumie się zarówno **przedstawienie cech fizycznych wybranej osoby** (jej wyglądu) **oraz cech charakteru**. Nie jest to jednak tylko przedstawienie faktów, lecz **również ich ocena oraz prezentacja własnych spostrzeżeń**. Podczas pisania charakterystyki ćwiczymy tworzenie samego opisu, jak i umiejętność wyciągania wniosków na podstawie zachowania czy przemyśleń postaci fikcyjnej bądź osoby istniejącej naprawdę.
Strukturę tej formy wypowiedzi omówimy na przykładzie charakterystyki Małego Księcia z powieści Antoine`a de Saint-Exupéry.

- **Budowa charakterystyki jest określona dość dokładnie**. Nieprzypadkowo w pierwszej kolejności zalecane jest zaprezentowanie charakteryzowanego bohatera (postaci), później - opisanie jego cech, a dopiero na końcu ocena. Taki układ pomaga zachować przejrzystość, ułatwia także pracę samemu piszącemu.

Element budowy	Zawartość
Wstęp	Rozpoczynamy od zaprezentowania postaci. Osoba, która będzie czytać wypracowanie, musi wiedzieć od początku, o kim będzie czytać, **a więc jaka postać będzie opisywana** (bohater literacki czy sąsiad; postać fikcyjna czy rzeczywista; jeśli to postać fikcyjna, należy wskazać, z jakiej książki lub filmu). We wstępie także należy określić, **kim jest dana postać**. Jeśli planujemy opisywać Małego Księcia, nie powinniśmy rozpoczynać od informacji o kolorze jego włosów. Najlepiej **wyobrazić sobie, że czytelnik nie wie o nim nic**. Następnie podaj **najważniejszą informację o naszym bohaterze – fakt, który najlepiej go określa**. Uwaga! Na tym etapie szczegóły nie są istotne. Dobry wstęp do tej formy wypowiedzi składa się z około czterech zdań zawierających **przedstawienie charakteryzowanej osoby oraz podstawowych informacji na jej temat.** We wstępie **staraj się nie nadużywać wypowiedzi w pierwszej osobie**. Możesz posłużyć się takimi formami, uzasadniając wybór bohatera: Wybrałem tę postać, ponieważ zrobiła na mnie duże wrażenie. Nie musisz jednak informować w taki sposób: Bohaterem, którego będę charakteryzował, będzie *Mały Książę*, ponieważ czytelnik dowie się tego po przeczytaniu pracy. **Nie dokonuj także szczegółowej oceny bohatera we wstępie**. Tutaj możesz ją ewentualnie zasygnalizować.
Rozwinięcie	W rozwinięciu charakterystyki musi pojawić się kilka punktów obowiązkowych. Zgromadź wszystkie dane na temat postaci, przypomnij sobie wszystkie wydarzenia, w jakich ona uczestniczyła, i zastanów się, jakimi epitetami można ją określić i jakich słów użyć, chcąc o niej komuś opowiedzieć. Najlepiej spisać to w punktach, a potem uporządkować. Charakterystyka nie może być chaotyczna, a cechy należy podzielić na fizyczne (zewnętrzne) i psychiczne.

	Na początku warto opisać **cechy zewnętrzne bohatera**. Jeśli w książce brakuje opisu cech zewnętrznych bohatera, należy napisać, że **o wyglądzie postaci wiemy niewiele**. W takich okolicznościach należy się skupić na charakterze, nie na powierzchowności. Trzeba pamiętać jednak, że **cechy fizyczne to nie tylko wygląd**, ale także wiek, sprawność fizyczna, barwa śmiechu itd. Najważniejszą częścią charakterystyki jest **przywołanie cech osobowościowych bohatera**. Czy był ciekawy świata? Odważny? Niemoralny? Lękliwy? Czy zawsze postępował etycznie? **Nie należy posługiwać się samymi epitetami, lecz wyjaśnić, dlaczego ich użyliśmy.** Innymi słowy, gdy już uznasz, że Mały Książę był nieco naiwny, **uargumentuj taką ocenę, nie zostawiaj jej bez komentarza**. Przywołaj odpowiedni moment w książce, opisz zachowanie bohatera w sytuacji, która potwierdza, że można go określić właśnie tym epitetem. Jeśli chciałbyś, aby twoje rozwinięcie było bogatsze, zwróć uwagę nie tylko na to, jak bohater się zachowuje i co na tej podstawie można wywnioskować, ale także na to, **jakimi wartościami się kieruje, co w życiu ceni**. Ewentualnie – czego nie ceni, jeśli postać budzi w nas mieszane uczucia lub mamy o niej negatywne zdanie. Możesz też **zastanawiać się, dlaczego ktoś postąpił tak, a nie inaczej**. Opisując cechy charakteru postaci, staraj się nie robić tego powierzchownie. Spróbuj wcielić się w postać, zrozumieć, dlaczego zachowała się w taki, a nie inny sposób. Jeśli wiesz, **jak bohatera odbierali inni,** także to przywołaj.
Zakończenie	**Powinno zawierać ocenę postaci**, uwzględniającą twoją opinię o cechach i postępowaniu bohatera. Postaraj się nie kończyć wypracowania stwierdzeniem, z którego niewiele wynika, np. *Mały Książę jest postacią, którą warto naśladować.* Napisz, że *Warto go naśladować, ponieważ...* Podsumowując, oceń także, **która z opisanych wcześniej cech sprawia, że oceniamy bohatera pozytywnie lub negatywnie**. Porównaj sytuację postaci do sytuacji osób żyjących dziś. Z tego najłatwiej wyciągnąć niebanalne wnioski. Na przykład: *Trudno powiedzieć, czy Mały Książę zasługuje na podziw. Jest to postać fikcyjna, żyjąca w innym świecie niż nasz. Na pewno jednak jego ciekawość świata i ludzi zasługuje na pochwałę.*

Bank sformułowań

Charakterystyka jest bogata przede wszystkim w **epitety.** Niestety, nie sposób podać wyczerpującej listy epitetów. Większość z nich (*ładny, miły, sympatyczny, odważny*) przychodzi do głowy od razu. Pamiętaj jednak, aby obok zwykłych, codziennych określeń, używać także tych mniej banalnych.

Przykładowe epitety:
- *atrakcyjny*
- *niepospolity*
- *interesujący*
- *ujmujący*
- *z pozoru zwyczajny*
- *nieprzykuwający uwagi*
- *irytujący*

Przykładowe zwroty przydatne w opisie postaci, niebędące epitetami:
- *Cechą, która wyróżnia tego bohatera spośród znanych mi postaci literackich, jest...*
- *Najważniejszą cechą jego charakteru jest...*
- *Jest on wzorem...*
- *Najmocniejszą stroną bohatera jest...*
- *Ważną rolę odgrywała u niego...*

Zwroty przydatne w argumentowaniu, dlaczego przypisaliśmy bohaterowi taką, a nie inną cechę charakteru:
– *Świadczy o tym scena...*
– *Możemy to poznać po tym, jak...*
– *Widać to najlepiej w momencie, w którym...*
– *Bohater dowiódł tego, gdy...*

Zwroty oceniające:
– *Sądzę, że jest on osobą...*
– *Bohater zasługuje na szacunek, ponieważ...*
– *Wydaje mi się, że postępowanie bohatera można ocenić...*
– *Najbardziej podziwiam bohatera za...*

Przykładowa charakterystyka

Temat: Scharakteryzuj Małego Księcia, tytułowego bohatera książki Antoine'a de Saint-Exupéry.

Przykład

Mały Książę to tytułowy bohater słynnej książki Antoine'a de Saint-Exupéry. Pochodzi on z planety B612 i wędruje po innych planetach w poszukiwaniu odpowiedzi na nurtujące go pytania. W trakcie podróży poznaje interesujące osoby i dowiaduje się wielu rzeczy o świecie.

Mały Książę to chłopiec, którego wieku nie znamy. Wiemy tylko, że jest jeszcze dzieckiem. Ma bardzo jasne włosy, trochę potargane, które napotkany przez niego lis porównuje do łanów zbóż. Ma też rumianą, trochę zatroskaną twarz. Jest chudziutki i bardzo lekki. Gdy jego przyjaciel Pilot bierze go na ręce, nie odczuwa żadnego ciężaru.

Bohater ma interesującą osobowość. Najważniejszą cechą jego charakteru jest otwartość i ciekawość świata. Chce poznawać ludzi i wszystko go interesuje. To dlatego, gdy wędruje po planetach, ze wszystkimi mieszkańcami rozmawia i zadaje im pytania. Jest ich ciekawy nawet wtedy, gdy oni są wobec niego obojętni. Chłopiec wyróżniał się ujmującym sposobem bycia. Kto tylko lepiej poznał Małego Księcia, odczuwał do niego sympatię. Do szczególnych cech przybysza z innej planety należała także troskliwość oraz cierpliwość. Świadczy o tym jego zachowanie wobec baobabów. Chłopiec wiedział, że drzewa mogą zaszkodzić jego Róży, więc codziennie pracowicie wyrywał ich pędy. Kolejną ważną cechą jego charakteru była wrażliwość. Mały Książę kochał piękno. Widać to najlepiej po jego zamiłowaniu do oglądania zachodów słońca.

Uważam, że Mały Książę to postać godna podziwu. Nie dokonał wielkich rzeczy, ale za to umiał wyciągać mądre wnioski ze swoich przygód i był bardzo otwarty. Choć jest postacią fikcyjną, jego cierpliwość i umiejętność słuchania innych ludzi jest warta naśladowania.

Ćwiczenia do tekstu przykładowej charakterystki

1. Znajdź epitety w tekście charakterystyki Małego Księcia.
a) Wypisz je.

.....
.....
.....
.....

b) Do każdego z wypisanych epitetów podaj synonim.

.....

.....

.....

.....

2. Wypisz wszystkie cechy psychiczne Małego Księcia, jakie pojawiają się w powyższej charakterystyce.

.....

.....

.....

.....

3. Wypisz wszystkie argumenty, które w powyższej charakterystyce są uzasadnieniem informacji lub opinii o bohaterze powieści. Bazuj także na fabule *Małego Księcia*.

.....

.....

.....

.....

.....

4. Znajdź w charakterystyce zwroty oceniające.

a) Wypisz je.

.....

.....

.....

.....

b) Do każdego zwrotu oceniającego sformułuj zwrot synonimiczny i zapisz.

.....

.....

.....

.....

c) Do każdego zwrotu oceniającego podaj antonim.

.....

.....

.....

.....

Piszemy charakterystykę krok po kroku

Temat: Napisz charakterystykę mitologicznego Prometeusza.

Wskazówka: Pamiętaj! Zanim zabierzesz się do zadania, przypomnij sobie treść mitu o Prometeuszu.

1. Pracę zacznij od zredagowania wstępu. Pamiętaj, że celem wstępu jest przedstawienie czytelnikowi najważniejszych i najbardziej ogólnych informacji o postaci.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Na podstawie obrazu Luci Giordano *Prometeusz* (na którym widoczny jest orzeł pożerający wątrobę Prometeusza, II poł. XVII w.) opisz wygląd zewnętrzny bohatera.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Wypisz epitety określające osobowość Prometeusza.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Uargumentuj informacjami zaczerpniętymi z fabuły mitu wypisane powyżej określenia.

Wskazówka: Pamiętaj o używaniu zwrotów charakterystycznych dla argumentacyjnej części charakterystyki (patrz: **Bank sformułowań** przed charakterystyką Małego Księcia).

.....

.....

.....

.....

5. Oceń Prometeusza – posłuż się wyrażeniami oceniającymi.

.....

.....

.....

.....

■ **Sprawdź, co umiesz. Samodzielnie napisz charakterystykę.**

Wybierz jeden z poniższych tematów.

1. Napisz charakterystykę bohatera literackiego, który Twoim zdaniem wykazał się odwagą.
2. Istnieją ludzie, którzy niezależnie od okoliczności pozostają wierni swoim ideałom. Napisz charakterystykę bohatera literackiego, który cechował się właśnie taką wiernością.

Podsumowanie

- Charakterystyka może dotyczyć osoby istniejącej w rzeczywistości lub fikcyjnej.
- Opisywaną osobę należy czytelnikowi „przedstawić".
- Opisujemy wygląd osoby, jej cechy charakteru oraz wartości, którymi się kieruje.
- W charakterystyce pojawia się nasza ocena opisywanej postaci.
- Cechy charakteru oraz ocena muszą być uargumentowane.

ROZPRAWKA

Rozprawka to **forma o ścisłych regułach kompozycyjnych**. Nazwa tej pracy pochodzi od czasownika rozprawiać, przez co wydawać by się mogło, że polega ona na rozbudowanych rozważaniach. Jednak jest ona wyjątkowo syntetyczną wypowiedzią – ogólną, obejmującą całość zagadnienia z pominięciem szczegółów. Być może wydaje ci się to mocno skomplikowane, jednak jeśli raz nauczysz się pisać rozprawkę, nie będziesz mieć kłopotów z najtrudniejszymi jej realizacjami.

Strukturę tej formy wypowiedzi omówimy podczas rozważań, czy podróże wpływają na człowieka, a jeśli tak, to w jaki sposób i czy wiążą się z pozytywnymi emocjami.

Pisanie rozprawki **polega na rozważeniu pewnego problemu**. Polecenie zawiera prośbę o to, by rozważyć jakiś problem. Może ono być skonstruowane na dwa sposoby:

a) w formie pytania oraz zdania zawierającego czasownik operacyjny (w trybie rozkazującym): ***Czy*** *podróżowanie jest zawsze związane z przyjemnością?* ***Rozważ*** *zagadnienie...* lub ***Oceń*** *słuszność stwierdzenia...*;

b) w formie stwierdzenia oraz zdania zawierającego czasownik operacyjny (w trybie rozkazującym): *Mówi się, że podróże zawsze kształcą. Oceń słuszność tego stwierdzenia.* albo prościej: *Uzasadnij, że podróż i wędrowanie nie zawsze wynikają z chęci poznawania świata.*

Wypowiedź w formie rozprawki polega na:

a) postawieniu tezy (zwięzłym sformułowaniu swojego stanowiska) lub **hipotezy** (sformułowaniu przypuszczenia jako odpowiedzi na zadane w poleceniu pytanie) oraz

b) uargumentowaniu tezy.

Wszystkie argumenty muszą odnosić się do tezy i tworzyć razem logiczną całość.

- Budowa rozprawki jest ściśle określona. **Tezę lub hipotezę postaw we wstępie.** Następnie **każdy akapit przeznacz na argument, wyraźnie go wydzielając, także graficznie** (poprzez wcięcie). Przykłady służące poparciu argumentów możesz czerpać z własnych doświadczeń albo z literatury czy historii. Wszystko zależy od polecenia, w którym **czasami jest jasno wskazane, czy trzeba powoływać się na lektury.** Najczęściej jest to konieczne, zwłaszcza na egzaminie.

Element budowy	Zawartość
Wstęp	We **wstępie musi znaleźć się teza**, czyli stwierdzenie, którego słuszność będziesz udowadniać, lub **hipoteza**, którą będziesz rozważać, aby z tych rozważań wyprowadzić tezę. Postawienie hipotezy jest prostsze niż się wydaje. Gdy masz do czynienia z pytaniem o podróżowanie (lub prośbą o rozważenie sugestii, że np. podróżowanie jest zjawiskiem pozytywnym), tezą będzie odpowiedź, np.: *Uważam, że podróżowanie nie zawsze wiąże się z pozytywnymi emocjami.* *Nie zgadzam się ze stwierdzeniem, że podróże zawsze wpływają na człowieka pozytywnie.* Pamiętaj, że choć teza musi się znaleźć we wstępie, **to jednak wstęp nie może być zbudowany z samej tezy**. Powinien zawierać kilka zdań (przynajmniej dwa). **Przed tezą** może znaleźć się **ogólna, luźna uwaga na temat motywu** wskazanego w poleceniu. Na przykład: *Wiele osób marzy o podróżowaniu./Każdy z nas zna emocje związane z wybieraniem się w podróż.*

Rozwinięcie	Rozwinięcie to **argumenty. Zbierz je, zanim zaczniesz pisać rozprawkę.** Jeśli nie zrobisz planu wypowiedzi, możesz się pogubić. Gdy w poleceniu jest prośba o to, aby problem rozważyć na podstawie tekstów literackich, zastanów się, bohaterowie których lektur wędrowali lub podróżowali. Teksty literackie są przecież ilustracją dla naszych racji. Gdy oprócz przykładów z literatury musisz się także powołać na własne przemyślenia – zastanów się przez chwilę. Nie używaj pierwszych argumentów, które przyjdą ci do głowy, jeśli masz wątpliwości. Akapit poświęcony danemu argumentowi wyjaśnia, dlaczego postawiłeś/postawiłaś daną tezę. Gdy powołujesz się na literaturę i przywołujesz lekturę jako ilustrację argumentu, początek akapitu może wyglądać następująco: *Przykładem bohatera literackiego, który wędrował wbrew swojej woli i bardzo przez to cierpiał, był Odyseusz.* Po takim wprowadzeniu należy oczywiście **wykazać, że znasz historię, na którą się powołujesz**. Dlatego możesz zapisać 2–3 zdania na temat losów przywołanej postaci. Nie streszczaj zbyt wiele, ale przytocz kilka faktów udowadniających swoją rację. **Pod koniec każdego akapitu postaraj się odwołać do tezy**, aby pokazać, że wiesz, o czym piszesz i że panujesz nad tekstem. **Pomocne będą sformułowania:** *Świadczy to o...* *Jak widać...* *Historia bohatera pokazuje, że...* Każdy akapit w rozprawce (nie licząc wstępu i zakończenia) jest zbudowany podobnie. Pamiętaj, aby **unikać sformułowań typu:** *Kolejnym argumentem będzie...* Użyj wyrażeń porównujących, takich jak: *Podobnie podróż ukazana jest w...* *Nieco inaczej przedstawił podróż....* W rozprawce nie ma ograniczenia dla liczby argumentów, ale najbezpieczniej przytoczyć trzy. Pamiętaj jednak, że lepiej, jeśli dokładnie przeanalizujesz choć dwa argumenty, niż skrótowo i niedbale wymienisz ich pięć.
Zakończenie	Zakończenie rozprawki wbrew pozorom jest najtrudniejsze do napisania. Z jednej strony ma ono zamknąć rozważania, z drugiej – bardzo często pojawia się tam powtórzenie tezy. Dlatego formy zakończenia mogą być dwie. **Pierwsza, prostsza** – nie wnosi niczego nowego do wypowiedzi i może brzmieć następująco: *Jak wynika z powyższych przykładów, podróżowanie bywa także przykre i nie zawsze jest przyjemnością.* **Druga forma – wnosi nową treść** do rozprawki. W takim zakończeniu możesz dodać coś, co nie pojawiło się we wstępie lub rozwinięciu. Na przykład: *Ludzie podróżowali od zawsze. Dopiero jednak w dzisiejszych czasach jest to głównie przyjemność. Kiedyś był to wynik konieczności.* Niezależnie od tego, którą formę zakończenia wybierzesz, pamiętaj, że musi ono zawierać sformułowany wniosek z twoich rozważań

Bank sformułowań

We wstępie przez postawienie tezy **przedstawiasz swoje zdanie** na analizowany temat. Pomogą ci w tym takie sformułowania, jak:
– *Uważam, że...*
– *Jestem przekonany/przekonana, że...*
– *Moim zdaniem...*
– *W pełni zgadzam się z tym, że...*
– *Nie sposób zaprzeczyć, że...*

Rozprawka to **wypowiedź argumentacyjna**, zatem używaj zwrotów **związanych z udowadnianiem swojej racji**, na przykład:
– *Przykład ten wyraźnie pokazuje, że...*
– *Jak wynika z...*
– *Można stwierdzić więc, że...*
– *Losy bohatera są ilustracją tego, że...*

W rozprawce **należy się odwoływać do literatury lub własnych przemyśleń – w zależności od polecenia**. Pomocne będą zwroty typu:
– *Jak pokazuje historia...*
– *Najtrafniej ilustrują to losy...*
– *Najlepiej widać to na przykładzie...*
– *Życie bohatera jest przykładem tego, że...*
– *Można zauważyć, że życie często bywa...*

W rozprawce musisz powołać się na kilka przykładów. Przydatne więc będą także **wyrażenia porównujące**:
– *Bardzo podobnie kwestia pokazana jest w...*
– *Tak samo do tematu podchodzi...*
– *Nieco inaczej przedstawia problem...*
– *Nie tylko w przypadku...*
– *Także w książce...*

Przykładowa rozprawka

Temat: Napisz rozprawkę, w której rozważysz, czy powieści historyczne słusznie znalazły się na liście lektur. W swojej pracy powołaj się przynajmniej na jeden przykład z literatury.

Przykład

Na liście lektur dla szkoły podstawowej znalazły się utwory należące do literatury historycznej. Polecono je zarówno jako obowiązkowe, jak i uzupełniające.

Moim zdaniem to bardzo dobrze, że literaturą historyczną będziemy się zajmować również na lekcjach języka polskiego. Postaram się udowodnić słuszność tej tezy.

Przede wszystkim literatura historyczna pozwala poznać realia czasów, o których opowiada. Z podręcznika historii niewiele można się dowiedzieć o tym, jak dawniej żyli zwykli ludzie. Natomiast powieści przybliżają ich codzienność. Potwierdza to utwór H. Sienkiewicza „Quo vadis" i zawarte w nim opisy domów i ich wyposażenia, strojów oraz przedmiotów, których używali i którymi się otaczali najwyżsi dostojnicy rzymscy z cesarzem Neronem włącznie, a także warunki życia niewolników i biedoty. Podręczniki zawierają informacje o prześladowaniach pierwszych chrześcijan i pożarze Rzymu, ale to literatura piękna pozwala naprawdę odkryć, jaką tragedię przeżywali ci ludzie oraz wzbudzić w sobie podziw dla postaw i głębokiej wiary pierwszych chrześcijan i współczucie dla ich ogromnego cierpienia.

Kolejnym ważnym faktem przemawiającym za słusznością umieszczenia tej literatury na liście lektur jest to, że daje ona możliwość bliższego poznania postaci historycznych – zarówno ich wielkich czynów, jak i osobowości, upodobań, słabostek. Dzięki temu można na nich spojrzeć nie tylko jak na postacie pomnikowe, lecz także jak na ludzi, którzy mają swoje marzenia i troski. Przez to stają się o wiele bliżsi

czytelnikom. Jako przykładem posłużę się tu książką A. Kamińskiego „Kamienie na szaniec". Autor pozwolił czytelnikowi poznać bohaterów znanych z historii jako przyjaciół, sportowców, chłopców, którzy lubią kino i słodycze, kochają swoich najbliższych i troszczą się o nich.

Na koniec zwrócę uwagę na fakt, że literatura historyczna pozwala lepiej zrozumieć wydarzenia z przeszłości. Wyjaśnia, dlaczego podjęto takie, a nie inne decyzje, co skłoniło osoby czy całe społeczności do określonych działań. Potwierdzeniem jest chociażby powieść H. Sienkiewicza „Krzyżacy". Utwór pomaga odkryć, co doprowadziło Polaków do tak zdecydowanego przeciwstawienia się potędze krzyżackiej. Pycha większości rycerzy zakonu była tak wielka, że na chwilę przed decydującą bitwą próbowali upokorzyć swojego przeciwnika, posyłając mu nagie miecze. Na to Polacy mogli odpowiedzieć tylko w jeden sposób – zaciętą walką na śmierć i życie.

Uważam, że przedstawione argumenty wystarczająco dowodzą, że literatura historyczna słusznie znalazła się na liście lektur szkolnych. Nie tylko wyjaśnia dawne zdarzenia, lecz także pozwala bliżej poznać realia życia przodków i wczuć się w ich sytuację. Może też zgodnie ze starym powiedzeniem „historia jest nauczycielką życia" uchroni obecne i przyszłe pokolenia przed błędami i ich zgubnymi skutkami.

Ćwiczenia do tekstu przykładowej rozprawki

1. Wypisz tezę z tekstu rozprawki.

.....

.....

.....

.....

.....

2. Zanotuj w punktach trzy argumenty, które pojawiły się w powyższej rozprawce.

.....

.....

.....

.....

3. Porównaj wstęp i zakończenie rozprawki. W zakończeniu podkreśl fragment wnoszący coś nowego – informację lub refleksję, która nie pojawiła się we wstępie. Zapisz ją poniżej.

.....

.....

.....

.....

4. Znajdź w rozprawce wyrażenia porównujące i je wypisz.

.....

.....

.....

.....

5. Sformułuj i zapisz zwroty synonimiczne do tych podanych poniżej.

a) *Z podręcznika historii niewiele można się dowiedzieć o tym, jak dawniej żyli zwykli ludzie.*

.....

.....

.....

.....

b) *Na koniec zwrócę uwagę na fakt, że literatura historyczna pozwala lepiej zrozumieć wydarzenia z przeszłości.*

.....

.....

.....

.....

Piszemy rozprawkę krok po kroku

Temat: Odpowiedz w formie rozprawki na pytanie, czy szczęście zależy od nas samych, czy od ludzi, którzy nas otaczają. W pracy powołaj się przynajmniej na jeden tekst literacki lub film.

1. Swoją pracę zacznij od postawienia tezy. Zastanów się, jakiej odpowiedzi na pytanie udzielisz. Wyraźnie określ swoje zdanie.

.....

.....

.....

.....

2. Po postawieniu tezy zredaguj cały wstęp. Pamiętaj, aby zacząć od ogólnych stwierdzeń, a dopiero później przywołaj tezę.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Wypisz w punktach argumenty, których użyjesz w pracy.

.....

.....

.....

.....

.....

4. Zapisz tytuły przynajmniej trzech książek lub filmów, na które możesz się powołać w rozprawce.

.....

.....

.....

5. Rozwiń jeden z argumentów w osobnym akapicie.

.....

.....

.....

.....

6. Wyobraź sobie, że ktoś mógłby dowodzić słuszności tezy przeciwnej do twojej. Napisz przynajmniej jeden kontrargument do własnych argumentów.

.....

.....

.....

.....

7. Zredaguj zakończenie rozprawki w taki sposób, aby nie było tylko powtórzeniem tezy.

.....

.....

.....

.....

.....

■ **Sprawdź, co umiesz. Samodzielnie napisz rozprawkę.**
Wybierz jeden z poniższych tematów.

1. Uzasadnij w formie rozprawki, że dzieciństwo to okres beztroski i piękna. W pracy powołaj się przynajmniej na jedno dzieło literackie i jedno filmowe.

2. Czy nieposłuszeństwo może być uzasadnione? Napisz rozprawkę, w której odniesiesz się do tego problemu. Odwołaj się do wybranej książki z listy lektur obowiązkowych oraz do wydarzenia z historii.

Podsumowanie

- Rozprawka ma ściśle określoną kompozycję: wstęp z tezą lub hipotezą, argumenty i zakończenie.
- Pisanie rozprawki polega na rozważeniu pewnego problemu.
- Teza to sformułowanie swojego stanowiska (stwierdzenia w trybie oznajmującym), a hipoteza – przypuszczenie.
- Na każdy argument powinien być przeznaczony oddzielny akapit.
- Argumenty muszą odnosić się do tezy i tworzyć razem logiczną całość.
- Zakończenie może być potwierdzeniem tezy/hipotezy lub sformułowaniem nowego wniosku.

OPOWIADANIE TWÓRCZE

Opowiadanie jest **wypowiedzią narracyjną**. W tej formie przedstawiasz wybrany wątek: **fantastyczny**, w którym pojawiają się nieistniejące w rzeczywistości postacie i nieprawdopodobne wydarzenia, lub **realistyczny**, który mógłby się rozegrać w rzeczywistości. Najbardziej atrakcyjne w opowiadaniu jest to, że **tworzysz własną historię**.

Opowiadanie to ulubiona forma wypowiedzi pisemnej wielu uczniów. Wydaje się, że do jego napisania wystarczy tylko uruchomić wyobraźnię. Wbrew pozorom to jednak dosyć trudne zadanie: trzeba wymyślić przebieg akcji, wykreować ciekawych bohaterów, a na dodatek opowiedzieć o nich w sposób poprawny formalnie. Wykonaj ćwiczenia z pisania, aby się nauczyć, jak łączyć zasady tworzenia tego gatunku z kreatywnością.

W opowiadaniu **mogą pojawiać się dialogi, ale nie zawsze są potrzebne**. Jeśli w części otwartej egzaminu w poleceniu będzie wprost powiedziane, aby użyć dialogów, to wówczas musisz to zrobić. Jednak jeśli takiej wytycznej nie będzie, to pamiętaj, że **możesz wpleść dialog w swoją pracę**.

Kolejnym elementem wzbogacającym opowiadanie są opisy miejsc, osób i przeżyć wewnętrznych. Stanowią one ciekawy dodatek do historii i pozwalają lepiej ją sobie wyobrazić.

Najważniejsze jest to, aby **mieć pomysł na opowiadanie**. Nie należy pisać spontanicznie – trzeba **mieć plan**. Najlepiej odpowiedzieć sobie na kilka pytań:

– Kim będzie mój bohater?
– Co mu się przytrafi?
– Jak się skończy cała historia?
– W którym momencie nastąpi zwrot akcji?
– Gdzie i kiedy będzie się toczyć akcja?

Dopiero gdy odpowiesz sobie na te pytania, możesz zabrać się do pracy.

Strukturę tej formy wypowiedzi omówimy na przykładzie opowiadania *Najlepszy kolega*.

- **Budowa** opowiadania jest trzyczęściowa: składa się ono ze **wstępu**, **rozwinięcia** i **zakończenia**. Czasami rozwinięcie może mieć tylko jeden akapit, a czasami, gdy pojawia się kilka zwrotów akcji – dwa lub trzy. Opowiadanie różni się od innych form wypowiedzi tym, że **musi mieć tytuł**.

  Przed rozpoczęciem pracy zdecyduj, **czy narrator opowiadania będzie pierwszoosobowy, czy trzecioosobowy**. Podobnie musisz wybrać czas opowiadania – **przeszły** lub **teraźniejszy**. Wyboru trzymaj się konsekwentnie – od początku historii do końca.

Element budowy	Zawartość
Wstęp	Wstęp do opowiadania nie musi być długi. Przybliżysz w nim okoliczności, w których będzie się działa historia, czyli wskażesz miejsce i czas akcji. W zdecydowanej większości przypadków także we wstępie wymienia się bohaterów. Już we wstępie możesz zamieścić opisy. Dobrze, aby opowiadanie **zaczęło się intrygująco albo sugerowało czytelnikowi, że coś się wydarzy**. Możesz osiągnąć to, stosując sformułowania typu: *Wydawało się, że tego lata nic ciekawego już się nie przydarzy.* *Grzegorz nigdy nie miał przyjaciół. Rówieśnicy nie przepadali za nim z powodu jego nietypowych cech charakteru. Ale to właśnie jemu przytrafiła się wielka przygoda.* Aby stworzyć ciekawy wstęp, wcześniej skonstruuj plan, tak by w dalszej części opowiadania zaspokoić ciekawość czytelników i wyjaśnić, co właściwie się wydarzyło.

Rozwinięcie	Rozwinięcie to akcja właściwa, a więc **przedstawienie wydarzeń po kolei**. To w rozwinięciu **wprowadzasz dodatkowe postaci, opisy czy dialogi**. Pamiętaj jednak, aby nie poświęcać wątkom pobocznym zbyt wiele czasu – nie należy mnożyć informacji niewiele wnoszących do akcji. Jeżeli akcja rozgrywa się w starym, opuszczonym domu, warto opisać go w miarę dokładnie. Jednak jeśli dwie osoby idą przez las, który nie odgrywa wielkiej roli w opowiadaniu, należy go opisać tylko w takim stopniu, aby czytelnik mógł go sobie wyobrazić. **Postacie – od pierwszoplanowych do epizodycznych – powinny być interesujące.** Lepiej czyta się opowiadanie zawierające informacje o postaciach uczestniczących w wydarzeniach. Jeśli chcesz opowiedzieć na przykład historię dnia, w którym nic ci się nie udawało i zabrakło pieniędzy na lody, które miały ci poprawić humor, dodaj kilka szczegółów. O wiele ciekawsze dla czytelnika będzie wyobrażenie sobie całej sytuacji, gdy napiszesz, że sprzedawca lodów był mrukliwy i wyglądał, jakby mu było za gorąco. Bezwartościowe jest jednak zbytnie rozwodzenie się nad bohaterami nieistotnymi. **Wszystko musi zmierzać do punktu kulminacyjnego i rozwiązania akcji.** Punkt kulminacyjny to moment kluczowy, od którego akcja dobiega już końca. Opowiadanie powinno być dynamiczne, szczególnie jego część środkowa. Osiągniesz ten efekt, **stosując dużo czasowników**. Pamiętaj też, że tekst może być **urozmaicany niebanalnymi dialogami. Nie stosuj tylko czasowników *spytał* czy *powiedział*. Dbaj także o właściwy zapis dialogów** (patrz: przykładowe opowiadanie).
Zakończenie	Zakończenie to zamknięcie utworu. Konflikt czy trudna sytuacja zostają pozytywnie lub negatywnie rozwiązane. Narrator może wtedy przybliżyć dalsze losy bohaterów lub opowiedzieć, jak wydarzenie zmieniło ich życie. Możesz też zakończyć swój wywód puentą. Najważniejsze, aby zakończenie koniecznie znalazło się w twoim opowiadaniu. Nie powinno się urywać historii bez jej podsumowania – opowiadanie może sprawić wrażenie nieprzemyślanego.

Bank sformułowań

Słownictwo przedstawiające czas i miejsce akcji, przydatne we wstępie:
– *Pewnego popołudnia...*
– *Tego lata...*
– *W małej wiosce, w 1914 roku...*
– *To były najdziwniejsze wakacje w życiu.*
– *W pewnej wsi stał stary, walący się dom.*
– *Minęła już prawie połowa ferii...*
– *Działo się to wówczas, gdy...*
– *Nigdy nie zapomnę dnia, w którym...*

Zwroty wprowadzające następstwo czasowe i dynamizujące akcję (najczęściej w rozwinięciu):
– *Z początku...*
– *Nagle...*
– *Wtem...*
– *Właśnie wtedy...*
– *W ostatnim momencie...*
– *Po chwili okazało się, że...*

Słownictwo przydatne w dialogach:
– *kontynuował/kontynuowała*
– *oznajmił/oznajmiła*
– *stwierdził/stwierdziła*
– *zaprzeczył/zaprzeczyła*
– *mruknął/mruknęła*
– *wydusił/wydusiła z siebie*

Określenia do czasowników budujących dialog:
– *radośnie* (np. *odpowiedział*)
– *spokojnie* (np. *dodała*)
– *bez namysłu* (np. *przyznał*)
– *obojętnie* (np. *odburknęła*)
– *rozpaczliwie* (np. *krzyknął*)

Słownictwo przydatne do wprowadzenia oraz opisu osoby:
– *I wtedy zobaczyła niezwykłą postać.*
– *To nie był zwykły chłopiec...*
– *Nigdy nie widział tak starego człowieka...*
– *Tą postacią okazał się...*

Słownictwo przydatne w zakończeniu:
– *Nigdy nie zapomnę...*
– *Przygoda nauczyła ich...*
– *Od tego czasu...*
– *Wiele lat później...*
– *Sprawiedliwości stało się zadość.*
– *Na szczęście wszystko dobrze się skończyło.*

Przykładowe opowiadanie

Temat: Napisz opowiadanie, którego bohater umiał w trudnych sytuacjach wykorzystać zdobytą w szkole wiedzę. Zastosuj dialog.

Przykład

„Najlepszy kolega"

Piotrek nie był typowym kolegą. Niby nikt nie miał nic przeciw niemu, nie dokuczaliśmy mu nigdy, ale też specjalnie się z nim nie przyjaźniliśmy. Czasem ktoś się pośmiał z tego, ile pytań zadaje nauczycielowi podczas lekcji. Ale on się tym nie przejmował. Był raczej niezależny i nie zabiegał o naszą uwagę. Pewnego razu stało się coś, co sprawiło, że to my zaczęliśmy rywalizować o jego względy.

Stało się to podczas zielonej szkoły. Pojechaliśmy na nią w maju i już pierwszego dnia poszliśmy na krótki spacer. Właściwie naszym celem nie był las, raczej zaczęliśmy spontanicznie ścigać się wokół osiedla domków, w których mieszkaliśmy, i zupełnie zapomnieliśmy, że nie wolno nam się oddalać bez pozwolenia. Piotrek początkowo nie biegał z nami. Szczerze mówiąc, to do tej pory nie udało nam się ustalić, kiedy się przyłączył. Zresztą nie zwróciliśmy na niego większej uwagi, bo byliśmy zajęci przyjmowaniem zakładów – czy Agnieszka będzie chciała chodzić z Tomkiem, czy z Marcelem? Wszystko to jednak było na żarty.

– Agnieszka, chyba nie interesuje cię ktoś taki lalusiowaty jak Marcel, prawda? – spytał głośno Tomek, a my wszyscy parsknęliśmy śmiechem. Razem z samą zainteresowaną. Żarty trwałyby dłużej, gdyby nie to, że nagle zorientowaliśmy się, że nie ma z nami Marty.

– Gdzie ona się podziała? – powtarzał nieustająco Igor.

– Marta! Marta! – krzyczała rozpaczliwie Agnieszka, ale nikt nie odpowiadał.

– Przecież została z tyłu tylko zawiązać sznurówkę! Wracamy po nią! – zadecydował Marcel.

Ruszyliśmy wszyscy z powrotem, ale nagle stanęliśmy w miejscu. Naraz, jak jeden mąż.

– Czy... musimy iść w prawo...? – spytał niepewnie Igor. Poczułem, jak ogarnia mnie strach. Nie wzięliśmy przecież telefonów. Byliśmy zdezorientowani i nikt z nas nie wiedział, gdzie iść. Nikt poza Piotrkiem.

– Weszliśmy od południa, więc kierujmy się na południe – powiedział jak gdyby nigdy nic.

– Na południe... czyli dokąd? – spytał oszołomiony Marcel.

– Na północnej stronie drzew rośnie mech, w ten sposób łatwo wyznaczyć kierunek południowy – cierpliwie wyjaśnił Piotrek. – Poza tym mijaliśmy takie białe słupki z numerkami, bo to Lasy Państwowe. Numeracja rośnie z północy na południe.

Wszystkich nas zamurowało. Nic nie mówiąc, ruszyliśmy za Piotrkiem. Kwadrans później usłyszeliśmy Martę. Siedziała pod drzewem i płakała.

– Martuś, już jesteśmy! – krzyknęła Agnieszka. – Nie bój się!

– Kiedy chyba zrobiłam sobie coś w nogę – chlipała nasza koleżanka. Po chwili stał nad nią Piotrek.

– Nie jest złamana – powiedział – trzeba ją jednak usztywnić. Agnieszka, daj swoją apaszkę. A ty, Marta, postaw stopę tak, żeby z łydką tworzyła kąt 90 stopni.

Kilka chwil później szliśmy już wszyscy razem, nawet Marta, choć z trudem. Jak się okazało, byliśmy nieprawdopodobnie blisko ośrodka. Każde z nas zadawało Piotrkowi mnóstwo pytań. A on się dziwił, że wzbudził takie zainteresowanie. Przecież o mchu i słupkach była mowa na geografii, a o bandażowaniu stopy na tej specjalnej lekcji o pierwszej pomocy...

– Kurczę, te lekcje są naprawdę interesujące – mruknął Tomek, kręcąc głową.

Od tej pory zaczęliśmy przysłuchiwać się temu, o co pyta nauczycieli nasz kolega. Zauważyliśmy wszyscy, że odkąd wykazujemy zainteresowanie, wiemy więcej niemal z każdej dziedziny. I to o wiele więcej, niż kiedy uczymy się tak normalnie, aby zaliczyć klasówkę. A Piotr zaczął towarzyszyć nam wszędzie. Na naszą prośbę.

Ćwiczenia do tekstu przykładowego opowiadania

1. Spośród podanych par odpowiedzi skreśl tę niepoprawną. Wskaż, co cechuje powyższe opowiadanie.

a) narrator pierwszoosobowy / narrator trzecioosobowy

b) akcja opowiedziana w czasie przeszłym / akcja opowiedziana w czasie teraźniejszym

c) fabuła fantastyczna / fabuła realistyczna

2. Wypisz ze wstępu opowiadania zdanie, które ma zaintrygować czytelnika.

.....

.....

.....

3. Wypisz z tekstu wyrażenia:

a) dynamizujące akcję,

.....

.....

.....

b) określające następstwo czasowe.

.....

.....

.....

Do każdego ze zwrotów wypisanych powyżej zapisz po dwa synonimy.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Z tekstu wypisz czasowniki użyte w dialogach wraz z ich określeniami.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zastąp synonimami określenia czasowników.

.....

.....

.....

5. Podkreśl zdanie, które wyraża punkt kulminacyjny opowiadania. Zapisz je poniżej.

.....

.....

.....

6. Zaproponuj dwa inne tytuły tego opowiadania.

– .....

– .....

7. Przytoczone opowiadanie mogłoby zawierać więcej informacji na temat bohaterów. Dopisz jedno albo dwa zdania na ich temat.

a) *Był raczej niezależny i nie zabiegał o naszą uwagę, a poza tym* ..... .

b) *Zresztą nie zwróciliśmy na niego większej uwagi, bo byliśmy zajęci przyjmowaniem zakładów – czy Agnieszka, która* .....

..... ,

będzie chciała chodzić z Tomkiem czy Marcelem?

8. Napisz, jakie przesłanie płynie z opowiadania *Najlepszy kolega*.

.....

.....

.....

.....

Piszemy opowiadanie krok po kroku

Temat: Napisz opowiadanie o człowieku, który nie potrzebował przyjaciół. Zastosuj dialog.

1. Pracę zacznij od określenia, gdzie będzie toczyć się akcja i kim będzie główny bohater.

.....

.....

.....

.....

2. Napisz plan wydarzeń do swojego opowiadania.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Napisz, co będzie punktem kulminacyjnym opowiadania.

.....

.....

.....

.....

4. Zredaguj wstęp opowiadania.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. Zapisz krótki dialog, który mógłby się znaleźć w twoim opowiadaniu.

.....

.....

.....

.....

6. Napisz dwa różne zakończenia do swojego opowiadania.

a) .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

b) .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. Zapisz morał, jaki mógłby wynikać z twojego opowiadania.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

■ **Sprawdź, co umiesz. Samodzielnie napisz opowiadanie.**

Wybierz jeden z poniższych tematów.

1. To był najdziwniejszy wieczór ostatniego dziesięciolecia... Napisz opowiadanie z dialogiem.
2. Napisz opowiadanie, w którym bohater na skutek zbiegu okoliczności znalazł się w ekipie naukowców konstruujących wehikuł czasu.

Podsumowanie

- Opowiadanie może opierać się na wątku fantastycznym lub realistycznym.
- W opowiadaniu można zastosować narrację pierwszoosobową lub trzecioosobową.
- Opowiadanie powinno mieć tytuł.
- We wstępie opowiadania pojawia się zarys tła historii (czas i miejsce akcji).
- Rozwinięcie przedstawia nam po kolei wydarzenia.
- Liczba akapitów nie jest określona – zależy od liczby zwrotów akcji.
- W opowiadaniu mogą, ale nie muszą pojawiać się dialogi.
- Ważnym elementem opowiadania są opisy.

OPIS PRZEŻYĆ WEWNĘTRZNYCH

Opis przeżyć wewnętrznych wymaga od nas **wczucia się w sytuację bohatera**. Najczęściej w opisie odnosimy się do jednej konkretnej sytuacji, która wpłynęła na bohatera, lub do szeregu wydarzeń, które wywołały w bohaterze określone emocje.
Przy opisywaniu przeżyć wewnętrznych po pierwsze należy się skupić na **precyzyjnym określeniu emocji, które towarzyszą bohaterowi**, a po drugie – na **bodźcach, które te emocje wywołały**. W wypowiedzi trzeba zachować odpowiednie proporcje – okoliczności nie mogą zdominować opisu. Powinny zostać jedynie zarysowane.
Opis przeżycia wewnętrznego zawiera:
– **elementy opowiadania** (należy opowiedzieć, co wywołało w bohaterze emocje),
– **nazwy uczuć** (im bogatszy opis, tym lepiej),
– przedstawienie **wewnętrznych i zewnętrznych przejawów odczuwanych emocji** (np. o złości świadczy przyspieszony oddech czy zaczerwieniona twarz).
Najtrudniejsza w redagowaniu tej formy wypowiedzi jest konieczność wykorzystania pewnej wiedzy życiowej na temat ludzkiej psychiki. Aby dobrze oddać emocje, musimy obserwować samych siebie oraz otaczających nas ludzi. Opis przeżyć wewnętrznych tworzymy, stosując **narrację pierwszoosobową lub trzecioosobową**.
Uwaga! Trzeba pamiętać, aby **odróżniać emocje od cech charakteru.** Jeżeli ktoś jest *porywczy* i *wybuchowy*, to oznacza, że jest taki na co dzień. To jego usposobienie. Natomiast *wściekłość* odczuwa się z jakiegoś powodu, to emocja, która wiąże się z określonym zdarzeniem.
Strukturę tej formy wypowiedzi omówimy na przykładzie opisu przeżyć waszego rówieśnika, który zgubił część pieniędzy przeznaczonych na składki klasowe.

- Budowa opisu przeżyć wewnętrznych **nie ma ściśle określonej struktury**. Jest to jedyna z dłuższych form wypowiedzi, w której można nie wyodrębniać wstępu jako oddzielnego akapitu. Z jednej strony jest to ułatwienie, z drugiej – utrudnienie, gdyż należy intuicyjnie wyczuć i zdecydować, czy dany fragment powinien znaleźć się w oddzielnym akapicie, czy też nie.

Element budowy	Zawartość
Wstęp	Wstęp ma być wprowadzeniem. Opisz w nim okoliczności, które towarzyszyły przeżyciom bohatera. Jeśli przedstawiasz opis przeżyć wymyślonej postaci, w tym miejscu możesz już zacząć przedstawiać jej charakter.
Rozwinięcie	Rozwinięcie to opis kolejnych stanów bohatera oraz emocji, które nim kierowały. Nawiązuj w rozwinięciu również do wydarzeń, które wpłynęły na bohatera. Zostały one zarysowane już we wstępie, więc tu staraj się już nie opisywać ich szczegółowo (chyba że są bardzo ważne). Istotne jest uwzględnienie tego, że emocje wpływają na odczucia fizyczne. Mogą się one przejawiać w takich reakcjach jak: drżenie rąk, zawroty głowy, złe samopoczucie itp. Dobrze, jeśli rozwinięcie jest dynamiczne. Nie warto skupiać się tylko na jednej emocji. Zwróć uwagę na to, czy stan psychiczny ewoluował (zmieniał się), był chwilowy czy może trwał dłużej. Zastanów się, czy określona reakcja była zgodna z charakterem postaci, czy może była dla niej nietypowa, oraz czy w trakcie przeżywania emocji zmieniała się sytuacja, w jakiej się znalazł bohater.

Zakończenie	W zakończeniu skup się na tym, jak dana sytuacja, wraz ze swoim finałem, wpłynęła na stan psychiczny bohatera, czyli do jakich emocji wydarzenie ją doprowadziło. Czy bohater się uspokoił, a może emocje sprawiły, że doszedł do jakichś wniosków – na przykład postanowił, że będzie się starał być bardziej opanowany?

Bank sformułowań

W opisie przeżyć wewnętrznych najważniejsze jest **nazywanie emocji**, czemu służą takie określenia jak:
– *rozczarowany/rozczarowana*
– *roztrzęsiony/roztrzęsiona*
– *wściekły/wściekła*
– *zaniepokojony/zaniepokojona*
– *szczęśliwy/szczęśliwa*
– *osowiały/osowiała*
– *rozżalony/rozżalona*
– *pełen/pełna euforii*
– *zdumiony/zdumiona*
– *zakochany/zakochana*
– *zrozpaczony/zrozpaczona*
– *smutny/smutna*
– *radosny/radosna*
– *zobojętniały/zobojętniała*
– *speszony/speszona*

Wyrażenia przydatne do **opisu fizycznych objawów emocji**:
– *serce biło mi jak oszalałe*
– *ze strachu drżały mi kolana*
– *zaczęło mi się robić słabo*
– *twarz jej nagle poczerwieniała*
– *nerwowo zaczął przygryzać wargę*
– *oczy promieniały jej radością*
– *nie mógł przestać się uśmiechać*

Przykładowy opis przeżyć wewnętrznych

Temat: Zredaguj opis przeżyć wewnętrznych swojego rówieśnika, który zgubił część pieniędzy przeznaczonych na składki klasowe i wybrał zły sposób rozwiązania swojego problemu.

Przykład

Nie chciałem mówić prawdy rodzicom, ale zgubiłem trzydzieści złotych z klasowej składki. Pieniądze schowałem do kieszeni, chociaż tyle razy mówiono mi, żebym był bardziej uważny. Czułem się z tym nieco nieswojo, ale przede wszystkim postanowiłem działać. Szybkie naprawianie błędów i ukrywanie swoich występków leżało w mojej naturze. Podszedłem do szafy, w której wisiał płaszcz mojego taty. Wiedziałem, że trzyma portfel w wewnętrznej kieszeni, więc włożyłem tam rękę i go wyjąłem. Byłem przekonany, że nikogo nie ma w domu. Ale właśnie w tej chwili do pokoju wszedł mój tata.

Nogi ugięły się pode mną. Poczułem strach, ale przede wszystkim zalała mnie fala wstydu. Twarz zaczęła mnie piec i wyraźnie czułem, jak robi się purpurowa. Przeleciało mi przez myśl mnóstwo wymówek. Chciałem powiedzieć, że mama prosiła mnie, abym przyniósł jej portfel taty, albo że miałem zamiar zostawić mu karteczkę z informacją, że wziąłem trochę pieniędzy... Najbardziej pragnąłem jednak, aby mnie tu po prostu nie było. Z każdą sekundą czułem się gorzej, zwłaszcza, że tata nic nie mówił!

Po chwili wstyd i przerażenie zaczęły ustępować złości. „No odezwij się!", myślałem sobie, a moje wargi same zacisnęły się z irytacji. Czemu on nic nie mówi? Dlaczego mnie tak traktuje? Dlaczego nie dał mi kieszonkowego i nie mogłem inaczej zwrócić pieniędzy z klasowej składki? Podniosłem głowę i spojrzałem mu w oczy. Przez sekundę czułem, że go nie cierpię. Wszystko we mnie zaczęło buzować, byłem jak zwykle gotowy do kłótni. Ale im dłużej on milczał, tym bardziej znów robiło mi się głupio. Złość minęła. Łzy pojawiły się same i zanim się zorientowałem, podbiegłem do niego, zarzuciłem mu ręce na szyję i zacząłem przepraszać.

Po chwili czułem już tylko dziwną mieszankę ulgi i wstydu. Wiedziałem, że tego ostatniego uczucia nie pozbędę się nigdy i że ta chwila będzie wracała do mnie przez lata. Nie wiem, skąd to wiedziałem, ale niczego nie byłem bardziej pewny.

Ćwiczenia do tekstu przykładowego opisu przeżyć wewnętrznych

1. Napisz, jakie okoliczności towarzyszyły próbie wykradzenia przez bohatera pieniędzy z portfela jego taty. Co sprawiło, że odczuł tak wiele emocji?

.....

.....

.....

.....

2. Znajdź w tekście i wypisz wszystkie nazwane przez narratora emocje. Następnie do każdej emocji dopisz synonim.

.....

.....

.....

.....

.....

3. Znajdź w tekście i podkreśl reakcje fizyczne bohatera na towarzyszące mu emocje. Następnie wypisz je, dzieląc na:

a) przejawiające się na zewnątrz (widoczne),

.....

.....

.....

.....

b) wewnętrzne (niewidoczne na zewnątrz).

.....

.....

.....

.....

4. Na podstawie tekstu określ cechy charakteru bohatera. Zapisz je poniżej.

.....

.....

.....

.....

Tworzymy opis przeżyć wewnętrznych krok po kroku

Temat: Opisz przeżycia osoby, która po dziesięciu latach spotkała swojego najbliższego przyjaciela. Zastosuj narrację trzecioosobową.

1. Pracę rozpocznij od stworzenia krótkiego wstępu. Opisz, z jakiego powodu przyjaciele nie widzieli się tak wiele lat i co się stało, że się wreszcie spotkali.

.....

.....

.....

.....

2. Nazwij uczucia, jakie mogą pojawić się u osoby, która spotkała dawno niewidzianego przyjaciela. Następnie do każdego uczucia dopisz objaw zewnętrzny lub wewnętrzny, który może mu towarzyszyć.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Na podstawie zredagowanego wstępu oraz informacji zebranych w zadaniu 2. napisz rozwinięcie opisu przeżyć wewnętrznych.

Wskazówka: postaraj się, aby opisane uczucia były różnorodne. Możesz w pewnym momencie wprowadzić do akcji nowe wydarzenie, które sprawi, że uczucia bohatera się zmienią. Pamiętaj, że wówczas rozwinięcie będzie złożone z dwóch akapitów.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Napisz krótkie zakończenie swojej pracy.

.....

.....

.....

.....

Sprawdź, co umiesz. Samodzielnie zredaguj opis przeżyć wewnętrznych

Wybierz jeden z poniższych tematów.

1. Stosując narrację pierwszo- lub trzecioosobową, sporządź opis przeżyć wewnętrznych bohatera, który zdobył się na odwagę i zrobił coś, czego bardzo się obawiał.
2. Zredaguj opis przeżyć wewnętrznych bohatera, który pokłócił się z kilkoma osobami, ale wciąż czuje, że to on miał rację w sporze. Zastosuj narrację pierwszo- lub trzecioosobową.

Podsumowanie

- Opis przeżyć wewnętrznych dotyczy emocji, jakie wywołała w bohaterze jakaś sytuacja.
- Narracja może być pierwszoosobowa lub trzecioosobowa.
- Opisujemy emocje oraz bodźce, które je wywołały.
- W opisie przeżyć wewnętrznych pojawia się też informacja o wewnętrznych i zewnętrznych przejawach odczuwanych emocji.
- Pamiętaj, aby odróżniać emocje od cech charakteru.
- Struktura opisu przeżyć wewnętrznych nie jest ściśle określona.

PRZEMÓWIENIE

Przemówienie to wypowiedź okolicznościowa skierowana do słuchaczy (jeśli jest wypowiadane na głos) lub czytelników (jeżeli zostało spisane).
Przed napisaniem lub wygłoszeniem przemówienia **należy przede wszystkim jasno określić cel, który chcemy osiągnąć**, czyli:
– **przekonać** do czegoś słuchacza lub czytelnika,
– **zachęcić** go do czegoś,
– **przestrzec** przed czymś.
A jak to osiągnąć? Zanim nauczymy się wygłaszać przemówienia, musimy je wcześniej zredagować. Zaczynamy od sformułowania tematu i określenia celu.
Strukturę tej formy wypowiedzi omówimy na przykładzie przemówienia skierowanego do kolegów ze szkoły na temat nietolerancji.

Budowa

Przemówienie nie ma jasno sprecyzowanej budowy. Oczywiście składa się ze wstępu, rozwinięcia i zakończenia, ale – w przeciwieństwie do rozprawki – we wstępie przemówienia nie musisz wyrażać swojej myśli wprost. Zdecydowanie ważniejsze jest **zainteresowanie potencjalnego słuchacza (czytelnika)** i sprawienie, że będzie chciał dowiedzieć się, do czego właściwie zmierzasz.

Element budowy	Zawartość
Wstęp	**We wstępie do przemówienia najlepiej jest postawić pytanie lub serię pytań.** Możesz też **przytoczyć krótką historię lub anegdotę** wyjaśniającą, dlaczego dany temat na tyle cię zainteresował, że chcesz się nim podzielić z czytelnikami. **Uwaga!** W przemówieniu ważne jest, do kogo kierujesz wypowiedź. Na ogół jest to **adresat zbiorowy**. Już na tym etapie musisz więc **bezpośrednio się do niego zwrócić**. Przemówienie jest jedną z nielicznych form, w której stosuje się 2. osobę liczby mnogiej (*Zwróćcie, proszę, uwagę...*) lub pierwszą osobę liczby mnogiej (*Nie możemy się godzić na...*). Przed rozpoczęciem pisania zdecyduj, do kogo kierujesz przemówienie: do rówieśników (np. do społeczności szkolnej), mieszkańców osiedla, rodziców czy do każdego, komu leży na sercu problem tolerancji. Od tego zależy styl, jakim będziesz się posługiwać: swobodny lub wyszukany. Ważne, by adresata traktować z szacunkiem i powagą. Dobrze, gdy zwrot do adresata pojawi się jeszcze w przemówieniu kilkakrotnie, choć w pewnych odstępach czasu. Pamiętaj też, by od razu we wstępie **sprecyzować myśl zasadniczą** przemówienia. **Przedstaw okoliczności skłaniające cię do poruszenia danego tematu.** Odpowiednio odnoś się do słuchaczy – do ich wiedzy, sytuacji, oczekiwań.
Rozwinięcie	Kolejnym krokiem po ustaleniu celu i adresata będzie **zebranie odpowiedniego materiału i uporządkowanie go**. Musisz przecież dokładnie wiedzieć, do czego chcesz przekonać, zachęcić słuchaczy lub przed czym ich przestrzec. **Rozwinięcie** przemówienia przypomina trochę rozprawkę, gdyż należy się tu posłużyć uporządkowanymi argumentami. **Najmocniejszy argument, który uważasz za najlepszy i najbardziej działający na wyobraźnię odbiorcy, umieść na początku lub na końcu przemówienia.**

	Aby siła argumentów była przekonująca, wprowadź do tekstu **środki retoryczne**. To sposoby językowe wpływające na wyobraźnię, uczucia i rozum odbiorców (patrz: *Bank sformułowań*). Ich obecność jest niezbędna, ponieważ są tak charakterystyczne dla przemówienia, jak epitety dla charakterystyki. Musisz jednak pamiętać o tym, że służą one celowi wypowiedzi, mają uwypuklić przesłanie, ale nie są celem samym w sobie. Kompozycja rozwinięcia **nie może polegać na powtarzaniu tych samych lub podobnych informacji**. Nie powtarzaj też argumentów. Załóż, że słuchacz (czytelnik) dobrze cię rozumie. Najlepiej, aby jeden argument wynikał z drugiego, by były ułożone w miarę możliwości skojarzeniowo. Dobre przemówienie zawiera też w rozwinięciu **kontrargumenty.** Wyobraź sobie, że słuchacz może chcieć z tobą dyskutować, i od razu zbijaj jego ewentualne argumenty.
Zakończenie	Zakończenie przemówienia powinno być bardzo starannie przemyślane. Od niego zależy, czy przesłanie zawarte w przemówieniu zostanie w słuchaczach na dłużej, czy zapadnie im w pamięć i czy osiągniesz zamierzony cel. Wskazane jest, by w zakończeniu zastosować **określenia oceniające** dodatnio lub ujemnie (*niewłaściwe, dobre, wspaniałe, okrutne, konieczne*), a także sformułować wyraźnie wniosek końcowy (wyrażony w jednym zdaniu sens całej wypowiedzi; przesłanie, które jest najistotniejsze).

Bank sformułowań

Środki retoryczne w przemówieniu:
- apostrofa (*Szanowni Państwo! Moi drodzy!*)
- wykrzyknienia (*Tak nie powinno być!*)
- pytania retoryczne (*Czy naprawdę nie da się tego uniknąć?*)
- celowe powtórzenia (*Nie ma zgody na zaśmiecanie lasu. Zgody na pozostawianie w nim puszek, butelek czy papierków. Zgody na to, aby zwierzęta żyły w ciągłym zagrożeniu.*)
- hiperbole (*Gnębienie kolegi z klasy to jedna z większych zbrodni, jakie można sobie wyobrazić.*)
- kontrast (*Po jednej stronie mamy zaśmiecony las. Po drugiej – pachnącą, zieloną polanę pełną kwiatów*).
- porównanie (*Gdy nie mogę nic z tym zrobić, czuję się, jakbym wpadł w pułapkę. A czy my nie zachowujemy się nieraz, jakbyśmy byli zwierzętami?*)

Używanie liczby mnogiej w 1. lub 2. osobie:
- *Zwróćmy uwagę...*
- *Zastanówcie się, drodzy koledzy...*

Uwaga: Gdy do słuchaczy (czytelników) chcesz zwrócić się, wykorzystując słowo „Państwo", to ze względów grzecznościowych użyj 3. osoby liczby mnogiej:
- *Niech się Państwo zastanowią nad...*

Możesz posłużyć się też **obrazowym porównaniem** (takim, które działa na wyobraźnię, np.: *Było ich tak wielu, jak wielu uczniów jest na szkolnych korytarzach podczas przerw*) bądź zgrabną przenośnią – to zależy od tematu i twoich umiejętności. Zawsze jednak dbaj o to, by wyrażać się jasno, zwięźle i rzeczowo, a przede wszystkim – aby nie odbiegać od tematu.

Bardzo przydatne może być także słownictwo typu: *naprawdę*, *na pewno*, *nareszcie*, *warto*, *trzeba* itd., gdy chcesz brzmieć jak osoba pewna siebie, przekonana o słuszności swoich racji.

- **Przykładowe przemówienie**

Temat: Nietolerancja jest krzywdząca

Przykład

Moi drodzy! Ostatnio wracałem ze szkoły autobusem. Nagle wsiadło do niego kilka osób o ciemniejszym kolorze skóry. Rozmawiali w obcym języku. Siedząca obok mnie grupka Polaków, moich rówieśników, zaczęła głośno z nich żartować. W tych wypowiedziach pojawiły się nawet obraźliwe określenia. Byłem oburzony, ale jeszcze gorsze było uczucie wstydu, gdy zorientowałem się, że przecież z nietolerancją mam do czynienia na co dzień w szkole. Zastanówmy się: czy naprawdę tak musi być? Czy długo będziemy pozwalać na to, aby osoby różniące się od większości czuły się źle w naszym gronie?

Proszę was o krótką refleksję. Przypomnijmy sobie wszyscy: czy kiedykolwiek czuliśmy się źle w gronie znajomych z tego powodu, że okazaliśmy się inni niż nasi rówieśnicy? Lubimy muzykę, której oni nie lubią, lub nie oglądamy ich ulubionego serialu, bo zabraniają nam rodzice? No właśnie. To przykre uczucie. A przecież nie chcielibyśmy udawać kogoś innego, prawda? Pod tym względem jesteśmy wszyscy podobni!

Brak tolerancji jest poza tym nieuczciwy. Być może część z was nie akceptuje wyglądu kolegi lub koleżanki i śmieje się z tego, jak on czy ona się ubiera. Ale pewnie sami chcielibyśmy, aby nasz styl akceptowano. Zastanówcie się, jakie macie prawo, żeby oceniać, co jest ładne i gustowne, a co nie? Kto powiedział, że jedni mogą być sędziami w kwestii ubioru, a inni już nie? A poza tym, powiedzcie szczerze, czy jeśli ktoś ubiera się inaczej niż modelka z katalogu, to popełnia jakąś wielką zbrodnię? Kogoś krzywdzi? Jestem przekonany, że gdyby każdy ubierał się tak samo, byłoby tak nudno, jak na meczu piłkarskim bez goli.

Część z was może pomyśli, że niektórzy sami są temu winni, że ich się nie akceptuje. Są niemili lub zamknięci w sobie i nie chcą się z nami kolegować. Ale proszę was, niech każdy z was przemyśli, i to przemyśli uczciwie, czy przypadkiem to nie my jesteśmy niemili dla nich, a nie na odwrót.

Teraz niech każdy z nas wyobrazi sobie szkołę, w której nikt z nikogo nie śmieje się złośliwie, w której czujemy się dobrze, w której nikogo nie udajemy i do której każdy chodzi z przyjemnością. Naprawdę – mamy na to wpływ!

Ćwiczenia do tekstu przykładowego przemówienia

1. Znajdź w przemówieniu i wypisz wymienione niżej środki retoryczne.

wykrzyknienie: .....
apostrofa (zwrot do adresata): .....
pytanie retoryczne: .....
porównanie: .....
celowe powtórzenie: .....

2. Przeanalizuj budowę wstępu w powyższym tekście. Jakich użyto elementów typowych dla początku przemówienia? Znajdź je w tekście, a następnie wypisz.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Odpowiedz, czy w powyższym przemówieniu mówca zwraca się do rówieśników, czy osób dorosłych. Wypisz zwroty, które o tym świadczą.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Z akapitów 2., 3. i 4. wypisz trzy argumenty przemawiające za tym, że nietolerancja jest zjawiskiem negatywnym.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. Z powyższego przemówienia wypisz kontrargument.

.....

.....

.....

.....

6. Na podstawie ostatniego akapitu sformułuj wniosek końcowy przemówienia.

.....

.....

.....

.....

7. Napisz, w jakim celu mówca prosi słuchaczy, by sobie coś wyobrazili lub przypomnieli.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

8. W przemówieniu zastosowano apostrofy, czyli bezpośrednie zwroty do adresata. Są one zróżnicowane ze względu na odbiorcę. Sformuluj po dwie apostrofy, których może użyć mówca zwracający się w przemówieniu do:

a) kolegów,

.....

.....

b) nauczycieli,

.....

.....

c) bliskich osób zebranych przy stole.

.....

.....

Piszemy przemówienie krok po kroku

Temat: Napisz przemówienie, w którym przekonasz słuchaczy, że warto całą klasą zaadoptować bezdomne zwierzę. Przemówienie ma zostać wygłoszone podczas zebrania Samorządu Uczniowskiego w twojej szkole.

1. Zacznij pracę od zredagowania wstępu. Rozważ, czy zastosujesz pytanie retoryczne, czy może opowiesz na początek krótką historię, która zainteresuje słuchaczy.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Sformuluj trzy argumenty, które mogłyby zostać użyte w przemówieniu.

a) .....

.....

.....

b) .....

.....

.....

c).....

.....

.....

3. Rozwiń jeden z argumentów z zadania 2. Zastosuj wybrane środki retoryczne (patrz: *Bank sformułowań*).

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Pamiętaj, że w przemówieniu możesz odeprzeć także potencjalne kontrargumenty. Sformułuj fragment przemówienia, w którym wyprzedzasz myśli nauczyciela i odpierasz jego ewentualny sprzeciw. Pamiętaj o zastosowaniu właściwego słownictwa.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. Zredaguj efektowne zakończenie swojego przemówienia. Zastosuj w nim określenie oceniające.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

■ **Sprawdź, co umiesz. Samodzielnie napisz przemówienie.**

Wybierz jeden z poniższych tematów.

1. Warto mieć pasje – im wcześniej, tym lepiej!
2. Internet nie zawsze jest skarbnicą wiedzy.

Podsumowanie

- Przemówieniu musimy nadać cel: przekonać lub zachęcić słuchacza do czegoś, albo przestrzec przed czymś.
- W przemówieniu zwracamy się bezpośrednio do adresata.
- Przemówienie może zaczynać się od postawienia pytania lub przytoczenia historyjki, która zainspirowała do podjęcia tematu.
- W przemówieniu stosujemy środki retoryczne.

RECENZJA

Recenzja jako gatunek literacki to pisemna analiza i ocena dzieła artystycznego: książki, filmu, przedstawienia teatralnego czy obrazu. Podobnie jak charakterystyka postaci **recenzja zawiera część informacyjną oraz część oceniającą**. W przeciwieństwie do charakterystyki **część oceniająca jest w recenzji najważniejsza**. **Strukturę tej formy wypowiedzi omówimy na podstawie recenzji powieści J.R.R. Tolkiena *Hobbit*.**

Budowa

Może się wydawać, że recenzja jest gatunkiem o dość luźnej strukturze – taką budowę ma wiele recenzji w prasie czy internecie. Jednak i w tej formie muszą się pojawić pewne stałe elementy. Dzielimy je na:

- informacyjne (dotyczące recenzowanego utworu oraz jego autora),
- analityczno-krytyczne (dobre i złe elementy omawianego utworu, ocenione obiektywnie),
- oceniające (opinia o utworze).

Element budowy	Zawartość
Wstęp	We wstępie **musi znaleźć się informacja, jakie dzieło będziemy recenzować**. W początkowej prezentacji możesz zastosować zarówno formę bezosobową, np.: *Ostatnio ukazał się w kinach film będący ekranizacją dzieła Tolkiena „Hobbit”*, jak i osobową: *28 marca wszystkie klasy ósme wybrały się na „Hobbita”, dzięki czemu miałem wreszcie okazję obejrzeć ten film.* Ponadto we wstępie powinny się pojawić podstawowe dane, takie jak nazwisko reżysera filmu czy autora książki oraz informacje, czy jest to nowość, czy może dzieło klasyczne, z którym dopiero niedawno mieliśmy okazję się zetknąć. We wstępie możesz zasugerować, jakie wrażenia towarzyszyły ci po przeczytaniu lub obejrzeniu dzieła (pozytywne lub negatywne), ale jeszcze nie rozwijaj tego wątku. Tę przyjemność zostaw sobie na drugą część wypowiedzi – rozwinięcie.
Rozwinięcie	**Ta część recenzji składa się z rozwiniętego elementu informacyjnego oraz części oceniającej.** W pierwszej kolejności podaj informacje dotyczące: **– gatunku książki, filmu, przedstawienia,** **– tematyki i problematyki,** **– głównych wątków,** **– najważniejszych bohaterów.** Musisz poinformować czytelnika, czy recenzowany utwór należy do gatunku fantastyki, czy to produkcja realistyczna, czy jest komedią, czy dramatem. **Czym się różni tematyka od problematyki?** Tematyką nazywamy to, o czym dane dzieło opowiada, przedstawione w nim wydarzenia i zagadnienia – czyli po prostu jego treść. Przykładowo tematyką *Hobbita* jest pełna przygód wędrówka bohatera. Problematyka to ogólniejsze pojęcie. Nazywamy tak kwestie – problemy, które porusza autor utworu filmowego, literackiego czy teatralnego. W przypadku powieści Tolkiena problematyka utworu dotyczy między innymi walki dobra ze złem. **Część oceniającą dzielimy na aspekty obiektywne** – czyli takie, które są naszą opinią i można je uargumentować (tzw. analityczno-krytyczne elementy recenzji), oraz **subiektywne** (odczucia i emocje piszącego). Pierwsze z nich znajdą się w rozwinięciu, drugie – w zakończeniu. Elementami analityczno-krytycznymi, które możesz

	oceniać, są np. zdjęcia, aktorstwo, napięcie w filmie lub przedstawieniu teatralnym, oryginalność fabuły, lekkość języka, wartka akcja w lekturze, aktorzy, scenografia, reakcje publiczności w spektaklu. Ocenę tego typu zawsze popieraj przykładami. Uwaga! Pisząc recenzję, **musisz jednak bardzo uważać, aby nie streszczać fabuły**. Pamiętaj, by **nie zdradzić zakończenia lub istotnych szczegółów**, które mogą wydać się zaskakujące w trakcie czytania lub oglądania dzieła. Recenzję może czytać ktoś, kto jeszcze nie zna opisanego utworu, więc nie popsuj mu radości odkrywania książki czy filmu.
Zakończenie	W zakończeniu przywołaj swoje odczucia. To subiektywne odpowiedzi na takie pytania: czy dobrze się bawiłem/bawiłam, czy zainteresowała mnie ta historia, czy po wyjściu z kina lub skończeniu lektury nie mogłem/mogłam przestać myśleć o losach bohaterów? Recenzja powinna zakończyć się sugestią, w której polecasz lub nie opisany utwór. Możesz też zaznaczyć, że z jednej strony warto się z nim zapoznać, ale nie jest on dla wszystkich. To, jak ustosunkujesz się wymienionych zagadnień, zależy tylko od ciebie.

Bank sformułowań

W recenzji znajduje się **wiele podstawowych informacji** o dziele. Warto wykorzystać do ich przedstawienia takie wyrażenia, jak:
- *książka autorstwa...*
- *najnowsza książka...*
- *niedawno wydana...*
- *film w reżyserii...*
- *zdobywca wielu nagród...*
- *właśnie wchodzący na ekrany...*
- *sztuka autorstwa... w reżyserii...*
- *na deskach teatru...*

W przekazywaniu **szczegółowych informacji** pomocne mogą być następujące sformułowania:
- *wykreowana postać...*
- *postać zagrana przez...*
- *komedia, dramat, tragikomedia, romans, komedia romantyczna*
- *powieść obyczajowa, opowieść fantastyczna*
- *w dziele dominuje mroczny klimat...*
- *film/książka zawiera dużą dawkę humoru*
- *film o lekkiej fabule*
- *wierna adaptacja książki*
- *tajemniczy nastrój*

Słownictwo charakterystyczne dla **opisu tematyki lub problematyki**:
- *Jest to pozornie lekka historia, jednak niesie ze sobą przesłanie...*
- *Główną tematyką dzieła jest...*
- *Ukryte przesłanie książki/filmu to...*
- *Dzieło przekazuje odbiorcy...*

Aspekt analityczno-krytyczny można wyrazić poprzez sformułowania typu:
- *na szczególną uwagę zasługuje...*
- *największym zaskoczeniem była gra...*
- *najlepiej przemyślanym wątkiem...*
- *lekki język*
- *wartka akcja*
- *nieoczekiwane zwroty akcji*
- *nieco dłużyzn*
- *źle skonstruowane...*
- *przerysowane postaci*
- *schematyczne postaci*
- *czarno-biały scenariusz*
- *pozbawiony przesłania*
- *mało oryginalny*

Do wyrażenia **własnej oceny** przydadzą się zwroty:
– *Największe wrażenie zrobiła na mnie...*
– *Jeszcze długo po wyjściu z kina/przeczytaniu książki nie mogłem...*
– *Zapadło mi w pamięć...*
– *Nie zrobiło na mnie większego wrażenia...*
– *Nieco się nudziłam...*
– *Chciałbym zobaczyć jeszcze raz...*

Zwroty przydatne dla **konkluzji**:
– *Zdecydowanie polecam...*
– *Raczej nie polecam...*
– *Polecam, jeśli ktoś lubi...*
– *Może się spodobać zwłaszcza...*
– *Może nie jest nadzwyczajny, ale warto zobaczyć, jeśli...*

Przykładowa recenzja

Temat: Napisz recenzję powieści *Hobbit, czyli tam i z powrotem* autorstwa J.R.R. Tolkiena.

Przykład

Książką, która ostatnio wywarła na mnie duże wrażenie, była powieść „Hobbit, czyli tam i z powrotem" autorstwa J.R.R. Tolkiena. Wprawdzie napisana została dawno temu, na początku XX wieku, ale dopiero niedawno zapoznałem się z nią jako lekturą szkolną.

„Hobbit" to fantastyka przygodowa. Akcja toczy się w wymyślonej przez Tolkiena krainie – Śródziemiu. Tematem utworu jest podróż, w jaką wyruszają hobbit Bilbo, czarodziej Gandalf i grupa krasnoludów. Wszyscy ci bohaterowie to postaci fantastyczne. Bilbo, tytułowa postać, to przedstawiciel hobbitów – rasy ceniącej sobie spokojne życie i kontakt z naturą. Spotkanie z czarodziejem i krasnoludami na zawsze zmienia jego charakter. Celem ich wyprawy jest odzyskanie skarbów należących do przodków Thorina Dębowej Tarczy skradzionych przez smoka Smauga. Wędrówka odbywa się w trudnych warunkach, a drużyna wciąż znajduje się w nowym niebezpieczeństwie. Można powiedzieć, że jedna przygoda goni drugą. Dzięki temu cały czas czuje się napięcie towarzyszące podróżnikom.

Z jednej strony „Hobbit" to po prostu opowieść o pewnej przygodzie, jednak jest to pozorne. W rzeczywistości powieść Tolkiena niesie ze sobą głębokie przesłanie. Po pierwsze, dotyczy walki dobra ze złem i trudów, jakich taka walka wymaga. Po drugie, „Hobbit" uczy, co w życiu jest ważne i tego, że naszym przeznaczeniem nie zawsze jest dokonanie wielkich czynów. O tym ostatnim przesłaniu świadczą słowa, które Gandalf kieruje do Bilba: „Ogromnie cię lubię, ale mimo wszystko jesteś tylko skromną, małą osóbką na bardzo wielkim świecie".

„Hobbita" czyta się z lekkością, język powieści jest dość prosty, a akcja szybko posuwa się naprzód. Cała historia jest wciągająca. Chwilami naprawdę ciężko się oderwać od książki! Najciekawszym zabiegiem Tolkiena jest stworzenie od podstaw całego świata – słowa takie jak „hobbit" czy „krasnolud" wymyślił właśnie autor tej powieści. Dzięki temu można naprawdę poczuć się jak w innym świecie. Wszystkie rasy są dobrze scharakteryzowane, a konflikty między nimi – na przykład między elfami a krasnoludami – przywodzą na myśl często bezsensowne spory między ludźmi. Jednak powieść jest zbyt czarno-biała, źli są tylko źli, a dobrzy – tylko dobrzy.

Uważam, że każdy powinien przeczytać „Hobbita", ponieważ ta książka jest bardzo ważna dla rozwoju fantastyki i dla kultury w ogóle. Na mnie wyjątkowe wrażenie zrobił klimat Śródziemia. Utwór może nie spodobać się tym, którzy nie lubią fantastyki i wolą powieści realistyczne. Rozczarowani mogą być też ci, którzy lubią postaci skomplikowane psychologicznie.

Ćwiczenia do tekstu przykładowej recenzji

1. Wypisz z recenzji wszystkie informacje (fakty) na temat *Hobbita*.

.....

.....

.....

.....

.....

2. Znajdź w tekście zwroty oceniające i je wypisz.

.....

.....

.....

.....

3. Podziel zwroty oceniające na:

a) obiektywne, poparte argumentami;

.....

.....

.....

.....

.....

b) subiektywne, wynikające z gustu autora recenzji.

.....

.....

.....

.....

.....

4. Na podstawie tekstu określ tematykę i problematykę *Hobbita*.

a) tematyka:

.....

.....

.....

.....

.....

b) problematyka:

.....

.....

.....

.....

5. Wypisz negatywne i pozytywne aspekty *Hobbita*, na które zwrócił uwagę autor recenzji.

.....

.....

.....

.....

6. Znajdź w recenzji trzy epitety odnoszące się do książki. Wypisz je i do każdego z nich dopisz synonim.

.....

.....

.....

.....

7. Określ, czy zgadzasz się z powyższą recenzją *Hobbita*, czy też może któreś ze stwierdzeń wzbudza twój sprzeciw. Uzasadnij swoją odpowiedź.

a) Zgadzam się.

b) Nie zgadzam się.

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

Piszemy recenzję krok po kroku

Temat: Napisz recenzję lektury *Zemsta* autorstwa Aleksandra Fredry.

1. Pracę rozpocznij od podania podstawowych informacji na temat *Zemsty*.

Wskazówka: Przypomnij sobie lub sprawdź:
– czy utwór Fredy jest komedią czy tragedią;
– kiedy został napisany;
– o jakich czasach opowiada.

.....

.....

.....

.....

2. Określ tematykę *Zemsty*.

.....

.....

.....

3. Określ problematykę *Zemsty*.

.....

.....

.....

.....

4. Zastanów się i napisz, co sprawiło, że dramat Fredry znalazł się w kanonie lektur. Każdy z przykładów poprzyj argumentem z lektury.

Wskazówka: Jeżeli cechą charakterystyczną jest dowcip, przytocz zabawną scenę. Jeśli jest to ciekawie skonstruowany bohater – napisz, który i dlaczego.

.....

.....

.....

5. Zastanów się, czy jest coś, co można byłoby zarzucić *Zemście* Aleksandra Fredry. Jeśli znajdujesz taki zarzut, zapisz go.

.....

.....

.....

.....

6. Zapisz swoją opinię na temat *Zemsty*.

.....

.....

.....

.....

Sprawdź, co umiesz. Samodzielnie napisz recenzję.

Wybierz jeden z poniższych tematów.

1. Napisz recenzję książki, której jednym z tematów jest przyjaźń.
2. Zrecenzuj spektakl teatralny, na który wybraliście się całą klasą w ciągu ostatniego roku.

Podsumowanie

- Recenzja zawiera część informacyjną oraz część oceniającą.
- We wstępie powinny się pojawić podstawowe dane na temat dzieła (autor, tytuł, gatunek).
- Recenzja przedstawia zarówno problematykę, jak i tematykę dzieła.
- Przedstawiamy w niej własną opinię na temat dzieła, ale musimy ją poprzeć argumentami.
- Jeśli recenzja dotyczy książki, przedstawienia lub filmu, nie należy streszczać fabuły.

ARTYKUŁ

Podobnie jak rozprawka czy przemówienie, **artykuł to wypowiedź o charakterze argumentacyjnym**. Od innych form wypowiedzi odróżnia go jednak specyficzna budowa oraz fakt, że jest to publicystyczna forma wypowiedzi. Redagowaniem artykułów zajmują się dziennikarze, choć pewnie niejeden z nich pierwsze próby podejmował już jako uczeń. Co zrobić, by stać się mistrzem dziennikarstwa w swojej szkole? Do takiego wyzwania należy podejść z należytą powagą. Na początek trzeba ustalić, czy artykuł ma być **informacyjny** (**na temat jakiegoś nietuzinkowego wydarzenia lub ciekawej postaci**), czy też **publicystyczny,** w którym w formie zbliżonej do rozprawki, choć w luźniejszej, **jakiś problem zostanie przeanalizowany i poddany pod dyskusję**. Pamiętaj – nie musisz silić się na powagę i udawać kogoś, kim nie jesteś – zarówno artykułowi informacyjnemu, jak i artykułowi publicystycznemu możesz łatwo nadać postać artykułu do szkolnej gazetki czy młodzieżowego czasopisma.

Najbardziej podstawowym i jednocześnie najtrudniejszym zadaniem dziennikarskim jest znalezienie dobrego tematu artykułu. Wbrew pozorom łatwiej napisać artykuł na temat zaproponowany przez kogoś niż na wymyślony przez siebie.

Uwaga: Pisząc artykuł, **należy dobrze orientować się w analizowanym zagadnieniu**. Trzeba **przemyśleć wszystkie aspekty tematu**, jeśli artykuł ma być publicystyczny, lub **umiejętnie odwołać się do różnych źródeł informacji,** jeśli zdecydowaliśmy się napisać artykuł informacyjny.

W związku z tym, że na egzaminie nie można korzystać ze źródeł, takich jak książki, podręczniki, strony internetowe, strukturę tej formy wypowiedzi omówimy na przykładzie artykułu o charakterze publicystycznym.

- Budowa artykułu różni się tym od budowy innych form wypowiedzi, że oprócz akapitów wydziela się tu także części, które można opatrzyć **śródtytułami**. Śródtytuły to tytuły nadane poszczególnym częściom artykułu. Pozwala to pogrupować i uporządkować wątki.

Każdy kolejny argument lub zagadnienie powinny wynikać z wątku poprzedniego, nawiązywać do niego. Zatem zanim zabierzesz się do pisania, najpierw – podobnie jak w przypadku rozprawki – **wypunktuj swoje argumenty lub zagadnienia, które chcesz przedstawić**.

Element budowy	Zawartość
Zapowiedź testu (lid)	Ta szczególna forma wypowiedzi z założenia ma zaintrygować czytelnika – po pierwsze poprzez swój tytuł, po drugie – za sprawą kilku początkowych zdań. **Lid wraz z tytułem to jego podstawa – wizytówka. Tytuł** powinien wzbudzać zdziwienie, prowokować, wprowadzać w zagadnienie wprost lub też wykorzystywać wieloznaczność słów. **Zapowiedź testu z kolei określa tematykę tekstu w interesujący sposób**. Po intrygującym tytule **informujemy, czego artykuł będzie dotyczył.** Uwaga! Najczęstszy błąd popełniany w zapowiedzi do artykułu to zbyt sztywna forma: *W swoim artykule poruszę problem...,* *Tematem mojej pracy będzie....* Lepszym rozwiązaniem będzie lżejszy styl. Dobrze sprawdza się forma pytania, np. *Czy denerwujecie się, gdy znajomi patrzą w ekran smartfona zamiast na Was?*

Rozwinięcie	Rozwinięcie, czyli właściwa treść artykułu, obejmuje **fakt (z życia, z historii czy z literatury) zgodny z tematem pracy oraz autorski komentarz do tego faktu (co ty o tym myślisz) i wniosek**. W rozwinięciu należy wyjaśnić, **dlaczego problem w nim poruszany jest ważny**. Poszczególne argumenty, podobnie jak w rozprawce, muszą być od siebie oddzielone. Graficzne rozdzielenie na akapity nie oznacza jednak, że każdy z nich ma dotyczyć czegoś innego. Między akapitami musi istnieć logiczny związek. Każdy z nich powinien przedstawiać omawiany problem obrazowo (z przykładem) i raczej krótko. **Ciekawym urozmaiceniem będzie wplatanie cytatów z wypowiedzi innych osób**, np. uczniów, gdy piszesz artykuł o problemie szkolnym. **W rozwinięciu mogą pojawić się śródtytuły**. Pamiętaj, że **nie są one obowiązkowe**. Możesz je zastosować, aby urozmaicić artykuł. Ważne, aby **nie było ich zbyt wiele** – wystarczą dwa lub trzy śródtytuły w całym tekście. Nie podawaj zbyt wielu argumentów. Podobnie jak w rozprawce, lepiej uwzględnić dwa–trzy, ale dobrze je przemyśleć i rozbudować. Stosuj **czasowniki w czasie teraźniejszym i w stronie biernej**. Dzięki temu styl artykułu będzie lżejszy.
Zakończenie	W tej części pracy powinny znaleźć się końcowe wnioski. Nie oznacza to powtórzenia wstępu innymi słowami. Umieść tu własną uwagę lub tak zwaną złotą myśl. Podobnie jak w przemówieniu, możesz pokusić się **o postawienie pytania otwartego**, które skłaniałoby czytelnika do refleksji. Możesz także zasugerować, jakie są **metody rozwiązania problemu poruszonego w artykule**.

Bank sformułowań

W przypadku artykułów **trudno wskazać standardowe sformułowania**. Poniżej znajduje się kilka form, które można używać w zmodyfikowanej postaci. Wartością artykułu jest z pewnością używanie zwrotów oryginalnych, dlatego właśnie nie ma możliwości podania najczęściej stosowanych wyrażeń i fraz.

Słownictwo służące podkreśleniu **własnej opinii**:
– *Warto zwrócić uwagę...*
– *Słusznie mówią ci, którzy...*
– *Sądzę, że...*
– *Naturalnie...*

Słownictwo pokazujące **dystans autora do powszechnej opinii**:
– *Rozumiem że..., ale...*
– *Przyznaję, że..., jednak...*
– *Można uważać, że..., choć mam wrażenie...*

Używanie pierwszej osoby liczby mnogiej, także w formie pytań retorycznych:
– *Problem dotyczy nas wszystkich.*
– *Wszyscy znamy...*
– *Smuci nas głównie to, że...*
– *Jak często zastanawiamy się, czy...?*

Stosowanie przykładów ilustrujących argumenty:
– *Kawiarnia, biały dzień. W środku siedzi kilkanaście osób, większość z nich to właśnie...*
– *Ewa ma dwanaście lat. Jak wszyscy jej rówieśnicy lubi...*

■ Przykładowy artykuł

Temat: Napisz artykuł, w którym poruszysz problem wszechobecnych telefonów komórkowych i ich wpływ na relacje między ludźmi.

Przykład

Wyjdźmy ze swoich komórek

Szkolny korytarz, przerwa. Widzimy to co dzień. Uczniowie siedzą wzdłuż ściany – każdy z nich ma pochyloną głowę, a w ręku trzyma telefon. Przypominają zahipnotyzowanych i wyglądają irytująco. Dlaczego irytująco? A czy nigdy nie czuliście rozdrażnienia, gdy Wasi znajomi wpatrywali się w ekran smartfona zamiast w Was? No właśnie.

Przyjaciel w telefonie ważniejszy niż na żywo

Niby wszyscy lubimy plotkować, rozmawiać o szkole. Na przykład wtedy, gdy jedziemy razem autobusem. Ale co to za przyjemność, gdy co chwila musimy przerywać rozmowę? Bo właśnie coś zabrzęczało nam w kieszeni lub nasz kolega odebrał telefon i musimy czekać, aż skończy rozmawiać. Czekamy, a on powtarza, że nic nie słyszy, bo jest w autobusie.

Każdy chciałby czasem być wysłuchany. Gdy mamy problem, idziemy do najbliższej osoby albo do niej dzwonimy. A tymczasem ona niby nas słucha, ale jednak trzyma rękę w kieszeni. My wyciągamy chusteczkę do nosa, aby się wypłakać, a ona szybko korzysta z tego momentu, aby sprawdzić, kto do niej napisał. Jak się wtedy czujemy? Jeszcze gorzej, niż zanim przyszliśmy po radę i pocieszenie.

Da się?

Kiedyś nie było telefonów. Gdy czytamy o przyjaźniach zawieranych na przykład przez Małego Księcia, bohatera książki Antoine de Saint-Exupéry, widzimy, że do ich zbudowania potrzebna była przede wszystkim rozmowa. Oczywiście przez telefon czy komunikator internetowy także rozmawiamy, ale zazwyczaj są to rozmowy powierzchowne. Chociażby dlatego, że jednocześnie rozmawiamy z dwiema czy trzema innymi osobami. A w ten sposób naprawdę trudno się skupić.

Rozumiem, że ciężko żyć bez telefonu, ale to nie jest niemożliwe. Naprawdę sądzę, że można wyjść ze swoich komórek na zewnątrz po to, aby porozmawiać z drugą osobą szczerze i spokojnie. Nie musimy wcale pozbywać się ulubionego sprzętu na zawsze. Zgadzam się, że to byłaby przesada. Spróbujmy jednak przynajmniej dwa razy specjalnie nie zabrać smartfona ze sobą do szkoły, a odkryjemy, że życie bez niego jest nawet przyjemniejsze.

Ćwiczenia do tekstu przykładowego artykułu

1. Wskaż tezę, która została zawarta we wstępie artykułu, i ją zapisz.

.....

.....

.....

.....

.....

2. Znajdź w tekście argumenty, którymi autor potwierdza swoją tezę. Zapisz je poniżej.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Zaproponuj własny argument wzmacniający tezę postawioną przez autora.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Wypisz obrazy (obrazowe sytuacje) wykorzystane w artykule do zilustrowania problemu.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. Zwróć uwagę na tytuł artykułu. Wykorzystano w nim wieloznaczność słów. Wyjaśnij, na czym polega ona w tym przypadku.

.....

.....

.....

.....

.....

6. Zaproponuj własne śródtytuły do wydzielonych części artykułu.

.....

.....

.....

.....

7. Wypisz z artykułu fakty oraz opinie autora.

a) fakty:

.....

.....

.....

.....

.....

b) opinie:

.....

.....

.....

.....

.....

8. Napisz, jaka główna myśl jest wyrażona w zakończeniu artykułu.

.....

.....

.....

.....

.....

9. Podkreśl fragmenty artykułu, w których autor stosuje pierwszą osobę liczby mnogiej. Wyjaśnij, dlaczego to robi.

.....

.....

.....

.....

.....

10. Znajdź w tekście pytania retoryczne i je wypisz.

.....

.....

.....

.....

.....

11. Z ostatniego akapitu artykułu wypisz zdania świadczące o dystansie autora do powszechnej opinii (patrz: *Bank sformułowań*).

.....

.....

.....

.....

Piszemy artykuł krok po kroku

Temat: Napisz artykuł do gazetki szkolnej, aby zachęcić twoich rówieśników do chodzenia do kina lub teatru.

1. Pracę zacznij od tezy. Najlepiej, aby wyrażała ona twoje prawdziwe zdanie.

Wskazówka: Przemyśl, co chcesz przekazać czytelnikom. Może to, że spędzenie czasu poza domem nie musi się wiązać tylko z przesiadywaniem pod blokiem? A może, że kino lub teatr to niezwykle rozwijające rozrywki?

.....

.....

.....

.....

.....

2. Wypisz w punktach trzy argumenty, którymi chcesz uzasadnić swoją tezę.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Zaproponuj dwa lub trzy alternatywne tytuły do twojego artykułu.

.....

.....

.....

.....

.....

4. Do swoich argumentów dobierz i dopisz obraz (wymyśloną sytuację podaną jako przykład), który sprawi, że będą one ciekawsze i bardziej zrozumiałe dla czytelnika.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. Skonstruuj i zapisz dwa śródtytuły, które będą dobrym wprowadzeniem do twojej argumentacji.

.....

.....

.....

.....

.....

6. Napisz zakończenie artykułu. Pamiętaj o końcowym wniosku.

.....

.....

.....

.....

.....

Sprawdź, co umiesz. Samodzielnie napisz artykuł

Wybierz jeden z poniższych tematów. Pamiętaj o tym, by nadać artykułowi tytuł.

1. Napisz artykuł, w którym poruszysz kwestię potrzeby uprawiania sportu przez nastolatków.
2. Napisz artykuł na temat przyjemności wynikającej z podróżowania.

Podsumowanie

- Artykuł może być informacyjny lub publicystyczny.
- W artykule jest analizowany wybrany problem.
- Dla urozmaicenia artykułu można zastosować śródtytuły.
- Artykuł musi mieć tytuł – najlepiej intrygujący.
- We wstępie należy podać, czego dotyczy artykuł.
- Do artykułu można wpleść wypowiedzi różnych osób.

WYWIAD

Wywiad to publicystyczna forma wypowiedzi, **rodzaj rozmowy prowadzonej zazwyczaj przez dziennikarza z osobą, która budzi lub może budzić zainteresowanie czytelników lub słuchaczy (swoim działaniem, dokonaniami, poglądami itp.)**, cieszy się autorytetem lub ma coś ciekawego do powiedzenia. W przypadku gazetek szkolnych i amatorskich portali internetowych wywiad prowadzi nie profesjonalny dziennikarz, ale uczeń wcielający się w jego rolę.

Dziennikarz musi się przygotować do wywiadu. Przede wszystkim powinien **zebrać jak najwięcej informacji o osobie, z którą będzie rozmawiał**. Następnie – jeszcze przed rozmową – powinien **przemyśleć temat wywiadu i opracować pytania**. Oczywiście w rozmowie mogą się spontanicznie pojawić także inne wątki, jednak bazą rozmowy muszą być zagadnienia wcześniej przygotowane.

Aby przećwiczyć sztukę rozmowy, wywiad może być wymyślony. Jednak nawet jeśli rozmówca jest fikcyjny, trzeba się zastanowić, czym będzie się charakteryzował i wyróżniał – dlaczego będzie ciekawym bohaterem.

Profesjonalny wywiad ma tytuł. Nadaje się go po przeprowadzeniu rozmowy. Może to być najciekawsze zdanie wypowiedziane przez rozmówcę lub kontrowersyjna konkluzja. Tytuł ma intrygować, zaciekawić, wyzwolić w czytelniku chęć bliższego poznania rozmówcy. Nie musi być długi – może być dwu-, trzywyrazowy.

Uwaga! Formę rozmowy należy dostosować do rozmówcy. Jeśli jest to rówieśnik, można zwracać się do niego na „ty". Jednak jeśli wywiad jest przeprowadzany z osobą starszą, trzeba użyć zwrotów grzecznościowych „Pan" lub „Pani", w formie pisemnej muszą być podane wielką literą.

Strukturę tej formy wypowiedzi omówimy na przykładzie wywiadu z panią Anną Włosek, która wiele lat swojego życia poświęciła ratowaniu zwierząt.

Budowa

Wywiad to forma, w której można wyróżnić wprowadzenie, rozwinięcie i zakończenie, choć nie są one standardowe. To, co musi się pojawić w wywiadzie, to charakterystyczny zapis całej rozmowy z rozdzieleniem kwestii wypowiedzianych przez dziennikarza oraz rozmówcę. Najczęściej stosuje się zapis poszczególnych kwestii moderatora i respondenta od myślników, ewentualnie z imionami i nazwiskami (lub inicjałami) – wtedy zapisujemy wypowiedzi po dwukropku (jak w przykładowym wywiadzie). Z kolei poszczególne okoliczności towarzyszące wypowiedzi, np. śmiech lub kręcenie głową, można ująć w nawiasy, jak w tekście dramatu.

Element budowy	Zawartość
Wprowadzenie do rozmowy	Tu pojawia się pierwsze zadanie dla dziennikarza, także dziennikarza-amatora. Od czego zacząć? Najlepiej **na początku przedstawić rozmówcę krótko i ciekawie, wprowadzając tym samym czytelnika w temat**.
Właściwy wywiad	Rozwinięcie to po prostu zapis rozmowy. Co ma zrobić pytający, by wywiad spełniał wszystkie oczekiwania odbiorców? Przede wszystkim **pytać o sprawy zasadnicze**. Jeśli rozmówcą jest osoba angażująca się w ratowanie życia zwierząt, pytania powinny tego dotyczyć. Pytania muszą być **precyzyjnie sformułowane, tak by rozmówca rozumiał, czego chcesz się od niego dowiedzieć.** W dobrym wywiadzie nie powinno być **pytań zamkniętych**, które sugerują odpowiedź „tak" lub „nie".

	Podczas wywiadu trzeba być czujnym i uważnie słuchać udzielanych odpowiedzi, by kolejne pytania były do nich dostosowane. Umiejętnie wykorzystuj wcześniej zdobytą wiedzę o rozmówcy i przedmiocie rozmowy, by móc do tego **nawiązywać** i w ten sposób w pełni wydobyć interesujące nas informacje. Ważne, by osoba przeprowadzająca wywiad była dociekliwa, ale w sposób wyważony i nienachalny. Nie pytaj o sprawy, które mogą być bolesne dla rozmówcy. Nie zadawaj też pytań wynikających z czystej ciekawości.
Zakończenie wywiadu	Wywiad najlepiej zakończyć pożegnaniem. Jednak zanim pożegnasz rozmówcę, dziękując za rozmowę, podkreśl najważniejszą myśl, przesłanie wynikające z rozmowy lub po prostu istotną cechę rozmówcy.

Bank sformułowań

Wprowadzenie do rozmowy:
- *Moim gościem jest dzisiaj...*
- *Przed Państwem osoba, której poglądy na temat... warto poznać.*
- *Przedstawiam Państwu osobę, która w ostatnim czasie...*

Sformułowania przydatne **w trakcie wywiadu:**
- *Czy możesz zdradzić nam...*
- *Chciałbym dopytać jeszcze o...*
- *Jakie jest Pana stanowisko w sprawie...*
- *Czy mogłaby Pani podzielić się z nami swoją opinią o...*
- *Wspominałeś o...*
- *Wróćmy jeszcze do kwestii...*
- *Czy Ty także uważasz, że...*
- *Podobno jako dziecko marzyła Pani o...*
- *Jak Pan ocenia ostatnie wydarzenia, podczas których...*

Zakończenie wywiadu
- *Bardzo dziękuję za rozmowę.*
- *Cieszę się, że mogliśmy porozmawiać o tak ważnych kwestiach jak...*
- *Dziękuję, że znalazła Pani czas na spotkanie z nami i...*

Przykładowy wywiad

Temat: Napisz wywiad z osobą, która zajmuje się ratowaniem chorych zwierząt.

Przykład

Zwierzę też człowiek

Dziennikarz: Moim gościem jest dziś pani Anna Włosek, osoba, która poświęciła wiele lat swojego życia ratowaniu zwierząt. I to nie przypadkowych, ale tych, które posiadają jedną wspólną cechę... Dzień dobry, Pani Aniu.

Anna Włosek: Dzień dobry.

Dz.: Bardzo dziękuję, że zgodziła się Pani udzielić wywiadu naszej gazetce. Proszę zdradzić czytelnikom: jakie zwierzęta interesują Panią przede wszystkim?

A.W.: Stare. Stare, brzydkie i zaniedbane.

Dz.: Czy koniecznie muszą być brzydkie?!

A.W.: (*śmiech*) Oczywiście, że nie. Pozwoliłam sobie po prostu na mały żart. Przede wszystkim jednak muszą być stare. Nie interesują mnie szczeniaki ani słodkie małe kotki.

Dz.: Dlaczego? Czy one nie potrzebują pomocy?

A.W.: Potrzebują, ale ich losem zajmuje się cała masa różnych organizacji. Mnie zależy na zapewnianiu ostatnich lat życia tym stworzeniom, których prawdopodobnie nikt już nie będzie chciał.

Dz.: W jaki sposób Pani im pomaga?

A.W.: Prowadzę własne, małe schronisko. Nie przyjmujemy wszystkich psów i kotów, ale takie, które zostały pokrzywdzone przez los, są niepełnosprawne, nie mają na przykład jednej łapy albo są niewidome. Trafiają do nas także stare zwierzęta, którym zapewniamy godne ostatnie lata życia. Zwierzę też człowiek. Potrzebuje trochę ciepła, tego, żeby ktoś zwrócił na nie uwagę.

Dz.: Czy pracuje Pani sama?

A.W.: Oczywiście, że nie. Nie dałabym rady. Pracujemy we czwórkę, ale wspiera nas kilkunastu wolontariuszy, którzy przez kilka godzin w tygodniu opiekują się naszymi podopiecznymi.

Dz.: Czy dostają za to wynagrodzenie?

A.W.: Wynagrodzeniem jest dla nich wdzięczność zwierząt... Choć oczywiście chcielibyśmy płacić wolontariuszom, chociażby symbolicznie. Ale nie mamy na to środków. Dostają za to u nas obiad, i to z deserem.

Dz.: A kto gotuje?

A.W.: Moja mama. Ona także przygotowuje jedzenie psom i kotom. Jest na emeryturze i poświęciła się mojemu schronisku w pełni. Jestem jej za to bardzo wdzięczna.

Dz.: Czy ma Pani swojego ulubionego zwierzaka?

A.W.: Staram się nie mieć... Ale jest taki jeden Reks. Nie widzi. A mimo to biega za mną i merda ogonem, gdy się zbliżam. Jest z nami już siedem lat.

Dz.: Czy nie żałuje Pani, że nie zrobiła Pani kariery w banku? Z wykształcenia jest Pani bankowcem...

A.W.: Owszem, jestem. Ale nie żałuję. Każdego dnia cieszę się, wstając rano do pracy. Nie wiem, czy bank też sprawiałby mi tyle radości i satysfakcji.

Dz.: I nigdy nie jest Pani zmęczona?

A.W.: Ależ codziennie! (*śmiech*) Ale dopiero wieczorami. Rano jestem pełna energii.

Dz.: Zazdroszczę... I życzę Pani wszystkiego dobrego. Jeszcze raz dziękuję za udzielenie mi wywiadu. A gdyby ktoś chciał zostać wolontariuszem u pani Anny, proszę napisać do mnie, adres mailowy znajduje się na ostatniej stronie gazetki. Przekażę informację wprost do schroniska.

A.W.: Dziękuję! I za możliwość skontaktowania się, i za rozmowę.

Ćwiczenia do przykładowego wywiadu

1. Podkreśl w powyższym wywiadzie pytania, które zostały przygotowane wcześniej. Wypisz te, które najprawdopodobniej zostały zadane spontanicznie, bez wcześniejszego planu.

.....

.....

.....

.....

.....

2. Zaproponuj własny tytuł dla powyższego wywiadu i go zapisz. Pamiętaj, że może on być, ale nie musi, fragmentem tekstu.

.....

.....

.....

3. Z powyższego wywiadu wypisz sformułowania typowe dla wywiadu.

.....

.....

.....

.....

4. Przeanalizuj wywiad i zastanów się, czy dziennikarz wyczerpał temat w trakcie rozmowy. Zaproponuj dwa pytania, które mogłyby dodatkowo pojawić się w powyższym wywiadzie.

a) Zapisz poniżej swoje pytania.

.....

.....

.....

.....

b) Ułóż odpowiedzi do zaproponowanych pytań.

.....

.....

.....

.....

5. Wypisz informacje na temat pani Anny Włosek, które pojawiły się w wywiadzie.

.....

.....

.....

.....

Piszemy wywiad krok po kroku

Temat: Przygotuj wywiad do szkolnej gazetki z osobą, która dokonała bohaterskiego czynu.

Uwaga! Twoja postać może być fikcyjna, ale może to być także ktoś, kogo znasz.

1. Zacznij od opisania osoby, z którą przeprowadzisz wywiad, oraz czynu, jakiego dokonała.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Zdecyduj, które informacje wykorzystasz we wprowadzeniu do wywiadu. Zapisz początek rozmowy.

.....

.....

.....

.....

.....

3. Sformułuj cztery pytania, które mogłyby być użyte w wywiadzie o powyższej tematyce.

- .....
  .....
- .....
  .....
- .....
  .....
- .....
  .....

4. Sformułuj odpowiedzi na powyższe pytania.

- .....
  .....
- .....
  .....
- .....
  .....
- .....
  .....

5. Zapisz pytanie, które mogłoby się pojawić spontanicznie, w reakcji na jedną z powyższych odpowiedzi, a następnie sformuluj na nie odpowiedź.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

■ **Sprawdź, co umiesz. Samodzielnie napisz wywiad.**

Wybierz jeden z poniższych tematów.

1. Napisz wywiad z człowiekiem, który właśnie skończył 101 lat.

2. Przeprowadź wywiad z osobą, która samotnie podróżuje rowerem po Alasce.

Podsumowanie

- Wywiad powinien mieć chwytliwy tytuł.
- W zależności od rozmówcy należy wybrać, czy zwracamy się do niego na „ty", czy na „Pan/Pani".
- Słowa moderatora (osoby przeprowadzającej rozmowę) muszą być wydzielone od słów respondenta (osoby udzielającej wywiadu).
- Na początku wywiadu należy przedstawić rozmówcę.
- Dobra zasada: nie zadajemy pytań zamkniętych, na które można odpowiedzieć tylko „tak" lub „nie".
- Na końcu zawsze należy podziękować za rozmowę.

LIST

List to forma wypowiedzi najbliższa życiowemu doświadczeniu. Coraz rzadziej wysyła się listy tradycyjną pocztą, pisane na kartce. W dobie komputerów list przybrał postać elektroniczną, więc różnica dotyczy sposobu przekazu oraz zapisu. W formie e-maila po prostu szybciej dociera do adresata.
List jako forma wypowiedzi może mieć charakter:
– **prywatny**, który jest w pewnym sensie rozmową na odległość;
– **oficjalny**, wysyłany do osób, których nie znamy lub z którymi pozostajemy w relacjach służbowych (nauczyciel, wykładowca, pracodawca);
– **otwarty**, który ma zbiorowego adresata i na ogół upubliczniany jest w medium, do którego mają dostęp wszyscy (w gazecie, na stronie internetowej).
Podczas swojej edukacji w szkole podstawowej będziesz uczyć się pisania listu prywatnego i oficjalnego. Zredagowanie listu może być Twoim zadaniem także na egzaminie.
Strukturę tej formy wypowiedzi omówimy na przykładzie dwóch listów: prywatnego, napisanego do koleżanki, oraz oficjalnego, skierowanego do profesora uczelni.

Budowa

Ogólne zasady budowy listu oficjalnego i listu prywatnego są podobne i łatwo je zapamiętać. Obie formy wypowiedzi różnią się zawartością – w przypadku listu oficjalnego (formalnego) jest ona ściśle określona, a w przypadku listu prywatnego – jest dowolna. Różnią się także list napisany odręcznie i list w formie elektronicznej (e-mail).
Pamiętaj, że w listach **wyrazy zastępujące imię i/lub nazwisko, czyli zaimki, np. *Ty*, *Twój*, *Wy*, *Wasze*, oraz formy grzecznościowe, np. *Pan*, *Pani*, *Państwo*, zawsze pisze się wielką literą.**

Element budowy	Zawartość
Wstęp	List ma charakter informacyjny, dlatego należy rozpocząć go od podania **nazwy miejscowości i daty** napisania listu. Dane te umieszcza się w prawym górnym rogu kartki w liście pisanym odręcznie lub dokumentu tekstowego w liście pisanym w edytorze tekstu. W przypadku e-maila (ale nie listu wysyłanego jako załącznik) nie trzeba podawać daty i miejsca – każdy serwer pocztowy automatycznie informuje o dacie wysłania e-maila, a miejsce nadania jest nieistotne. Właściwa część wstępu rozpoczyna się **nagłówkiem** – zwrotem do adresata. To po prostu zwrot grzecznościowy – może być formalny (np. *Szanowni Państwo*) lub nieformalny (np. *Cześć, Aniu!*). Po nagłówku **należy postawić przecinek lub wykrzyknik.** Po przecinku dalszą część listu zapisuje się małą literą, natomiast po wykrzykniku – wielką, np.: *Szanowni Państwo,* *chciałbym dowiedzieć się czegoś więcej na temat organizowanego przez Państwa kursu.* lub *Cześć, Aniu!* *Bardzo ucieszył mnie list od Ciebie.*

Rozwinięcie	**Odbiorcą listu prywatnego jest najczęściej osoba bliska nadawcy, z którą dzieli się on przeżyciami, refleksjami, wrażeniami i spostrzeżeniami lub wiedzą na jakiś temat.** Zasadnicza treść listu prywatnego to sprawa dowolna – zależy od tego, co nadawca chce przekazać. Należy jednak pamiętać, by każda nowa myśl była zawarta w **odrębnym akapicie**. Dzięki temu tekst jest przejrzysty – swoboda wyboru tematu nie oznacza, że można lekceważyć selekcjonowanie treści. List powinien być interesujący i uporządkowany. **Należy też zadbać o poprawność wypowiedzi pod względem językowym, ortograficznym i interpunkcyjnym**. Nawet wówczas, gdy adresatem jest rówieśnik, a styl wypowiedzi jest swobodny i zawiera kolokwializmy (potoczne słownictwo i składnię), trzeba pisać poprawnie. Odbiorca listu będzie miał poczucie, że został potraktowany z szacunkiem. **Nadawca listu oficjalnego musi podać powód, dla którego zwraca się do danej osoby czy instytucji**. Ta forma wypowiedzi wymaga, by autor rzeczowo wyjaśnił, jaka wątpliwość lub potrzeba skłoniła go do napisania listu. W liście oficjalnym należy pisać wyłącznie o sprawach związanych z tematem. Treść takiego listu powinna być rzeczowa i logiczna, należy unikać kolokwializmów.
Zakończenie	W zakończeniu listu **ponownie należy sformułować zwrot grzecznościowy**. W liście prywatnym istnieje pewna swoboda – wiele zależy od pomysłowości autora i stopnia zażyłości z adresatem. Takim pożegnalnym zwrotem mogą być słowa: *Pozdrawiam Cię serdecznie* lub *Ściskam mocno*. Pożegnalny zwrot do osoby, której nie znamy, powinien brzmieć: *Z poważaniem* lub *Z wyrazami szacunku*. Po pożegnaniu należy się podpisać. Odręczny podpis musi się znaleźć pod każdym listem, który ma zostać wysłany pocztą tradycyjną. Uwaga: list napisany w edytorze tekstów i wydrukowany również trzeba podpisać odręcznie. Pod e-mailem wystarczy podpis sporządzony na klawiaturze. W liście prywatnym można umieścić postscriptum (post scriptum, z łac. po podpisie), czyli informacje, o których nadawca dowiedział się już po napisaniu listu lub zapomniał o nich napisać w części zasadniczej bądź które są dopowiedzeniem. Przed taką dodatkową informacją zapisuje się skrót „PS" lub „P.S.".

Bank sformułowań

List prywatny

• Nagłówki:
– *Hej!*
– *Cześć,*
– *Kochana Babciu,*

• Przekazywanie pozdrowień bliskim:
– *Ucałuj swoją mamę ode mnie.*
– *Pozdrowienia dla Michała.*
– *Przekaż pozdrowienia całej rodzinie.*

• Wykrzyknienia:
– *Jak się cieszę, że się spotkamy!*

List oficjalny

• Nagłówki:
– *Szanowny Panie,*
– *Szanowna Pani Dyrektor,*
– *Szanowni Państwo!*
– *Dzień dobry,*

• Zwroty przydatne w wyjaśnieniu celu napisania listu:
– *Zwracam się z uprzejmą prośbą...*
– *Niedawno dowiedziałem się o organizowanych przez Państwa...*
– *Chciałabym poznać warunki uczestnictwa w...*

– *Dziękuję za Twój list!*
– *Pobyt u Was wspominam wspaniale!*

• Formuły pożegnalne:
– Ściskam!
– *Mocno Cię pozdrawiam,*
– *Buziaki!*

– *Jestem zainteresowany...*
– *Chciałbym wiedzieć, czy istnieje możliwość...*

• Formuły pożegnalne:
– *Będę wdzięczny za odpowiedź,*
– *Z wyrazami szacunku,*
– *Z poważaniem,*

Przykładowy list

Przykład

a) List prywatny

Lublin, 2 maja 2016 r.

Cześć, Aniu!

Bardzo ucieszył mnie list od Ciebie! Zrobiło mi się nawet głupio, że nie napisałam pierwsza i że to znowu Ty zaproponowałaś super wakacje.

Oczywiście, że się zgadzam! Zawsze chciałam nauczyć się żeglować, ale sama trochę się bałam, bo wiesz... Czasem trudno mi się połapać, o co chodzi, a jak pojadę z Tobą, to nie będę się tego wstydzić. A może nawet nie będzie mi źle szło...? Jak myślisz?

Obiecuję Ci, że następnym razem to ja wymyślę albo znajdę coś fajnego pierwsza. Nie będziesz już musiała się trudzić. Chyba, że to lubisz. Ale nawet jeśli lubisz, to jestem Ci jednak winna pomoc. Nie może być tak, że ja nie robię nic, a jadę na kolejny świetny wyjazd.

Widzimy się więc w lipcu. A tymczasem idę na angielski.

Buziaki!

Zuzia

PS Uściskaj ode mnie swoją mamę!

b) List oficjalny

Łódź, 15.10.2017 r.

Szanowny Panie Profesorze,

jestem uczniem ósmej klasy szkoły podstawowej oraz przewodniczącym uczniowskiego samorządu. W mojej szkole odbyła się niedawno lekcja na temat Henryka Sienkiewicza. Nasza polonistka Pani Zofia Dąbrowska wspomniała, że jest Pan specjalistą, jeśli chodzi o twórczość tego pisarza. Chciałbym w związku z tym w imieniu swoich kolegów i koleżanek zaprosić Pana na wykład do naszej szkoły.

Uczniowie z mojej klasy najbardziej chcieliby się dowiedzieć, co właściwie w książkach Sienkiewicza jest fikcją, a co – prawdą historyczną. Ostatnio czytaliśmy „Krzyżaków", więc wiadomości o tej lekturze będą dla nas najbardziej interesujące.

Jeżeli zgodzi się Pan spełnić naszą prośbę, postaramy się odpowiednio wcześniej rozgłosić tę informację, aby wykładu mogli wysłuchać także uczniowie z klas ósmych z sąsiednich szkół.

Będziemy bardzo wdzięczni, jeśli znajdzie Pan dla nas czas.

Z wyrazami szacunku

Piotr Kowalski

Szkoła Podstawowa nr 71 im. Henryka Sienkiewicza w Łodzi

Ćwiczenia do tekstów przykładowych listów

1. Zaproponuj własne nagłówki i formuły pożegnalne do przykładowych listów. Zapisz je poniżej.

a) list prywatny:

.....

.....

.....

.....

b) list oficjalny:

.....

.....

.....

.....

2. Określ, w jakim celu (po co) został napisany:

a) list prywatny,

.....

.....

.....

.....

b) list oficjalny.

.....

.....

.....

.....

3. Z listu prywatnego wypisz wyrażenia potoczne (kolokwializmy).

.....

.....

.....

.....

.....

4. Z listu oficjalnego wypisz wyrażenia formalne (bez nagłówka i formuł pożegnalnych), charakterystyczne dla tego typu wypowiedzi.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. Wyobraź sobie, że Profesor – odbiorca listu oficjalnego – jest Twoim wujkiem. Przeredaguj tekst na list prywatny, ale nie zmieniając tematyki.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Piszemy list krok po kroku

Temat: Napisz list do przyjaciela lub przyjaciółki z przeprosinami za to, że musisz odwołać wspólny, od dawna planowany wyjazd.

1. Napisz trzy alternatywne nagłówki.

.....

.....

.....

2. Zredaguj akapit, w którym poinformujesz o celu listu, a także wyrazisz żal z powodu zaistniałej sytuacji.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Zapisz akapit, w którym szerzej wyjaśnisz powody odwołania wyjazdu.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. W jednym zdaniu wyraź nadzieję, że przyjaciel lub przyjaciółka nie pogniewa się na ciebie.

.....

.....

.....

5. Zapisz trzy alternatywne zwroty pożegnalne.

.....

.....

.....

Sprawdź, co umiesz. Samodzielnie napisz list

Wybierz jeden z poniższych tematów.

1. Napisz krótki list oficjalny do dyrektora szkoły z prośbą o wyrażenie zgody na zorganizowanie dodatkowej wycieczki klasowej.
2. Napisz list prywatny do przyjaciółki swojej mamy, którą znasz od dzieciństwa i bardzo lubisz. Poproś ją o możliwość spędzenia u niej kilku dni.

Wskazówka: List oficjalny pisze się z konkretnego powodu, a zawarta w nim treść jest poważna. Innymi słowy: stwierdzenie, że klasa po prostu chciałaby pojechać na jeszcze jedną wycieczkę, nie jest dla dyrektora wystarczającym argumentem. Z kolei adresatka listu prywatnego nie musi otrzymać w liście konkretnych argumentów.

Podsumowanie

- List najczęściej ma charakter prywatny lub oficjalny.
- Zawartość listu oficjalnego jest ściśle określona, a listu prywatnego – dowolna.
- Zwroty zastępujące imię i/lub nazwisko zawsze zapisuje się wielką literą.
- Na początku listu umieszcza się w prawym rogu nazwę miejscowości i datę (nie dotyczy to e-maili).
- Tekst listu rozpoczyna się nagłówkiem – zwrotem do adresata.
- W liście oficjalnym należy podać powód, dla którego piszemy do danej osoby czy instytucji.
- Zakończenie listu oficjalnego jest formalne, prywatnego – nieformalne, swobodne.

SPRAWOZDANIE

Sprawozdanie to **chronologicznie uporządkowana relacja z wydarzenia, które już miało miejsce**. Dlatego w tej formie wypowiedzi używamy **czasu przeszłego**. Możemy pisać sprawozdanie z poziomu obserwatora lub uczestnika. Wypowiadamy się **w pierwszej osobie** – liczby pojedynczej lub mnogiej (*Podczas wycieczki szkolnej odwiedziłem.../Podczas wycieczki szkolnej odwiedziliśmy...*).
Sprawozdanie może być relacją zarówno z wycieczki czy zawodów (tzw. sprawozdanie reportażowe), jak i z przebiegu dyskusji (sprawozdanie typu protokół) czy z wydarzenia, jak wyjście do kina czy na wernisaż (sprawozdanie zawierające elementy recenzji filmu lub wystawy).
Strukturę tej formy wypowiedzi omówimy na przykładzie relacji ze spotkania uczniów z podróżnikiem Markiem Kamińskim.

- Budowa sprawozdania nie jest ściśle określona. Najważniejszym aspektem będzie **chronologia**, a więc **wierne odtworzenie przebiegu zdarzeń, zgodnie z ich kolejnością**.
  Charakterystyczne dla sprawozdania są **krótkie zdania, przedstawiające konkretne fakty**. Nie należy jednak przesadzać z surowością języka – sprawozdanie **musi zawierać także informacje o emocjach towarzyszących wydarzeniom** czy **krótką opinię o wydarzeniu** (na ogół pod koniec tekstu). W przeciwieństwie do recenzji opinia ma tu charakter marginalny.

Element budowy	Zawartość
Wstęp	Sprawozdanie należy rozpocząć od **przedstawienia następujących informacji**: – rodzaj wydarzenia i jego oficjalna nazwę, jeśli wydarzenie ją posiadało; – powód, dla którego do niego doszło; – data wydarzenia i miejsce, w którym się odbywało; – osoby, które w nim uczestniczyły.
Rozwinięcie	Rozwinięcie piszemy **stylem informacyjnym** – przedstawiamy **po kolei przebieg wydarzeń**. Wykorzystujemy w tym celu słownictwo nazywające następstwo czasowe, np.: *później, dalej, z kolei, następnie* (patrz: *Bank sformułowań*). Najważniejszą umiejętnością jest **selekcjonowanie faktów**, czyli decydowanie, które z nich są warte przytoczenia, a które można pominąć. Aby nieco urozmaicić sprawozdanie, **można wplatać w nie krótkie wypowiedzi uczestników wydarzeń**. Nie jest to jednak obowiązkowe. Jeśli wydarzenie jest krótkie, wystarczy, że na rozwinięcie poświęcimy jeden rozbudowany akapit. Natomiast jeżeli sprawozdanie dotyczy trzydniowej wycieczki, właściwy będzie podział pracy na trzy odrębne akapity. Dodatkowy akapit można przeznaczyć na opis przełomowego zdarzenia, jeśli takie miało miejsce. Może podczas wykładu stało się coś, co zaburzyło jego przebieg? Może z pozoru zwyczajna wycieczka stała się z jakiegoś powodu emocjonująca? **Decyzja o liczbie akapitów zależy od piszącego** – nie ma ścisłej reguły. Należy pamiętać, aby rozwinięcie było **pozbawione subiektywnych komentarzy i opinii.** Powinno zawierać **informacje o nastrojach uczestników wydarzenia** (*Wszyscy cieszyli się.../Z ulgą została przyjęta wiadomość o...*), podane w sposób obiektywny.

Zakończenie	Zakończenie sprawozdania różni się od jego pozostałych części. **Można w nim zamieścić własną opinię na temat danego wydarzenia** i podzielić się przemyśleniami na jego temat.

Bank sformułowań

Słownictwo nazywające **następstwo czasowe**:
– *W dniu... odbył się...*
– *Rozpoczęliśmy od...*
– *Następnie...*
– *W dalszej kolejności...*
– *Kolejnym etapem...*

Słownictwo przywołujące **reakcje lub zachowania uczestników** wydarzenia:
– *Największe wrażenie zrobiło na wszystkich...*
– *Ku zadowoleniu uczestników...*
– *Z rozmów wynikało, że najmniej spodobało się nam...*

Zwroty przydatne **w zakończeniu sprawozdania**:
– *Za najcenniejsze uważam...*
– *Moim zdaniem...*
– *Warto było...*
– *Nie można nazwać zbyt ciekawym...*

Przykładowe sprawozdanie

Temat: Napisz sprawozdanie ze spotkania uczniów klas ósmych z Markiem Kamińskim.

Przykład

23 lutego 2018 roku Dom Kultury w Lipowie zorganizował spotkanie z Markiem Kamińskim. Było to spotkanie w ramach cyklu, w którym brał udział słynny podróżnik. Cykl nosił tytuł „Podróże to nie zabawa", a zaproszonymi gośćmi byli uczniowie klas ósmych z różnych miast. Do naszego domu kultury przyszło około dwustu osób.

Marek Kamiński zaczął swoją opowieść bardzo ciekawie. Niektórzy uczestnicy mówili, że słuchanie jego wykładu było lepsze od oglądania filmu przygodowego. Podróżnik opowiadał o najbardziej niebezpiecznych wydarzeniach, w jakich brał udział. Następnie przeszedł do tego, co czuł, czy bardzo się bał i czy kiedykolwiek żałował, że zdecydował się żyć w tak oryginalny sposób. W dalszej części podróżnik zaczął przestrzegał uczestników przed złymi decyzjami. Usłyszeliśmy, że nie każdy powinien podróżować, i dlaczego tak jest. Niektórzy wyrazili sprzeciw, choć przyznali, że właściwie Kamiński mówił bardzo mądrze.

W pewnym momencie jeden ze słuchaczy przerwał Kamińskiemu, mówiąc, że on nie rozumie, po co w ogóle narażać życie podczas wypraw i że jego zdaniem nie ma to sensu. Podróżnik spokojnie odparł, że do tego wątku także dojdzie, i że czas na pytania będzie później. Jak stwierdził jeden z moich kolegów, zachowanie tej osoby było naprawdę oburzające. Nikt jednak nie wracał do tego, co się stało. Pod koniec spotkania zadaliśmy wiele różnych pytań.

Spotkanie było bardzo udane. Dowiedzieliśmy się wiele o podróżach i o psychice człowieka podróżującego. Uważam, że podobne atrakcje mogłyby odbywać się częściej. Można z nich niekiedy więcej wynieść niż z normalnej lekcji.

Ćwiczenia do tekstu przykładowego sprawozdania

1. Wypisz z tekstu po trzy przykłady zwrotów z czasownikami w 1. osobie i w 3. osobie liczby mnogiej.

.....

.....

.....

2. Na podstawie tekstu ułóż przedstawione wydarzenia w kolejności chronologicznej.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Znajdź w tekście i wypisz poniżej słowa i sformułowania nazywające następstwo czasowe.

.....

.....

.....

.....

.....

4. Do każdego z wypisanych powyżej słów i sformułowań podaj synonim.

.....

.....

.....

.....

5. Znajdź w tekście zdania informujące o odczuciach lub opiniach uczestników wydarzenia. Wypisz je poniżej.

.....

.....

.....

.....

6. Napisz, jak ocenił spotkanie autor sprawozdania. Podkreśl w tekście odpowiedni fragment.

.....

.....

.....

.....

Piszemy sprawozdanie krok po kroku

Temat: Napisz sprawozdanie z jednodniowej wycieczki twojej klasy do muzeum.

1. Rozpocznij od najbardziej ogólnych informacji i odpowiedz na pytania:

– Gdzie byliście?

– Kiedy odbyła się wycieczka?

– Czy w wycieczce uczestniczyła tylko twoja klasa?

– Jakie muzeum odwiedziliście?

.....

.....

.....

.....

2. Napisz w punktach krótki plan sprawozdania.

Wskazówka: Plan może być ogólny. Pamiętaj jednak, że będzie ci o wiele łatwiej napisać całość, gdy uporządkujesz wydarzenia chronologicznie.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Korzystając z planu, napisz rozwinięcie sprawozdania. Pamiętaj, aby używać słów nazywających następstwo czasowe.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Napisz dwa różne zakończenia swojego sprawozdania. W jednym oceń wycieczkę pozytywnie, a w drugim – negatywnie.

a) Ocena pozytywna:

.....

.....

.....

.....

b) Ocena negatywna:

.....

.....

.....

.....

Sprawdź, co umiesz. Samodzielnie napisz sprawozdanie

Wybierz jeden z poniższych tematów.

1. Napisz sprawozdanie z trzydniowej wycieczki po górach zorganizowanej przez szkolny klub turystyczny.

2. Napisz sprawozdanie ze zorganizowanego w twojej szkole spotkania z powstańcem warszawskim.

Podsumowanie

- Może być pisane z poziomu obserwatora lub uczestnika.
- We wstępie należy poinformować o wydarzeniu – podać: datę, miejsce, uczestników, typ wydarzenia.
- Tekst sprawozdania redagujemy w czasie przeszłym, w pierwszej osobie.
- Przytaczane informacje muszą być zgodne z chronologią wydarzeń.
- Charakterystyczne dla sprawozdania są krótkie zdania, przedstawiające konkretne fakty.
- Sprawozdanie zawiera informacje o emocjach towarzyszących uczestnikom wydarzenia.
- W sprawozdanie można wplatać krótkie wypowiedzi uczestników wydarzeń.
- W tekście sprawozdania należy unikać subiektywnych opinii.

II. KRÓTKIE FORMY WYPOWIEDZI – ĆWICZENIA

OGŁOSZENIE

Ogłoszenie to **krótka forma wypowiedzi o charakterze informacyjnym**. Służy do **powiadomienia odbiorców** o organizowanych imprezach, a także o sytuacjach takich jak: zagubienie jakiegoś przedmiotu, poszukiwanie osób do współpracy nad projektem. Ogłoszenia umieszcza się w widocznych miejscach, np.: na korytarzu szkolnym, drzwiach klatki schodowej, a także w gazetach i w internecie.
Treść ogłoszeń jest zwięzła i ograniczona do niezbędnych informacji. Od tej formy wypowiedzi nie wymaga się, aby była napisana językiem literackim. Najważniejsze, aby ogłoszenie rzeczowo informowało o istocie zagadnienia i było jednocześnie wyczerpujące. Mówiąc prościej, **musimy dowiedzieć się z niego jak najwięcej, ale tylko samych konkretów**. Jeśli ogłoszenie dotyczy jakiegoś wydarzenia, musi zwierać informacje o jego czasie i miejscu, w którym będzie się odbywać. Jeśli tematem jest np. poszukiwanie wolontariuszy, trzeba ściśle określić, czego się od nich oczekuje oraz kiedy i gdzie mają się stawić. W każdym ogłoszeniu musi pojawić się informacja umożliwiająca kontakt z jego nadawcą/autorem, np.: numer telefonu, adres mailowy, adres siedziby organizatora wydarzenia.
W ogłoszeniu można używać czasowników w formie bezosobowej (np. *znaleziono*) lub czasowników w formie osobowej (np. *sprzedam, odbędzie się*).

Budowa

Ogłoszenie ma ściśle określoną budowę. Ważna jest tu zarówno kolejność podawanych treści, jak i sposób zapisu.

Element budowy	Zawartość
Tytuł (wstęp)	Na górze, na środku (np. strony, ramki w gazecie) powinien znaleźć się tytuł. Może być to tytuł nieokreślony – po prostu *Ogłoszenie* (także zapisane wielkimi literami) lub zdradzać treść ogłoszenia, np. *Znaleziono psa*. Nad tytułem, po prawej stronie można umieścić datę zamieszczenia/wywieszenia ogłoszenia.
Treść	Treść ogłoszenia **musi być ograniczona do konkretów**, ale nie oznacza to, że musi ona się ograniczać do jednego akapitu. Gdy treść dzielimy na dwa akapity, **w pierwszym** mogą pojawić się **zasadnicze informacje** (czego dotyczy ogłoszenie, data i miejsce), a **w drugim – opis zagubionego przedmiotu lub nieco obszerniejsze wyjaśnienie na przykład na temat wydarzenia**.
Formalne zakończenie	W przypadku ogłoszenia zakończenie to po prostu umieszczony po prawej stronie pod treścią podpis lub zwrot grzecznościowy, np. *Serdecznie zapraszamy*. Jeśli ogłoszenie dotyczy zaginionego przedmiotu lub gotowości wynajęcia mieszkania czy kupna samochodu, często nie ma zakończenia w ogóle.

Bank sformułowań

- *W dniu...*
- *Informujemy o...*
- *Uwaga!*
- *Znaleziono...*
- *Zagubiono...*
- *Sprzedam...*
- *Oddam...*
- *Poszukuję...*

Przykładowe ogłoszenia

Przykład

Przykładowe ogłoszenie nr 1

12.04.2018 r.

OGŁOSZENIE

W dniu 24 kwietnia 2018 r. o godzinie 13.00 odbędzie się w naszej szkole (w sali 102) spotkanie z wolontariuszem Polskiej Akcji Humanitarnej. Będzie to pierwsze spotkanie z cyklu „Bohaterowie są wśród nas". Po wykładzie, który przygotował nasz Gość, przewidujemy mały poczęstunek.

Uwaga! Liczba miejsc ograniczona. Jeżeli chcesz wziąć udział w spotkaniu, zapisz się. Zapisy przyjmujemy mailowo: b##########@###.edu.pl.

Serdecznie zapraszamy,

Samorząd Uczniowski

Przykładowe ogłoszenie nr 2

ZNALEZIONO PORTFEL

W dniu 16 maja 2017 r. pod sklepem „Żabka" na osiedlu Kabaty (Warszawa) znaleziono portfel. W portfelu nie ma dowodu osobistego, w związku z czym nie ma możliwości skontaktowania się z właścicielem.

Właściciela proszę o kontakt pod nr telefonu: 121 ### ###.

Znalazca

Ćwiczenia do tekstów przykładowych ogłoszeń

1. Na podstawie powyższych ogłoszeń wypisz w punktach:

a) informacje na temat wydarzenia, którego dotyczy ogłoszenie nr 1;

.....

.....

.....

b) informacje na temat przedmiotu, którego dotyczy ogłoszenie nr 2;

.....

.....

.....

c) informacje dotyczące nadawcy ogłoszenia nr 1;

.....

.....

d) informacje dotyczące nadawcy ogłoszenia nr 2.

.....

.....

2. Ustal i napisz, gdzie – Twoim zdaniem – mogło zostać opublikowane:
a) ogłoszenie nr 1,

.....

.....

.....

b) ogłoszenie nr 2.

.....

.....

.....

Sprawdź, co umiesz. Samodzielnie napisz ogłoszenie

Wybierz jeden z poniższych tematów.

Wskazówka: Pamiętaj, aby przed napisaniem ogłoszenia ustalić okoliczności wydarzenia (czas, miejsce, szczegóły), a następnie zadbać o poprawny zapis.

1. Napisz ogłoszenie dotyczące zwierzęcia, które znalazło się przypadkiem w Twoim domu.
2. Napisz ogłoszenie, w którym poinformujesz, że zgubiłeś/zgubiłaś cenną dla Ciebie rzecz.

Podsumowanie

- Ogłoszenie to publiczne powiadomienie.
- Umieszcza się je w ogólnodostępnej przestrzeni.
- Znajdują się w nim wyłącznie konkretne informacje.
- W ogłoszeniu musi pojawić się informacja umożliwiająca kontakt z jego nadawcą.
- Można w nim używać czasowników w formie bezosobowej lub czasowników w formie osobowej.

ZAPROSZENIE

Zaproszenie to jedna z krótkich form wypowiedzi. To **informacja na temat jakiegoś wydarzenia**, często o charakterze oficjalnym, **połączona z prośbą o zjawienie się na tym wydarzeniu**. Zarówno długość, jak i sposób tworzenia zaproszeń sprawiają, że ich pisanie jest naprawdę proste.
Teksty zaproszeń często są pisane na ozdobnych kartkach, a gdy pojawiają się w internecie, na ogół mają atrakcyjną formę graficzną, np. towarzyszy im ozdobne tło, grafika.

- Budowa zaproszenia musi spełniać pewne warunki. Podobnie jak w ogłoszeniu, także i tutaj **istotne jest to, aby w krótkim tekście znalazło się możliwie jak najwięcej informacji o wydarzeniu,** jednak podanych w formie oficjalnej i oszczędnej (bez niepotrzebnych szczegółów).

Element budowy	Zawartość
Wstęp (nagłówek)	**Na samej górze, na środku strony** umieszcza się najczęściej **słowo *Zaproszenie* pisane wielkimi lub małymi literami**. Czasami w nagłówku pojawia się także dodatkowa informacja o wydarzeniu, np. *Zaproszenie na ślub*, *Zaproszenie na wieczór autorski*.
Treść (rozwinięcie)	Treść zaproszenia zaczyna się od ściśle ustalonej formuły. Może ona być napisana **albo w pierwszej osobie, najczęściej liczby mnogiej** (wtedy brzmi: *Zapraszamy*), **albo w trzeciej osobie** – wskazującej na organizatora wydarzenia (np. *Dom Kultury „Poznaniak" zaprasza*). Formuła nie musi precyzować, do kogo organizator wydarzenia się zwraca, ale **może wskazywać na odbiorcę** – np. *Zapraszamy uczniów klas ósmych...*, *Serdecznie zapraszamy wszystkich zainteresowanych lotnictwem...* Po początkowej formule pojawią się **niezbędne informacje na temat wydarzenia:** Z jakiej okazji się ono odbywa? Gdzie i kiedy osoba zaproszona powinna się zjawić? Jakie są warunki wstępu, jeśli wydarzenie jest publiczne?
Formalne zakończenie	**W zakończeniu zaproszenia zwyczajowo w wyraźny sposób zachęca się odbiorcę do uczestnictwa w wydarzeniu**, o którym informujemy. Najczęściej zachęta jest wyrażona formułą: *Raz jeszcze serdecznie zapraszamy* lub *Liczymy na Państwa/Waszą obecność*. Na koniec zaproszenia można umieścić prośbę o potwierdzenie przybycia. Dotyczy to np. zaproszeń na ślub albo wydarzeń z ograniczoną liczbą uczestników. Pod zaproszeniem należy zamieścić **podpis/nazwę organizatora wydarzenia** (tego, kto zaprasza).

Bank sformułowań

• Wstępna formuła zaproszenia:
– *W dniu...*
– *Zapraszamy...*
– *...ma zaszczyt zaprosić*
– *Serdecznie zapraszamy...*
– *W imieniu...*

• Precyzowanie odbiorcy:
– *Zapraszamy wszystkich zainteresowanych.*
– *Agata i Michał mają zaszczyt zaprosić Elżbietę i Jana Kowalskich*

• Informacje o wydarzeniu:
– *Koncert odbędzie się w dniu...*
– *Wydarzenie ma/będzie miało miejsce...*

• Formuły zachęcające do przyjścia:
– *Raz jeszcze serdecznie zapraszamy.*
– *Liczymy na Państwa obecność!*
– *Prosimy o potwierdzenie przybycia do dnia...*

Przykładowe zaproszenia

Przykład

Przykładowe zaproszenie nr 1

ZAPROSZENIE

Dom Kultury „Bieżany" zaprasza na koncert skrzypcowy Kingi Malinowskiej, laureatki Ogólnopolskiego Konkursu Młodych Skrzypków do lat 16. Koncert odbędzie się 2 maja 2018 r. w Małej Sali Koncertowej Domu Kultury.

Liczymy na Państwa obecność.

Dyrektor i Pracownicy DK „Bieżany"

Przykładowe zaproszenie nr 2

ZAPROSZENIE NA UROCZYSTE ZAKOŃCZENIE ROKU SZKOLNEGO KLAS ÓSMYCH

Serdecznie zapraszamy Rodziców i Nauczycieli na uroczyste zakończenie roku szkolnego klas ósmych, które zorganizowaliśmy, aby godnie pożegnać się z naszą szkołą.

Uroczystość będzie miała miejsce 23 czerwca bieżącego roku na dużym boisku. W programie przewidzieliśmy występy artystyczne oraz konkurs wiedzy o naszej szkole, w którym będą mogli wziąć udział także Goście.

Będziemy szczęśliwi, widząc Was w gronie Gości!

Uczniowie klas ósmych Szkoły Podstawowej nr 2

Ćwiczenia do tekstów przykładowych zaproszeń

1. Na podstawie powyższych zaproszeń wypisz w punktach:
a) informacje na temat wydarzenia, którego dotyczy zaproszenie nr 1;

.....
.....
.....

Ćwiczenia do tekstów przykładowych zaproszeń

b) informacje na temat wydarzenia, którego dotyczy zaproszenie nr 2;

.....

.....

.....

c) informacje dotyczące nadawcy zaproszenia nr 1;

.....

.....

d) informacje dotyczące nadawcy zaproszenia nr 2.

.....

.....

2. Podkreśl w tekście, a następnie przeredaguj formuły zachęcające do uczestnictwa w wydarzeniu, którego dotyczy:

a) zaproszenie nr 1,

.....

.....

.....

b) zaproszenie nr 2.

.....

.....

.....

Sprawdź, co umiesz. Samodzielnie napisz zaproszenie

Wskazówka: Pamiętaj, aby przed napisaniem zaproszenia ustalić okoliczności wydarzenia (czas, miejsce, szczegóły), a następnie zadbać o poprawny zapis.

1. Napisz zaproszenie na wykład specjalisty o tym, jak radzić sobie z przemocą.
2. Napisz zaproszenia na imprezę-niespodziankę organizowaną z okazji 70. urodzin babci lub dziadka.

Podsumowanie

- Zaproszenie informuje o wydarzeniu: miejscu, czasie, okolicznościach.
- Na samej górze, na środku strony umieszcza się słowo *Zaproszenie*. Można dodać do niego nazwę uroczystości, np. *Zaproszenie na ślub*.
- Tekst zaproszenie pisze się w pierwszej osobie liczby mnogiej albo w trzeciej osobie.
- Zaproszenie ma zachęcić odbiorcę do uczestnictwa w wydarzeniu.
- Pod zaproszeniem należy zamieścić podpis/nazwę organizatora wydarzenia.

DEDYKACJA

Dedykacja to krótki tekst dołączany do podarunku, np. książki, fotografii, prezentu. Tekst ten skierowany jest więc do osoby, która coś od nas otrzymuje. **Może mieć charakter oficjalny, ale częściej dedykuje się coś osobie bliskiej**. Wpis ten często zawiera elementy innych formuł, np. życzeń lub gratulacji.

- **Budowa dedykacji jest wyjątkowo swobodna**, ponieważ treść, którą obdarowujący kieruje do osoby obdarowanej, jest zindywidualizowana (osobista). **Dedykacja może być bardzo krótka, jednozdaniowa, może też być rozbudowana**. Nie ma ściśle określonych reguł dotyczących zawartości dedykacji – jednak muszą się w niej pojawić istotne informacje.

Element budowy	Zawartość
Wstęp (początek)	Zwykle **na początku dedykacji wymienia się odbiorcę**. Można zwrócić się do niego bezpośrednio, jak w liście (np. *Kochana mamo!*) lub zastosować trzecią osobę (np. *Dla Ani*). Można zachować układ ciągły i napisać wszystko w jednej linijce lub – także jak w liście – zastosować formę nagłówka.
Treść (rozwinięcie)	Treść dedykacji to nic innego, jak wyjaśnienie, z jakiego powodu adresat został obdarowany. A powodów może być mnóstwo: od typowych, jak urodziny czy ślub, po mniej typowe, np. obrona pracy magisterskiej, wygrana w zawodach czy też podziękowanie. Uwaga! Podobnie jak w liście, także i w dedykacji wszelkie formy grzecznościowe (zaimki *Ci, Tobie*, zwroty *Pan, Pani, Państwo*) piszemy wielką literą.
Formalne zakończenie	Na końcu dedykacji należy zamieścić podpis osoby wpisującej dedykację i datę.

- **Bank sformułowań**

• Zwroty do adresata/nazwanie okazji:
– *Dla Marysi, z okazji urodzin...*
– *Mamusiu! Dziękuję Ci za...*
– *Janowi Kowalskiemu, za...*
– *Mojej najlepszej przyjaciółce, Agnieszce...*
– *Dziadkom, na pamiątkę...*
– *Kochani! W dniu Waszego ślubu...*

• Precyzowanie okazji:
– *w zamian za pomoc w...*
– *abyś nigdy nie zapomniał, że...*
– *z najszczerszymi gratulacjami*

Przykładowe dedykacje

Przykład

Przykładowa dedykacja nr 1

Kochanej Wychowawczyni w podziękowaniu za trud i poświęcenie oraz – przede wszystkim – cierpliwość,

Uczniowie 8c,
23 czerwca 2018 roku

Przykładowa dedykacja nr 2

Tato! Z okazji urodzin przyjmij od nas ten drobny upominek. Mamy nadzieję, że sprawi Ci on radość!

Ściskamy,
Agata i Michał,
24 maja 2017 roku

Ćwiczenia do tekstów przykładowych dedykacji

1. Dedykację nr 1 przeredaguj tak, aby pojawił się w niej czasownik w formie osobowej.

.....
.....
.....
.....

2. Dedykację nr 2 przeredaguj, zastępując czasownik w pierwszej osobie – czasownikiem w trzeciej osobie.

.....
.....
.....
.....

Sprawdź, co umiesz. Samodzielnie napisz dedykację

1. Napisz dedykację dla najlepszego przyjaciela/przyjaciółki z podziękowaniami.
2. Napisz podziękowanie dla ważnej w twoim życiu osoby dorosłej, z którą pozostajesz w oficjalnych relacjach (używaj zwrotów Pan/Pani).

Podsumowanie

- Dedykacja może mieć charakter oficjalny lub prywatny.
- Forma ta może być jednozdaniowa lub rozbudowana.
- Na początku dedykacji wymienia się odbiorcę, zwracając się do niego w drugiej osobie lub używając formy trzecioosobowej.
- Dedykacja zawiera wyjaśnienie, z jakiego powodu adresat został obdarowany.
- Wszelkie formy grzecznościowe (zaimki osobowe, zwroty grzecznościowe Pan/Pani) piszemy wielką literą.
- W dedykacji należy zamieścić podpis osoby obdarowującej adresata oraz datę.

III. KSZTAŁCENIE LITERACKIE – TESTY

LIRYKA

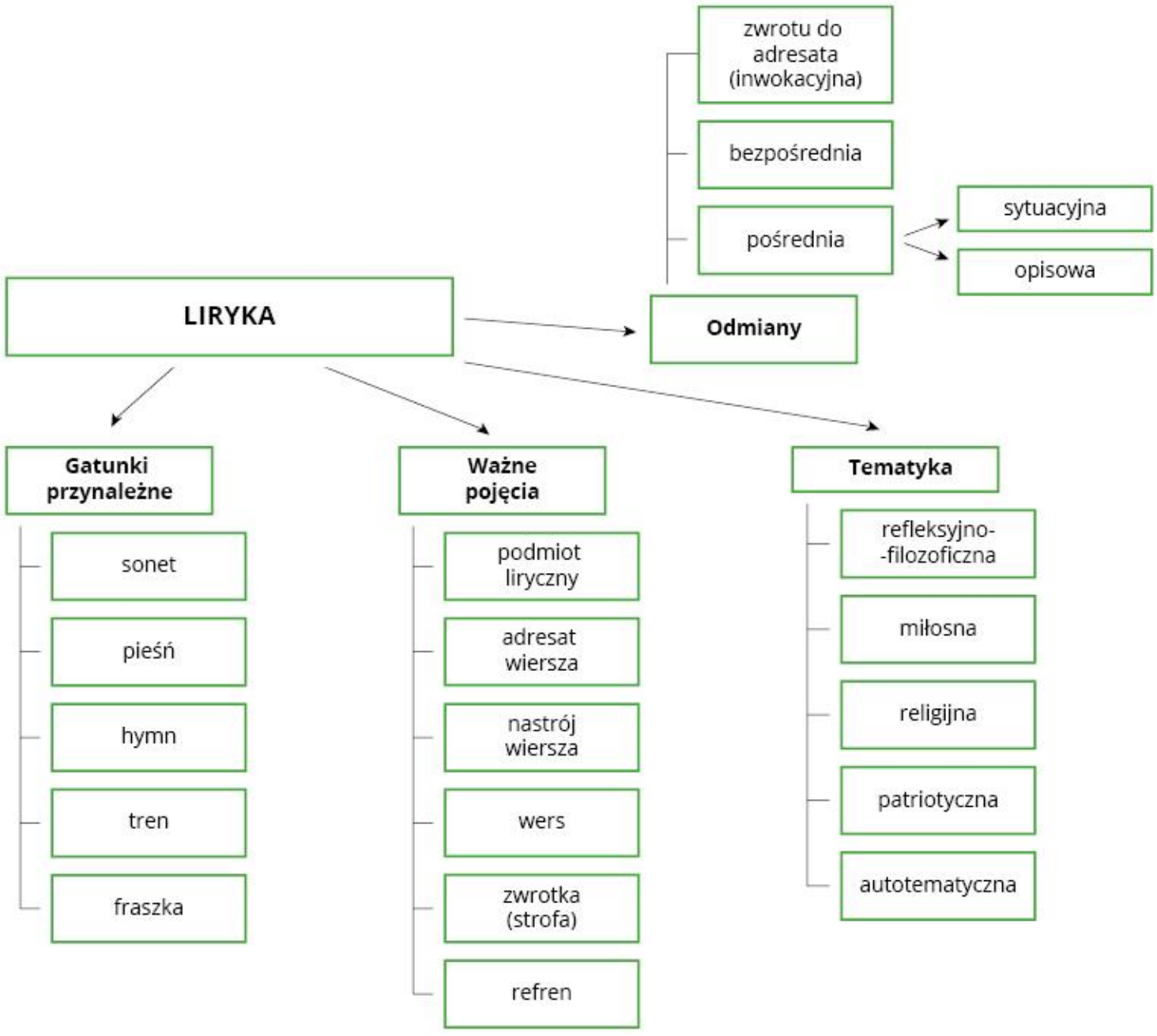

TEST

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Leopold Staff

Więc można kochać…

Więc można kochać i nie wiedzieć o tem?
Po przypadkowym, najkrótszym spotkaniu
Dłoń sobie wzajem podać w pożegnaniu
I w dusz spokoju odejść – z bezpowrotem…

Lecz już nazajutrz, ledwo po rozstaniu,
W dzień ów zabłądzić pamięci przelotem
I stając, jakby przed czemś cudnem, złotem,
Uczuć się nagle sercem – na wygnaniu!

I odtąd wracać wstecz wciąż i na próżno,
Przesiewać przeszłość pamięci przetakiem,
By coś w niej znaleźć, co było żywotem!

Lecz smęt mży jeno szarym, suchym makiem,
Jak proch w klepsydrze, co szemrze: „Za późno!...”
Ach, można kochać i nie wiedzieć o tem!

Leopold Staff, *Więc można kochać…* [w:]
Antologia literatury nastolatków, pod red. Renaty Bućko, Gdańsk 1997.

Zadanie 1. 1 pkt

Uzupełnij zdania, wybierając właściwe odpowiedzi spośród A lub B oraz C lub D.

Wiersz Leopolda Staffa należy do liryki **A**/**B**. Podmiot liryczny wypowiada się **C**/**D**.

A. pośredniej
B. bezpośredniej
C. bezosobowo
D. w 1. osobie liczby pojedynczej

Zadanie 2. 1 pkt

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Wiersz Leopolda Staffa ma budowę charakterystyczną dla

A. sonetu. **B.** hymnu. **C.** pieśni. **D.** fraszki.

Zadanie 3. 1 pkt

Wyjaśnij znaczenie neologizmu *bezpowrót*.

.....

Zadanie 4. 1 pkt

Zaznacz zdania, które zawierają tę samą prawdę, co refleksje podmiotu lirycznego w wierszu Leopolda Staffa.

1.	Przypadkowe spotkanie może okazać się miłością od pierwszego wejrzenia.	**P**
2.	Po uświadomieniu sobie swoich uczuć zawsze można odnaleźć ich obiekt.	**P**
3.	Człowiek nie zawsze potrafi rozpoznać swoje uczucia.	**P**

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Kazimierz Wierzyński

Lewa kieszeń

Chodzę i gapię się ludziom na pięty,
Jak ich coś naprzód po ulicach niesie,
I, zda się, jestem też bardzo zajęty
I też gdzieś idę w jakimś interesie.

Tyle spraw ważnych, niecierpiących zwłoki
Muszę załatwić i tak nie mam czasu,
Że w wszystkie strony robię wielkie kroki
I pełny jestem ciżby[1] i hałasu.

Jadę dorożką, w tramwaju się śpieszę,
I tak cudownie wszystko mi się klei!
Jeszcze na poczcie muszę dać depeszę
I być o piątej na rogu alei.

Ach kioski, szyldy[2], kupcy, listonosze,
Skwery, cykliści, kino – przedstawienia!
O ludzie, ludzie! Ja świat cały noszę
W lewej kieszeni mego uniesienia.

Ostatni dzwonek, http://link.operon.pl/kwierzynski-lewakieszen

[1] ciżba – wielka liczba stłoczonych ludzi; tłum, gromada, rzesza.
[2] szyld – tablica, wywieszka z napisem, umieszczona przy wejściu do sklepu, warsztatu, instytucji, podająca nazwę firmy, nazwisko właściciela itd.

2 pkt

Zadanie 5.

Wymień trzy różne elementy tworzące obraz poetycki w wierszu *Lewa kieszeń*.

1. .....

2. .....

3. .....

1 pkt

Zadanie 6.

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Wykrzyknienie *O ludzie, ludzie!* służy wyrażeniu przez podmiot liryczny

A. zaskoczenia, że czas tak powoli płynie.

B. rozpaczy, że nie zdoła załatwić pilnych spraw.

C. oburzenia z powodu obojętnych zachowań ludzi.

D. zachwytu nad wszystkim, czego doznaje.

1 pkt

Zadanie 7.

Uzupełnij zdanie, wybierając właściwe odpowiedzi spośród A lub B oraz C lub D.

Rymy występujące w wierszu Kazimierza Wierzyńskiego są **A**/**B** i służą oddaniu nastroju **C**/**D** odczuwanego przez podmiot liryczny.

A. parzyste i niedokładne

B. przeplatane i dokładne

C. harmonii

D. chaosu

1 pkt

Zadanie 8.

Uzupełnij notatkę dotyczącą budowy wiersza Kazimierza Wierzyńskiego.

Wiersz Kazimierza Wierzyńskiego jest rytmiczny i regularny. Utwór składa się z ..... strof, każda z nich liczy po cztery ..... . Wiersz jest sylabiczny, ponieważ ..... .

1 pkt

Zadanie 9.

a) Wypisz z wiersza dwa wyrazy będące dwiema różnymi częściami mowy, poprzez które ujawnia się podmiot liryczny.

wyraz ..... część mowy .....

wyraz ..... część mowy .....

b) Uzupełnij wniosek.

Utwór, w którym podmiot liryczny wypowiada się w pierwszej osobie, należy do liryki ..... .

Zadanie 10. 1 pkt

Obejrzyj zamieszczoną poniżej fotografię.

Uzasadnij twierdzenie, że ta fotografia może być współczesnym nawiązaniem do treści utworu Kazimierza Wierzyńskiego.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Wisława Szymborska

Do własnego wiersza

W najlepszym razie
będziesz, mój wierszu, uważnie czytany,
komentowany i zapamiętany.

W gorszym przypadku
tylko przeczytany.

Trzecia możliwość –
wprawdzie napisany,
ale po chwili wrzucony do kosza.

Masz jeszcze czwarte wyjście do wykorzystania –
zniknieszz nienapisany,
z zadowoleniem mrucząc coś do siebie.

Wisława Szymborska, *Do własnego wiersza* [w:] tejże, *Wystarczy*, Kraków 2011.

Zadanie 11. 1 pkt

Oceń prawdziwość poniższych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F – jeśli jest fałszywe.

1.	Podmiotem lirycznym wiersza jest poetka, osoba pisząca wiersz.	**P**	**F**
2.	Utwór *Do własnego wiersza* jest przykładem liryki zwrotu do adresata.	**P**	**F**
3.	Adresatem wypowiedzi podmiotu lirycznego jest czytelnik.	**P**	**F**

1 pkt

Zadanie 12.

Z utworu Wisławy Szymborskiej przepisz wers zawierający apostrofę.

.....

2 pkt

Zadanie 13.

Wymień trzy cechu utworu Wisławy Szymborskiej świadczące o tym, że jest to wiersz wolny.

1. .....

2. .....

3. .....

2 pkt

Zadanie 14.

Na podstawie wiersza Wisławy Szymborskiej napisz w czterech punktach, jaki może być los utworu poetyckiego.

1. .....

2. .....

3. .....

4. .....

1 pkt

Zadanie 15.

Obejrzyj zamieszczoną poniżej fotografię.

Przepisz z wiersza fragment, który może być nawiązaniem do ilustracji.

.....

.....

.....

.....

EPIKA

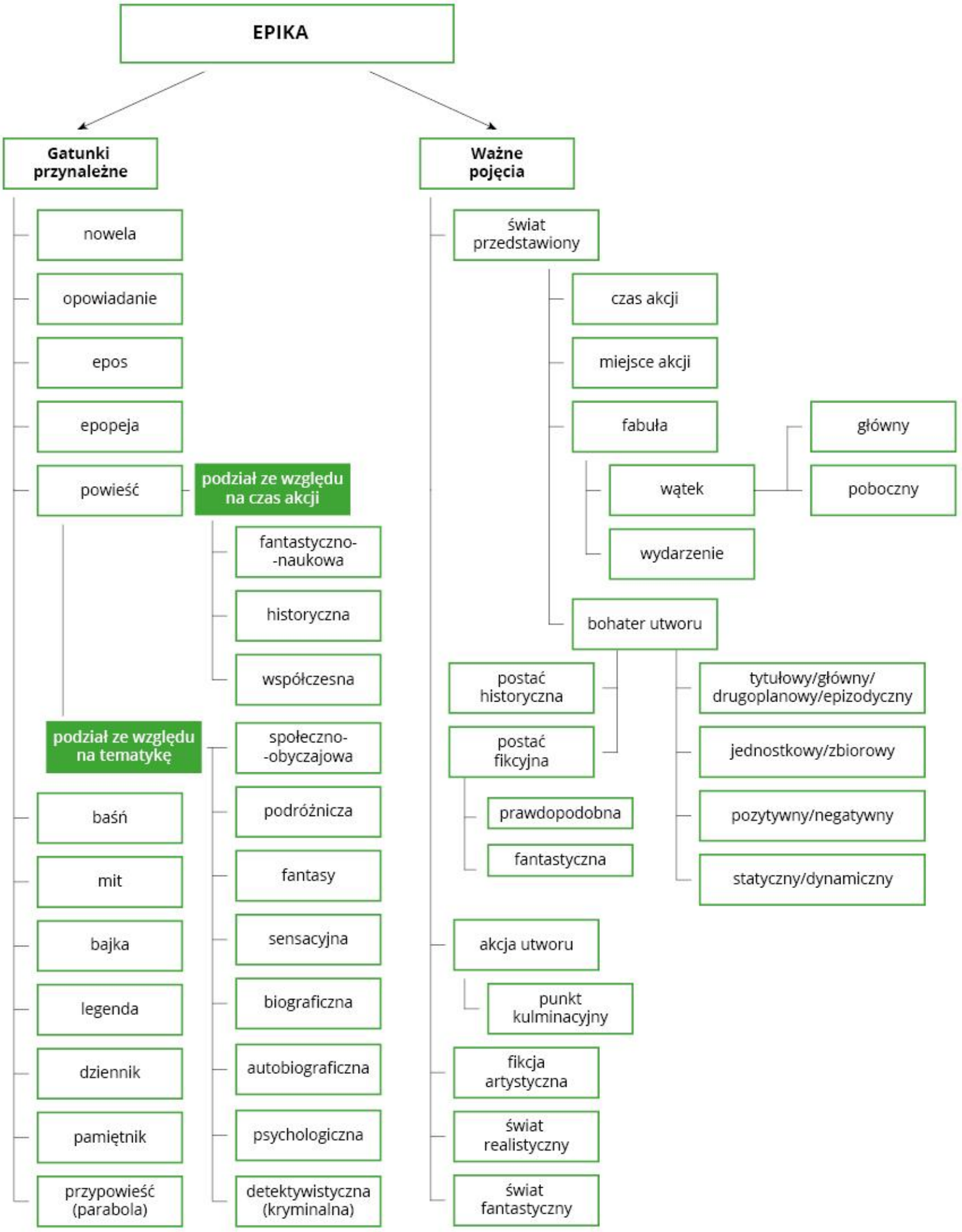
EPIKA
Gatunki przynależne
nowela
opowiadanie
epos
epopeja
powieść
podział ze względu na czas akcji
fantastyczno-naukowa
historyczna
współczesna
podział ze względu na tematykę
społeczno-obyczajowa
podróżnicza
fantasy
sensacyjna
biograficzna
autobiograficzna
psychologiczna
detektywistyczna (kryminalna)
baśń
mit
bajka
legenda
dziennik
pamiętnik
przypowieść (parabola)
Ważne pojęcia
świat przedstawiony
czas akcji
miejsce akcji
fabuła
wątek
główny
poboczny
wydarzenie
bohater utworu
postać historyczna
postać fikcyjna
prawdopodobna
fantastyczna
tytułowy/główny/ drugoplanowy/epizodyczny
jednostkowy/zbiorowy
pozytywny/negatywny
statyczny/dynamiczny
akcja utworu
punkt kulminacyjny
fikcja artystyczna
świat realistyczny
świat fantastyczny

TEST

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Ewa Nowak

Brzydki miś

– *Zjadła modliszka samczyka swego, dylu dylu na badylu o poranku* – zaśpiewała czystym głosem, wyszorowana na połysk Gwidoszówna, bardzo zadowolona z nowej opiekunki, która na dodatek, nie orientując się w sytuacji, pościeliła łóżko rodziców zamiast jej własnego. – Opowiesz mi bajkę?

– Jasne, że tak. O czym lubisz słuchać? – Magda zdjęła z siebie sweter i wskoczyła obok Maryni pod kołdrę.

– Ja lubię o wszystkim. Nawet o wampirach.

– O wampirach to ja nie znam, ale mogę ci opowiedzieć o Brzydkim Misiu, chcesz?

– Aha – mruknęła dziewczynka, żując tabletki z fluorem zalecane na wzmocnienie zawiązków zębów.

Magda zaczęła opowiadać.

Przed kilku laty była sobie fabryka, która produkowała misie. Każdy z nich był inny, ale każdy tak samo śliczny i milutki. Małe dzieci uwielbiały te misie, rodzice kupowali im je na urodziny, imieniny i Gwiazdkę. Każde dziecko od razu umiało pokochać swojego misia i uważało go za największego przyjaciela. Tylko jeden misio był nieudany. Został uszyty z samych resztek materiału. Miał jedno uszko różowe, drugie zielone, tułów w kwiatki, nóżki w kratkę. Nosek zamiast czarnego wyszedł niebieski, a oczy, robione już z ostatnich skrawków, były żółte. Misio ten był bardzo miły w dotyku. Cieplutki i aksamitny, ale nikt tego nie wiedział, bo nikt nawet nie brał go do ręki. Biedny Brzydki Misio widział, jak jego koledzy szybko opuszczają sklepowe półki i trafiają do wesołych, uśmiechniętych dzieci, które bardzo je kochają. Sam stał samotny, już troszkę zakurzony i myślał sobie: To nic, że mnie nikt nie chce. Najważniejsze, że moi koledzy trafiają w dobre ręce. Minęła kolejna Gwiazdka i misia nadal nikt nie kupował, aż pewnego dnia do sklepu weszła mała, może sześcioletnia dziewczynka. Miała na nosie ciemne okulary, chociaż tego dnia nie było wcale słońca, a w rączce białą, plastikową laseczkę, chociaż wcale nie była staruszką. Weszła do sklepu ze swoją mamą. Poprosiły o misie.

Dziewczynka była niewidoma. Wiesz, co to znaczy? Nic nie widziała. Nie znała ani kolorów, ani nigdy nie widziała tęczy, nie umiała sobie wyobrazić lecących w powietrzu ptaków, ale za to wszystko umiała zobaczyć rączkami.

Wzięła do rączki najpierw bielusieńkiego misia. Najładniejszego ze wszystkich. Pomacała jego odstające uszka, dotknęła do łebka… i wzięła następnego, szarego. Ten też nie przypadł jej do gustu, bo miał troszkę ostre zakończenia łapek. Na samym końcu ekspedientka położyła Brzydkiego Misia, bo i tak nie liczyła, że kiedyś ktoś go kupi.

– To ten, ten mamusiu! – krzyknęła głośno dziewczynka. – To jest mój misio. Mój piękny, kochany misiaczek – i z całej siły go przytuliła, a potem delikatnie pocałowała w brzydki, niebieski nosek.

Od tej pory dziewczynka i misio nie rozstawali się nigdy. Na leżakowaniu spali pod jedną kołderką, u dentysty dziewczynka ściskała jego łapki, a kiedy trudno jej było coś zrobić, zawsze pytała o radę swojego przyjaciela.

Inne dzieci śmiały się, kiedy widziały, jakiego brzydala ze sobą nosi. Ale dziewczynka każdemu proponowała, ażeby wziął misia do ręki. I wtedy działo się coś dziwnego. Przestawał wydawać się brzydki. Wszystkie dzieci zazdrościły dziewczynce. Pytały ją często, skąd wiedziała, że ten misio jest tak cudowny, tak kochany. Przecież nie mogła tego zobaczyć, bo jest niewidoma. A ona zawsze im odpowiadała: – Najważniejsze jest niewidoczne dla oczu.

– Kocham cię – Marynia ze szklanymi oczami przytuliła się do boku Magdy.

– Ja ciebie też, Guziczku – pocałowała małą w główkę.

Ewa Nowak, *Brzydki Miś*, fragment powieści *Wszystko, tylko nie mięta*.

1 pkt

Zadanie 1.

Oceń prawdziwość poniższych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F – jeśli jest fałszywe.

1.	Magda była nową opiekunką Maryni Gwidoszówny.	**P**	**F**
2.	Marynia najbardziej lubiła słuchać opowieści o wampirach.	**P**	**F**

Zadanie 2. 1 pkt

Uzupełnij zdania dotyczące narracji we fragmencie powieści Ewy Nowak.

We fragmencie powieści Ewy Nowak występuje narracja ..... .

Świadczy o tym zastosowanie czasowników w odpowiedniej formie, np. ....., ...

Zadanie 3. 1 pkt

Nadaj własny tytuł historii opowiedzianej przez Magdę.

.....

Zadanie 4. 1 pkt

Napisz, czym kierowała się dziewczynka z opowieści Magdy przy wyborze zabawki w sklepie.

.....

Zadanie 5. 2 pkt

Czy twoim zdaniem Brzydki Miś odegrał ważną rolę w życiu dziewczynki z opowieści Magdy? Uzasadnij swoje stanowisko dwoma argumentami.

Argument 1.:

.....

.....

Argument 2.:

.....

Zadanie 6. 3 pkt

Streść opowieść Magdy o Brzydkim Misiu w 8–10 zdaniach.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

1 pkt

Zadanie 7.

Do jakiej lektury nawiązuje morał opowieści przytoczonej przez Magdę? Podaj jej tytuł i autora.

Tytuł: .....

Autor: .....

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Beata Andrzejczuk
Pamiętnik nastolatki

15 września

Ma na imię Filip. Tak przynajmniej powiedziała mi Gabi. Chodzi do klasy koszykarskiej i jest niesamowicie przystojny – blondyn o niebieskich oczach i starannie wystylizowanej fryzurce. Wciąż o nim myślę, tylko nie wiem, jak go poznać. Ostatnio uzmysłowiłam sobie, że najważniejszy powód mojego chodzenia do szkoły to spotkać Filipa na przerwie, bo poza tym jest tak sobie.

Całe szczęście, że będę w jednej klasie z Gabi i Pauliną. Już pierwszego dnia umówiłyśmy się, że pójdziemy razem. To jednak nie zmieniło faktu, że ze strachu trzęsły mi się nogi. Z jednej strony byłam bardzo ciekawa, jak to będzie w nowej szkole, jacy będą ludzie z mojej klasy i na jakich nauczycieli trafię. Z drugiej – stres ściskał mi żołądek tak mocno, że przed wyjściem nie potrafiłam przełknąć śniadania. Wciąż myślałam o tym, jak się zachować, by nie zrobić z siebie głupka przed nowymi znajomymi, by się nie skompromitować. No i żeby na początku tylko nie podpaść nauczycielom, bo wiadomo, że potem to się ma do końca szkoły przechlapane mimo usilnych starań naprawienia wpadki.

Ostatecznie nie jest dobrze. Nauczyciele różni. Dziewczyny dość fajne, choć pierwszego dnia było dziwnie, bo nie rozmawiałyśmy ze sobą. No, chyba że ktoś się znał, tak jak ja z Gabi czy z Pauliną. Gorzej jednak z chłopakami. Czepiają się nas, dziewczyn, od samego początku. Właściwie cokolwiek się do nich powie, to od razu wyśmiewają. Pod tym względem atmosfera jest okropna. Najlepiej z ich zaczepkami radzi sobie Gabi. Nic nie mówi, ale ma coś takiego kpiącego w spojrzeniu, że gdy wbije w nich swój wzrok i spojrzy z góry, to milkną. Najgorzej ma Kaśka. Nie dość, że nazywa się Głąb, to jeszcze ma jedno oko skośne. Mówiła coś o operacji. Zresztą w okolicach powieki ma sporą bliznę. Chłopcy przyczepili się do niej natychmiast.

– Mamy downa w klasie! – ryknął już drugiego dnia wysoki rudzielec imieniem Maciek. Reszta chłopaków mu wtórowała.

– Nie dość, że down, to jeszcze Głąb! – śmiali się głośno.

– A to nie to samo?

– Nie, to oznacza podwójnego głąba! – rechotali ze swoich własnych żartów.

Kasia poczerwieniała. Było widać, że nie bardzo wie, jak ma się zachować. Próbowała nawet się z tego śmiać i obrócić wszystko w żart. Z dnia na dzień było jednak coraz gorzej. Zaczęła więc ignorować ich zaczepki, ale to nic nie dawało. Im usilniej starała się pokazać, że ma to gdzieś, tym bardziej nasilały się kpiny i wyzwiska. Wczoraj Kasia nie wytrzymała. Całą długą przerwę przepłakała w toalecie.

Na szczęście 1 października mamy wycieczkę szkolną, taką integracyjną. Jadą osoby z całej szkoły, te, które chcą; z naszej klasy: ja, Gabi, Paulina, Kaśka i tylko dwóch chłopaków. Może w mniejszości dadzą nam spokój i nie zepsują wycieczki.

Beata Andrzejczuk, *Pamiętnik nastolatki*, t. 8, *Julia*, Kraków 2014, http://link.operon.pl/bandrzejczuk-pamietniknastolatki

Zadanie 8. 1 pkt

Spośród podanych cech wybierz i zaznacz te, które są charakterystyczne dla pamiętnika i występują w powyższym fragmencie powieści Beaty Andrzejczuk.

A. narracja pierwszoosobowa
B. opisywanie rzeczywistości w sposób obiektywny
C. beznamiętna relacja o rzeczywistości
D. pisanie regularne
E. ujawnianie i eksponowanie uczuć i przeżyć
F. narracja trzecioosobowa
G. subiektywny stosunek do opisywanych zdarzeń
H. pisanie z perspektywy czasowej

Zadanie 9. 1 pkt

Wypisz z fragmentu powieści Beaty Andrzejczuk cztery wyrazy charakterystyczne dla języka potocznego.

.....

Zadanie 10. 1 pkt

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

W drugim akapicie tekstu zawarty jest opis

A. miejsca.
B. przeżyć.
C. postaci.
D. przedmiotu.

Zadanie 11. 2 pkt

Wymień dwa powody, przez które dziewczynka odczuwała stres pierwszego dnia w szkole.

1. .....

2. .....

Zadanie 12. 2 pkt

Korzystając z fragmentu utworu Beaty Andrzejczuk, dopisz do imion bohaterów informacje pozwalające krótko ich scharakteryzować.

a) Filip

.....

b) Gabi

.....

c) Kaśka

.....

DRAMAT

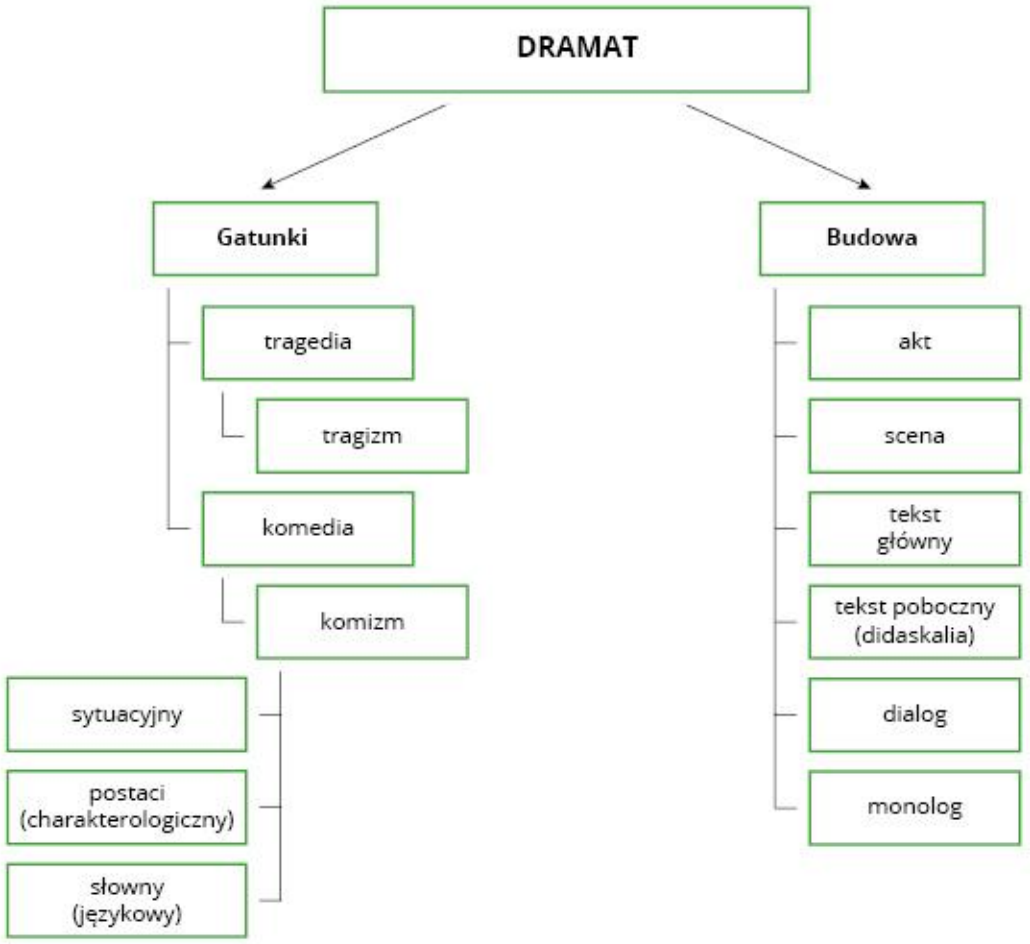

TEST

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Juliusz Słowacki
Balladyna

Akt II scena I

BALLADYNA
z wściekłością natrętną
Oddaj mi ten dzbanek.

ALINA
Siostro?…

BALLADYNA
Oddaj mi… bo!…

ALINA
z dziecinnym naigrawaniem się
Bo!… i cóż będzie?..
Bo?… Nie masz malin, więc suche żołędzie
Uzbierasz w dzbanek – czy wierzbowe liście?…
I tak… ja prędzej biegam i przez miedzę
Ubiegnę ciebie…

BALLADYNA
Ty?…

ALINA

A oczewiście,

Że ciebie w locie, siostrzyczko, wyprzedzę…

BALLADYNA

Ty!

ALINA

O! nie zbliżaj się do mnie z takiemi

Oczyma… Nie wiem… ja się ciebie boję.

BALLADYNA

zbliża się i bierze ją za rękę

I ja się boję… połóż się na ziemi…

Połóż… ha!

zabija

ALINA

Puszczaj!… oh!… konam…

pada

BALLADYNA

Co moje

Ręce zrobiły?… O!…

GŁOS Z WIERZBY

Jezus Maryja…

BALLADYNA

przerażona

Kto to?… zawołał ktoś?… czy to ja sama

Za siebie samą modliłam się?… Żmija,

Kobieta, siostra – nie siostra… Krwi plama

Tu – i tu – i tu –

pokazując na czoło, plami je palcem

i tu. – Ktoż zabija

Za malin dzbanek siostrę?… Jeśli z bora

Kto tak zapyta? powiem – ja. – Nie mogę

Skłamać i powiem: ja! – Jak to ja?… Wczora

Mogłabym przysiąc, że nie… W las!… w las!… w drogę,

Wczorajsze serce niechaj się za ciebie

Modli. – Ach jam się wczoraj nie modliła.

To źle! źle! – dzisiaj już nie czas… Na niebie

Jest Bóg… zapomnę, że jest, będę żyła,

Jakby nie było Boga.

odbiega w las

Wolne Lektury, http://link.operon.pl/jslowacki-balladyna

Zadanie 1. 1 pkt

Uzupełnij zdanie, wybierając właściwe odpowiedzi spośród A lub B oraz C lub D.

W dramacie **A**/**B** narrator, a odbiorca poznaje bohaterów przede wszystkim dzięki **C**/**D**.

A. występuje

B. nie występuje

C. dialogom

D. opisom

Zadanie 2. 1 pkt

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Fragment tekstu: „z dziecinnym naigrawaniem się" można zastąpić sformułowaniem:

A. przekomarzając się.

B. przymilając się.

C. z zazdrością.

D. z niechęcią.

1 pkt

Zadanie 3.

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Po zabójstwie Aliny Balladyna jest przerażona, ponieważ

A. jest pewna, że ktoś był świadkiem zbrodni.
B. boi się kary, jaka czeka ją za zbrodnię.
C. ma świadomość, że dopuściła się zła.
D. żałuje, że w emocjach zabiła siostrę.

1 pkt

Zadanie 4.

Uzupełnij zdanie, wybierając właściwe odpowiedzi spośród A lub B oraz C lub D.

W powyższym fragmencie tekstu ostatnia wypowiedź Balladyny jest **A**/**B**, co świadczy o **C**/**D**.

A. chaotyczna
B. uporządkowana
C. przekonaniu bohaterki o słuszności swojego czynu
D. gorączkowym poszukiwaniu przez bohaterkę wyjścia z sytuacji

1 pkt

Zadanie 5.

Oceń prawdziwość poniższych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F – jeśli jest fałszywe.

1.	Słowa Balladyny *Na niebie/Jest Bóg… zapomnę, że jest, będę żyła,/Jakby nie było Boga* stają się zapowiedzią dalszych losów i czynów bohaterki, która wkroczyła na drogę zbrodni, dążąc do zdobycia władzy i majątku.	**P**	**F**
2.	Balladyna wypowiada słowa *Wczorajsze serce niechaj się za ciebie/Modli*, ponieważ żal jej siostry i poleca ją Bogu.	**P**	**F**

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Aleksander Fredro
Zemsta

AKT TRZECI

Pokój Rejenta.

SCENA PIERWSZA (fragment)

Rejent siedzi przy stoliku i pisze.
Dwóch mularzy przy drzwiach stoi.

Rejent, Mularze

REJENT

Mieć więc ranę tyle znaczy,
Co mieć ciało skaleczone:
Że zaś raną jest drapnięcie,
Więc zapewnić możem święcie,
Że jesteście skaleczeni,
Przez to chleba pozbawieni.

MULARZ

O! to znowu…

REJENT

Pozbawiony
Jesteś, bratku, i z przyczyny,
Że ci nie dam okruszyny –
pisze
Zatem, zatem skaleczeni,
Przez to chleba pozbawieni,
Z matką – żoną – czworgiem dzieci.

MULARZ

Nie mam dzieci.

DRUGI MULARZ

Nie mam żony.

REJENT

Co? nie macie? – nic nie szkodzi –
Mieć możecie – tacy młodzi.

MULARZ

Ha!

DRUGI MULARZ

Tać prawda.

REJENT

napisawszy

Akt skończony.
Teraz jeszcze zaświadczycie,
Że nastawał na me życie. […]
Czapkę przedam, pas zastawię,
A Cześnika stąd wykurzę;
Będzie potem o tej sprawie
Na wołowej pisał skórze.
Lecz tajemne moje wieści,
Jeśli wszystkie z prawdą zgodne,
Tym, czym teraz serce pieści,
Najboleśniej go ubodnę.

Wolne Lektury, http://link.operon.pl/afredro-zemsta

Zadanie 6. 3 pkt

Na podstawie powyższego fragmentu napisz, na czym polega obecny w nim komizm:

a) postaci,

.....

.....

.....

b) języka,

.....

.....

.....

c) sytuacji.

.....

.....

Zadanie 7. 3 pkt

Na podstawie wypowiedzi bohaterów podaj po dwie charakterystyczne cechy języka, jakim się posługują.

REJENT

[…] *ze słodyczą*
Co los spuści, przyjąć trzeba:
Niech się dzieje wola nieba. –
Lecz, serdeńko, gdyś tak stały,
Gdzież dawniejsze twe zapały?
Milczysz – jakże?
ironicznie
Nie do wiary,
Jak o wszystkim wie ten stary!

1. .....
.....
2. .....
.....

CZEŚNIK

wyrywa i drze papier

Niech cię czarci chwycą
Z taką pustą mózgownicą!
„Mocium panie" – cymbał pisze!

1. .....
.....
2. .....
.....

PAPKIN

Za ten honor ściskam nogi!
Wielki czynisz swemu słudze,
Ale nazbyt jestem srogi:
Zamiast zgody, wojnę wzbudzę,
Bo do rycerskiego dzieła
Matka w łonie mnie poczęła;
A z powicia ślub uniosłem,
Nigdy w życiu nie być posłem.

1. .....
.....
2. .....
.....

2 pkt

Zadanie 8.

Wyjaśnij, na czym polega indywidualizacja języka zastosowana w *Zemście* przez Aleksandra Fredrę.

.....
.....
.....
.....

1 pkt

Zadanie 9.

Oceń prawdziwość poniższych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F – jeśli jest fałszywe.

1.	Punktem kulminacyjnym *Zemsty*, po którym następuje rozwiązanie wszystkich konfliktów, jest scena pisania testamentu przez Papkina.	**P**	**F**
2.	*Zemsta* pod względem gatunkowym jest komedią, czyli utworem kończącym się pomyślnie dla bohaterów.	**P**	**F**

1 pkt

Zadanie 10.

Uzupełnij zdania dotyczące dramatu.

Dramat jest utworem przeznaczonym głównie do ..... . W dramacie występują dwa rodzaje tekstu: wypowiedzi bohaterów zwane tekstem ..... oraz wskazówki dla reżysera i aktorów, które nazywają się tekstem ....., inaczej ..... . Główne części, z których składa się dramat, to ..... , a te z kolei dzielą się na ..... .

O ODKRYWANIU SENSU UTWORU

- **Symbol** – stosowany w sztuce motyw zastępujący jakieś pojęcie, przedmiot, zjawisko, który wywołuje określone skojarzenia i reakcje. Symbolem może być postać, zwierzę, przedmiot lub inne motywy.
- **Alegoria** – motyw w literaturze i sztuce, który poza znaczeniem dosłownym ma sens ukryty, przenośny, zwany alegorycznym. W bajkach wielu gatunkom zwierząt są przypisane określone cechy, na przykład lew symbolizuje władzę a lis – chytrość. W przeciwieństwie do symbolu, sens alegorii jest jednoznaczny, a jej odczytywanie jest związane z tradycją.
- **Eufemizmy (złagodzenia)** – słowo lub wyrażenie użyte w celu złagodzenia wyrażeń drastycznych, dosadnych lub nieprzyzwoitych, np. zamiast śmierć mówimy sen wieczny.
- **Neologizmy** – wyrazy nowo utworzone, które jeszcze nie upowszechniły się w języku. Służą do nazwania nowych zjawisk i przedmiotów – w odróżnieniu do neologizmów artystycznych, zadaniem których jest wyrażanie emocji, budowanie nastroju.

Dzielimy je na:

- słowotwórcze,
- znaczeniowe,
- frazeologiczne,
- słownikowe,
- artystyczne.

TEST

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

***Przypowieść o pannach roztropnych i nierozsądnych*, Ewangelia wg św. Mateusza**

1 Wtedy podobne będzie królestwo niebieskie do dziesięciu panien, które wzięły swoje lampy i wyszły na spotkanie pana młodego. **2** Pięć z nich było nierozsądnych, a pięć roztropnych. **3** Nierozsądne wzięły lampy, ale nie wzięły z sobą oliwy. **4** Roztropne zaś razem z lampami zabrały również oliwę w naczyniach. **5** Gdy się pan młody opóźniał, zmorzone snem wszystkie zasnęły. **6** Lecz o północy rozległo się wołanie: „Pan młody idzie, wyjdźcie mu na spotkanie!" **7** Wtedy powstały wszystkie owe panny i opatrzyły swe lampy. **8** A nierozsądne rzekły do roztropnych: „Użyczcie nam swej oliwy, bo nasze lampy gasną". **9** Odpowiedziały roztropne: „Mogłoby i nam, i wam nie wystarczyć. Idźcie raczej do sprzedających i kupcie sobie!" **10** Gdy one szły kupić, nadszedł pan młody. Te, które były gotowe, weszły z nim na ucztę weselną, i drzwi zamknięto. **11** W końcu nadchodzą i pozostałe panny, prosząc: „Panie, panie, otwórz nam!" **12** Lecz on odpowiedział: „Zaprawdę, powiadam wam, nie znam was". **13** Czuwajcie więc, bo nie znacie dnia ani godziny.

Mt 25, 1–13; Biblia Tysiąclecia, http://link.operon.pl/bibliatysiaclecia-mt

Zadanie 1. 1 pkt

Oceń prawdziwość poniższych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F – jeśli jest fałszywe.

1.	W przypowieści biblijnej dużą rolę odgrywa dokładnie określony czas i miejsce zdarzeń.	**P**	**F**
2.	W zachowaniu panien roztropnych i nierozsądnych można dopatrywać się postaw charakterystycznych dla wszystkich ludzi.	**P**	**F**

Zadanie 2. 1 pkt

Zapisz numery wersetów, które ilustrują zachowania panien roztropnych w sytuacjach wymagających od nich podjęcia decyzji.

.....

2 pkt

Zadanie 3.

Na podstawie tekstu nazwij dwie inne cechy charakteru panien roztropnych. Podaj przykłady ich zachowań, które to potwierdzają.

1. Cecha: .....

Przykład: .....

.....

2. Cecha: .....

Przykład: .....

.....

1 pkt

Zadanie 4.

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Wypowiedź zawarta w ostatnim zdaniu ma formę

A. rozkazu. **B.** prośby. **C.** zakazu. **D.** przestrogi.

1 pkt

Zadanie 5.

Wyjaśnij, jaka nauka dla ludzi, niezależnie od wyznawanej przez nich religii, płynie z ostatniego zdania przypowieści.

.....

.....

Przyjrzyj się dokładnie obrazowi *Dwie małpy*, którego autorem jest Pieter Bruegel Starszy, a następnie przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Dwie małpy, Pieter Bruegel, 1562.

Wisława Szymborska

Dwie małpy Bruegla

Tak wygląda mój wielki maturalny sen:
siedzą w oknie dwie małpy przykute łańcuchem,
za oknem fruwa niebo
i kąpie się morze.

Zdaję z historii ludzi.
Jąkam się i brnę.

Małpa, wpatrzona we mnie, ironicznie słucha,
druga niby to drzemie –
a kiedy po pytaniu nastaje milczenie,
podpowiada mi
cichym brząkaniem łańcucha.

Wisława Szymborska, *Dwie małpy Bruegla*
[w:] tejże, *Poezje*, Kraków 1989.

Zadanie 6. 1 pkt

Oceń prawdziwość poniższych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F – jeśli jest fałszywe.

1.	Obraz Bruegla *Dwie małpy* był dla Wisławy Szymborskiej pretekstem i punktem wyjścia do refleksji na temat losu człowieka.	**P**	**F**
2.	Wiersz Wisławy Szymborskiej stanowi poetycką dyskusję z wizją człowieka przedstawioną na obrazie Bruegla.	**P**	**F**

Zadanie 7. 1 pkt

Wyjaśnij, co oznacza ciche brząkanie łańcucha w kontekście egzaminu „z historii ludzi".

.....

.....

Zadanie 8. 1 pkt

Wyjaśnij symboliczne znaczenie matury, której zaliczenie warunkuje wiedza „z historii ludzi".

.....

.....

Zadanie 9. 2 pkt

Uzupełnij zdanie właściwymi fragmentami wiersza Wisławy Szymborskiej.

W opisie znajdującego się za oknem świata poetka posłużyła się ożywieniem: .....

..... oraz uosobieniem: ..... .

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Adam Bahdaj

Podróż za jeden uśmiech

Najważniejsza była jednak sama technika podróżowania autostopem. Jako zupełnie zieloni autostopowicze, nie mieliśmy o niej pojęcia. Wyobrażałem sobie, że to zupełnie proste. Stajesz na szosie, podnosisz do góry łapę, a kierowca, jak aniołek ze skrzydełkami, podjeżdża, kłania się uprzejmie i zapytuje, dokąd cię podwieźć.

Tymczasem na autostopowicza czeka siedem plag egipskich, zanim jedna rozdryndzona ciężarówka raczy zatrzymać się na szosie. Musisz mieć nerwy jak postronki, zdrowie jak kulturysta, wolę jak święty Franciszek z Asyżu, a przebiegłość dziesięciu przekupek, żebyś ujechał przynajmniej dziesięć kilometrów. Ludzie za kierownicą zamiast skrzydeł mają rogi i ogony z chwostem[1], a przy tym tak niewyparzone pyski i tak plugawą mowę, że uszy więdną. Na szczęście mnie uszy nigdy nie więdną, ale przyznam się, zanim złapaliśmy pierwszego przewoźnika, kilkakrotnie byłem już na skraju rozpaczy.

Nie wspominam oczywiście o Dudusiu. Mój cioteczny brat – pożal się Boże – śmiał mniemać, że kierowcy będą go prosić, by raczył zaszczycić ich wóz swoją osobą. Co za zwyczaje! Stoi elegant z walizką oblepioną naklejkami hoteli z całego świata, spodnie w kant, muszka jak barwny motyl, a tymczasem kierowca nawet nań nie spojrzy, tylko doda gazu, a na pożegnanie wypuści dymek z rury wydechowej. Skandal. Nie można się dziwić, że Duduś Fąferski chciał wracać do babci.

Adam Bahdaj, *Podróż za jeden uśmiech*, Łódź 2011.

[1] chwost – frędzla, kita, *reg.* ogon

1 pkt

Zadanie 10.

Uzupełnij zdanie, wybierając właściwe odpowiedzi spośród A lub B oraz C lub D.

We fragmencie *Podróży za jeden uśmiech* występuje narracja **A**/**B**, a sposób jej prowadzenia odzwierciedla **C**/**D** narratora.

A. trzecioosobowa

B. pierwszoosobowa

C. poczucie humoru i intensywne emocje

D. powagę i panowanie nad emocjami

1 pkt

Zadanie 11.

Odpowiedz na pytanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

W którym z poniższych wyrazów zapożyczonych człon *auto-* ma inne znaczenie niż w wyrazie *autostopowicz*?

A. autonaprawa

B. autoportret

C. automyjnia

D. autobus

1 pkt

Zadanie 12.

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Wyrazem nacechowanym emocjonalnie jest

A. rozdryndzona.

B. postronki.

C. elegant.

D. kant.

1 pkt

Zadanie 13.

Podkreślone w zdaniu dwa emocjonalne sformułowania z języka potocznego zastąp eufemizmami łagodzącymi charakter wypowiedzi.

Ludzie za kierownicą mają niewyparzone gęby i mowę tak plugawą, że uszy więdną.

.....

.....

1 pkt

Zadanie 14.

Wyjaśnij, na czym polega ironiczny charakter wypowiedzi narratora na temat Dudusia w trzecim akapicie tekstu.

.....

.....

.....

.....

TEKSTY PUBLICYSTYCZNE

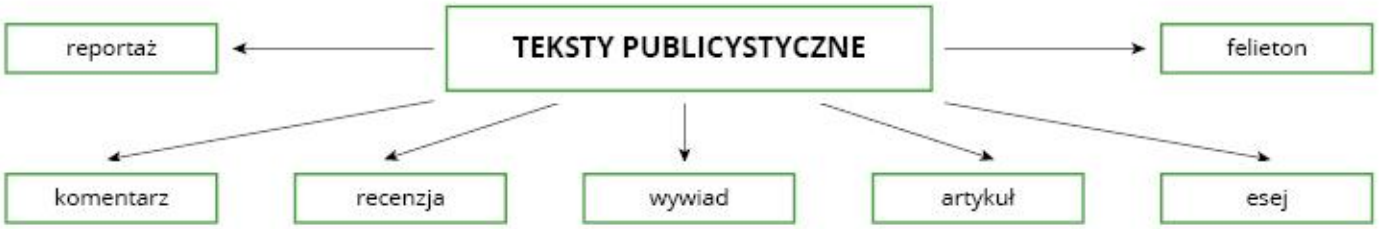

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Życie w podróży – rozmowa z Martyną Wojciechowską

Ile świata zwiedziłaś?

Mało i ciągle mam niedosyt. Byłam na wszystkich kontynentach, w sumie w ponad 70 krajach. [...]

Co robi kobieta na krańcu świata?

„Kobieta na krańcu świata" to program, w którym ja-kobieta pokazuję różne miejsca na Ziemi oczami kobiet-bohaterek mojego programu, którym przyszło żyć w danym zakątku globu. Pokazywanie wyłącznie krajobrazów i architektury jest już chyba mało atrakcyjne dla widzów, którzy sami coraz częściej zapuszczają się w dalekie zakątki świata. Wychodzę z założenia, że to ludzie są najciekawsi! Stojąc pod piramidami w Egipcie, nie fascynuje nas przecież wyłącznie sterta kamieni, lecz zastanawiamy się nad potęgą ludzkiego umysłu i pracy włożonej w tworzenie takiej budowli kilka tysięcy lat temu. Staram się więc pokazać konkretne miejsce poprzez ludzkie historie.

[...]

Czego jeszcze nauczyły cię podróże?

Najważniejsza lekcja to tolerancja! Poza tym nauczyłam się cierpliwości, wytrwałości, drążenia tematów do samego końca oraz dystansu do siebie i świata. W dalekich zakątkach Afryki nie ma czegoś takiego jak pośpiech. Jest takie abisyńskie przysłowie, że „Bóg dał Europejczykom zegarek, a Afrykańczykom czas". My, Europejczycy, jesteśmy stale w biegu. Kiedy zderzamy się z realiami np. Nairobi, pytając, o której odjedzie autobus, uzyskamy prostą odpowiedź: „Odjedzie, jak się ludzie zbiorą". Jakie ma znaczenie, że autobus spóźni się o kilka minut, kiedy nie jest się więźniem czasu? Ale ja też nie potrafię żyć na takim „luzie", choć czasami bym chciała (śmiech).

[...]

Chciałbyś mieszkać za granicą?

Kocham Polskę! Nie mogłabym stąd wyjechać na zawsze i zostawić moich znajomych i bliskich. Ale gdyby wszyscy chcieli się ze mną przeprowadzić, to chętnie przeniosłabym się do Afryki, np. do Kapsztadu. Klimat, widoki, ludzie, zwierzęta… Można nurkować, wspinać się. Choć tak naprawdę to nie wyobrażam sobie życia poza Polską. Tu jest mój dom, moja przystań i to miejsce kocham najbardziej.

Alexandra Machera, *Życie w podróży – rozmowa z Martyną Wojciechowską,*
http://link.operon.pl/swiatzdrowia

TEST

1 pkt

Zadanie 1.

Uzupełnij zdania, wybierając właściwe odpowiedzi spośród A lub B oraz C lub D.

Powyższy tekst jest zapisem **A**/**B**. Wypowiedzi uczestników rozmowy zostały zapisane w formie mowy **C**/**D**.

A. relacji
B. wywiadu
C. niezależnej
D. zależnej

1 pkt

Zadanie 2.

Oceń prawdziwość poniższych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F – jeśli jest fałszywe.

1.	Martynie Wojciechowskiej odpowiada brak poczucia czasu u Afrykańczyków.	**P**	**F**
2.	Martyna Wojciechowska odwiedziła kraje na wszystkich kontynentach.	**P**	**F**

1 pkt

Zadanie 3.

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Głównym tematem rozmowy z Martyną Wojciechowską są

A. zabytki Egiptu.
B. życie kobiet w Afryce.
C. wrażenia i wnioski z podróży.
D. różne sposoby podróżowania.

2 pkt

Zadanie 4.

W swoim programie o podróżach Martyna Wojciechowska ukazuje przede wszystkim ludzi. Dlaczego? Na podstawie wypowiedzi podróżniczki sformułuj dwa argumenty.

Argument 1.:

.....

.....

Argument 2.:

.....

.....

2 pkt

Zadanie 5.

Na czym, według Martyny Wojciechowskiej, polega różnica między Europejczykami a mieszkańcami Afryki? Odpowiedz, wyjaśniając powiedzenie „Bóg dał Europejczykom zegarek, a Afrykańczykom czas".

.....

.....

.....

Zadanie 6. 2 pkt

Z jakich powodów Martyna Wojciechowska nie wyobraża sobie życia poza Polską? Podaj dwie przyczyny.

Powód 1.: .....

Powód 2.: .....

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Krystyna Janda

Włoskie wakacje

Znów wakacje. Znów Toskania. I znów, kiedy stanę w środku mojego ukochanego Piazza del Campo w Sienie, spłynie na mnie spokój, a patrząc na proporcje i harmonię jego architektury, znów będę w „absolucie". Czerwiec. Włochy. Toskania. Spokój. […] Potem miesiąc raju gdzieś nad morzem i oby tak było zawsze. Tam myślę, tam planuję, piszę, czytam, kocham człowieka, jakim jest, liżę rany po niepowodzeniach. Tam nie dzwonią telefony, nikt ode mnie nic nie chce, i o nic nie ma pretensji. Tam jesteśmy wszyscy razem i przyglądamy się sobie nawzajem po roku pracy, zaprzyjaźniamy i odkrywamy na nowo. Jeździmy tam, bo nikt nas tam nie rozpoznaje. […] Uwielbiamy tam być, bo nagromadzenie dzieł sztuki, obrazów, zabytków, tradycji oszałamia, a harmonia, mądrość i piękno wynikające z nich zatyka, zachwyca i uspakaja. Słońce, klimat i kultura śródziemnomorska oddalają od chaosu, nienawiści i smutku, pomagają mi potem przetrwać cały rok. […]

A teraz dlaczego ten felieton? Otóż wczoraj, przeglądając zeszyty moich dzieci, natrafiłam na takie oto wypracowanie. Nosiło tytuł „Moje wakacje", napisane zostało przed rokiem. Jeden z moich synów pisze…. Na wakacjach byłem we Włoszech. Wyjechaliśmy po południu, samochodem. Przed wyjazdem zjedliśmy obiad, a babcia wzięła też kanapki i ciastka na drogę. […] Prawie w nocy zajechaliśmy do małego hoteliku 12 kilometrów od Wenecji i tam tata przyniósł nam pizzę do pokoju, bo już tak byliśmy zmęczeni. Następnego dnia zjedliśmy śniadanie i pojechaliśmy do Wenecji. Tam vaporetto, to jest taki wodny tramwaj, popłynęliśmy przez Canale Grande i zjedliśmy obiad w restauracji koło placu św. Marka. […] Potem codziennie chodziliśmy na plażę i tam jedliśmy w barze, ja lazanie albo spaghetti i lody, a wieczorami jeździliśmy do różnych miast, żeby coś zjeść. [...] Bardzo mi się we Włoszech podobało i bardzo chciałbym tam wrócić….

Zachwycona pięknem Toskanii do łez, pozostawiam to wypracowanie bez komentarza. […] Pozostaję w wierze, że pielęgnowanie tradycji, miłość do sztuki i piękna jest czymś najważniejszym.

Krystyna Janda, *Włoskie wakacje*,
http://link.operon.pl/kjanda-wloskiewakacje

Zadanie 7. 1 pkt

Co dla Krystyny Jandy było inspiracją do napisania felietonu?

.....

Zadanie 8. 2 pkt

Dlaczego Krystyna Janda lubi wyjeżdżać do Włoch? Podaj dwa powody.

Powód 1.: .....

.....

Powód 2.: .....

.....

1 pkt

Zadanie 9.

Jakie wartości w życiu ceni Krystyna Janda? Wymień co najmniej trzy.

.....

1 pkt

Zadanie 10.

W felietonie autorka zacytowała fragment wypracowania o wakacjach napisany przez dziecko. Na czym polega efekt humorystyczny tego zabiegu?

.....

.....

.....

1 pkt

Zadanie 11.

Jakie cechy felietonu ma tekst Krystyny Jandy? Wybierz właściwe spośród podanych.

A. tekst o swobodnej budowie i stylu
B. tekst o tematyce politycznej
C. obiektywny punkt widzenia
D. tematyka związana z aktualnymi wydarzeniami
E. styl wyszukany, podniosły
F. życie codzienne jako inspiracja do ogólniejszych rozważań
G. subiektywny punkt widzenia
H. schematyczny układ i budowa tekstu

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Ryszard Kapuściński
Lapidarium VI: Zbyt wiele dróg

Sobota, 31.08.2002

Rano wyjechałem z American Fork na lotnisko. Śniadanie – niejadalne. To, co nazywają jajecznicą, robione jest z proszku. Wszystko sproszkowane, zapakowane, zapuszkowane. Wszędzie przy stolikach szeleści plastik, sreberka, przezroczysty papier, tektura. Jedzą ogromne ilości, ogromne, klasy społeczne poznaje się tu po rozmiarach brzucha, po figurze. Szczupli – to arystokracja, brzuchaci – niższe warstwy, plebs. W American Fork w barze Danny's była jedna szczupła kelnerka. Powiedziałem, że przyjemnie jest na nią popatrzeć, że jest taka smukła i zgrabna.

– Och – odparła zawstydzona – pracuję tu part-time, bo moje główne zajęcie to balet i dlatego nie wolno mi jeść – dodała z żalem w głosie.

Ponieważ je się wszędzie to samo, reklamy zachęcają nie różnorodnością, nie innością, ale ilością, promują porcje kopiaste i ultrakopiaste. Eat! Food! Perfect food! – wszędzie reklamy jedzenia. W telewizji bez przerwy – steki, kurze nóżki, kacze udka, indycze piersi, sosy, polewy, lukry, syropy, keczupy itd.

Czas dnia też tak obliczają – o której zjeść i gdzie. Co można zjeść, to już nie tak ważne, bo wszędzie je się to samo. […] Jedzenie jest wszędzie – tanie, a porcje są olbrzymie. Szokujące są zwłaszcza góry, góry! zjadane na śniadanie. Metodycznie, uważnie, powoli, z celebracją.

Następuje globalizacja jedzenia. Globalizacja smaku czy raczej – zaniku smaku. McDonald's został już zdystansowany, mało gdzie go widać, bo wyprzedziły go już inne sieci i firmy gastronomiczne, pozostał jednak jako symbol, jako nazwa kultury traktującej człowieka nie jako istotę zindywidualizowaną, o własnym, odrębnym, niepowtarzalnym smaku – ale jako anonimowy żołądek, zachłanny worek w gigantycznej machinie konsumpcji.

Ryszard Kapuściński, *Lapidarium VI: Zbyt wiele dróg*,
http://link.operon.pl/rkapuscinski-lapidarium-wyborcza

Zadanie 12. 1 pkt

Uzupełnij zdania, wybierając właściwe odpowiedzi spośród A lub B oraz C lub D.

Autor reportażu zwraca uwagę przede wszystkim na **A**/**B** jedzenia w Ameryce. Figura mieszkańców Ameryki świadczy o ich **C**/**D**.

A. ilość
B. różnorodność
C. pozycji zawodowej
D. pozycji społecznej

Zadanie 13. 1 pkt

Symbolem czego, zdaniem Ryszarda Kapuścińskiego, stał się McDonald's?

.....

.....

Zadanie 14. 1 pkt

Na podstawie tekstu napisz, na czym polega globalizacja jedzenia.

.....

.....

Zadanie 15. 3 pkt

Nazwij środki językowe, które zastosował autor w zacytowanych fragmentach. Napisz, w jakim celu zostały użyte.

	Cytat	Środek językowy	Cel zastosowania środka językowego
1.	*Wszystko sproszkowane, zapakowane, zapuszkowane.*		
2.	*W telewizji bez przerwy – steki, kurze nóżki, kacze udka, indycze piersi, sosy, polewy, lukry, syropy, keczupy itd.*		
3.	*żołądek, zachłanny worek*		
4.	*szeleści plastik*		
5.	*Jedzą ogromne ilości, ogromne* [...]		

Zadanie 16. 2 pkt

Do każdej z podanych cech reportażu dopisz po jednym cytacie z tekstu Ryszarda Kapuścińskiego, który jest jej potwierdzeniem.

	Cecha reportażu	Cytat potwierdzający cechę
1.	Autor określa czas wydarzeń.	
2.	Autor określa miejsce wydarzeń, o których pisze.	
3.	Autor jest świadkiem lub uczestnikiem wydarzeń.	
4.	Autor komentuje i ocenia zjawiska, które obserwuje.	

TEKSTY NAUKOWE I POPULARNONAUKOWE

- **Tekst naukowy** to publikacja przekazująca wiedzę. Cechami charakterystycznymi są: obiektywizm i precyzja w przedstawieniu zagadnienia, logiczny układ, występowanie fachowej terminologii, stosowanie wypowiedzeń wielokrotnie złożonych oraz brak słownictwa nacechowanego emocjonalnie.
- **Tekst popularnonaukowy** to napisany w przystępny sposób tekst naukowy, przeznaczony dla czytelnika niemającego fachowego przygotowania w danej dziedzinie. Celem piśmiennictwa popularnonaukowego jest upowszechnianie wiedzy z różnych dziedzin i przedstawianie najnowszych osiągnięć nauki.

TEST

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Paweł Kempa

Hartuje, odpręża, podnosi samoocenę. Warto biegać!

Bieganie pozwala zahartować ducha i zwiększyć kreatywność w pracy. Zarazem to najprostszy sposób na walkę ze stresem i łagodną depresją.

Jeśli masz tyle roboty, że nie wiesz, w co włożyć ręce, problemy rosną w tempie geometrycznym, a na dodatek czujesz, że za chwilę trzaśniesz nie tylko drzwiami, wtedy… rusz na trening. Pobiegaj! Bieganie poprawia nie tylko kondycję fizyczną, ale także psychiczną.

W czasie biegu organizm zaczyna wydzielać endorfiny, hormony odpowiedzialne za poczucie szczęścia. Euforii po skończonym biegu lub po przekroczeniu mety nie zagłuszy nawet zmęczenie. Endorfiny w żyłach to nagroda ufundowana przez ludzkie ciało za wysiłek, pot, a niekiedy ból. [...] „W czasie biegania męczą się mięśnie, co paradoksalnie prowadzi do rozluźnienia psychicznego i podniesienia poziomu endorfin w organizmie" – wyjaśnia psycholog sportu Paweł Habrat. [...]

Bieganie podnosi także samoocenę i poczucie wartości dzięki prostemu mechanizmowi wykonanego zadania: każdy ukończony trening to mały sukces, doprowadzony do końca plan. Ukończenie ulicznego biegu na 5 lub 42 km oprócz satysfakcji daje uczucie mocy, ponieważ utwierdza w przekonaniu, że skoro pokonałeś dystans i zmęczenie, uda ci się przezwyciężyć inne poważne problemy w życiu.

Bieganie wpływa także na kreatywność. Przy wzmożonej aktywności fizycznej umysł dotlenia się i oczyszcza, myśli się uwalniają, mogą swobodnie płynąć i tworzyć nowe asocjacje[1]. Wielu naukowców i artystów przyznaje, że wpadło na jakiś pomysł właśnie podczas biegu. Należy do nich Stephen King, który biega codziennie rano kilka kilometrów, a pomysły zrodzone na treningu wplata do swoich powieści.

[…]

Związek między sprawnym układem krwionośnym a nastrojem potwierdzają badania. Naukowcy mają coraz więcej dowodów na to, że aktywne osoby łatwiej niż inne radzą sobie z problemami, szukają niestandardowych rozwiązań i szybciej przetwarzają informacje. W 2003 roku dr Phillip Tomporowski, naukowiec z University of Georgia, ocenił 43 badania dotyczące związku pomiędzy aktywnością fizyczną i zdolnościami umysłowymi. „Krótkoterminowy efekt treningu powoduje, że człowiek koncentruje się i robi mniej błędów podczas podejmowania decyzji" – mówi. […] W czasie ćwiczeń rośnie też w mózgu, zwłaszcza w rejonach odpowiedzialnych za naukę, zapamiętywanie i zaawansowane myślenie, poziom neurotrofin, białek odgrywających ważną rolę w rozwoju i naprawianiu układu nerwowego.

Paweł Kempa, *Hartuje, odpręża, podnosi samoocenę. Warto biegać!*, http://link.operon.pl/pkempa-focus.

[1] asocjacje – skojarzenia

Zadanie 1. 1 pkt

Odpowiedz na pytanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Jaką funkcję pełni wyróżniony wstęp do tekstu?

A. zawiera hipotezę
B. stanowi motto artykułu
C. przywołuje definicję biegania
D. zapowiada tematykę artykułu

Zadanie 2. 1 pkt

Odpowiedz na pytanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Do kogo kierowany jest tekst?

A. wyłącznie do lekarzy
B. tylko do psychologów sportu
C. do każdego czytelnika
D. jedynie do profesjonalnych biegaczy

Zadanie 3. 1 pkt

Autor artykułu przywołuje różne zalety biegania. Znajdź i zapisz zdanie, które można potraktować jak tezę jego dalszych rozważań.

.....

Zadanie 4. 1 pkt

Oceń obiektywizm autora tekstu. Wybierz odpowiedź 1. lub 2. oraz jej uzasadnienie A, B lub C.

1.	Autor artykułu streszcza wiedzę naukową dotyczącą zalet biegania,	o czym świadczy	**A.**	własne doświadczenie związane z bieganiem.
			B.	powoływanie się na opinie specjalistów.
2.	Autor artykułu przedstawia swoje zdanie dotyczące zalet biegania,		**C.**	powołanie się na przykład z życia Stephena Kinga.

Zadanie 5. 2 pkt

Wypisz z tekstu po dwa wyrazy lub sformułowania charakterystyczne dla języka potocznego i języka naukowego.

a) język potoczny: .....

b) język naukowy: .....

Zadanie 6. 2 pkt

Na podstawie tekstu sformułuj dwa argumenty potwierdzające tezę, że bieganie podnosi samoocenę.

Argument 1.:

.....

.....

Argument 2.:

.....

.....

1 pkt

Zadanie 7.

Uzupełnij zdania, wybierając właściwe odpowiedzi spośród A lub B oraz C lub D.

Aktywność fizyczna **A**/**B** na zdolność koncentracji, uczenia się i zapamiętywania. Podczas ćwiczeń **C**/**D** człowieka.

A. ma duży wpływ

B. nie ma większego wpływu

C. zwiększa się tylko wydolność fizyczna

D. rozwija się cały układ nerwowy

2 pkt

Zadanie 8.

Na podstawie tekstu podaj trzy sytuacje, w których aktywność fizyczna może pomóc człowiekowi.

Sytuacja 1.:

.....

Sytuacja 2.:

.....

Sytuacja 3.:

.....

1 pkt

Zadanie 9.

Odpowiedz na pytanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Co jest głównym celem artykułu?

A. Popularyzacja wiedzy o zaletach aktywności fizycznej.

B. Przedstawienie najnowszych teorii dotyczących biegania.

C. Udzielenie porad, jak stać się kreatywnym człowiekiem.

D. Zaprezentowanie metod radzenia sobie ze stresem.

1 pkt

Zadanie 10.

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Autor tekstu powołuje się na badanie dr. Phillipa Tomporowskiego, ponieważ chce

A. nadać tekstowi cechy artykułu naukowego.

B. zareklamować książkę tego naukowca.

C. wykazać się swoją bogatą wiedzą.

D. aby tekst był wiarygodny i rzetelny.

1 pkt

Zadanie 11.

Do podanych słów dopisz synonimy – wyrazy, które zastosowano w tekście.

a) radość – .....

b) nietypowy – .....

c) pomysłowość – .....

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

endorfiny, *substancje endogenne należące do peptydów opioidowych.*

Występują zarówno w ośrodkowym układzie nerwowym, jak i w tkankach i narządach obwodowych (nadnercza, przewód pokarmowy); endorfiny oraz inne peptydy opioidowe (obecnie poznano ich ponad 30) wiążą się selektywnie z błonowymi receptorami opioidowymi. Najbardziej aktywnym związkiem jest β-endorfina; występuje gł. w podwzgórzu i w substancji szarej mózgu; wpływa na funkcję przysadki mózgowej, pobudzając wydzielanie hormonów: prolaktyny i somatotropiny; wykazuje silne działanie psychotropowe, oddziałuje na emocje, nastrój i procesy uczenia; ma także […] działanie przeciwbólowe; wydzielanie β-endorfiny, podobnie jak wielu innych peptydów opioidowych, jest nasilone podczas stresu, co ma znaczenie w procesach adaptacyjnych i obronnych organizmu.

Encyklopedia PWN, http://link.operon.pl/encyklopediapwn-endorfiny

Zadanie 12. 1 pkt

Oceń prawdziwość poniższych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F – jeśli jest fałszywe.

1.	Endorfiny występują tylko w ośrodkowym układzie nerwowym.	**P**	**F**
2.	W sytuacji stresu organizm człowieka produkuje dużo endorfin.	**P**	**F**
3.	Produkcja endorfin nie ma wpływu na proces uczenia się.	**P**	**F**

Zadanie 13. 1 pkt

Ułóż i zapisz dwa pytania, na które można znaleźć odpowiedź, korzystając z powyższego hasła encyklopedycznego.

Pytanie 1.:

.....

.....

Pytanie 2.:

.....

.....

Zadanie 14. 2 pkt

Wykaż, że zacytowane hasło encyklopedyczne jest napisane stylem naukowym. Podaj dwie cechy tego stylu.

Cecha 1.:

.....

Cecha 2.:

.....

INTERPRETACJA DZIEŁ SZTUKI I MATERIAŁÓW IKONOGRAFICZNYCH

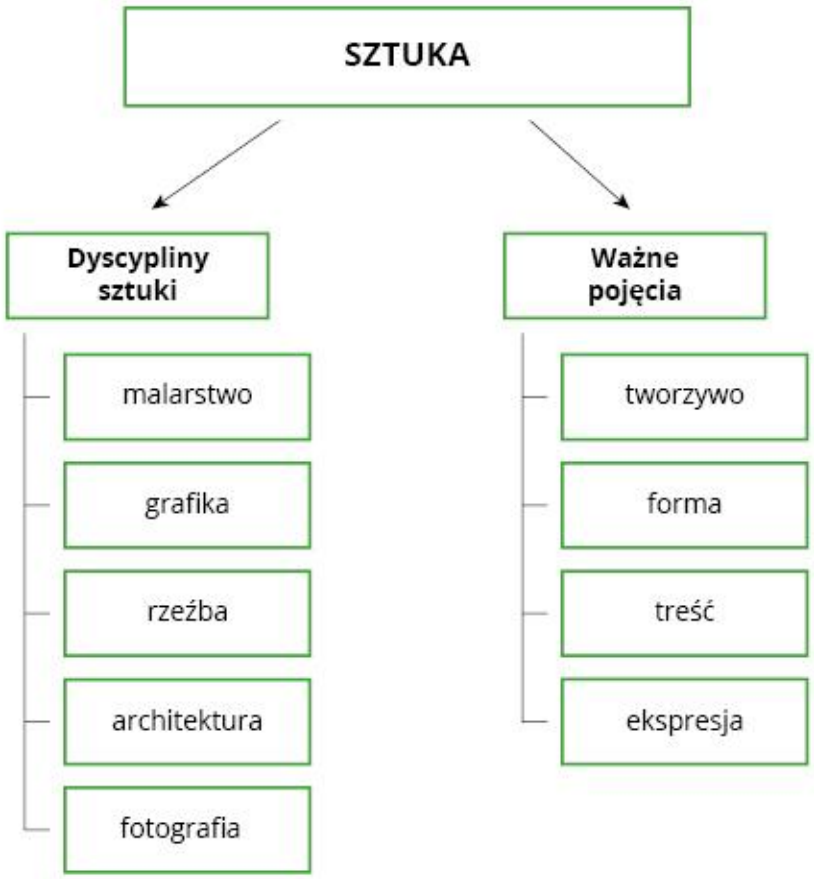

TEST

Przyjrzyj się reprodukcji obrazu i wykonaj zadania.

Pieter Bruegel Starszy, *Dwie małpy*, 1562.

Zadanie 1. 1 pkt

Uzupełnij zdanie, wybierając właściwe odpowiedzi spośród A lub B oraz C lub D.

Wycinek świata widoczny na drugim planie obrazu został przedstawiony w sposób **A**/**B**, a ujęcie sylwetek małp wpłynęło na **C**/**D** charakter dzieła.

A. realistyczny

B. fantastyczny

C. dynamiczny

D. statyczny

Zadanie 2. 1 pkt

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Łańcuch, za pomocą którego małpy są przykute do muru okna, jest symbolem

A. przywiązania.

B. uzależnienia.

C. przemocy.

D. niewoli.

Zadanie 3. 1 pkt

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Widoczne za oknem morze, żaglówki, niebo i ptaki są symbolicznym obrazem

A. wolnego świata.

B. odległych miejsc.

C. nieznanej przyszłości.

D. zewnętrznych zagrożeń.

Zadanie 4. 1 pkt

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Nastrój przedstawionej na obrazie sceny jest

A. pogodny.

B. złowieszczy.

C. przygnębiający.

D. tajemniczy.

Zadanie 5. 2 pkt

Za pomocą trzech rzeczowników nazwij uczucia, jakie budzi w tobie sytuacja małp przedstawionych na obrazie. Uzasadnij jedno z wymienionych przez siebie uczuć.

Uczucia: .....

.....

Uzasadnienie: .....

.....

2 pkt

Zadanie 6.

Czy zgadzasz się ze stanowiskiem autora zamieszczonego poniżej mema? Uzasadnij swoje zdanie dwoma argumentami.

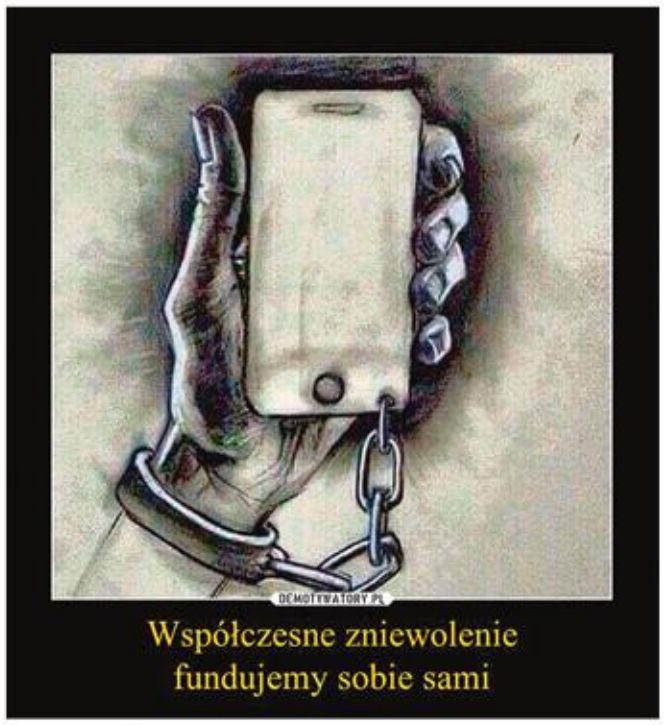

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2 pkt

Zadanie 7.

Podaj tytuł i autora lektury obowiązkowej, w której wykorzystano symboliczne znaczenie łańcucha w celu podkreślenia zniewolenia bohatera przez wartości materialne, chciwość i egoizm. Napisz, kim był ten bohater i czym się zajmował.

Tytuł: .....

Autor: .....

Bohater: .....

2 pkt

Zadanie 8.

Jakie dwa elementy graficzne o metaforycznym znaczeniu wykorzystał autor okładki, by współgrały one z tytułem książki *Zniewolony umysł*? Wyjaśnij wymowę każdego z nich.

1. .....

.....

.....

.....

.....

2. .....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 9. 2 pkt

Obejrzyj zamieszczone poniżej plakaty teatralne.

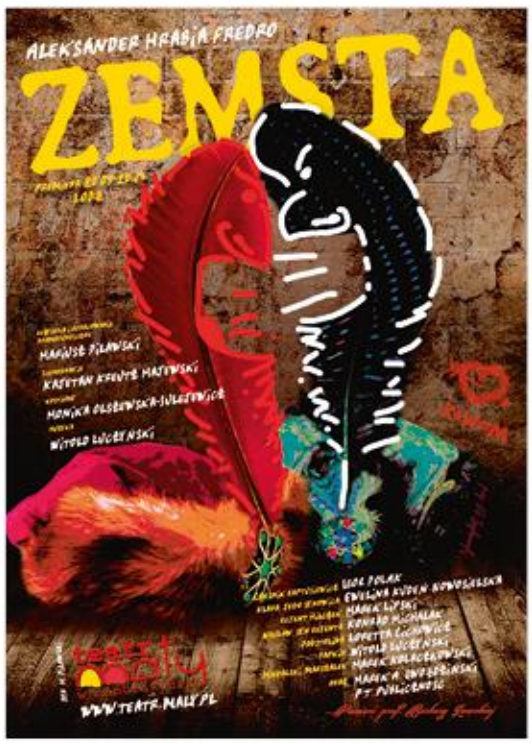

a) Wyjaśnij, na czym polega pomysł i żartobliwa koncepcja autora plakatu do inscenizacji *Kota w butach* Jana Brzechwy.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

b) Wyjaśnij, który element graficzny i jaki sposób jego wykorzystania nawiązują do głównego wątku inscenizacji *Zemsty* Aleksandra Fredry.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 10. 2 pkt

Wyobraź sobie, że zasiadasz w komisji konkursowej wybierającej najciekawszy plakat teatralny. Jednemu z plakatów z zadania 9. komisja przyznała pierwsze miejsce, a do ciebie należy uzasadnienie werdyktu. Napisz tekst, w którym przedstawisz zwycięzcę i dwoma argumentami uzasadnisz decyzję komisji konkursowej.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2 pkt

Zadanie 11.

Przyjrzyj się poniższej ilustracji do satyry Ignacego Krasickiego *Żona modna*.

Jan Marcin Szancer, ilustracja do utworu Ignacego Krasickiego *Żona modna*

Wyjaśnij, w jaki sposób Jan Marcin Szancer nawiązał do treści utworu Ignacego Krasickiego oraz do cech gatunkowych satyry.

Związek ilustracji z treścią utworu:

.....

.....

.....

Związek ilustracji z cechami gatunkowymi satyry:

.....

.....

.....

FONETYKA

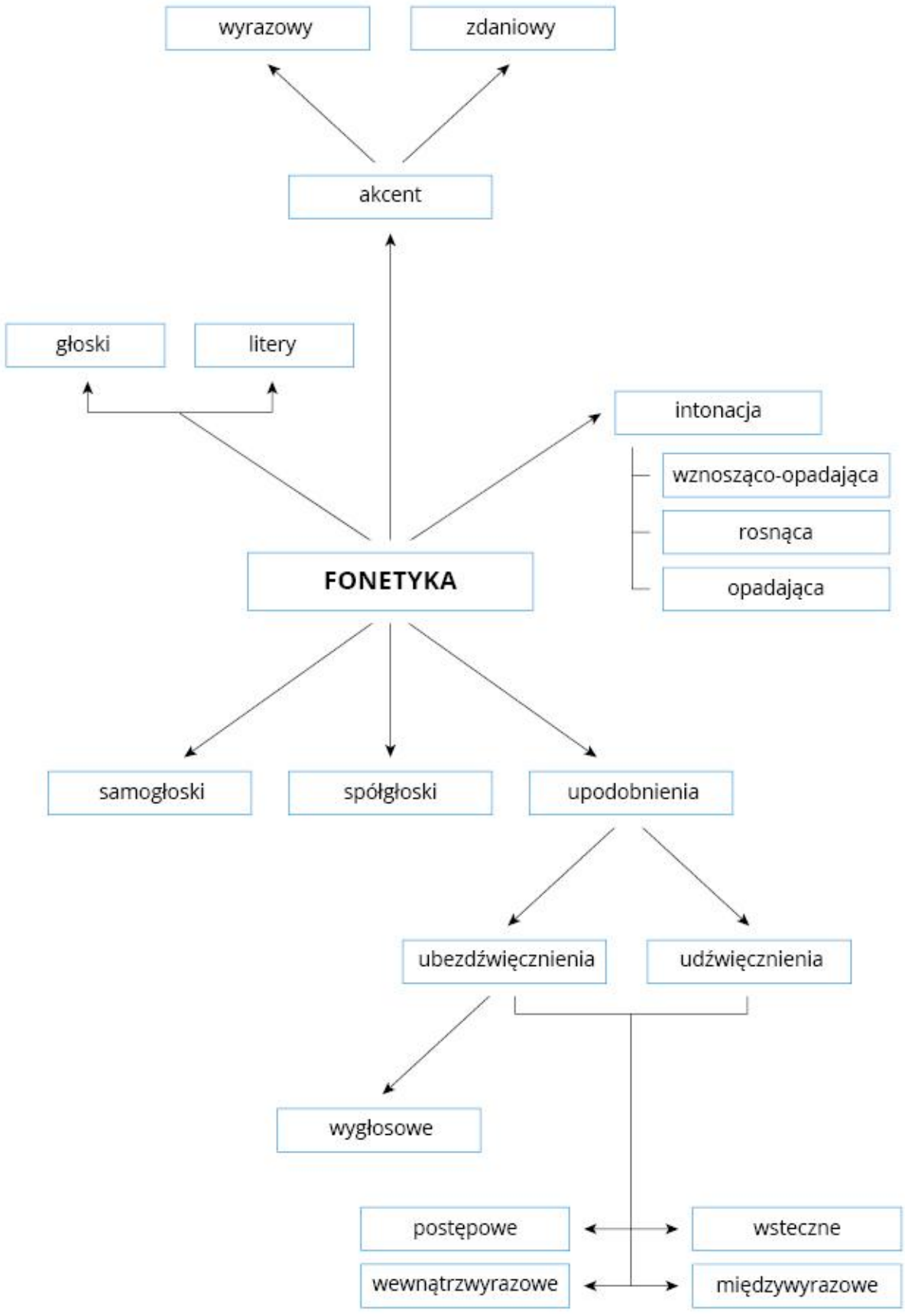
wyrazowy
zdaniowy
akcent
głoski
litery
intonacja
wznosząco-opadająca
rosnąca
opadająca
FONETYKA
samogłoski
spółgłoski
upodobnienia
ubezdźwięcznienia
udźwięcznienia
wygłosowe
postępowe
wsteczne
wewnątrzwyrazowe
międzywyrazowe

TEST

1 pkt

Zadanie 1.

Przeczytaj tekst, a następnie uzupełnij zdania wyrazem *głoska* lub *litera*.

Pojęcia głoski nie należy mieszać z pojęciem litery. Głoska jest jednostką mówienia, czyli elementem dźwiękowym – głoskę możemy wymówić, a wymówioną usłyszeć. Litera natomiast jest znakiem, elementem graficznym – możemy ją napisać, a napisaną odczytać. Jedna litera nie zawsze jest wzrokowym symbolem jednej głoski. Bywa często tak, że dopiero dwie lub więcej liter razem odpowiadają jednej głosce […].

Bronisław Wieczorkiewicz, *Sztuka mówienia*, Warszawa 1980.

..... jest dźwiękiem, a ..... jego znakiem graficznym.

..... mówimy i słyszymy, a ..... piszemy i czytamy.

1 pkt

Zadanie 2.

Zaznacz szereg, w którym we wszystkich wyrazach jedna litera odpowiada jednej głosce.

A. zmarznąć, pisać, wyjąć
B. trudny, miękki, chudy
C. koszyk, chór, strzecha
D. poszedł, czytał, usiadł

1 pkt

Zadanie 3.

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Głoska, którą oznaczono za pomocą trzech liter, występuje w wyrazie

A. soczysty. **B.** dżdżysty. **C.** ścienny. **D.** dzienny.

1 pkt

Zadanie 4.

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Wyraz, w którym litera „i" jest zarówno znakiem głoski, jak i znakiem miękkości, to

A. brzmienie. **B.** miedziany. **C.** zimowisko. **D.** wiadomość.

1 pkt

Zadanie 5.

W wyrazie *przedstawienie* policz litery i głoski, a następnie uzupełnij zdanie.

W wyrazie *przedstawienie* znajduje się ..... liter i ..... głosek.

1 pkt

Zadanie 6.

Scharakteryzuj głoski w wyrazie *koń*. Wpisz znak „+" do właściwych rubryk tabeli.

głoska	dźwięczna	bezdźwięczna	ustna	nosowa	twarda	miękka
k						
o					nie dotyczy	nie dotyczy
ń						

Zadanie 7. 1 pkt

Przeczytaj tekst, a następnie wykonaj polecenie.

To, że w wielu wypadkach mówimy inaczej, a piszemy inaczej, może z łatwością zaobserwować każdy. […] Trzeba ciągle pamiętać o tym, że w mowie potocznej mówimy zwykle bardzo szybko, poszczególne głoski łączą się ze sobą. Ta okoliczność sprawia, że niektóre głoski w wyrazach nie zawsze brzmią tak, jak wtedy, kiedy wymawiamy je jako głoski izolowane, oddzielnie. Brzmienie głoski zależne jest od sąsiedztwa innych głosek, a zwłaszcza tych, które po niej następują. Wymawiając jakąś głoskę, przygotowujemy już narządy mowy do wymówienia głoski następnej i przez to zmieniamy brzmienie głoski pierwszej w ten sposób, że staje się ona pod pewnym względem podobna do następnej, przez co te obie głoski łatwiej nam jest wymówić.

Stanisław Wieczorkiewicz, *Sztuka mówienia*, Warszawa 1980

Oceń prawdziwość poniższych zdań. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F – jeśli jest fałszywe.

1.	Autor tekstu uważa, że zawsze powinniśmy dbać o to, by wyrazy wypowiadać zgodnie z ich zapisem.	**P**	**F**
2.	Upodobnienia to zjawiska fonetyczne dotyczące sąsiadujących ze sobą głosek.	**P**	**F**

Zadanie 8. 3 pkt

a) Podkreśl wyrazy, w których zachodzi rozbieżność między pisownią a wymową.

próg	głos	chleb	sad
frak	nóż	skok	telewidz

b) Wyjaśnij, na czym polega to zjawisko fonetyczne.

.....

c) Do podanych wyrazów dopisz ich formy, które potwierdzą fakt, że mimo innej wymowy zostały zapisane poprawnie.

wąż – .....

staw – .....

mróz – .....

bandaż – .....

Zadanie 9. 1 pkt

Uzupełnij zdania, wybierając właściwe odpowiedzi spośród A lub B oraz C lub D.

Uproszczenie grupy spółgłoskowej jest zjawiskiem fonetycznym dotyczącym **A**/**B**. Przykład tego zjawiska występuje w wyrazie **C**/**D**.

A. pisowni wyrazów
B. wymowy wyrazów
C. rozżalony
D. sześćdziesiąt

1 pkt

Zadanie 10.

Określ rodzaj upodobnienia wewnątrzwyrazowego występującego w podanych wyrazach. Uzupełnij tabelę, wpisując litery A–J do właściwych rubryk.

A. prośba **B.** jakby **C.** ławka **D.** swoje **E.** krzak
F. łóżko **G.** liczba **H.** choćby **I.** także **J.** rozpacz

Ubezdźwięcznienie	Udźwięcznienie

1 pkt

Zadanie 11.

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Szeregiem wyrazów, w których wystąpiło tylko ubezdźwięcznienie wsteczne, jest

A. strzecha, trzask. **B.** wszystko, zakładka. **C.** twój, odpowiedź. **D.** wstążka, twardy.

1 pkt

Zadanie 12.

Odpowiedz na pytanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

W którym wyrazie wystąpiło zarówno ubezdźwięcznienie wsteczne, jak i ubezdźwięcznienie postępowe?

A. drzewko **B.** przyjaciel **C.** walizka **D.** wstrząs

1 pkt

Zadanie 13.

Podkreśl pary wyrazów, które ilustrują zjawisko upodobnienia międzywyrazowego.

człowiek bogaty
siać ziarno
otwórz drzwi
dziesięć złotych

1 pkt

Zadanie 14.

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Wyrazem niepoprawnie podzielonym na sylaby jest

A. po – ran – ny.
B. bez – war – to – ścio – wy.
C. le – kki.
D. roz – wią – za – nie.

1 pkt

Zadanie 15.

Podkreśl wyrazy, w których akcentowana jest trzecia sylaba od końca.

psychologia	osiemset	logika
bezpański	powiedzieliby	zauważylibyśmy
gramatyka	powiedziałyśmy	zmarnowany

SŁOWOTWÓRSTWO

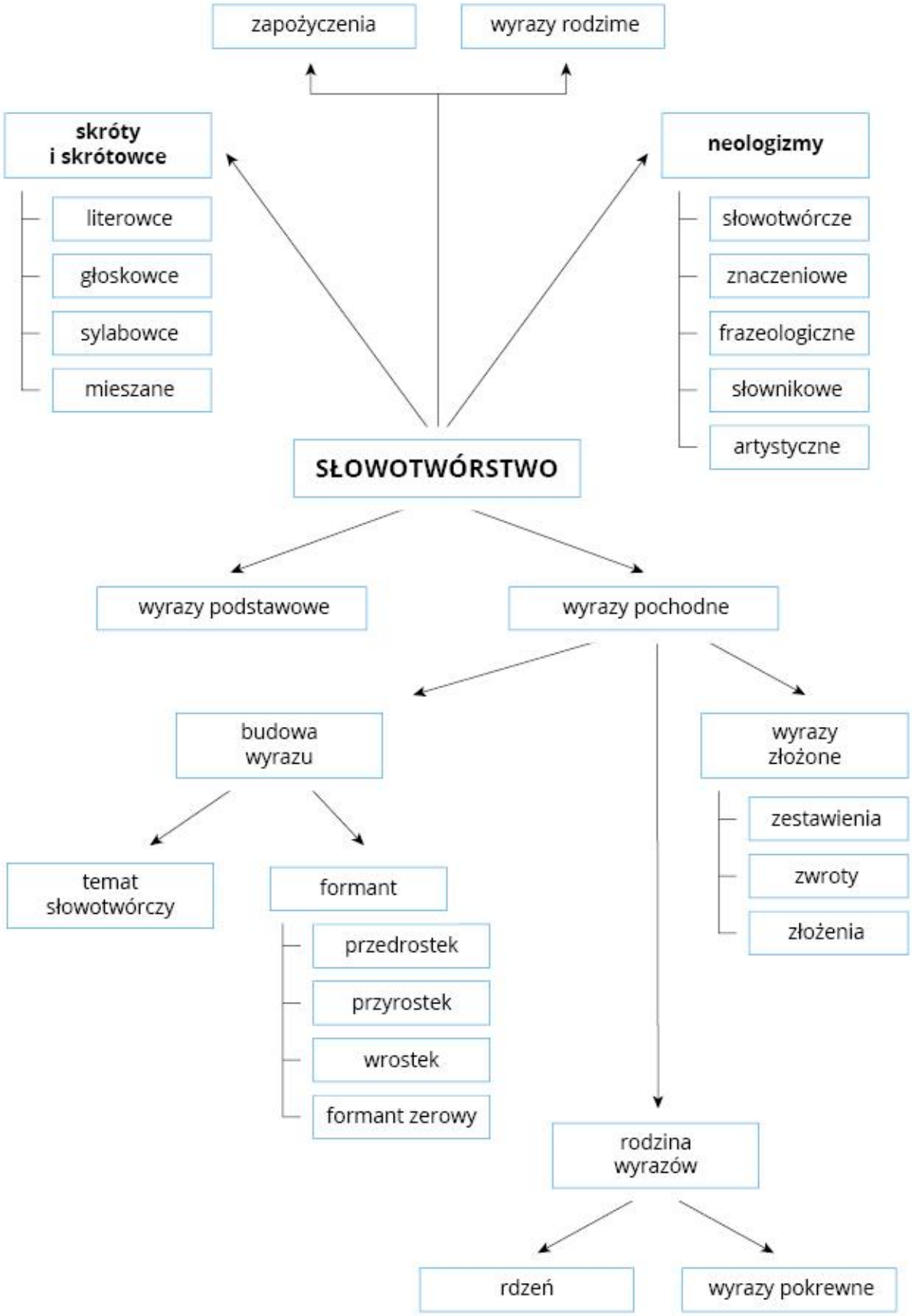

TEST

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Według „Słownika języka polskiego" PWN [zdrobnienia] są to wyrazy pochodne oznaczające przedmiot mniejszy od przedmiotu, którego nazwa jest jego podstawą, np. domek, okienko, lub wyrażające pozytywne nastawienie mówiącego do przedmiotu wypowiedzi, np. synek. […] Zdrobnienie (łac. *deminutivum*) wyraża formy pieszczotliwe, które określają pozytywny stosunek do kogoś/ czegoś, gdy tego kogoś/ to coś nazywamy, lub pozytywny stosunek do osoby, do której mówiący się zwraca. Na przykład, gdy mama mówi do dziecka, często używa zdrobnień, opisując świat, aby wyrazić swoje uczucia.

Deminiutivum [zdrobnienie] może pełnić ważną funkcję w języku, pod warunkiem że się nim nie szafuje[1]. Istotny, jak we wszystkim, jest umiar. Nadużywanie zdrobnień, zwłaszcza w sytuacjach związanych z pracą, daje efekt braku profesjonalizmu. Często osobę posługującą się takimi formami można uznać za infantylną[2]. A na pewno nikomu nie zależy na tym, aby być źle postrzeganym. Jest różnica między zaproponowaniem na spotkaniu służbowym kawy z mlekiem czy herbaty z ciastkiem zamiast kawki z mleczkiem lub herbatki z ciasteczkiem. Kultura i miły ton wystarczą. Zdrobnienia nie dodają grzeczności, jak być może niektórzy uważają. Niestosowne jest także mówienie o fakturkach, vacikach, rozliczonkach. A także pieniążkach – to określenie niektórych szczególnie irytuje. [...] Posługiwanie się nim, oraz podobnymi określeniami, przez osoby związane z handlem jest niepotrzebną serdecznością.

Kinga Olszewska, *Jaką rolę w języku polskim pełnią zdrobnienia*, http://link.operon.pl/kolszewska-rzeczpospolita

[1] szafować – rozrzutnie gospodarować czymś; szastać, trwonić

[2] infantylny – dziecinny, naiwny, niepoważny

1 pkt

Zadanie 1.

Oceń prawdziwość poniższych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F – jeśli jest fałszywe.

1.	Używanie zdrobnień zawsze oznacza brak profesjonalizmu.	**P**	**F**
2.	Stosowanie zdrobnień jest przejawem grzeczności i serdeczności.	**P**	**F**
3.	Osoba, która zbyt często używa zdrobnień, może być odbierana jako osoba niedojrzała.	**P**	**F**

2 pkt

Zadanie 2.

W jakim celu można używać zdrobnień? Na podstawie tekstu sformułuj dwie zasady.

1. .....

.....

2. .....

.....

1 pkt

Zadanie 3.

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Aby dać wyraz grzeczności, należy

A. zachowywać się stosownie, kulturalnie.

B. stosować bardzo wyszukany ton wypowiedzi.

C. zdrabniać wyrazy, zwłaszcza związane z handlem.

D. stosować formy pieszczotliwe w kontaktach służbowych.

1 pkt

Zadanie 4.

Wypisz z tekstu trzy rzeczowniki będące nazwami czynności.

a) .....

b) .....

c) .....

Zadanie 5. 1 pkt

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Szereg, w którym zapisano wyłącznie wyrazy pochodne będące zdrobnieniami, to:

A. domek, wiaterek, lek, pieniążek.

B. synek, stek, domek, pieniążek.

C. wiaterek, domek, pieniążek, wiek.

D. domek, synek, wiaterek, pieniążek.

Zadanie 6. 1 pkt

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Rodzinę wyrazów tworzy grupa:

A. dom, domownik, domator, podomka.

B. rzeka, rzeczny, międzyrzecze, przyrzekać.

C. uczyć, uczeń, nauczyciel, uczynny.

D. szybkość, szybki, szybko, szyba.

Zadanie 7. 1 pkt

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Wyraz, w którym formantem słowotwórczym jest przedrostek, to:

A. *zadanie*. **B.** *poddasze*. **C.** *zapis*. **D.** *napisać*.

Zadanie 8. 1 pkt

Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Wskaż definicję słowotwórczą wyrazu *synek*.

A. dziecko płci męskiej

B. młody chłopiec

C. mały syn

D. określenie potomka

Zadanie 9. 1 pkt

Podkreśl wyrazy niepodzielne słowotwórczo.

ładny	ładnie	aktorka	noga
aktorstwo	wioska	czas	zaręczyny
dźwig	sos	oczekiwanie	spis

Zadanie 10. 2 pkt

Do podanych słów dopisz takie wyrazy pokrewne, w których występują wskazane oboczności.

Wyraz podstawowy	Oboczności	Wyraz pochodny
las	a:e, s:ś	
księga	ę:ą, g:ż	
biały	a:e, ł:l	
sól	ó:o, l:l'	
mądry	ą:ę, r:rz	

1 pkt

Zadanie 11.

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Wyrazem podstawowym dla słowa przyjaciółka jest wyraz

A. *przyjaźń.* **B.** *przyjaciel.* **C.** *przyjaźnić się.* **D.** *przyjacielski.*

2 pkt

Zadanie 12.

Podziel podane wyrazy złożone na złożenia, zrosty i zestawienia. Wpisz odpowiadające im litery w odpowiednie miejsca w tabeli.

A. mrówkojad **B.** włóczykij **C.** Kasprowy Wierch

D. wieczne pióro **E.** Bogumił **F.** północ

G. łamigłówka **H.** Boże Ciało **I.** karygodny

Złożenia	Zrosty	Zestawienia

2 pkt

Zadanie 13.

Poniżej znajdują się flagi państw europejskich. Uzupełnij zdania, wpisując kolor flagi. Zastosuj przymiotniki złożone. Pamiętaj o poprawnym zapisie.

1. Flaga Polski jest .....

2. Flaga Szwecji jest .....

2 pkt

Zadanie 14.

Podane słowa należą do jednej rodziny wyrazów. Umieść je na wykresie we właściwych miejscach.

A. stół **B.** stolarski **C.** stolnik

D. stolarnia **E.** stoliczek **F.** stolik

G. stołówka **H.** stołować **I.** stolarz

FLEKSJA

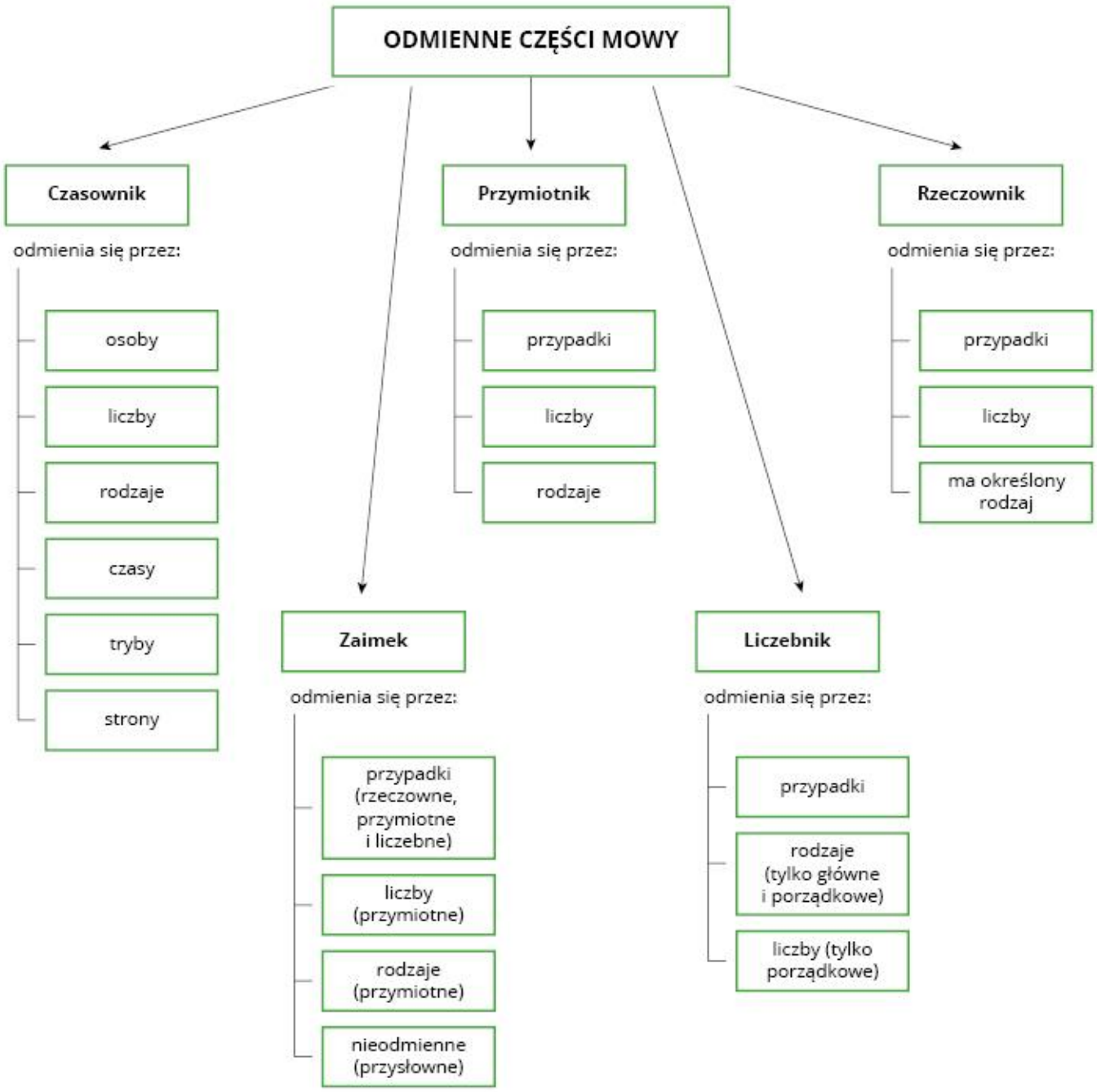
ODMIENNE CZĘŚCI MOWY
Czasownik
odmienia się przez:
osoby
liczby
rodzaje
czasy
tryby
strony
Przymiotnik
odmienia się przez:
przypadki
liczby
rodzaje
Rzeczownik
odmienia się przez:
przypadki
liczby
ma określony rodzaj
Zaimek
odmienia się przez:
przypadki (rzeczowne, przymiotne i liczebne)
liczby (przymiotne)
rodzaje (przymiotne)
nieodmienne (przysłowne)
Liczebnik
odmienia się przez:
przypadki
rodzaje (tylko główne i porządkowe)
liczby (tylko porządkowe)

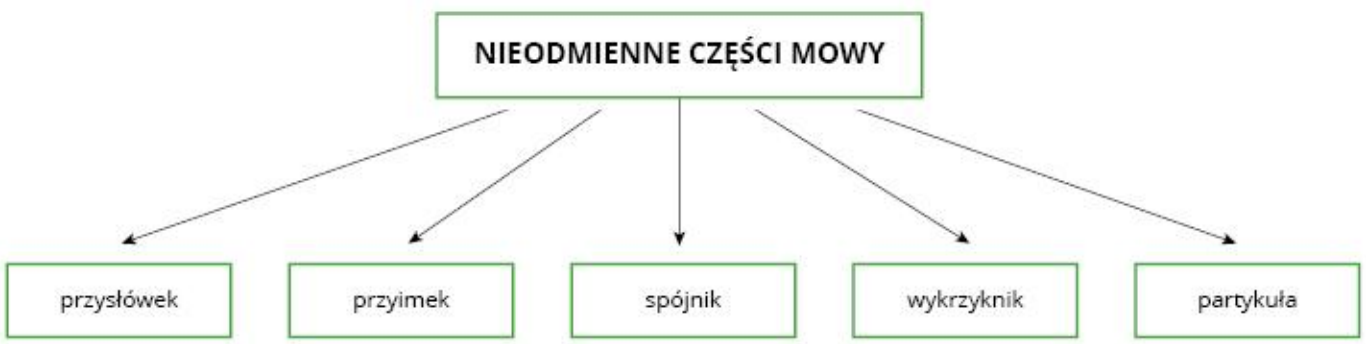
NIEODMIENNE CZĘŚCI MOWY
przysłówek
przyimek
spójnik
wykrzyknik
partykuła

TEST

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Jerzy Harasymowicz
Sztuka Makowskiego

My jesteśmy dzieci z jednego podwórka.
A my mamy bęben, którego boki
wyglądają jak niebo, kiedy je wschód rozpali,
na które naklejono szczyty śnieżne gór wysokich.

A na głowach hełmy, piramidy Cheopsa,
ubieramy w nie czasem
naszego mopsa.

I mamy nóżki, złe na siebie, obrócone na piętach haczyki.
A potem jeszcze, proszę,
jesteśmy pięknie zapięci na czerwone guziki,
z których najwyższy jest nasz nosek.

A co wy od nas chcecie, my nie wiemy.
My mamy pełno lalków i słoniów,
My jedziemy zdobywać we czterech śmietnik
na jednym drewnianym koniu.

Tam chcemy zatknąć pełno swoich chorągwiów.
Ale co to, jakiś ruch, czy to pani stróżka nie leci jak kwoka?
Zeskakujemy z konia, stajemy szeregiem przestraszonych kurczątków,
patrząc, czy gdzieś tam wyplatana bólem trzepaczka nie leci z wysoka.

Ale nie: To przyszedł nas malować pan Makowski.
Klawo! Da czekoladki, a Felek mysz taką, że ciarki idą, do kieszeni mu wpląta.
Porzucona halabarda leży, brama naszego dzieciństwa jest otwarta na oścież
i wpływa na papier, na kółkach oczu, flota admiralskich trójkątów.

Jerzy Harasymowicz, *Sztuka Makowskiego* [w:] Alina Biała, *Literatura i malarstwo*, Warszawa–Bielsko-Biała, 2009.

1 pkt

Zadanie 1.

Wyjaśnij, na czym polega związek treści wiersza Jerzego Harasymowicza z przedstawionymi poniżej obrazami Tadeusza Makowskiego: *Kapela dziecięca* i *Maskarada*.

1.

2.

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 2. 2 pkt

a) Informację z encyklopedii o Tadeuszu Makowskim przeredaguj tak, by powstała spójna, kilkuzdaniowa notatka biograficzna. Skróty i skrótowce zastąp całymi wyrazami, pomiń nawiasy oraz zadbaj o poprawność językową, ortograficzną i interpunkcyjną.

> **Makowski** Tadeusz (1882–1932), malarz, rysownik; jeden z najwybitniejszych malarzy poł. XX w.; studiował w ASP w Krakowie […]; 1908 wyjechał do Paryża; […] od 1927 tworzył zgeometryzowane obrazy przeważnie o tematyce dziecięcej, w których łączył doświadczenia symbolizmu, kubizmu i sztuki lud.
>
> *Nowa encyklopedia powszechna PWN*, t. 4, Warszawa 1997.

.....

.....

.....

.....

.....

b) Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Skrótowiec ASP jest

A. głoskowcem.

B. literowcem.

C. sylabowcem.

D. skrótowcem mieszanym.

Zadanie 3. 1 pkt

Oceń prawdziwość poniższych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F – jeśli jest fałszywe.

1.	Dzieci wypowiadające się w wierszu Jerzego Harasymowicza mówią prostym językiem, konstruując zdania o schematycznej budowie.	**P**	**F**
2.	Poeta zastosował w wierszu niepoprawne formy rzeczowników, by uzyskać właściwe brzmienie rymujących się wyrazów.	**P**	**F**

Zadanie 4. 1 pkt

Zapisz poprawne formy rzeczowników, które w wierszu są niepoprawne.

My mamy pełno <u>lalków i słoniów</u> – .....

Tam chcemy zatknąć pełno swoich <u>chorągwiów</u> – .....

stajemy szeregiem przestraszonych <u>kurczątków</u> – .....

Zadanie 5. 1 pkt

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Imię *Cheops* odmienia się w liczbie pojedynczej tak samo jak rzeczownik

A. pan.

B. mops.

C. mysz.

D. chłopiec.

1 pkt

Zadanie 6.

Odpowiedz na pytanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Który rzeczownik ma w dopełniaczu liczby mnogiej końcówkę zerową?

A. bęben **B.** kieszeń **C.** dziecko **D.** piramida

1 pkt

Zadanie 7.

Scharakteryzuj podane rzeczowniki, wpisując znak „+" we właściwe rubryki.

rzeczownik	niebo	pan	Cheops	dzieciństwo	mysz
pospolity					
własny					
osobowy					
nieosobowy					
żywotny					
nieżywotny					
konkretny					
abstrakcyjny					

1 pkt

Zadanie 8.

Przeczytaj zapisane poniżej czasowniki, a następnie wykonaj polecenia.

jesteśmy mamy nie wiemy

chcemy jedziemy przyszliśmy zeskakujemy

a) Podkreśl czasownik, który różni się od pozostałych aspektem – jest czasownikiem dokonanym.

b) Wyjaśnij, jaka cecha pozostałych czasowników zdecydowała o tym, że są one czasownikami niedokonanymi.

.....

.....

1 pkt

Zadanie 9.

Przekształć podane zdanie złożone w zdanie pojedyncze, zastępując podkreślony czasownik imiesłowem przymiotnikowym czynnym.

A my mamy bęben, którego boki wyglądają jak niebo.

.....

1 pkt

Zadanie 10.

Zapisz zdanie składowe, w które można przekształcić imiesłowowy równoważnik zdania w poniższym wypowiedzeniu.

Zeskakujemy z konia, stajemy szeregiem przestraszonych kurcząt ków,

patrząc, czy gdzieś tam wyplatana bólem trzepaczka nie leci z wysoka.

Zdanie składowe: .....

Zadanie 11. 1 pkt

Uzupełnij zdania, wybierając właściwe odpowiedzi spośród A lub B oraz C lub D.

Występujący w drugiej zwrotce wyraz „nie" jest **A**/**B**. Wyraz ten **C**/**D**.

A. partykułą

B. zaimkiem

C. zastępuje wcześniej użyte rzeczowniki

D. zaprzecza czynności wyrażonej czasownikiem

Zadanie 12. 1 pkt

Wyjaśnij, co oznacza i jaką funkcję pełni przysłówek *Klawo!* zastosowany w ostatniej zwrotce wiersza.

.....

.....

Zadanie 13. 1 pkt

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

W zdaniu *My mamy pełno lalków i słoniów* wyraz *pełno* jest

A. liczebnikiem.

B. przysłówkiem.

C. rzeczownikiem.

D. przymiotnikiem.

Zadanie 14. 2 pkt

Do wyrazu *pełno* dopisz po trzy synonimy i antonimy. Nie stosuj przeczenia „nie".

synonimy: .....

antonimy: .....

Zadanie 15. 1 pkt

Do każdego frazeologizmu dopisz jeden czasownik wyjaśniający jego znaczenie.

ruszyć głową – .....

dać nogę – .....

mieć nosa – .....

rzucić okiem – .....

deptać po piętach – .....

SKŁADNIA

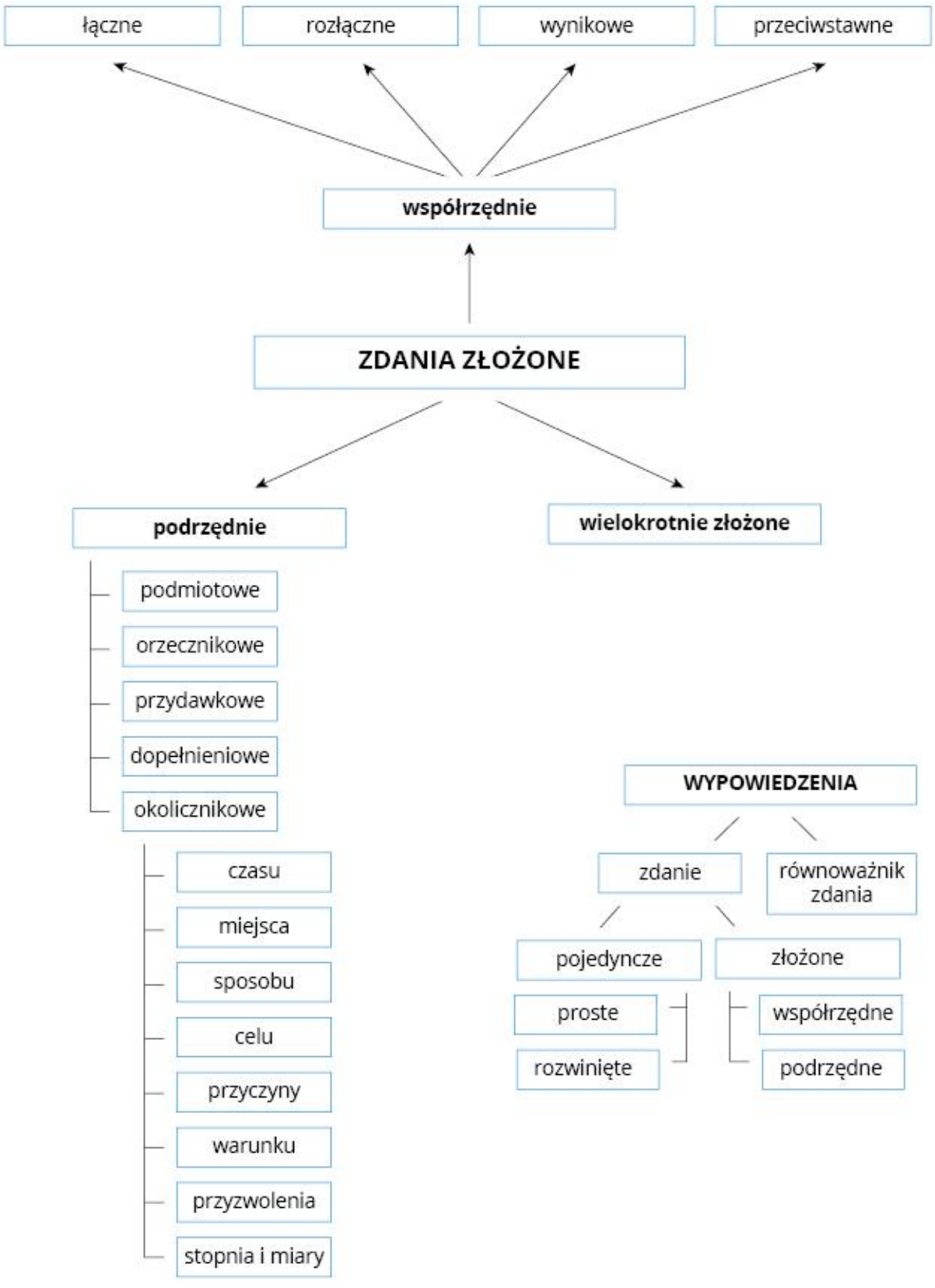

TEST

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Ze zdaniami wielokrotnie złożonymi spotykamy się przede wszystkim w tekstach pisanych. Czytamy je, ucząc się z podręcznika oraz poznając utwory literackie. Tworzymy je także sami. Teksty te zawierają wiele różnorakich informacji, oddając powiązania pomiędzy rozmaitymi faktami. Informacje potrafimy odebrać lub przekazać w całym ich bogactwie tylko wtedy, gdy dobrze panujemy nad treścią i sensem wielokrotnie złożonych, rozbudowanych struktur składniowych. Dlatego pożytecznym ćwiczeniem jest śledzenie na poprawnych przykładach związków zachodzących między ich elementami. Dobre wzory warto naśladować. Pozwoli to uniknąć błędów logicznych i gramatycznych.

Jadwiga Kowalikowa, Urszula Żydek-Bednarczuk, *Współczesna polszczyzna*, Kraków 1997.

Zadanie 1. 1 pkt

Oceń prawdziwość poniższych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F – jeśli jest fałszywe.

1.	Zdania wielokrotnie złożone mają skomplikowaną strukturę, ale przekazują mało informacji.	**P**	**F**
2.	W nauce poprawnego budowania zdań wielokrotnie złożonych pomaga analiza przykładów takiego typu wypowiedzi.	**P**	**F**

Zadanie 2. 1 pkt

Zaznacz odpowiedź, w której zapisano zdanie złożone z imiesłowowym równoważnikiem zdania.

A. *Ze zdaniami wielokrotnie złożonymi spotykamy się przede wszystkim w tekstach pisanych.*

B. *Czytamy je, ucząc się z podręcznika oraz poznając utwory literackie.*

C. *Pozwoli to uniknąć błędów logicznych i gramatycznych.*

D. *Dlatego pożytecznym ćwiczeniem jest śledzenie na poprawnych przykładach związków zachodzących między ich elementami.*

Zadanie 3. 1 pkt

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Budowanie zdań wielokrotnie złożonych służy przede wszystkim

A. ukazaniu zależności między informacjami.

B. tworzeniu opisów w utworach literackich.

C. ćwiczeniu umiejętności z zakresu składni.

D. doskonaleniu wypowiedzi ustnych.

Zadanie 4. 2 pkt

Wyjaśnij, dlaczego należy poprawnie budować zdania złożone. Na podstawie informacji zawartych w tekście sformułuj dwa argumenty.

Argument 1.: .....

.....

Argument 2.: .....

.....

Zadanie 5. 1 pkt

Wybierz poprawne stwierdzenie dotyczące budowy poniższego zdania. Wybierz odpowiedź 1. lub 2. oraz jej uzasadnienie A, B lub C.

Skawińskiemu wydawało się wówczas, że widzi jeden olbrzymi ogród.

1.	Podane wypowiedzenie to zdanie złożone współrzędnie,	ponieważ	**A.**	drugie zdanie składowe jest określeniem pierwszego.
			B.	zdania składowe są niezależne, jedno nie określa drugiego.
2.	Podane wypowiedzenie to zdanie złożone podrzędnie,		**C.**	nawet po zmianie kolejności zdań składowych, wypowiedzenie zachowa swój sens.

1 pkt

Zadanie 6.

Do zdań w memach dobierz nazwy rodzajów zdań złożonych (A–F). Wpisz właściwą literę pod każdą ilustracją.

1. .....

2. .....

3. .....

4. .....

A. zdanie złożone współrzędnie przeciwstawne

B. zdanie złożone współrzędnie wynikowe

C. zdanie złożone z podrzędnym okolicznikowym czasu

D. zdanie złożone z podrzędnym dopełnieniowym

E. zdanie złożone z podrzędnym okolicznikowym przyczyny

F. zdanie złożone współrzędnie łączne

Zadanie 7. 1 pkt

Wyjaśnij, jak zmieniło się znaczenie zdania umieszczonego w materiale graficznym po wprowadzeniu zmiany interpunkcyjnej.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 8. 2 pkt

Sformułuj dwa argumenty, którymi uzasadnisz tezę mówiącą, że stosowanie poprawnej interpunkcji ma znaczenie w komunikacji. Użyj imiesłowowych równoważników zdań.

Argument 1.:

.....

.....

Argument 2.:

.....

.....

Zadanie 9. 1 pkt

Podkreśl spójniki, przed którymi zgodnie z zasadami interpunkcji nie stawiamy przecinka, jeśli ten spójnik nie powtarza się w zdaniu.

dlatego	albo	i	ponieważ	więc
oraz	że	ani	bądź	zatem

Zadanie 10. 2 pkt

Określ, na czym polega błąd w budowie podanego zdania. Zapisz jego poprawną wersję.

Będąc małym chłopcem, mama zapisała mnie na lekcje gry na pianinie.

a) Błąd w budowie zdania: .....

b) Poprawna wersja zdania: .....

.....

3 pkt

Zadanie 11.

Dokończ poniższe zdania złożone współrzędnie tak, aby były zgodne z treścią poznanych lektur. Pamiętaj o poprawnej interpunkcji i właściwych spójnikach.

a) zdanie złożone współrzędnie wynikowe

Cześnik Raptusiewicz i Rejent Milczek byli skłóconymi sąsiadami .....

.....

b) zdanie złożone współrzędnie przeciwstawne

Mały Książę opuścił swoją asteroidę B-612 .....

.....

c) zdanie złożone współrzędnie rozłączne

Balladyna mogła poprosić Pustelnika o wskrzeszenie siostry .....

.....

1 pkt

Zadanie 12.

Do podanego zdania wielokrotnie złożonego dopasuj jego wykres. Zaznacz poprawną odpowiedź.

Jeżeli w górach zdarzy się nieszczęśliwy wypadek, a uczestnicy wycieczki nie mogą sami udzielić pomocy, należy wezwać na pomoc innych turystów i zawiadomić Górskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe.

A.

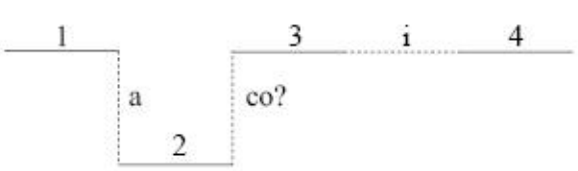

B.

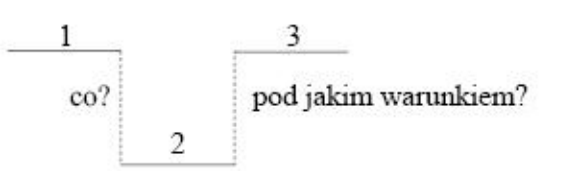

C.

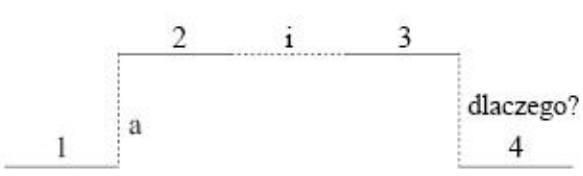

D.

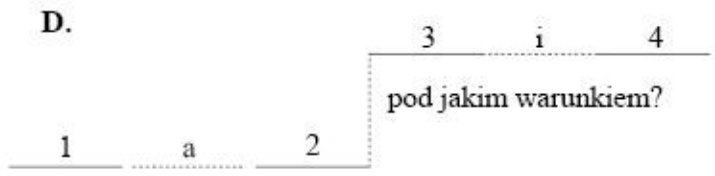

3 pkt

Zadanie 13.

Ułóż i zapisz obok każdej fotografii tematycznie związane z nią zdanie złożone, którego rodzaj podano obok ilustracji. Pamiętaj o poprawnej interpunkcji.

a) zdanie złożone podrzędnie okolicznikowe przyzwolenia

.....

.....

.....

.....

b) zdanie złożone podrzędnie okolicznikowe przyczyny

.....

.....

.....

.....

MOWA ZALEŻNA I NIEZALEŻNA

- **Mowa niezależna** – to dosłowne przytoczenie cudzej lub własnej wypowiedzi, zacytowanie.

Interpunkcja w zapisie mowy niezależnej

- myślnikiem rozpoczynamy każdą kolejną wypowiedź dialogu; myślnikami wydzielamy wtrącone wewnątrz wypowiedzenia informacje o osobie mówiącej
- w przytoczeniu po zdaniu wprowadzającym stawiamy dwukropek, a wypowiedzenie przytaczane zapisujemy w cudzysłowie.

- **Mowa zależna** – to omówienie czyjejś lub własnej wypowiedzi, zrelacjonowanie jej własnymi słowami w formie zdania podrzędnego.

TEST

Zadanie 1. 1 pkt

Uzupełnij zdania, wybierając właściwe odpowiedzi spośród A lub B oraz C lub D.

Mowa niezależna to **A**/**B**. Występowanie mowy niezależnej jest charakterystyczne dla utworów **C**/**D**.

A. dosłowne przytoczenie czyjejś wypowiedzi
B. zrelacjonowanie tego, co ktoś powiedział
C. lirycznych
D. dramatycznych

Zadanie 2. 1 pkt

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Do tworzenia wypowiedzi w formie mowy zależnej najczęściej stosuje się

A. zawiadomienia.
B. równoważniki zdań.
C. zdania złożone podrzędnie.
D. zdania pojedyncze nierozwinięte.

Zadanie 3. 1 pkt

Uzupełnij zdania, wybierając właściwe odpowiedzi spośród A lub B oraz C lub D.

Mowa niezależna w dziele literackim jest stosowana do **A**/**B**. W powieściach wypowiedzi rozmówców są zapisywane przy użyciu **C**/**D**.

A. opisów
B. dialogów
C. cudzysłowów
D. myślników

Zadanie 4. 1 pkt

Zaznacz odpowiedzi, w których poprawnie określono funkcje mowy niezależnej w dziele literackim.

A. Ożywia fabułę.
B. Opóźnia rozwój akcji w utworze.
C. Służy opisaniu emocji i cech bohatera.
D. Oddaje stan emocjonalny osoby wypowiadającej się.
E. Pozwala na wprowadzenie charakterystycznych cech języka danej postaci.

1 pkt

Zadanie 5.

Podaj trzy wyrazy bliskoznaczne do wyrazu *powiedział*.

.....

2 pkt

Zadanie 6.

Przekształć podane wypowiedzi na mowę zależną.

a) Kasia zapytała siostrę:

– Pomożesz mi w przygotowaniu kolacji?

.....

b) – Nienawidzę, kiedy ktoś kłamie! – wykrzyknęła oburzona mama.

.....

c) Jakub oznajmił: „Od dziś będę się uczył języka hiszpańskiego".

.....

d) – Obejrzyjcie najnowszą ekranizację „Zemsty" – poprosił nauczyciel.

.....

2 pkt

Zadanie 7.

Na poniższych obrazach przedstawiono postacie rozmawiające ze sobą. Wybierz jeden z nich i ułóż do niego dialog między postaciami. Każda z nich powinna się wypowiedzieć co najmniej raz. Pamiętaj o poprawnym zapisie mowy niezależnej.

Barbara Gulbinowicz, *Rozmowa*

Camille Pissarro, *Rozmowa*

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 8. 1 pkt

Uzupełnij fragment powieści Małgorzaty Musierowicz odpowiednimi czasownikami z ramki.

zastanowiła się, zażądała, zapewniła, spytała, rzuciła, wyjaśniła

– A... po co przyszłaś? – _____ wreszcie. […]

– Na obiadek – _____ dziewczynka. [...]

– Dlaczego niby miałabyś zjeść tu? – głos Matyldy zgrzytnął.

– A dlaczego nie? – spytała dziewczynka z lekkim zdziwieniem.

– Przecież ja cię nie znam – powiedziała oschle Matylda. – Nawet nie wiem, jak się nazywasz.

– Trombke się nazywam. Trombke – wpadła jej w słowo dziewczynka. – Trombke Genowefa.

– To jeszcze mało – _____ z irytacją Matylda. – Skąd ja mam wiedzieć, czy ty mnie nie nabierasz?

– Nie nabieram! Naprawdę jestem głodna! – _____ ją Genowefa. – A zresztą, jakbym nabierała, to co? Nie masz obiadu? Nie szkodzi, zjem sobie chlebka.

Matylda milczała niezachęcająco, patrząc w bok.

– To mam sobie iść, tak? – zrozumiała dziewczynka z przykrością i podniosła pełne żalu czarne oczy.

Zaprzeczenia nie było, więc niechętnie sięgnęła po swój kożuszek.

– Poczekaj chwilkę – powiedziała Matylda i dziecko aż się rozpromieniło, zwracając się ku niej całym ciałem. – Czy ty przypadkiem nie jesteś siostrą Jurka ze szkoły muzycznej?

– Nie – odrzekła Genowefa po gorliwym namyśle. – Jurka ze szkoły muzycznej – nie. Nie i nie. Na pewno.

– A, to może – Ryszarda?

– Ryszarda? – _____ Genowefa. – Też ze szkoły muzycznej?

– Nie, z technikum chemicznego.

– A, z chemicznego. Nie. Z chemicznego nie.

– Z którego więc?

– Co z którego? – wytrzeszczyła oczy Genowefa Trombke. W jej twarzy znać było szczery wysiłek. Bardzo się starała zrozumieć i dopomóc.

– Słuchaj, powiedz mi wreszcie po prostu – czyją ty jesteś siostrą – z irytacją _____ Matylda.

Genowefa wzmogła w sposób widoczny swe myślowe wysiłki.

– Yh, yh, ja nie wiem – wystękała wreszcie.

Małgorzata Musierowicz, *Opium w rosole*, Łódź 2002.

Zadanie 9. 1 pkt

Uzupełnij zdania, wybierając właściwe odpowiedzi spośród A lub B oraz C lub D.

Wypowiedzi Matyldy i Genowefy to **A**/**B**. Dominującą formą wypowiedzi w tekście jest **C**/**D**.

A. zdania wprowadzane
B. zdania wprowadzające
C. dialog
D. monolog

Zadanie 10. 1 pkt

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Dialog między dziewczynami dotyczy próby ustalenia,

A. gdzie mieszka Genowefa.
B. co Genowefa chce zjeść na obiad.
C. do jakiej szkoły chodzi Genowefa.
D. kim jest Genowefa.

BOGACTWO I ZRÓŻNICOWANIE SŁOWNICTWA

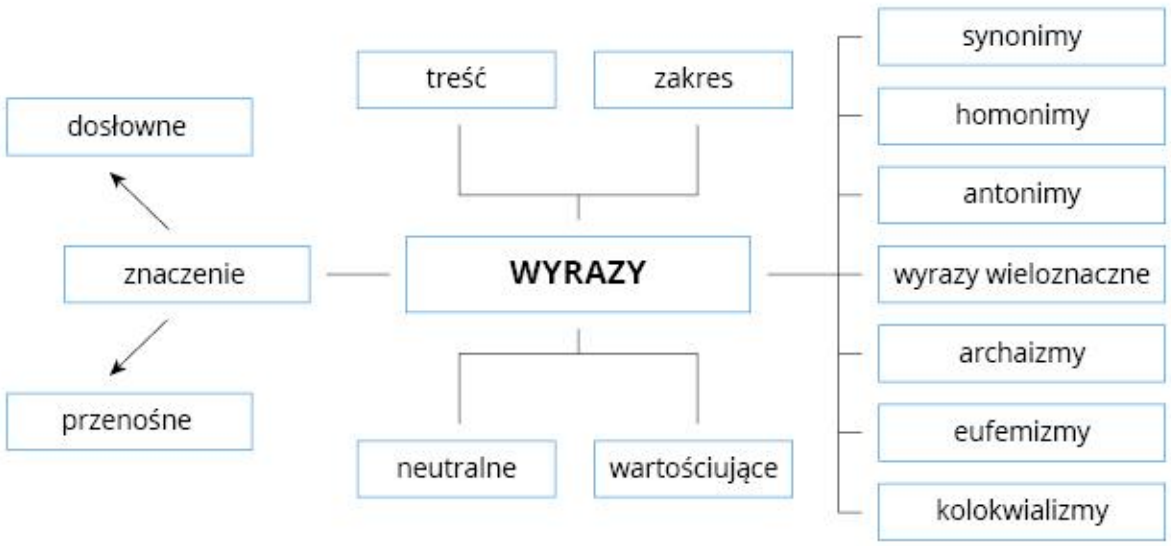

TEST

2 pkt

Zadanie 1.

Przeczytaj fraszkę Jana Kochanowskiego *Na Piotra*, a następnie wykonaj zadanie.

Nie przeto pytam, Pietrze, gdzie się chcesz przechodzić,
Abych się miał na jednę drogę z tobą zgodzić.

Ale gdziekolwiek ty chcesz, to mnie tam nie w drogę,
Bo twego kiepstwa[1] słuchać już dalej nie mogę.

Wolne Lektury, http://link.operon.pl/jkochanowski-napiotra

[1] Kiepstwo – od kiep, *przestarz.* człowiek głupi, nierozgarnięty.

a) Wypisz z fraszki Jana Kochanowskiego trzy archaizmy.

.....

b) Wyjaśnij, dlaczego archaizmy występujące w utworach Jana Kochanowskiego utrudniają odbiór wierszy poety przez współczesnych czytelników.

.....

.....

Zadanie 2. 2 pkt

Zofia Kossak (1889–1968) jest autorką powieści i opowiadań historycznych. Przeczytaj fragment jej utworu *Pod lipą*, którego bohaterem jest Jan Kochanowski, a następnie wykonaj zadanie.

Kochanowski oczekuje swego sąsiada – podsędka[1] Łąckiego, codziennego towarzysza ulubionej partii szachów. Podsędek spóźnia się dzisiaj, powinien już być. Dziedzic czarnoleski przepada za szachami. Szachy to nie karty obmierzłe, które z niejednego człowieka zrobiły gwałtownika czy oszusta albo żebraka. […]

Spieszne kroki na ścieżce. Pan Łącki! Ociera pot z czoła i sumituje się[2] za spóźnienie. Siada z ulgą na ławie. […]

– Spóźniłem się – powiada Łącki – bo kupcy przyjechali po wełnę.

– Nie cniło mi się czekanie. Rymym układał.

– Proszę, proszę… A o czym?

– O tym dzbanie.

– Godny dzban, to i rymy będą przednie… Raczcież mi je powiedzieć, sąsiedzie.

Zofia Kossak, *Pod lipą* [w:] tejże, *Bursztyny*, Kraków 2008.

[1] Podsędek – w dawnej Polsce początkowo był to urzędnik sądu dworskiego księcia, od XIV w. zastępca (ale nie podwładny) sędziego ziemskiego.
[2] Sumitować się – *przestarz.* tłumaczyć się, usprawiedliwiać się.

Sformułuj swoje stanowisko wobec poniższego problemu. Podaj jeden argument potwierdzający twoje zdanie i zilustruj go przykładem z utworu Zofii Kossak.

Czy stosowanie archaizacji języka w powieściach i opowiadaniach historycznych jest uzasadnione?

Stanowisko:

.....

.....

Argument:

.....

.....

Przykład z utworu:

.....

.....

Zadanie 3. 1 pkt

Napisz, o jakich faktach z życia Jana Kochanowskiego informują poniższe określenia.

Dziedzic czarnoleski – .....

Rymym układał – .....

1 pkt

Zadanie 4.

Oceń prawdziwość poniższych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F – jeśli jest fałszywe.

1.	Z tekstu wynika, że Jan Kochanowski był człowiekiem w gorącej wodzie kąpanym.	**P**	**F**
2.	Zachowanie pana Łąckiego świadczy o tym, że jest człowiekiem, który nie rzuca słów na wiatr.	**P**	**F**

1 pkt

Zadanie 5.

Jakich ludzi można scharakteryzować podanymi związkami frazeologicznymi? Dopisz właściwe przymiotniki.

Człowiek w gorącej wodzie kąpany to człowiek ..... .

Człowiek, który rzuca słowa na wiatr, to człowiek ..... .

1 pkt

Zadanie 6.

Ułóż dwa zdania z wyrazem *partia* występującym w różnych znaczeniach, innych niż w tekście Zofii Kossak.

1. .....

2. .....

2 pkt

Zadanie 7.

a) Napisz, z czego wynikała pomyłka chłopca przedstawionego na poniższej ilustracji.

.....

.....

b) Uzupełnij zdanie właściwym terminem.

Wyrazy o takim samym brzmieniu, ale odmiennym znaczeniu, nazywamy ..... .

Zadanie 8. 1 pkt

a) Zapisz nazwę miejscową, od której utworzono przymiotnik *czarnoleski*.

.....

b) Od podanych nazw miejscowych utwórz przymiotniki.

Stary Sącz – ..... Nowy Targ – .....

Białystok – ..... Białowieża – .....

Jelenia Góra – .....

Zadanie 9. 1 pkt

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Nazwa miejscowa *Jelenia Góra* jest przykładem nazwy

A. rodowej. **B.** służebnej. **C.** dzierżawczej. **D.** topograficznej.

Przyjrzyj się obrazowi, przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Józef Chełmoński, *Bociany*, 1900.

Kazimierz Gliński

[– *„Tatulu!”*]

– „Tatulu!”
– „Co tam?”
– „A spójrzcie ino…
Ino nie w swoje dwojaki!...
Dziobate ptaki powietrzem płyną,
skrzydliska, kieby chustę, rozwiną,
a srebrne, niby – śnieg jaki!”
– „Bociany!”
– „Dyć ja wiem, że bociany,
Wiem, że gdy pola się imają,
Na one łąki, na one łany,
Niby my do swej chaty słomianej,
Z tęsknicą wielką wracają”.
– „A jużci!”
– „Haj, Haj!... Grają, by dzwony,
W klekoty biją radosne –
Para za parą zbiega ze strony,
K’sobie, od siebie, niby goniony[1]…”
– „Ano! Zwyczajnie na wiosnę!”
– „Tatulu!... Rzućcie jeno oczyma
Na ziemię słonecznie złotą –
Chałupy każdej bocian się ima,
Jeno na naszej nie ma i nie ma…”
– „Bo doli[2] nie ma, sieroto!”

Kazimierz Gliński, [– *„Tatulu!”*] [w:] Alina Biała, *Literatura i malarstwo*, Warszawa–Bielsko-Biała 2009.

[1] Goniony – taniec polski o bardzo żywym tempie, rozpowszechniony głównie w XVI i XVII w.
[2] Dola – dobry los, szczęście.

2 pkt

Zadanie 10.

Wymień i krótko omów dwa elementy treści wiersza łączące ten utwór z obrazem.

1. .....

.....

2. .....

.....

2 pkt

Zadanie 11.

Wyjaśnij, w jaki sposób wygląd postaci z obrazu i język bohaterów wiersza wpływają na uwiarygodnienie przedstawionej przez artystów wiejskiej sceny.

Wygląd postaci z obrazu:

.....

.....

Język bohaterów wiersza:

.....

.....

1 pkt

Zadanie 12.

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Refleksje i komentarze chłopca w wierszu Kazimierza Glińskiego świadczą o jego

A. bogatej wyobraźni.

B. ubóstwie językowym.

C. niezadowoleniu z życia.

D. zainteresowaniu przyrodą.

1 pkt

Zadanie 13.

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Język bohaterów wiersza Kazimierza Glińskiego obfituje w

A. wyrazy zapożyczone.

B. archaizmy.

C. wyrazy gwarowe.

D. neologizmy.

1 pkt

Zadanie 14.

W każdym szeregu wyrazów zaznacz ten, który ma najszerszy zakres znaczeniowy.

1.	**A.** bocian	**B.** ptak	**C.** zwierzę
2.	**A.** dziecko	**B.** człowiek	**C.** chłopiec
3.	**A.** artysta	**B.** Chełmoński	**C.** malarz

STYLE FUNKCJONALNE

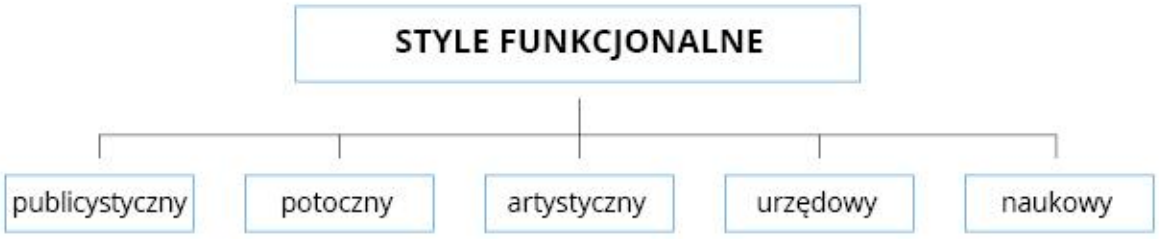

TEST

Zadanie 1. 1 pkt

Przyporządkuj podane fragmenty tekstów do stylu, w jakim zostały napisane. Wpisz do każdej rubryki tabeli odpowiednie oznaczenia literowe.

Styl	1. naukowy	2. artystyczny	3. publicystyczny	4. potoczny	5. urzędowy
Fragment tekstu					

A.

Do kraju tego, gdzie kruszynę chleba
Podnoszą z ziemi przez uszanowanie
Dla darów nieba,
Tęskno mi, Panie.

Cyprian Kamil Norwid, *Moja piosnka*, Wolne Lektury, http://link.operon.pl/cknorwid-mojapiosnka

B.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 13 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 18751) w zw. z art. 1, art. 2 ust. 1 pkt 4 i ust. 2 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 22222), Rada Miasta Gdyni uchwala, co następuje:
§ 1. Nadaje się ulicy będącej drogą wewnętrzną, położoną na nieruchomościach gruntowych oznaczonych geodezyjnie numerami 468/11 oraz 470/12, obręb Oksywie miasta Gdyni, nazwę: Nad Zatoką.
§ 2. Przebieg ulicy, o której mowa w § 1, zaznaczony jest na mapie stanowiącej załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.
§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia jej ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Pomorskiego.

Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego, http://link.operon.pl/dziennikurzedowy-gdynia

C.

Przemieszczali się po pasach startu i kołowania, a po drodze mijali podświetlone samoloty. W nocy z soboty na niedzielę, na płycie Portu Lotniczego w Gdańsku, odbyła się pierwsza w Trójmieście edycja imprezy Skywayrun. W biegowych zmaganiach w nietypowej scenerii wzięło udział blisko 2 tys. osób.

Rafał Borowski, *Biegli nocą po lotnisku w Rębiechowie*, http://link.operon.pl/rborowski-trojmiasto

D.

botanika – [gr. *botanikós* ‘zielarski’, *botánē* ‘roślina’], nauka o roślinach, ich budowie, rozwoju, klasyfikacji, funkcjach życiowych i zależności od warunków środowiska

Encyklopedia PWN, http://link.operon.pl/encyklopediapwn-botanika

E.

Przez cały tydzień zakuwałem wzory z matmy. Wszystko na marne, bo i tak dostałem pałę.

1 pkt

Zadanie 2.

Zapoznaj się z tekstem B z zadania 1. Wypisz z niego środki językowe charakterystyczne dla stylu, w którym został zapisany.

a) czasownik w stronie biernej:

.....

b) nieosobowa forma czasownika:

.....

2 pkt

Zadanie 3.

Jakim stylem powinny zostać napisane teksty reprezentujące podane pod tabelą formy wypowiedzi? Dobierz formę wypowiedzi pisemnej do odpowiedniego stylu. Wpisz odpowiednie oznaczenia literowe do tabeli.

Styl	Forma wypowiedzi pisemnej
1. urzędowy	
2. publicystyczny	
3. naukowy	

A. artykuł w lokalnym tygodniku
B. artykuł do miesięcznika dla lekarzy
C. felieton
D. hasło encyklopedyczne
E. referat
F. reportaż
G. regulamin przyznawania stypendium
H. relacja z koncertu
I. wezwanie do sądu
J. recenzja książki
K. list motywacyjny
L. umowa o sprzedaży samochodu

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Warszawa, 12.02.2018

Jan Kowalski
ul. Ogrodowa 8
00–111 Warszawa

Dyrektor
Szkoły Podstawowej nr 111
w Warszawie

PODANIE

W imieniu Samorządu Uczniowskiego zwracam się z uprzejmą prośbą o pozwolenie na zorganizowanie szkolnej dyskoteki w dniu 21.03.2018.

Prośbę swoją motywuję potrzebą integracji środowiska uczniowskiego. Ponadto 21 marca jest pierwszym dniem wiosny, który kojarzy się uczniom z radością i chęcią świętowania. Byłby idealnym terminem na zorganizowanie uczniom zabawy. Nadmieniam również, że rodzice należący do klasowych Rad Rodziców wyrazili chęć sprawowania opieki nad uczniami podczas dyskoteki.

Proszę o pozytywne rozpatrzenie mojego podania.

Z poważaniem,
Jan Kowalski

Zadanie 4. 1 pkt

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Podany tekst został napisany stylem

A. urzędowym. **B.** naukowym. **C.** publicystycznym. **D.** artystycznym.

Zadanie 5. 1 pkt

O przynależności tego tekstu do wskazanego w zadaniu 4. stylu świadczą charakterystyczne sformułowania. Przepisz z tekstu trzy z nich.

1. .....

2. .....

3. .....

Zadanie 6. 1 pkt

Kto jest nadawcą pisma? Wybierz odpowiedź 1. lub 2. oraz jej uzasadnienie A lub B.

1.	Nadawcą pisma jest uczeń szkoły podstawowej,	o czym świadczy zapis	**A.**	w prawym górnym rogu pisma.
2.	Nadawcą pisma jest dyrektor szkoły podstawowej,		**B.**	w lewym górnym rogu pisma.

Zadanie 7. 1 pkt

Nadawca prosi o pozwolenie na dyskotekę. Jakimi trzema argumentami uzasadnia swoją prośbę? Zapisz te argumenty.

1. .....

2. .....

3. .....

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Olga Święcicka

Dzieci w sieci, czyli blogi nastolatków, które zachwycają dorosłych

Mają po kilkanaście lat i już prowadzą swoje blogi. Zamiast jednak pisać o szkole i kolegach z ławki, na blogach realizują swoje pasje. Recenzują ulubione książki, pokazują zrobioną przez siebie biżuterię albo opowiadają o bocianach. Internet jest przecież dla wszystkich, niezależnie od wieku.

– Na pomysł prowadzenia bloga wpadłam spontanicznie. Byłam z moją przyjaciółką Weroniką na wakacjach i nie miałyśmy co robić. Ja od podstawówki robię biżuterię, a Weronika kocha fotografować. Pomyślałyśmy więc, że fajnie byłoby zrobić coś razem – mówi Dominika, 12-latka, która z koleżanką prowadzi bloga Heart of Jewelry. Dziewczynki wszystko zrobiły same. [...]

Dziewczyny nie są jedynymi blogującymi nastolatkami, jednak ich strona mocno wyróżnia się na tle innych. Większość młodzieżowych blogów przypomina pamiętniki. Autorzy pod pseudonimami dzielą się swoimi szkolnymi przygodami i opowiadają o kolegach i koleżankach z ławki. Dla osób niewtajemniczonych taka lektura jest dość nudna, bo stosunkowo hermetyczna. Zupełnie inaczej wygląda to w przypadku Heart Of Jewelry, które poziomem nie odbiega od dorosłych blogów, czy chociażby wyróżnionego w ostatnim rankingu magazynu „Press" bloga Aleksego – Książki na czacie.

Blog chłopca jest nie tylko świetnie napisany, ale także bardzo dojrzały. Aleks na swojej stronie umieszcza recenzje przeczytanych książek, organizuje konkursy z nagrodami i prowadzi vloga, na którym opowiada o swoich czytelniczych przygodach. […] – Wybrałem to, na czym znałem się najlepiej i co zajmuje mi najwięcej czasu w ciągu dnia. Książki – wyznaje chłopak.

To, co najczęściej skłania dzieci do blogowania, to właśnie pasje, którymi chcą się podzielić. Tak było też w przypadku Kamila, który od roku na swoim vlogu Kanał Bociana opowiada o tych ptakach. [...]

Blog to nie tylko okazja do zaprezentowania swoich zainteresowań, ale też świetna szkoła. Kamil na potrzeby swojego vloga nauczył się montować materiały video. Aleksy poszedł na specjalny kurs filmowania i na lekcje do logopedy, po to żeby jego wpisy były doskonalsze, a dziewczynki szlifują swoje zdolności fotograficzne. Wszyscy jednogłośnie mówią, że blogi to świetna zabawa i sposób na poznanie nowych znajomych. Blogują, bo lubią, bez planów, kalkulacji i pseudo reklam, za to z sercem i dziecięcą szczerością. Bezbłędnie.

Olga Święcicka, *Dzieci w sieci, czyli blogi nastolatków, które zachwycają dorosłych*,
http://link.operon.pl/oswiecicka-natemat

1 pkt

Zadanie 8.

Oceń prawdziwość poniższych zdań. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F – jeśli jest fałszywe.

1.	Młodzież najchętniej czyta blogi przypominające pamiętniki.	**P**	**F**
2.	Nastoletni autorzy blogów wybierają taką tematykę, która przyciąga reklamodawców.	**P**	**F**
3.	Prowadząc bloga, młodzież chce się dzielić swoimi zainteresowaniami.	**P**	**F**

1 pkt

Zadanie 9.

Jaką tematykę podejmują blogi, które wymienia autorka tekstu? Wymień wszystkie.

.....

.....

1 pkt

Zadanie 10.

Autorka tekstu pozytywnie ocenia działalność młodych blogerów. Wypisz z tekstu dwa sformułowania, które zawierają taką ocenę.

.....

.....

1 pkt

Zadanie 11.

Uzupełnij zdania, wybierając właściwe odpowiedzi spośród A lub B oraz C lub D.

Tekst Olgi Święcickiej jest **A**/**B**. Został napisany stylem **C**/**D**.

A. felietonem
B. artykułem
C. artystycznym
D. publicystycznym

V. TWORZENIE WYPOWIEDZI – TESTY

RETORYKA

TEST

Zadanie 1. 2 pkt

Przeczytaj poniższe wypowiedzenia i rozstrzygnij, które z nich są tezami, a które – hipotezami.

Zapisz numery wypowiedzeń we właściwych miejscach.

1. We współczesnym świecie znajomość języków obcych jest koniecznością.
2. Zdania na temat konieczności uczenia się języków obcych są podzielone, dlatego warto rozważyć to zagadnienie.
3. Konieczność poznawania języków obcych nie budzi obecnie żadnych wątpliwości – języków należy się uczyć.
4. Unikanie lekcji wychowania fizycznego wiąże się z poważnymi konsekwencjami zdrowotnymi.
5. Wiele osób twierdzi, że sport to zdrowie, choć jednoznaczne przyznanie im racji wbrew pozorom nie jest łatwe.
6. Moda na aktywny tryb życia wniosła do naszej codzienności wiele pozytywnych skutków.
7. Cyrk ze zwierzętami czy bez nich – to problem, nad którym trzeba się zastanowić.
8. Zakaz występowania zwierząt w cyrku powinien obowiązywać na całym świecie.
9. Niewłaściwe sprawowanie opieki nad zwierzętami bez wątpienia zasługuje na potępienie.

Tezy: ..... Hipotezy: .....

Zadanie 2. 2 pkt

Korzystając z informacji zawartych w zamieszczonym poniżej fragmencie recenzji, sformułuj po jednym argumencie potwierdzającym każdą z podanych tez.

Recenzja filmu „Hobbit: Niezwykła podróż"

Hobbit to jedna z najbardziej wyczekiwanych produkcji tego roku. Ekranizacja dzieła J.R.R. Tolkiena, będącego wstępem do *Władcy Pierścieni*, zgromadziła w kinach istne tłumy. Z filmem tym wiązano zarówno nadzieje, jak i obawy. Jedni uważali, iż *Hobbit* będzie produkcją bardzo udaną, ponieważ reżyserzy Peter Jackson oraz Andy Serkis świetnie czują się w klimacie Śródziemia i trudno byłoby im zawieść publiczność. Inni obawiali się, że rozbicie filmu na trzy części niepotrzebnie go wydłuży, a także zapełni wieloma niepotrzebnymi wątkami. Paradoksalnie okazuje się, że obie strony miały rację.

Gildia, http://link.operon.pl/76002

a) Teza zwolenników filmu: *Hobbit* jest doskonałą ekranizacją dzieła J.R.R. Tolkiena.

.....

.....

b) Teza przeciwników filmu: *Hobbit* jest nieudaną ekranizacją dzieła J.R.R. Tolkiena.

.....

.....

3 pkt

Zadanie 3.

Na podstawie ilustracji drzew, sformułuj trzy argumenty potwierdzające poniższą tezę.

1.

2.

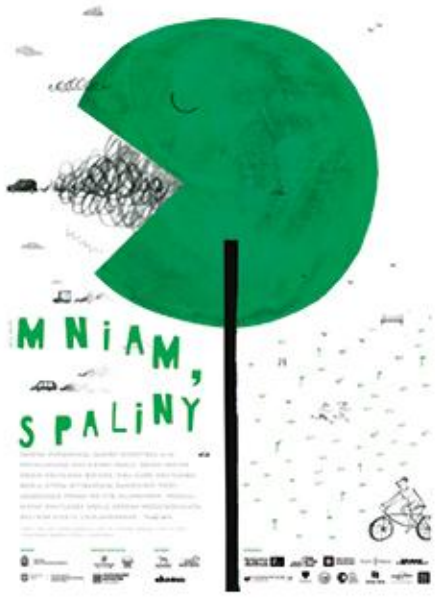

3.

Teza: Drzewa są cenną wartością, którą należy chronić.

1. .....

2. .....

3. .....

2 pkt

Zadanie 4.

Teza wynikająca z zamieszczonego niżej tekstu *Góry plastikowego śmiecia* brzmi: stan środowiska naturalnego wymaga natychmiastowego wprowadzenia w życie strategii recyklingowania wszystkich produktów z plastiku. Na podstawie zamieszczonego poniżej tekstu sformułuj dwa argumenty potwierdzające tezę: jeden odwołujący się do faktów, drugi – do logiki.

Góry plastikowego śmiecia

Na całym świecie, także w Unii Europejskiej, używamy, po czym wyrzucamy niewiarygodne ilości produktów z tworzyw sztucznych. Tylko w UE powstaje w ten sposób rokrocznie blisko 26 mln ton plastikowych odpadów. Zaledwie 30 procent z nich jest zbieranych i recyklingowanych. Reszta ląduje na śmietnikach albo w środowisku. Bruksela już w styczniu mówiła o planach strategii obchodzenia się z tworzywami sztucznymi w UE, zgodnie z którą do 2030 r. wszystkie produkty z plastiku mają być recyklingowane.

Teraz konkretyzuje swoje zamierzenia, a koncentruje się na ochronie mórz i oceanów. Już dzisiaj pływa w nich około 140 mln ton plastiku i są to tylko szacunki. Skutki są katastrofalne – dla ryb i ptaków, ale i dla ludzi. Według Komisji Europejskiej tylko na europejskich plażach około 85 procent śmieci to plastik, a połowę z niego stanowią produkty jednorazowego użytku.

KF, *Pożegnanie z plastikowymi słomkami. Bruksela wypowiada im wojnę*, http://link.operon.pl/kf-onet-slomki

a) Argument odwołujący się do faktów: .....

.....

b) Argument odwołujący się do logiki: .....

.....

Zadanie 5. 1 pkt

Na podstawie tekstu *Góry plastikowego śmiecia* sformułuj wniosek podsumowujący informacje na temat postawy człowieka wobec środowiska naturalnego.

.....

.....

Zadanie 6. 2 pkt

Które lektury obowiązkowe można byłoby wykorzystać jako źródło przykładów ilustrujących argumentację w rozprawkach na poniższe tematy? Podaj tytuły i autorów lektur oraz napisz, jakie przykłady wybierasz.

a) Temat rozprawki: Czy podróże pozwalają zdobyć wiedzę o świecie i ludziach?
Tytuł i autor lektury obowiązkowej:

.....

Przykład ilustrujący argumentację:

.....

.....

b) Temat rozprawki: Czy miłość posiada taką siłę, która zmienia ludzi?
Tytuł i autor lektury obowiązkowej:

.....

Przykład ilustrujący argumentację:

.....

.....

Zadanie 7. 2 pkt

Który bohater literacki z lektury obowiązkowej udowodnił swoim życiem słowa Wergiliusza: *Praca wytrwała przezwycięża wszystko*? Podaj tytuł i autora utworu, w którym występuje ten bohater. Uzasadnij swój wybór.

Bohater literacki: .....

Tytuł utworu: .....

Autor utworu: .....

Uzasadnienie wyboru bohatera:

.....

.....

.....

1 pkt

Zadanie 8.

Do podanego poniżej tematu rozprawki sformułuj tezę oraz wniosek kończący pracę.

Temat: Zdrowie czy pieniądze? Co jest źródłem szczęścia człowieka?

Teza: .....

Wniosek: .....

.....

2 pkt

Zadanie 9.

W poniższym memie wykorzystano fotografię wykonaną podczas pokazu mody współczesnej. Przyjrzyj się mu, a następnie napisz tekst reklamowy zachęcający do nabycia stroju ze zdjęcia. Wykorzystaj napis znajdujący się pod fotografią oraz jeden środek perswazyjny mający przekonać potencjalnych klientów.

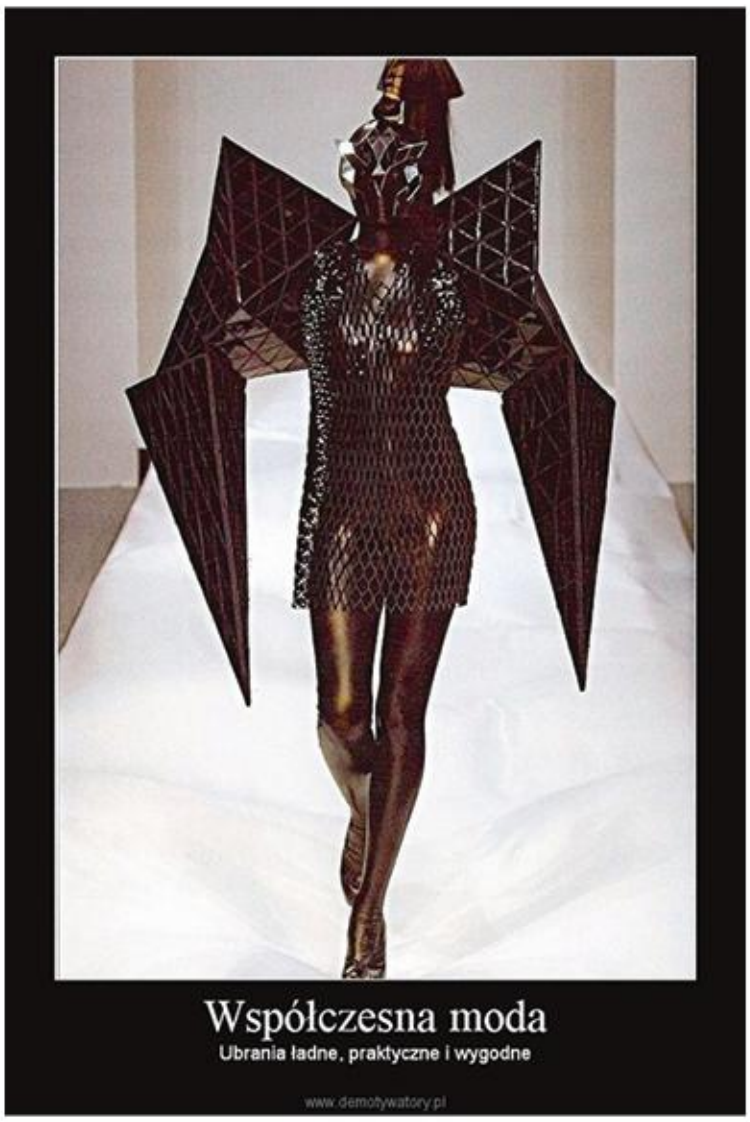

.....

.....

.....

.....

VI. LEKTURY OBOWIĄZKOWE – TESTY

CHARLES DICKENS, *OPOWIEŚĆ WIGILIJNA*

Czas akcji: Wigilia świąt Bożego Narodzenia w XIX wieku
Miejsce akcji: Londyn
Bohaterowie: Ebenezer Scrooge, Fred, Bob Cratchit, Duch Marleya, Duch Wigilijnej Przeszłości, Duch Tegorocznego Bożego Narodzenia, Duch Przyszłych Wigilii

TEST

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Drzwi kantoru Scrooge trzymał otwarte, aby bezustannie mieć na oku swego kancelistę, który w posępnej małej norze, raczej studni niźli izbie, kopiował listy. W pokoju Scrooge'a palił się na kominie skąpy ogień, lecz ogień w izdebce jego pomocnika był tak mały, że tlił się tam chyba najwyżej węgielek. Ale biedak nie mógł ognia podsycać, bo skrzynka z węglem stała w pokoju Scrooge'a, pewne zaś było jak amen w pacierzu, że jeśli kancelista zbliży się z szufelką, jego pryncypał wraz mu oznajmi, iż będą musieli się rozstać. Przeto kancelista, opatuliwszy się białym włóczkowym szalem, usiłował ogrzać członki przy płomieniu świecy; że jednak nie miał bujnej wyobraźni, usiłowania te okazały się daremne.

– Wesołych Świąt, wujaszku! Niech cię Bóg ma w swej opiece! – zawołał czyjś wesoły głos. [...]

– Hm! – mruknął Scrooge. – Bzdura!

Szybki ruch na mrozie i wśród mgły tak rozgrzał siostrzeńca Scrooge'a, że aż biła od niego łuna. Urodziwa twarz młodego mężczyzny pałała, oczy skrzyły się, a gdy znów przemówił, z ust buchnęły kłęby pary.

– Święta nazywasz bzdurą, wujaszku? Pewien jestem, że w głębi duszy tak nie myślisz.

– A właśnie, że myślę – odparł Scrooge. – Wesołych Świąt! Też mi pomysł! Jakie masz prawo być wesołym? Jakie masz do tego podstawy? Taki biedak!

– Zgoda, wujaszku – zawołał wesoło młodzieniec. – Ale w takim razie jakie ty masz prawo być ponurym? Jakie masz podstawy do smutku? Taki bogacz!

Nie znajdując innej odpowiedzi Scrooge mruknął: – Hm!

Po czym dodał: – Bzdura!

– Nie bądźże taki zły, wujaszku! – rzekł siostrzeniec.

– Jakże mogę nie być zły – odparł ostro Scrooge – skoro żyję w świecie zaludnionym przez głupców? Wesołych Świąt! Do licha z wesołymi świętami! Czymże innym są dla ciebie święta Bożego Narodzenia, jak terminem płacenia rachunków, na które nie masz pieniędzy? Z każdym Bożym Narodzeniem stajesz się o rok starszy, ale nie jesteś ani o pensa bogatszy. W dniu tym przeprowadzasz bilans swych ksiąg handlowych i widzisz, że każda pozycja z ubiegłych dwunastu miesięcy jest oskarżeniem dla twej lekkomyślności. Gdybym mógł postąpić wedle swej woli – dodał Scrooge z gniewem w głosie – każdy dureń, który chodzi po ludziach z życzeniami Wesołych Świąt, zostałby ugotowany w swoim własnym świątecznym puddingu i pochowany z gałązką ostrokrzewu zatkniętą w serce. Nie inaczej!

Charles Dickens, *Opowieść wigilijna*, Kraków 2016.

1 pkt

Zadanie 1.

Oceń prawdziwość poniższych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F – jeśli jest fałszywe.

1.	Scrooge stworzył w swoim biurze odpowiednie warunki do pracy.	**P**	**F**
2.	Pomocnik Scrooge'a był nieprzydatnym pracownikiem, bo nie miał bujnej wyobraźni.	**P**	**F**
3.	Scrooge uważał, że każdy, kto lubi święta Bożego Narodzenia, jest nierozsądny.	**P**	**F**

1 pkt

Zadanie 2.

Zinterpretuj zachowanie siostrzeńca Scrooge'a. Wybierz odpowiedź 1. lub 2. oraz jej uzasadnienie A, B lub C.

1.	Siostrzeniec Scrooge'a przytakuje wujowi,	ponieważ	**A.**	z natury jest lekkomyślny.
			B.	uwielbia Boże Narodzenie.
2.	Siostrzeniec Scrooge'a nie zgadza się z poglądami wuja,		**C.**	nie lubi Bożego Narodzenia.

1 pkt

Zadanie 3.

Uzupełnij zdania, wybierając właściwe odpowiedzi spośród A lub B oraz C lub D.

Słowa *Wesołych świąt!* są wypowiedziane przez Ebenezera Scrooge'a **A**/**B**. Scrooge wyraża **C**/**D** dla zachowania jego siostrzeńca.

A. z życzliwością **B.** z ironią **C.** oburzenie **D.** podziw

1 pkt

Zadanie 4.

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Wyrazem bliskoznacznym do słowa *pryncypał* jest określenie

A. podwładny. **B.** autorytet. **C.** pomocnik. **D.** przełożony.

1 pkt

Zadanie 5.

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

W przytoczonym fragmencie tekstu dominuje

A. opis postaci.
B. dialog bohaterów.
C. charakterystyka bezpośrednia.
D. opis miejsca.

3 pkt

Zadanie 6.

Na podstawie tekstu wymień trzy cechy charakteru Ebenezera Scrooge'a. Do każdej dopisz zachowanie bohatera, które potwierdza tę cechę.

a) cecha: .....

zachowanie: .....

b) cecha: .....

zachowanie: .....

c) cecha: .....

zachowanie: .....

Zadanie 7. 2 pkt

Na podstawie utworu *Opowieść wigilijna* uzasadnij dwoma argumentami, dlaczego Scrooge nienawidził świąt.

Argument 1.: .....

.....

Argument 2.: .....

.....

Zadanie 8. 1 pkt

Podkreśl te cechy, którymi można opisać Scrooge'a przed jego przemianą.

egoistyczny	wielkoduszny	litościwy	bezlitosny	samotny
skąpy	hojny	samolubny	pomocny	troskliwy
altruistyczny	marudny	bogaty		

> To właśnie było moim błędem, i grzechem! Ludzkość powinna była być moim interesem; dobroczynność, litość, wyrozumiałość i łagodność powinny były być dla mnie najważniejsze. Sprawy osobiste, handel, wszelkiego rodzaju spekulacje – to wszystko należało uważać za rzecz drugorzędną, za znikomą kroplę w oceanie obowiązków dla dobra ludzkości.

Zadanie 9. 2 pkt

Pojawienie się duchów zostało zapowiedziane przez zjawę zmarłego przyjaciela Scrooge'a. Przeczytaj fragment wypowiedzi ducha i odpowiedz na pytania.

a) Za jakie błędy pokutował duch?

.....

.....

b) Przed czym duch zmarłego przyjaciela chce ostrzec Scrooge'a?

.....

.....

Zadanie 10. 2 pkt

Ebenezer Scrooge przekonał się, że pieniądze nie dają szczęścia. Wskaż przykład bohatera literackiego, który popełnił podobny błąd jak Scrooge. Podaj tytuł i autora utworu, w którym występuje. Uzasadnij swoją odpowiedź, podając przykład zachowania tego bohatera.

Bohater literacki, tytuł utworu, autor:

.....

Argument:

.....

.....

.....

.....

2 pkt

Zadanie 11.

Przyjrzyj się kadrowi z filmu Roberta Zemeckisa *Opowieść wigilijna*. Odpowiedz na pytania.

a) Jaką sytuację z życia Scrooge'a przedstawia kadr?

.....

.....

.....

b) Co o tym świadczy?

.....

.....

.....

2 pkt

Zadanie 12.

Na podstawie *Opowieści wigilijnej* wymień co najmniej trzy decyzje, które podjął bohater po zakończonej wizycie duchów.

1. .....

.....

2. .....

.....

3. .....

.....

ALEKSANDER FREDRO, *ZEMSTA*

Zemstę wystawiono we Lwowie w 1834 roku. W postaci książkowej ukazała się cztery lata później.
Czas akcji: przełom XVIII i XIX wieku (schyłek Rzeczypospolitej szlacheckiej)
Miejsce akcji: stary dwupoziomowy zamek na wsi
Bohaterowie: Cześnik Raptusiewicz, Rejent Milczek, Józef Papkin, Podstolina, Klara, Wacław

TEST

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

CZEŚNIK
jakby do siebie
Piękne dobra w każdym względzie –
Lasy – gleba wyśmienita –
Dobrą żoną pewnie będzie –
Co za czynsze! – To kobieta!…
Trzy folwarki!

DYNDALSKI
Miła wdowa.

CZEŚNIK
Arcymiła, ani słowa. […]

Miałbym z Klarą sukces pewny;
Ale Klara młoda, płocha,
Chociaż dzisiaj i pokocha,
Któż za jutro mi zaręczy! [...]
Ma dochody wprawdzie znaczne –
Podstolina ma znaczniejsze;
Z wdówką zatem działać zacznę.
po krótkim milczeniu
Bawi z nami – w domu Klary,
Bo krewniaczka jej daleka [...]
Jeszczeć młoda jest i ona,
Ależ wdowa – doświadczona –
Zna proporcją, mocium panie,
I nie każe fircykować,
Po kulikach balansować.
po krótkiej chwili
No – nie sekret, żem niemłody,
Alem także i niestary.
Co?

DYNDALSKI
W małżeńskim ciężko stanie:
Pan zaś, mówiąc między nami,
Masz pedogrę.

CZEŚNIK
niekontent
Ej, czasami. [...]
Ten mankament nic nie znaczy:
Wszak i u niej, co w ukryciu,
Bóg to tylko wiedzieć raczy
[...]

Wolne Lektury, http://link.operon.pl/afredro-zemsta

Zadanie 1. 1 pkt

Oceń prawdziwość poniższych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F – jeśli jest fałszywe.

1.	Cześnik rozważa możliwość poślubienia bratanicy (Klary) lub jej opiekunki (Podstoliny).	**P**	**F**
2.	Cześnik bagatelizuje swój wiek i dolegliwości zdrowotne.	**P**	**F**
3.	Cześnik rezygnuje z pomysłu poślubienia Klary, gdyż uważa, że młoda dziewczyna będzie niestała w uczuciach.	**P**	**F**

2 pkt

Zadanie 2.

Cześnik decyduje, że powinien poślubić Podstolinę. Na podstawie tekstu sformułuj trzy argumenty, których bohater używa. Nie cytuj ich dosłownie.

Argument 1.: .....

Argument 2.: .....

Argument 3.: .....

1 pkt

Zadanie 3.

Uzupełnij zdanie, wybierając właściwe odpowiedzi spośród A lub B oraz C lub D.

Wyraz *arcymiła* zawiera **A**/**B** *arcy-*, który w tym wyrazie **C**/**D** przymiotnika *miła*.

A. przedrostek
B. przyrostek
C. wzmacnia znaczenie
D. jest zaprzeczeniem

1 pkt

Zadanie 4.

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Wyrazem bliskoznacznym do słowa *mankament* jest wyraz

A. defekt. **B.** afekt. **C.** koncept. **D.** sekret.

1 pkt

Zadanie 5.

Odpowiedz na pytanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Cześnik Raptusiewicz planował małżeństwo z Podstoliną, jednak nie miał śmiałości w kontaktach z kobietami. Kogo uczynił swoim swatem?

A. marszałka Dyndalskiego
B. dworzanina Śmigalskiego
C. kuchmistrza Perełkę
D. szlachcica Papkina

1 pkt

Zadanie 6.

Odpowiedz na pytanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Rejent Milczek chciał pokrzyżować plany małżeńskie Cześnika. Co w tym celu zrobił?

A. Zaplanował zaręczyny Podstoliny ze swoim synem Wacławem.

B. Otruł Papkina trucizną podaną w winie.

C. Porwał Klarę i szantażował Cześnika.

D. Sam oświadczył się Podstolinie i zorganizował jej przeprowadzkę do swojej części zamku.

1 pkt

Zadanie 7.

Uzupełnij zdania, wybierając właściwe odpowiedzi spośród A lub B oraz C lub D.

Główni bohaterowie *Zemsty* – Cześnik i Rejent – zostali ukazani na zasadzie **A**/**B**. Inną parą bohaterów, którzy zostali przedstawieni zgodnie z tą samą regułą, są **C**/**D**.

A. kontrastu
B. analogii
C. Klara i Podstolina
D. Dyndalski i Śmigalski

Zadanie 8. 3 pkt

Komizm postaci Papkina wynika między innymi z rozbieżności między tym, co chce osiągnąć przez swoje działania, a ich rzeczywistym skutkiem. Do wymienionych poczynań Papkina dopisz, jaki był ich cel, a jaki – efekt.

Działania i plany Papkina	Oczekiwania Papkina	Efekt działań Papkina
Przyjazd na zamek Cześnika po wykonanej misji.		
Pojmanie Wacława jako jeńca.		
Propozycja małżeństwa złożona Klarze.		

Zadanie 9. 1 pkt

Odpowiedz na pytanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Jakie cechy Papkina zostały wyolbrzymione w komedii Fredry?

A. tchórzostwo, przesada w wyrażaniu uczuć, nadmierna gadatliwość

B. odwaga, skromność, nadmierne podążanie za modą

C. talent muzyczny, tchórzostwo, skłonność do histerii

D. skłonność do histerii, odwaga, przesada w wyrażaniu uczuć

Zadanie 10. 3 pkt

Zapoznaj się z mottem utworu. Wykonaj polecenia.

Nie masz nic tak złego, żeby się na dobre nie przydało.

Bywa z węża dryjakiew (lekarstwo), złe często dobremu okazyją daje.

a) Przytocz polskie przysłowie, które ma taką wymowę, jak motto lektury.

.....

b) Udowodnij, że zakończenie utworu jest potwierdzeniem motta. Podaj dwa argumenty.

Argument 1.:

.....

.....

Argument 2.:

.....

.....

Zadanie 11. 1 pkt

Podaj tytuł i autora innego dzieła literackiego, w którym pojawia się motyw ślubu młodych bohaterów prowadzący do zgody zwaśnionych stron.

.....

JAN KOCHANOWSKI, *TRENY*

Treny Jana Kochanowskiego:
– cykl 19 wierszy napisanych po śmierci ukochanej córki poety – Urszuli;
– opisują ból ojca po stracie dziecka oraz kryzys wartości, które wcześniej były mu bliskie;
– odwołują się do symboliki antycznej;
– podkreślają wyjątkowość zmarłego dziecka;
– ich bohaterami są zrozpaczony ojciec i przedwcześnie zmarła dziewczynka.

TEST

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Tren I

Wszytki płacze, wszytki łzy Heraklitowe[1]
I lamenty, i skargi Symonidowe[2],
Wszytki troski na świecie, wszytki wzdychania
I żale, i frasunki, i rąk łamania,
Wszytki a wszytki zaraz w dom sie mój noście,
A mnie płakać mej wdzięcznej dziewki pomoście,
Z którą mię niepobożna śmierć rozdzieliła
I wszytkich moich pociech nagle zbawiła.
Tak więc smok, upatrzywszy gniazdo kryjome[3],
Słowiczki liche zbiera, a swe łakome
Gardło pasie; tym czasem matka szczebiece
Uboga, a na zbójcę co raz sie miece[4],
Prózno ! bo i na sarnę okrutnik zmierza,
A ta nieboga ledwe umyka pierza.
«Prózno płakać» – podobno drudzy rzeczecie.
Cóż, prze Bóg żywy, nie jest prózno na świecie?
Wszystko prózno; macamy, gdzie miękcej w rzeczy,
A ono wszędy ciśnie: błąd wiek człowieczy[5].
Nie wiem, co lżej: czy w smutku jawnie żałować,
Czyli sie z przyrodzeniem[6] gwałtem mocować?

Wolne Lektury, http://link.operon.pl/jkochanowski-tren1

[1] *Heraklitowe* – Heraklit z Efezu (ok. 540–480 r. p.n.e.), filozof grecki, który podkreślał zmienność ludzkiego losu; nazywano go filozofem „płaczącym" ze względu na pesymistyczny charakter jego myśli
[2] *Simonidowe* – Simonides z Keos (ok. 556–468 r. p.n.e.), poeta grecki, autor wielu utworów lamentacyjnych, np. trenów
[3] *kryjomy* (starop.) – ukryty
[4] *miece sie* – dawna forma: miota się
[5] *błąd wiek człowieczy* – błądzeniem jest życie ludzkie
[6] *przyrodzenie* – to, co jest przyrodzone człowiekowi, natura

1 pkt

Zadanie 1.

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Podmiot liryczny w *Trenie I* wzywa wszystkie płacze, troski i żale po to, by

A. spotęgowały jego uczucie smutku.
B. pomogły mu w opłakiwaniu córki.
C. ukoiły jego ból po śmierci dziecka.
D. nie pozwoliły mu zapomnieć o cierpieniu.

1 pkt

Zadanie 2.

Oceń prawdziwość poniższych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F – jeśli jest fałszywe.

1.	Osiem początkowych wersów *Trenu I* Jana Kochanowskiego stanowi formę rozbudowanej apostrofy.	**P**	**F**
2.	Powtarzający się w *Trenie I* Jana Kochanowskiego wyraz *wszytki*, podkreślający ogrom cierpienia podmiotu lirycznego, jest przykładem anafory.	**P**	**F**

Zadanie 3. 1 pkt

Dokończ zdanie, formułując właściwe uzasadnienie.

Według podmiotu lirycznego śmierć jest niepobożna, ponieważ .....

.....

..... .

Zadanie 4. 1 pkt

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

W *Trenie I* Jan Kochanowski odwołał się do

A. literatury antycznej.
B. postaci legendarnych.
C. motywów biblijnych.
D. obyczajów średniowiecznych.

Zadanie 5. 1 pkt

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

W wyrażeniu *słowiczki liche* przymiotnik *liche* można zastąpić słowami

A. przeciętne, mierne, bezwartościowe.
B. błahe, nieważne, nieistotne.
C. podniszczone, zaniedbane, porzucone.
D. małe, niepozorne, słabe.

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Tren V

Jako oliwka mała pod wysokim sadem[1]
Idzie z ziemie ku górze macierzyńskim szladem,
Jeszcze ani gałązek, ani listków rodząc,
Sama tylko dopiro szczupłym prątkiem[2] wschodząc;
Tę, jesli ostre ciernie lub rodne pokrzywy
Uprzątając, sadownik podciął ukwapliwy[3],
Mdleje zaraz, a zbywszy siły przyrodzonej,
Upada przed nogami matki ulubionej.
Takci sie mej namilszej Orszuli dostało:
Przed oczyma rodziców swoich rostąc, mało
Od ziemie sie co wzniósswszy, duchem zaraźliwym
Srogiej Śmierci otchniona, rodzicom troskliwym[4]
U nóg martwa upadła. O zła Persefono[5],
Mogłażeś tak wielu łzam dać upłynąć płono[6]?

Wolne Lektury, http://link.operon.pl/jkochanowski-tren5

[1] *sad* – tu: drzewo owocowe
[2] *szczupły prątek* – cienki pęd
[3] *ukwapliwy* – skwapliwy, śpieszący się
[4] *troskliwy* – dawniej: stroskany, zatroskany
[5] *Persefona* – tu: uosobienie śmierci
[6] *płono* – dawniej: daremnie, na próżno

Zadanie 6. 1 pkt

Uzupełnij zdanie dotyczące *Trenu V*.

Dominującym środkiem stylistycznym, na którym opiera się kompozycja *Trenu V*, jest szczególny rodzaj porównania, zwanego porównaniem ....., w którym rozbudowany obraz tragicznego losu małej ..... zestawiono z losem przedwcześnie zmarłej ..... .

1 pkt

Zadanie 7.

Jaką refleksję wyraża podmiot liryczny w pytaniu retorycznym kierowanym do Persefony?

.....

.....

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Tren VII

Nieszczesne ochędóstwo[1], żałosne ubiory
Mojej namilszej cory,
Po co me smutne oczy za sobą ciągniecie?
Żalu mi przydajecie.
Już ona członeczków swych wami nie odzieje,
Nie masz, nie masz nadzieje.
Ujął ją sen żelazny, twardy, nieprzespany.
Już letniczek[2] pisany[3]
I uploteczki[4] wniwecz, i paski złocone –
Matczyne dary płone.
Nie do takiej łóżnice, moja dziewko droga,
Miała cię mać uboga
Doprowadzić, nie takąć dać obiecowała
Wyprawę, jakąć dała.
Giezłeczkoć[5] tylko dała a lichą tkaneczkę,
Ociec ziemie bryłeczkę
W główki włożył. Niestetyż, i posag i ona
W jednej skrzynce zamkniona.

Wolne Lektury, http://link.operon.pl/jkochanowski-tren7

[1] *ochędóstwo* – dawniej: stroje, ozdoby
[2] *letniczek* – dawniej: letnia sukienka
[3] *pisany* – dawniej: barwny, malowany
[4] *uploteczki* – dawniej: wstążki do włosów
[5] *giezłeczko* – dawniej: koszulka

3 pkt

Zadanie 8.

Wyjaśnij, jaką funkcję w *Trenie VII* pełnią wymienione poniżej środki stylistyczne (1.–3.) i zabieg konstrukcyjny (4.).

1. apostrofa do ubrań: *Nieszczęsne ochędóstwo, żałosne ubiory / Mojej namilszej cory*

.....

.....

2. zdrobnienia, np.: *członeczków, letniczek, tkaneczkę*

.....

.....

3. powtórzenie: *Nie masz, nie masz nadzieje*

.....

.....

4. przemienny układ wersów dłuższych i krótszych (13- i 7-zgłoskowych)

.....

.....

Zadanie 9. 1 pkt

Napisz, co oznaczają zastosowane w *Trenie VII* eufemizmy, oraz wyjaśnij ich funkcję.

sen żelazny, twardy, nieprzespany – .....

skrzynka – .....

Funkcja eufemizmów: .....

.....

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Tren VIII

Wielkieś mi uczyniła pustki w domu moim,
Moja droga Orszulo, tym zniknienim swoim.
Pełno nas, a jakoby nikogo nie było:
Jedną maluczką duszą tak wiele ubyło.
Tyś za wszytki mówiła, za wszytki śpiewała,
Wszytkiś w domu kąciki zawżdy pobiegała.
Nie dopuściłaś nigdy matce sie frasować[1]
Ani ojcu myśleniem zbytnim głowy psować,
To tego, to owego wdzięcznie obłapiając
I onym swym uciesznym śmiechem zabawiając.
Teraz wszytko umilkło, szczere pustki w domu,
Nie masz zabawki, nie masz rośmiać sie nikomu.
Z każdego kąta żałość człowieka ujmuje,
A serce swej pociechy darmo upatruje.

Wolne Lektury, http://link.operon.pl/jkochanowski-tren8

[1] frasować się – martwić się

Zadanie 10. 1 pkt

Na podstawie treści *Trenu VIII* podaj po trzy różne określenia charakteryzujące dom za życia Urszulki i po jej śmierci.

Dom za życia Urszulki:

.....

Dom po śmierci dziewczynki:

.....

Zadanie 11. 2 pkt

Sformułuj dwa argumenty uzasadniające zdanie „*Treny* Jana Kochanowskiego mają charakter autobiograficzny".

Argument 1.:

.....

.....

Argument 2.:

.....

.....

PIEŚNI I FRASZKI JANA KOCHANOWSKIEGO

Pieśni Jana Kochanowskiego:
- mają różnorodną tematykę (religijną, refleksyjną, patriotyczną, miłosną, biesiadną, okolicznościową);
- podkreślają renesansowe ideały i wartości chrześcijańskie;
- wyrażają radość życia, zachwyt nad pięknem przyrody;
- chwalą męstwo, rozsądek, uczciwość, umiar;
- doradzają spokój wobec zmienności losu.

Fraszki Jana Kochanowskiego:
- podejmują różnorodną tematykę (życie dworskie, towarzyskie i rodzinne, wady ludzkie, miłość, dom, natura) zgodnie z renesansową zasadą *Człowiekiem jestem i nic, co ludzkie, nie jest mi obce*;
- mają różnorodną formę (krótkie, długie) i styl (proste, wyszukane, poważne, żartobliwe, refleksyjne, satyryczne);
- niektóre mają charakter ponadczasowy;
- świadczą o niezwykłym kunszcie poetyckim twórcy.

TEST

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Pieśń IX

Nie porzucaj nadzieje,
Jakoć sie kolwiek dzieje:
Bo nie już[1] słońce ostatnie[2] zachodzi,
A po złej chwili piękny dzień przychodzi.

Patrzaj teraz na lasy,
Jako prze zimne czasy
Wszystkę swą krasę drzewa utraciły,
A śniegi pola wysoko przykryły.

Po chwili wiosna przyjdzie,
Ten śnieg z nienagła[3] zéjdzie
A ziemia, skoro słońce jej zagrzeje,
W rozliczne barwy znowu sie odzieje.

Nic wiecznego na świecie:
Radość sie z troską plecie,
A kiedy jedna weźmie moc nawiętszą,
W ten czas masz ujźrzeć odmianę naprędszą.
Ale człowiek zhardzieje,
Gdy mu sie dobrze dzieje;
Więc też, kiedy go Fortuna[4] omyli[5],
Wnet głowę zwiesi i powagę zmyli[6].

Lecz na szczęście wszelakie
Serce ma być jednakie;
Bo z nas Fortuna w żywe oczy szydzi,
To da, to weźmie, jako sie jej widzi.

Ty nie miej za stracone,
Co może być wrócone:
Siła Bóg może wywrócić w godzinie;
A kto mu kolwiek ufa, nie zaginie.

Wolne Lektury, http://link.operon.pl/jkochanowski-piesn9

[1] *nie już* – dawniej: jeszcze nie
[2] *ostatnie* – dawniej: po raz ostatni
[3] *z nienagła* – dawniej: nie nagle, stopniowo
[4] *Fortuna* – w mitologii rzymskiej bogini przypadku; los
[5] *omylić* – dawniej: zwieść
[6] *zmylić* – tu: stracić

Zadanie 1. 2 pkt

Z dowolnej lektury obowiązkowej wybierz bohatera, którego losy można opisać podanymi fragmentami *Pieśni IX* Jana Kochanowskiego. Wyjaśnij związek cytatów z sytuacjami z życia wybranego bohatera.

Autor: .....

Tytuł: .....

Bohater: .....

1. *Ale człowiek zhardzieje,*
Gdy mu sie dobrze dzieje

.....

.....

.....

2. *Ty nie miej za stracone,*
Co może być wrócone

.....

.....

.....

Zadanie 2. 1 pkt

Zaznacz wszystkie odpowiedzi zawierające prawdziwe informacje na temat budowy *Pieśni IX* Jana Kochanowskiego.

A. wiersz o budowie ciągłej
B. czterowersowe zwrotki
C. wersy o jednakowej liczbie sylab
D. wersy siedmio- i jedenastosylabowe
E. rymy parzyste
F. wiersz o budowie stroficznej
G. rymy okalające

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Na niesłownego

Powiem ci prawdę, że rad obiecujesz,
A obiecawszy, potym się nie czujesz;
Fraszką by cię zwać, lecz to jeszcze mniejsza:
Jest w moich książkach fraszka stateczniejsza.

Wolne Lektury, http://link.operon.pl/jkochanowski-nanieslownego

Zadanie 3. 1 pkt

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Osoba, do której zwraca się podmiot liryczny,

A. dotrzymuje słowa.
B. nie przebiera w słowach.
C. rzuca słowa na wiatr.
D. jest oszczędna w słowach.

1 pkt

Zadanie 4.

Oceń prawdziwość poniższych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F – jeśli jest fałszywe.

1.	W słowach *Fraszką by cię zwać* podmiot liryczny wyraża podziw dla poczucia humoru i wesołego usposobienia osoby, do której się zwraca.	**P**	**F**
2.	Na podstawie ostatniego wersu utworu można stwierdzić, że podmiotem lirycznym jest poeta, autor fraszek.	**P**	**F**

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

O Marku

Płacze Marek nie przeto, że świat zostawuje,
Ale że dzwonnikowi grosz jeden gotuje;
A żeby jednym kosztem odprawić co więcej,
Kazał synowi umrzeć po sobie co pręcej.

Wolne Lektury, http://link.operon.pl/jkochanowski-omarku

1 pkt

Zadanie 5.

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Żądanie, które wobec syna wyraził Marek, wynika z jego

A. skąpstwa.
B. zazdrości.
C. złośliwości.
D. okrucieństwa.

1 pkt

Zadanie 6.

a) Wyjaśnij znaczenie frazeologizmu *upiec dwie pieczenie przy jednym ogniu*.

.....

.....

b) Dokończ zdanie, odwołując się do treści fraszki *O Marku*.

Marek chciał upiec dwie pieczenie przy jednym ogniu, ponieważ .....

..... .

2 pkt

Zadanie 7.

Użytkownicy forum internetowego dyskutują o tym, czy utwory Jana Kochanowskiego powinny znajdować się na liście lektur obowiązkowych w XXI wieku.

Zabierz głos w dyskusji i za pomocą dwóch argumentów przekonaj internautów, że utwory Jana Kochanowskiego nie straciły aktualności mimo upływu setek lat od ich powstania.

Argument 1.: .....

.....

Argument 2.: .....

.....

ALEKSANDER KAMIŃSKI, *KAMIENIE NA SZANIEC*

O lekturze: Utwór Kamińskiego zaliczany jest do literatury faktu. Jest autentyczną relacją o ludziach i wydarzeniach znanych autorowi z osobistych doświadczeń lub relacji wiarygodnych świadków. Ma cechy powieści autobiograficznej, reportażu (bezpośredni zapis przeżytych zdarzeń); harcerskiej gawędy (bezpośrednie zwroty: Posłuchajcie...). Kompozycja utworu jest dość luźna. Brak jest tradycyjnej fabuły. Treść obfituje w liczne epizody, charakterystyki z pogłębioną analizą psychologiczną i obserwacje socjologiczne.

Czas akcji: lata 1939–1943

Miejsce akcji: Warszawa, wieś beskidzka, Celestynów, Czarnocin, Sieczychy

Bohaterowie: „Rudy", „Zośka", „Alek", Aleksander Domański „Zeus", Jacek Tabęcki, Jędrek, Basia, Heniek, „Wesoły", Stanisław Broniewski „Orsza", Jan Rodowicz „Anoda", Jerzy Gawin „Słoń"

TEST

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Warszawa w październiku 1939 roku była miastem grozy. Gruzy hamowały ruch na ulicach, dymiły jeszcze zgliszcza. Na jezdniach piętrzyły się barykady. Domy były bez szyb. Mieszkania bez światła, bez wody, bez gazu. Zamarłej i niesamowitej ciszy ulic nie porusza zgrzyt wozów tramwajowych. Na każdym domu blizny po uderzeniach bomb i szrapneli. W słońcu przedziwnie pogodnej jesieni niezliczone tłumy ludności przelewają się jezdnią i chodnikami. […]

Coraz częściej przesuwają się zielone, policyjne auta niemieckie. Rozpoczyna swą działalność gestapo. Zaczynają się pierwsze rewizje, pierwsze aresztowania. […]

Aresztowanie ojca wywarło na Alku ogromne wrażenie. Wrażenie to uzewnętrzniło się w dwóch decyzjach jakże bardzo charakterystycznych dla Alka. Decyzja pierwsza polegała na uczynieniu postanowienia, że do czasu, póki ojciec będzie więziony, nie tknie słodyczy ani cukru. W charakterystycznej tej, choć drobnej decyzji, trwał Alek konsekwentnie aż do czerwca 1940 roku. Potem już postanowienie stało się bezprzedmiotowe: jednej z nocy czerwcowych w lesie w Palmirach ojciec Alka został rozstrzelany […].

Decyzja druga była tak samo naturalna jak pierwsza, ale znacznie donioślejsza w skutkach. Alek postanowił jak najszybciej rozpocząć akcję przeciw okupantowi. W tej drugiej decyzji Alek był tylko jednym z tysiąca. Wszak we wszystkich polskich szkołach, we wszystkich salach publicznych przez całe lata widniało hasło: „Być zwyciężonym i nie ulec – to zwycięstwo".

Polska przegrała szereg bitew, nie przegrała jednak wojny. Wojna trwa! Walczą nasi sprzymierzeńcy, organizuje się we Francji nowy polski rząd i emigracyjne polskie siły zbrojne. Wojna trwa! Polska musi walczyć, musi walczyć także w kraju!

Aleksander Kamiński, *Kamienie na szaniec*, Katowice 1993.

Zadanie 1. 1 pkt

Odpowiedz na pytanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Co w opisie Warszawy z października 1939 r. świadczy o tym, że mieszkańcy z determinacją i zaangażowaniem bezpośrednio włączyli się w obronę swojego miasta przed wrogiem?

A. dopalające się zgliszcza wielu domów

B. brak prądu, gazu i wody w mieszkaniach

C. ślady na budynkach po kulach i bombach

D. ustawione na ulicach wysokie barykady

1 pkt

Zadanie 2.

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Refleksja narratora o słońcu i *przedziwnie pogodnej jesieni* podkreśla kontrast między piękną pogodą a

A. porą roku kojarzącą się z chłodem i deszczem.

B. tragedią zrujnowanego miasta i jego mieszkańców.

C. spokojem i ciszą panującą na warszawskich ulicach.

D. ludźmi pospiesznie idącymi po chodnikach i jezdniach.

1 pkt

Zadanie 3.

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Decyzje Alka po aresztowaniu ojca były wyrazem

A. rozpaczy i braku pomysłu na ukojenie bólu.

B. presji otoczenia oczekującego walki i poświęcenia.

C. wewnętrznego buntu i pracy nad charakterem.

D. tęsknoty za przygodą i niezwykłymi przeżyciami.

1 pkt

Zadanie 4.

Oceń prawdziwość poniższych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F – jeśli jest fałszywe.

1.	Powtórzenie słów *Wojna trwa!* w ostatnim akapicie tekstu świadczy o niegasnącej nadziei Polaków na dalszą walkę z wrogiem.	**P**	**F**
2.	W ostatnim akapicie tekstu narrator z przekonaniem powtarza słowa, że Polacy muszą zorganizować walkę w kraju, ponieważ nie widzi szans na uzyskanie wsparcia z zagranicy.	**P**	**F**

1 pkt

Zadanie 5.

Wyjaśnij, w jaki sposób hasło *Być zwyciężonym i nie ulec – to zwycięstwo* wpłynęło na postawę młodych Polaków wobec okupantów w 1939 r. i w kolejnych latach II wojny światowej.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

– Jest! Jest! – wrzeszczy ucieszony głos. – Jest Rudy!

Szalona radość ludzi, połączona z rozgorączkowaniem bitewnym, nie dostrzega zielonożółtego koloru twarzy Rudego, zapadniętych policzków, olbrzymiego sińca pod okiem, sinych uszu i patrzących na nich nieruchomo wielkich, otwartych oczu. Już go porwali na ramiona i niosą do czekającego samochodu. Rudy jęczy z bólu, samochód rusza. Przyjaciele nie zwracają uwagi na odbitego, ładują świeżymi magazynkami broń. Dopiero gdy to zrobione – uśmiechają się do Rudego. Ten spogląda na nich olbrzymimi rozwartymi oczyma. Na twarzy poprzez skurcz bólu maluje się uśmiech. Bierze w dłoń rękę Zośki i trzyma mocno. Dłonie ma czarne i spuchnięte. Szepce: – Tadeusz, ach Tadeusz, gdybyś wiedział…

Skrzyżowanie ulic przed Arsenałem jest puste – puściusieńkie. Rozpierzchł się gdzieś i ukrył tłum przechodniów, zniknęli tak liczni w tym miejscu szmuglerzy towarów do getta. Wszędzie – cisza. Tylko w powietrzu unosi się jeszcze zapach prochu, jasnym płomieniem dopala się auto więzienne, na jezdni leżą trupy pięciu gestapowców, gdzieś dalej trup oficera SS, na chodniku granatowy policjant. A na tę scenę bitewną jednego z najsławniejszych wyczynów Polski Podziemnej patrzą prastare mury władysławowskiego Arsenału, świadka insurekcji kościuszkowskiej i rebelii listopadowej 1830 roku.

Aleksander Kamiński, *Kamienie na szaniec*, Katowice 1993.

Zadanie 6. 1 pkt

Nazwij dwa uczucia, jakie może wywoływać w czytelniku opis stanu Rudego.

1. ..... 2. .....

Zadanie 7. 1 pkt

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Słowa Rudego: *Tadeusz, ach Tadeusz, gdybyś wiedział…* podyktowane goryczą i doznanym cierpieniem wyrażają

A. skargę. **B.** prośbę. **C.** przestrogę. **D.** usprawiedliwienie.

Zadanie 8. 2 pkt

Napisz, w jakich okolicznościach zginęli bohaterowie.

a) Rudy: .....

.....

b) Alek: .....

.....

c) Zośka: .....

.....

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Gdzie jesteście, Rudy, Alku, Zośko?

1. O czym marzyłeś, druhu młody, depcząc stopami granie Tatr?
Jakie marzenia i przygody wyśpiewał Ci tatrzański wiatr?
Jak piłeś radość kroplą rosy, jak ogarniałeś sercem świat?
I jak na przyszłe swoje losy rzuciłeś czynu trwały ślad?

Ref.: Gdzie jesteście,
Rudy, Alku, Zośko?
Gdzie jesteście?
Gdzie Twe dzieci, Polsko?

2. O czym marzyłeś, druhu młody, gdy z nagła pękł Twój marzeń świat?
Jakie tęsknoty w chwili trwogi rozwiał okrutny dziejów wiatr?
Jak wybrnąłeś w toni wojny i jak uciekłeś od swych snów?
Jak stało się, że tak spokojny odszedłeś, aby wrócić znów?

Ref.: Gdzie jesteście,
Rudy, Alku, Zośko?
Gdzie jesteście?
Na Twych szańcach, Polsko!

3. O czym dziś myślisz, druhu młody, stojąc, gdzie krzyży białych ślad?
O czym dziś myślisz i co chciałbyś zachować w sercu z tamtych lat?
Jak to się dzieje, że pamiętasz, jak to się dzieje, że ich znasz?
A może Tobie o nich śpiewa odwieczne pieśni echo Tatr?

Ref.: Gdzie jesteście,
Rudy, Alku, Zośko?
Gdzie jesteście?
Zawsze z Tobą, Polsko.

Tekstowo, http://link.operon.pl/tekstowo-gdziejestescie

1 pkt

Zadanie 9.

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Podmiot liryczny w słowach refrenu podkreśla jedną z najważniejszych wartości życiowych Rudego, Alka i Zośki, czyli

A. pracowitość.
B. przyjaźń.
C. uczciwość.
D. patriotyzm.

1 pkt

Zadanie 10.

Jakie refleksje zawierają kolejne zwrotki piosenki? Każdej zwrotce przyporządkuj właściwy punkt wybrany spośród podanych. Jeden punkt został podany dodatkowo i nie pasuje do żadnej zwrotki.

A. bolesna konfrontacja marzeń z okrutną rzeczywistością wojenną
B. obraz bohaterskiej walki z okupantem w imię obrony ojczyzny
C. pielęgnowanie pamięci o bohaterach, ich ideałach i wartościach
D. młodzieńczy optymizm i marzenia o wielkich przygodach

Zwrotka 1.	Zwrotka 2.	Zwrotka 3.

Zadanie 11. 2 pkt

Z ostatniej zwrotki piosenki wypisz po jednym przykładzie wskazanych środków stylistycznych (każdy z przykładów wykorzystaj tylko raz).

Nazwa środka stylistycznego	Przykład z tekstu
apostrofa	
pytanie retoryczne	
epitet	
powtórzenie	
uosobienie	

Zadanie 12. 1 pkt

Czy zgadzasz się z twierdzeniem zamieszczonym na memie? Przedstaw swoje stanowisko i uzasadnij je dwoma argumentami. Każdy argument zilustruj przykładem.

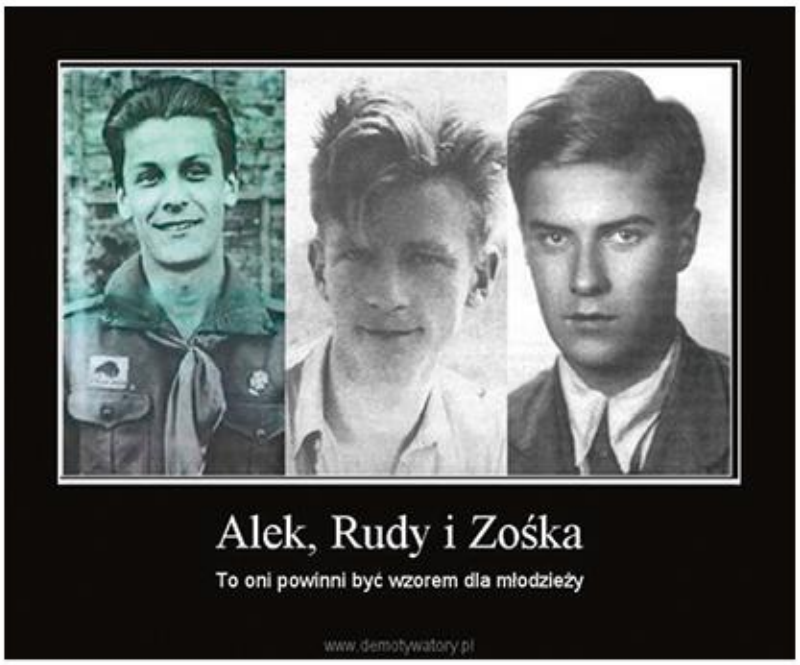

Stanowisko:

.....

Argument 1. z przykładem:

.....

.....

.....

Argument 2. z przykładem:

.....

.....

IGNACY KRASICKI, *ŻONA MODNA*

Czas akcji: XVIII w. (czasy współczesne autorowi)
Miejsce akcji: bliżej nieokreślone miasto i wieś
Bohaterowie: Pan Piotr, Żona modna, znajomy Piotra

TEST

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

„A ponieważ dostałeś, coś tak drogo cenił,
Winszuję, panie Pietrze, żeś się już ożenił".
„Bóg zapłać". „Cóż to znaczy? Ozięble dziękujesz,
Alboż to szczęścia swego jeszcze nie pojmujesz?
Czyliż się już sprzykrzyły małżeńskie ogniwa?"
„Nie ze wszystkim, luboć to zazwyczaj tak bywa,
Pierwsze czasy cukrowe". […] „Ma talenta śliczne:
Wziąłem po niej w posagu cztery wsie dziedziczne,
Piękna, grzeczna, rozumna". „Tym lepiej". „Tym gorzej.
Wszystko to na złe wyszło i zgubi mnie wsporzej[1];
Piękność, talent wielkie są zaszczyty niewieście,
Cóż po tym, kiedy była wychowana w mieście".
„Alboż to miasto psuje?" „A któż wątpić może?
Bogdaj to żonka ze wsi!" „A z miasta?" „Broń Boże! […]
Dziwne były jej gesta i misterne wdzięki,
A nim przyszło do ślubu i dania mi ręki,
Szliśmy drogą romansów, a czym się uśmiéchał,
Czym się skarżył, czy milczał, czy mówił, czy wzdychał,
Widziałem, żem niedobrze udawał aktora,
Modna Filis gardziła sercem domatora.
I ja byłbym nią wzgardził; ale punkt honoru,
A czego mi najbardziej żal, ponęta zbioru[2],
Owe wioski, co z mymi graniczą, dziedziczne,
Te mnie zwiodły, wprawiły w te okowy śliczne. […]
Wyjeżdżamy do domu. Jejmość w złych humorach:
«Czym pojedziem?» «Karetą». «A nie na resorach?»
Daliż ja po resory. Szczęściem kasztelanic,
Co karetę angielską sprowadził z zagranic,
Zgrał się co do szeląga. Kupiłem. Czas siadać. […]
Siada jejmość, a przy niej suczka faworyta.
Kładą skrzynki, skrzyneczki, woreczki i paczki,
Te od wódek pachnących[3], tamte od tabaczki,
Niosą pudło kornetów[4], jakiś kosz na fanty[5];
W jednej klatce kanarek, co śpiewa kuranty,
W drugiej sroka, dla ptaków jedzenie w garnuszku,
Dalej kotka z kocięty i mysz na łańcuszku.
Chcę siadać, nie masz miejsca; żeby nie zwlec drogi,
Wziąłem klatkę pod pachę, a suczkę na nogi. […]
Więc milczę. Jejmość znowu o kucharza pyta.
«Mam, mościa dobrodziejko». «Masz waćpan stangréta[6]?»
«Wszak nas wiezie». «To furman. Trzeba od parady
Mieć inszego. Kucharza dla jakiej sąsiady
Możesz waćpan ustąpić». «Dobry». «Skąd?» «Poddany[7]».
«To musi być zapewne nieoszacowany,
Musi dobrze przypiekać reczuszki, łazanki,
Do gustu pani wojskiej, panny podstolanki. […]
A pasztetnik?» «Umiałci i pasztety robić».
«Wierz mi waćpan, jeżeli mamy się sposobić
Do uczciwego życia, weźże ludzi zgodnych,
Kucharzy cudzoziemców, pasztetników modnych,
Trzeba i cukiernika. Serwis zwierściadlany
Masz waćpan i figurki piękne z porcelany?»
«Nie mam». «Jak to być może? Ale już rozumiem
I lubo jeszcze trybu wiejskiego nie umiem,
Domyślam się. Na wety[8] zastawiają półki,
Tam w pięknych piramidach krajanki, gomółki, […]
Szkoda mówić, to pięknie, wybornie i grzecznie,
Ale wybacz mi waćpan, że się stawię sprzecznie.
Jam niegodna tych parad, takiej wspaniałości».
Zmilczałem, wolno było żartować jejmości.
Wjeżdżamy już we wrota, spojźrzała z karety:

[1] *wsporzej* – szybciej
[2] *zbiór* – majątek, bogactwo
[3] *wódka pachnąca* – perfumy
[4] *kornet* – dawniej: czepiec kobiecy
[5] *fant* – dawniej: przedmiot codziennego użytku, często drogocenny
[6] *stangret* – służący powożący końmi, np. w bryczce lub karecie
[7] *poddany* – chłop
[8] *wety* – desery

«A pfe, mospanie! parkan, czemu nie sztakiety[9]?» […]
«Gdzie sala?» «Tu jadamy». «Kto widział tak jadać!
Mała izba, czterdziestu nie może tu siadać».
Aż się wezdrgnął Franciszek, skoro to wyrzekła,
A klucznica natychmiast ze strachu uciekła.
Jam został. Idziem dalej. «Tu pokój sypialny».
«A pokój do bawienia?» «Tam gdzie i jadalny».
«To być nigdy nie może! A gabinet?» «Daléj.
Ten będzie dla waćpani, a tu będziem spali».
«Spali? Proszę, mospanie, do swoich pokojów.
Ja muszę mieć osobne od spania, od strojów,
Od książek, od muzyki, od zabaw prywatnych,
Dla panien pokojowych, dla służebnic płatnych.
A ogród?» «Są kwatery[10] z bukszpanu, ligustru».
«Wyrzucić! Nie potrzeba przydatniego lustru[11].
To niemczyzna. Niech będą z cyprysów gaiki,
Mruczące po kamyczkach gdzieniegdzie strumyki,
Tu kiosk[12], a tu meczecik, holenderskie wanny,
Tu domek pustelnika, tam kościół Dyjanny[13]. […]»
Uciekłem. Jejmość w rządy. Pełno w domu wrzawy,
Trzy sztafety[14] w tygodniu poszło do Warszawy;
W dwa tygodnie już domu i poznać nie można.
Jejmość w planty obfita, a w dziełach przemożna,
Z stołowej izby balki wyrzuciwszy stare,
Dała sufit a na nim *Wenery ofiarę*[15]. […]
Zgoła przeszedł mój domek warszawskie pałace,
A ja w kącie nieborak, jak płaczę, tak płaczę.
To mniejsza, lecz gdy hurmem zjechali się goście,
Wykwintne kawalery i modne imoście,
Bal, maszki, trąby, kotły, gromadna muzyka,
Pan szambelan za zdrowie jejmości wykrzyka,
Pan adiutant wypija moje stare wino,
A jejmość, w kącie siedząc z panią starościną,
Kiedy się ja uwijam jako jaki sługa,
Coraz na mnie pogląda, śmieje się i mruga.
Po wieczerzy fajerwerk. Goście patrzą z sali;
Wpadł szmermel[16] między gumna[17], stodoła się pali.
Ja wybiegam, ja gaszę, ratuję i płaczę,
A tu brzmią coraz głośniej na wiwat trębacze.
Powracam zmordowany od pogorzeliska,
Nowe żarty, przymówki, nowe pośmiewiska.
Siedzą goście, a coraz więcej ich przybywa,
Przekładam zbytni ekspens[18], jejmość zapalczywa
Z swoimi czterma wsiami odzywa się dwornie.
«I osiem nie wystarczy» — przekładam pokornie.
«To się wróćmy do miasta». Zezwoliłem, jedziem;
Już tu od kilku niedziel zbytkujem i siedziem.
Już… ale dobrze mi tak, choć frasunek bodzie,
Cóż mam czynić? Próżny żal, jak mówią, po szkodzie".

Wolne Lektury, http://link.operon.pl/ikrasicki-zonamodna

[9] *sztakiety* – sztachety
[10] *kwatera* – działka w ogrodzie
[11] *przydatniego lustru* – dodatkowego blasku
[12] *kiosk* – altana, często w kształcie chińskiej świątyni
[13] *kościół Dyjanny* – pawilon ogrodowy w kształcie świątyni greckiej
[14] *sztafeta* – tu: posłaniec konny
[15] *Wenery ofiara* – obraz przedstawiający boginię miłości Wenerę składającą parę gołębi na ofiarę
[16] *szmermel* – fajerwerk o wężykowatych skrętach, który wybucha przed zgaśnięciem
[17] *gumno* – budynek, w którym składowano zboże
[18] *ekspens* – wydatek

Zadanie 1. 1 pkt

Odpowiedz na pytanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Co przekonało pana Piotra do małżeństwa?

A. miłość wybranki serca
B. majątek przyszłej małżonki
C. nadzwyczajna uroda kobiety
D. wyjątkowa inteligencja narzeczonej

Zadanie 2. 2 pkt

Uzasadnij cechy żony modnej właściwymi przykładami jej zachowań. Nie cytuj.

wymagająca – .....

kapryśna – .....

rozrzutna – .....

1 pkt

Zadanie 3.

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Dom, jaki zastała żona modna po przyjeździe do pana Piotra, świadczy o tym, że bohater

A. jest biedny i brakuje mu środków do życia.

B. nieumiejętnie zarządza swoim majątkiem.

C. jest konserwatywny i przywiązany do tradycji.

D. skrzętnie ukrywa przed innymi swoje bogactwo.

2 pkt

Zadanie 4.

Wymień pięć dziedzin życia, w których żona modna wprowadziła zmiany po ślubie z panem Piotrem.

1. .....

2. .....

3. .....

4. .....

5. .....

1 pkt

Zadanie 5.

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Słowa pana Piotra *A ja w kącie nieborak, jak płaczę, tak płaczę* są wyrazem jego

A. lekkomyślności.

B. wstydliwości.

C. wrażliwości.

D. bezradności.

1 pkt

Zadanie 6.

Uzupełnij zdania, wybierając właściwe odpowiedzi spośród A lub B oraz C lub D.

Pan Piotr **A**/**B** do tego, by odczuwać rozczarowanie małżeństwem. Żona bohatera, wprowadzając liczne zmiany w jego domu oraz życiu, **C**/**D** męża.

A. ma podstawy

B. nie ma podstaw

C. ignorowała zdanie i uczucia

D. liczyła się ze zdaniem i uczuciami

1 pkt

Zadanie 7.

Oceń prawdziwość poniższych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F – jeśli jest fałszywe.

1.	Kłopoty małżeńskie pana Piotra i jego żony wynikały z tego, że każde z nich kierowało się innym systemem wartości.	**P**	**F**
2.	Żona modna, wielbicielka zagranicznej mody, w gustowny sposób potrafiła łączyć elementy nowoczesne z tradycyjnymi.	**P**	**F**

Zadanie 8. 1 pkt

Uzasadnij jednym argumentem twierdzenie, że żona modna żyła ponad stan.

.....

.....

Zadanie 9. 1 pkt

Z wypowiedzi żony modnej wypisz fragment, który ma charakter ironiczny. Wyjaśnij, co naprawdę kryje się w słowach bohaterki.

Wypowiedź o charakterze ironicznym:

.....

.....

Wyjaśnienie sensu wypowiedzi:

.....

.....

Zadanie 10. 1 pkt

Uzasadnij, że pan Piotr i jego żona zostali przedstawieni na zasadzie kontrastu. W odpowiedzi przywołaj jeden przykład, który to potwierdza.

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 11. 1 pkt

Które określenia charakteryzują sposób przedstawiania rzeczywistości w satyrze jako gatunku literackim? Podkreśl właściwe wyrazy.

ośmieszenie karykatura pochwała wzniosłość

wyolbrzymienie powaga krytyka

Zadanie 12. 1 pkt

Przeczytaj poniższą wypowiedź, a następnie napisz, do czego zachęca czytelników autorka tekstu.

Przygoda życia jednej osoby jest najgorszą karą dla drugiej. Nie dajmy się więc modom i choć dobrze jest próbować nowych rzeczy, to jeżeli przekonaliśmy się, że coś nie jest dla nas, nie ma co się do tego na siłę zmuszać, nawet jeśli namawia nas znana blogerka, sąsiad i pani z telewizji śniadaniowej.

Joanna Glogaza, *Moda na życie*, http://link.operon.pl/jglogaza-modanazycie

.....

.....

ADAM MICKIEWICZ, *REDUTA ORDONA*

Czas akcji: 1831 rok
Miejsce akcji: dzielnica Warszawy – Wola
Bohaterowie: Ordon i jego oddział, wojska carskie

TEST

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Nam strzelać nie kazano. – Wstąpiłem na działo
I spojrzałem na pole; dwieście armat grzmiało.
Artyleryji ruskiéj ciągną się szeregi,
Prosto, długo, daleko, jako morza brzegi;
I widziałem ich wodza; – przybiegł, mieczem skinął,
I jak ptak jedno skrzydło wojska swego zwinął.
Wylewa się spod skrzydła ściśniona piechota
Długą, czarną kolumną, jako lawa błota,
Nasypana iskrami bagnetów. Jak sępy,
Czarne chorągwie na śmierć prowadzą zastępy.
Przeciw nim sterczy biała, wąska, zaostrzona,
Jak głaz, bodzący morze, reduta Ordona.
Sześć tylko miała harmat. Wciąż dymią i świecą;
I nie tyle prędkich słów gniewne usta miecą,
Nie tyle przejdzie uczuć przez duszę w rozpaczy,
Ile z tych dział leciało bomb, kul i kartaczy. […]

Tam kula, lecąc, z dala grozi, szumi, wyje,
Ryczy, jak byk przed bitwą, miota się, grunt ryje; –
Już dopadła; jak boa śród kolumn się zwija,
Pali piersią, rwie zębem, oddechem zabija.
Najstraszniejszéj nie widać, lecz słychać po dźwięku,
Po waleniu się trupów, po ranionych jęku:
Gdy kolumnę od końca do końca przewierci,
Jak gdyby środkiem wojska przeszedł anioł śmierci.

Gdzież jest król, co na rzezie tłumy te wyprawia?
Czy dzieli ich odwagę, czy pierś sam nadstawia?
Nie, on siedzi o pięćset mil na swéj stolicy,
Król wielki, samowładnik świata połowicy.
Zmarszczył brwi, – i tysiące kibitek wnet leci;
Podpisał, – tysiąc matek opłakuje dzieci;
Skinął, – padają knuty[1] od Niemna do Chiwy.
Mocarzu, jak Bóg silny, jak szatan złośliwy!
Gdy Turków za Bałkanem twoje straszą spiże,
Gdy poselstwo paryskie twoje stopy liże:
Warszawa jedna twojéj mocy się urąga,
Podnosi na cię rękę i koronę ściąga,
Koronę Kazimierzów, Chrobrych z twojéj głowy,
Boś ją ukradł i skrwawił, synu Wasilowy! […]

Ura! ura! Patrz, blisko reduty, już w rowy
Walą się, na faszynę[2] kładąc swe tułowy;
Już czernią się na białych palisadach[3] wałów.
Jeszcze reduta w środku, jasna od wystrzałów,
Czerwieni się nad czernią: jak w środek mrowiska
Wrzucony motyl błyska, – mrowie go naciska, –
Zgasł; – tak zgasła reduta. Czyż ostatnie działo,
Strącone z łoża, w piasku paszczę zagrzebało?
Czy zapał krwią ostatni bombardyjer zalał?
Zgasnął ogień. – Już Moskal rogatki wywalał.
Gdzież ręczna broń? – Ach, dzisiaj pracowała więcéj,
Niż na wszystkich przeglądach za władzy książęcéj!
Zgadłem, dlaczego milczy, – bo nieraz widziałem
Garstkę naszych, walczącą z Moskali nawałem.
Gdy godzinę wołano dwa słowa: pal, nabij;
Gdy oddechy dym tłumi, trud ramiona słabi; […]

[1] *knut* – rzemienny bicz
[2] *faszyna* – wiązki wikliny lub chrustu używane do budowy tam, fortyfikacji
[3] *palisada* – płot, ogrodzenie, także konstrukcja obronna zbudowana z drewnianych, zazwyczaj ostro zakończonych pali, wbitych jeden przy drugim

Takem myślił, – a w szaniec nieprzyjaciół kupa
Już lazła, jak robactwo na świeżego trupa.
Pociemniało mi w oczach; a gdym łzy ocierał,
Słyszałem, że coś do mnie mówił mój Jenerał.
On przez lunetę, wspartą na mojém ramieniu,
Długo na szturm i szaniec poglądał w milczeniu.
Na koniec rzekł: „Stracona". – Spod lunety jego
Wymknęło się łez kilka, – rzekł do mnie: „Kolego,
Wzrok młody od szkieł lepszy; patrzaj, tam na wale,
Znasz Ordona, czy widzisz, gdzie jest?" – „Jenerale,
Czy go znam? – Tam stał zawsze, to działo kierował.
Nie widzę – znajdę – dojrzę – śród dymu się schował:
Lecz śród najgęstszych kłębów dymu, ileż razy
Widziałem rękę jego, dającą rozkazy…
Widzę go znowu – widzę rękę – błyskawicę,
Wywija, grozi wrogom, trzyma palną świécę,
Biorą go – zginął. – O, nie – skoczył w dół, do lochów!" –
„Dobrze – rzecze Jenerał, – nie odda im prochów".

Tu blask, – dym, – chwila cicho – i huk jak stu gromów!

Zaćmiło się powietrze od ziemi wyłomów:
Harmaty podskoczyły i jak wystrzelone
Toczyły się na kołach; lonty zapalone
Nie trafiły do swoich panew. I dym wionął
Prosto ku nam; i w gęstéj chmurze nas ochłonął.
I nie było nic widać, prócz granatów blasku,
I powoli dym rzedniał, opadał deszcz piasku.
Spojrzałem na redutę. – Wały, palisady,
Działa, i naszych garstka i wrogów gromady:
Wszystko jako sen znikło! – Tylko czarna bryła
Ziemi niekształtnéj leży – rozjemcza mogiła.
Tam i ci, co bronili, – i ci, co się wdarli,
Pierwszy raz pokój szczery i wieczny zawarli; […]
Tam zagrzebane tylu set ciała, imiona:
Dusze gdzie? nie wiem; lecz wiem, gdzie dusza Ordona
On będzie Patron szańców! – Bo dzieło zniszczenia
W dobréj sprawie jest święte, jak dzieło tworzenia:
Bóg wyrzekł słowo *stań się*, Bóg i *zgiń* wyrzecze!
Kiedy od ludzi wiara i wolność uciecze,
Kiedy ziemię despotyzm i duma szalona
Obleją, jak Moskale redutę Ordona:
Karząc plemię zwycięzców zbrodniami zatrute,
Bóg wysadzi tę ziemię, jak on swą redutę.

Wolne Lektury, http://link.operon.pl/amickiewicz-redutaordona

Zadanie 1. 1 pkt

Uzupełnij zdania, wybierając właściwe odpowiedzi spośród A lub B oraz C lub D.

Adam Mickiewicz zastosował w *Reducie Ordona* narrację **A**/**B**. Osobą opowiadającą o wydarzeniach jest **C**/**D**.

A. pierwszoosobową
B. trzecioosobową
C. autor utworu
D. adiutant generała

Zadanie 2. 1 pkt

Odpowiedz na pytanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Który fragment potwierdza rodzaj zastosowanej w utworze narracji?

A. *Patrz, tam granat w sam środek kolumny się nurza*
B. *Zgasnął ogień. – Już Moskal rogatki wywalał*
C. *Słyszałem, że coś do mnie mówił mój Jenerał*
D. *I nie było nic widać, prócz granatów blasku*

1 pkt

Zadanie 3.

Oceń prawdziwość poniższych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F – jeśli jest fałszywe.

1.	Wypowiedź narratora zawiera zarówno relację z przebiegu walki, jak i osobiste refleksje na temat zdarzeń.	**P**	**F**
2.	Narrator bierze bezpośredni udział w walce, jest jednym z bohaterskich obrońców reduty.	**P**	**F**

1 pkt

Zadanie 4.

Wyjaśnij, na czym polega symboliczne znaczenie barw dominujących w opisach wojska: rosyjskiego – kolor czarny, polskiego – kolor biały.

.....

.....

.....

.....

2 pkt

Zadanie 5.

Z fragmentu *Reduty Ordona* zawierającego poetycki opis kuli wypisz po dwa przykłady wskazanych środków stylistycznych lub językowych, które wpływają na plastyczność i dynamikę obrazu.

Środki stylistyczne lub językowe	Przykłady z tekstu
porównania	**1.**
	2.
wyrazy dźwiękonaśladowcze	**1.**
	2.
czasowniki nazywające ruch	**1.**
	2.

1 pkt

Zadanie 6.

Na podstawie fragmentu *Reduty Ordona* dotyczącego władcy Rosji podaj dwa przykłady ilustrujące jego okrucieństwo (nie cytuj).

Przykład 1.:

.....

.....

Przykład 2.:

.....

.....

Zadanie 7. 1 pkt

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Z fragmentu *Reduty Ordona* zawierającego refleksję na temat cara Rosji wynika, że

A. jedynie naród polski jest nękany przez jego armię.

B. mieszkańcy ziem polskich pogodzili się z jego zwierzchnictwem.

C. Polacy razem z Francuzami zabiegają o jego względy.

D. tylko Polacy zdecydowanie przeciwstawili się jego rządom.

Zadanie 8. 1 pkt

Odpowiedz na pytanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Co jest głównym tematem *Reduty Ordona* Adama Mickiewicza?

A. losy polskich powstańców

B. walka narodowowyzwoleńcza Polaków

C. ocena rządów rosyjskiego cara

D. skutki działań wojennych

Zadanie 9. 1 pkt

Na podstawie treści *Reduty Ordona* Adama Mickiewicza oraz znajomości kontekstu historycznego utworu uzupełnij zdanie, wybierając właściwe odpowiedzi spośród A lub B oraz C lub D.

Przedstawiona w utworze bitwa zakończona zniszczeniem reduty jest **A**/**B** rozgrywającym się w czasie **C**/**D**.

A. zdarzeniem historycznym

B. zdarzeniem fikcyjnym

C. powstania listopadowego

D. powstania styczniowego

Zadanie 10. 1 pkt

Z *Reduty Ordona* Adama Mickiewicza wypisz fragment, którego wymowa potwierdza przekonanie Jana Kochanowskiego wyrażone w słowach: *A jeśli komu droga otwarta do nieba,/Tym, co służą ojczyźnie*. Uzasadnij swój wybór.

Fragment z *Reduty Ordona*:

.....

.....

Uzasadnienie:

.....

.....

ADAM MICKIEWICZ, *ŚMIERĆ PUŁKOWNIKA*

Utwór ten, podobnie jak *Reduta Ordona*, jest przykładem tekstu poetyckiego dotyczącego tematyki powstańczej. Poetyckie wyobrażenie ostatnich chwil życia Pułkownika oparte jest na motywie tajemniczości: nieznany żołnierz kona w wiejskiej chacie.

TEST

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

W głuchej puszczy, przed chatką leśnika,
Rota strzelców stanęła zielona;
A u wrót stoi straż Pułkownika,
Tam w izdebce Pułkownik ich kona.
Z wiosek zbiegły się tłumy wieśniacze,
Wódz to był wielkiej mocy i sławy,
Kiedy po nim lud prosty tak płacze
I o zdrowie tak pyta ciekawy.

Kazał konia Pułkownik kulbaczyć[1],
Konia w każdej sławnego potrzebie;
Chce go jeszcze przed śmiercią obaczyć,
Kazał przywieść do izby – do siebie.
Kazał przynieść swój mundur strzelecki,
Swój kordelas[2] i pas, i ładunki;
Stary żołnierz, – on chce jak Czarniecki,
Umierając, swe żegnać rynsztunki[3].

A gdy konia już z izby wywiedli,
Potem do niej wszedł ksiądz z Panem Bogiem;
I żołnierze od żalu pobledli,
A lud modlił się klęcząc przed progiem.
Nawet starzy Kościuszki żołnierze[4],
Tyle krwi swej i cudzej wylali,
Łzy ni jednej – a teraz płakali,
I mówili z księżmi pacierze.

Z rannym świtem dzwoniono w kaplicy;
Już przed chatą nie było żołnierza,
Bo już Moskal był w tej okolicy.
Przyszedł lud widzieć zwłoki rycerza.
Na pastuszym tapczanie on leży –
W ręku krzyż, w głowach siodło i burka[5],
A u boku kordelas, dwururka.

Lecz ten wódz, choć w żołnierskiej odzieży,
Jakie piękne dziewicze ma lica?
Jaką pierś? – Ach, to była dziewica,
To Litwinka, dziewica-bohater,
Wódz Powstańców – Emilija Plater[6]!

Biblioteka Literatury Polskiej w Internecie,
http://link.operon.pl/amickiewicz-smiercpulkownika

[1] kulbaczyć – siodłać konia
[2] kordelas – obosieczny nóż myśliwski
[3] rynsztunek – ekwipunek, wyposażenie żołnierza
[4] żołnierze Kościuszki – żołnierze, którzy dawniej brali udział w insurekcji kościuszkowskiej z 1794 roku
[5] burka – okrycie w formie peleryny, często z kapturem, dawniej strój podróżny
[6] Emilia Plater – szlachcianka, która walczyła w powstaniu listopadowym

1 pkt

Zadanie 1.

Oceń prawdziwość poniższych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F – jeśli jest fałszywe.

1.	Informacja o tym, że bohaterem wiersza jest kobieta, znajduje się w ostatniej strofie utworu.	**P**	**F**
2.	Bohaterką wiersza jest Litwinka, Emilia Plater.	**P**	**F**
3.	Tytułowy Pułkownik umiera w trakcie walki powstańczej.	**P**	**F**

Zadanie 2. 1 pkt

Wymień cztery elementy ubioru i wyposażenia Emilii Plater świadczące o tym, że była żołnierzem.

1. .....

2. .....

3. .....

4. .....

Zadanie 3. 2 pkt

Udowodnij, że Emilia Plater cieszyła się szacunkiem zarówno ludu, jak i żołnierzy-powstańców. Na podstawie treści wiersza sformułuj dwa argumenty.

Argument 1.: .....

.....

Argument 2.: .....

.....

Zadanie 4. 1 pkt

Wymień dwa obyczaje żołnierskie związane ze śmiercią wodza, jakie ukazał w utworze Adam Mickiewicz.

1. .....

2. .....

Zadanie 5. 1 pkt

Odpowiedz na pytanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Który element wspomniany w utworze obwieścił śmierć Emilii Plater?

A. płacz ludu
B. słowa księży
C. dźwięk dzwonów
D. nadejście Moskali

Zadanie 6. 1 pkt

Wymień dwa elementy ukazane na obrazie, które świadczą o tym, że Emilia Plater jest wodzem powstańców.

1. .....

.....

2. .....

.....

Jan Rosen, *Emilia Plater na czele kosynierów w 1831 roku*

2 pkt

Zadanie 7.

Wskaż, na czym polega podobieństwo treściowe utworów Adama Mickiewicza *Reduta Ordona* i *Śmierć Pułkownika*. Podaj trzy wspólne motywy.

1. .....

2. .....

3. .....

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Emilia Plater chciała być drugą Joanną d'Arc

13 listopada 1806 urodziła się w Wilnie Emilia Plater – szlachcianka walcząca w powstaniu listopadowym. Kilka lat później jej rodzice rozstali się i wyjechała z matką do należącego do krewnych majątku Liksna koło Dyneburga (obecna Łotwa), gdzie wychowywała się i kształciła wspólnie z dwoma kuzynami. Interesowała się literaturą i historią, pisała wiersze, a także jeździła konno, ćwiczyła fechtunek i polowała. Odbyła również liczne podróże po terenie dzisiejszej Polski, Litwy i Białorusi.

Patriotka w każdym calu

Z pobudek patriotycznych odrzuciła oświadczyny zamożnego rosyjskiego inżyniera. W 1830 roku ciężko przeżyła śmierć matki. Na wieść o wybuchu powstania nawoływała do podjęcia walki na Litwie, ale – jako kobietę – odsunięto ją od decyzji. Po uzyskaniu obietnicy wsparcia od adeptów miejscowej szkoły podchorążych w Dyneburgu, gdzie kształcili się jej dwaj krewniacy, opracowała plan zdobycia miasta. Szansa powstała […] w marcu 1831 roku […].

W przebraniu mężczyzny

Plater obcięła włosy i uzbrojona, w męskim stroju, razem z przyjaciółką Marią Prószyńską, utworzyła kilkusetosobowy oddział powstańczy, w skład którego weszli strzelcy, kawalerzyści i kosynierzy. W drodze do Dyneburga zbierała kolejnych ochotników i stoczyła kilka zwycięskich potyczek z siłami rosyjskimi. [...]

Wiosną 1831 roku Plater dołączyła koło Poniewieża do formacji wolnych strzelców […] i wraz z nimi wkroczyła do Wiłkomierza, gdzie poznała nową towarzyszkę walk powstańczych Marię Raszanowiczównę. Wspólnie uczestniczyły w potyczkach pod Mejszagołą i Garbielowem, gdzie gen. Dezydery Chłapowski przyznał Emilii honorowy stopień kapitana. Jego decyzją otrzymała także dowództwo 1. kompanii 1. Pułku Piechoty Litewskiej. Jej oddział walczył m.in. o Kowno, a sama Plater odznaczyła się niezwykłą walecznością, broniąc eskortowanych oddziałów zaopatrzenia armii powstańczej. [...]

Wspólnie z krewnym Cezarym Platerem i Raszanowiczówną przedzierała się lasami w przebraniu chłopskim, jednak podróż okazała się dla niej zbyt wyczerpująca i chora Emilia musiała zatrzymać się [...] w dworku Abłamowiczów, gdzie ją leczono. Kuracja jednak nie pomogła i Emilia Plater zmarła 23 grudnia 1831. Jej ciało spoczęło na leżącym na ziemiach Abłamowiczów cmentarzu w Kopciowie (dzisiejsza Litwa). Grób zachował się do dnia dzisiejszego.

Polskie Radio, http://link.operon.pl/polskieradio-emiliaplater

1 pkt

Zadanie 8.

Jakie zainteresowania i umiejętności z okresu dzieciństwa ułatwiły dorosłej Emilii Plater decyzję o udziale w walkach? Na podstawie tekstu wymień trzy z nich.

1. .....

2. .....

3. .....

Zadanie 9. 1 pkt

Oceń prawdziwość poniższych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F – jeśli jest fałszywe.

1.	Emilia Plater była jedyną kobietą biorącą udział w walkach podczas powstania.	**P**	**F**
2.	Bezpośrednią przyczyną decyzji Emilii Plater o udziale w walkach była śmierć matki.	**P**	**F**
3.	Emilia Plater miała wsparcie w krewnych ze szkoły podchorążych.	**P**	**F**

Zadanie 10. 1 pkt

Do każdego z podanych fragmentów dopisz cechy Emilii Plater, które z niego wynikają.

Fragment artykułu	Cecha Emilii Plater
Z pobudek patriotycznych odrzuciła oświadczyny zamożnego rosyjskiego inżyniera. [...] *Na wieść o wybuchu powstania nawoływała do podjęcia walki na Litwie.*	
opracowała plan zdobycia miasta [...] *utworzyła kilkusetosobowy oddział powstańczy*	
Wspólnie uczestniczyły w potyczkach pod Mejszagołą i Garbielowem, gdzie gen. Dezydery Chłapowski przyznał Emilii honorowy stopień kapitana.	

Zadanie 11. 1 pkt

Wyjaśnij, dlaczego przystępując do walk, Emilia Plater starała się ukryć, że jest kobietą.

.....

.....

Zadanie 12. 2 pkt

Na podstawie artykułu wymień trzy zasługi Emilii Plater związane z organizacją i przebiegiem powstania na Litwie.

1. .....

2. .....

3. .....

ADAM MICKIEWICZ, *ŚWITEZIANKA*

Ballada opowiada dzieje miłości strzelca i tajemniczej dziewczyny. Młodzieniec wyznaje jej miłość i proponuje wspólne życie. Dziewczyna obawia się niestałości męskich uczuć.

Przesłanie ballady mówi o bezwzględnym obowiązku dotrzymywania przysięgi. Odwołuje się do przekonań ludowych, których podstawą jest wiara, że każdy zły uczynek zostanie ukarany. Ludowa moralność jest bardzo surowa. Nie ma w niej miejsca na litość, przebaczenie, wyrozumiałość dla ludzkich słabości.

W balladzie występuje nagromadzenie epitetów, które określają kolorystykę i tworzą nastrój tajemniczości. Wyrazy dźwiękonaśladowcze potęgują nastrój grozy.

TEST

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Jakiż to chłopiec piękny i młody?
Jaka to obok dziewica?
Brzegami sinej Świtezi wody
Idą przy świetle księżyca.

[...]
Pewnie kochankiem jest tej dziewczyny,
Pewnie to jego kochanka.

Każdą noc prawie, o jednej porze,
Pod tym się widzą modrzewiem.
Młody jest strzelcem w tutejszym borze;
Kto jest dziewczyna? ja nie wiem.

Skąd przyszła? darmo śledzić kto pragnie,
Gdzie uszła? nikt jej nie zbada.
Jak mokry jaskier wschodzi na bagnie,
Jak ognik nocny przepada.

„Powiedz mi piękna, luba dziewczyno,
Na co nam te tajemnice –
Jaką przybiegłaś do mnie drożyną?
Gdzie dom twój, gdzie są rodzice?

Minęło lato, zżółkniały liście
I dżdżysta nadchodzi pora,
Zawsze mam czekać twojego przyjścia
Na dzikich brzegach jeziora?

[...]
Zostań się lepiej z tym, kto cię kocha,
Zostań się, o luba, ze mną!

Chateczka moja stąd niedaleka
Pośrodku gęstej leszczyny;
Jest tam dostatkiem owoców, mleka,
Jest tam dostatkiem zwierzyny".

„Stój, stój, odpowie, hardy młokosie,
Pomnę, co ojciec rzekł stary;
Słowicze wdzięki w mężczyzny głosie,
A w sercu lisie zamiary.

Więcej się waszej obłudy boję,
Niż w zmienne ufam zapały;
Może bym prośby przyjęła twoje:
Ale czy będziesz mnie stały?"

Chłopiec przyklęknął, chwycił w dłoń piasku,
Piekielne wzywał potęgi,
Klął się przy świętym księżyca blasku…
Lecz czy dochowa przysięgi?

„Dochowaj, strzelcze, to moja rada:
Bo kto przysięgę naruszy,
Ach, biada jemu, za życia biada!
I biada jego złej duszy!"
[...]

Próżno się za nią strzelec pomyka,
Rączym wybiegom nie sprostał;
Znikła jak lekki powiew wietrzyka,
A on sam jeden pozostał.
[...]

Idzie nad wodą, błędny krok niesie,
Błędnymi strzela oczyma:
Wtem wiatr zaszumiał po gęstym lesie,
Woda się burzy i wzdyma.

Burzy się, wzdyma, pękają tonie,
O niesłychane zjawiska!
Ponad srebrzyste Świtezi błonie
Dziewicza piękność wytryska.
[...]

„Chłopcze mój piękny, chłopcze mój młody,
Zanuci czule dziewica;
Po co wokoło Świtezi wody
Błądzisz przy świetle księżyca?
[...]

Daj się namówić czułym wyrazem:
Porzuć wzdychania i żale,
Do mnie tu, do mnie, tu będziem razem
Po wodnym pląsać kryształe".
[…]

Dziewica w lekkim zbliża się pędzie,
I „Do mnie, woła, pójdź do mnie!"
[...]

Podbiega strzelec… i staje w biegu…
I chciałby skoczyć i nie chce;
[...]

Zapomniał strzelec o swej dziewczynie,
Przysięgą pogardził świętą,
Na zgubę oślep bieży w głębinie,
Nową zwabiony ponętą.
[…]

Wtem wietrzyk świsnął, obłoczek pryska,
Co ją w łudzącym krył blasku…
Poznaje strzelec dziewczynę z bliska…
Ach, to dziewczyna spod lasku!

„A gdzie przysięga? gdzie moja rada?
Wszak kto przysięgę naruszy,
Ach, biada jemu, za życia biada!
I biada jego złej duszy!

[...]

Surowa ziemia ciało pochłonie,
Oczy twe żwirem zagasną.

A dusza przy tem świadomym drzewie
Niech lat doczeka tysiąca,
Wiecznie piekielne cierpiąc zarzewie
Nie ma czym zgasić gorąca".

[…]

Roztwiera paszczę otchłań podwodna,
Ginie z młodzieńcem dziewica.

Woda się dotąd burzy i pieni;
Dotąd przy świetle księżyca
Snuje się para znikomych cieni:
Jest to z młodzieńcem dziewica.

Ona po srebrnym pląsa jeziorze,
On pod tym jęczy modrzewiem.
[...]

Biblioteka Literatury Polskiej w Internecie,
http://link.operon.pl/amickiewicz-switezianka

2 pkt

Zadanie 1.

Określ, w jakim czasie i gdzie rozgrywają się wydarzenia przedstawione w balladzie Adama Mickiewicza. Przytocz z tekstu odpowiednie cytaty, które to potwierdzają.

		Cytat z tekstu ballady
Czas wydarzeń		
Miejsce wydarzeń		

1 pkt

Zadanie 2.

Wypisz z tekstu trzy sformułowania, które ujawniają niewiedzę narratora o bohaterach.

1. .....

2. .....

3. .....

2 pkt

Zadanie 3.

Jakich argumentów używa młodzieniec, oświadczając się dziewczynie? Na podstawie treści ballady podaj dwa.

Argument 1.:

.....

Argument 2.:

.....

2 pkt

Zadanie 4.

Zinterpretuj odpowiedź dziewczyny na propozycję młodzieńca. Odpowiedz na pytania.

a) Czego dotyczą wątpliwości dziewczyny po oświadczynach młodzieńca?

.....

.....

b) Co jest źródłem tych wątpliwości?

.....

.....

1 pkt

Zadanie 5.

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Słowa dziewczyny *Bo kto przysięgę naruszy,/Ach, biada jemu, za życia biada!/I biada jego złej duszy!* należy interpretować jako

A. prośbę.
B. przestrogę.
C. nakaz.
D. odmowę.

Zadanie 6. 1 pkt

Uzasadnij, że strzelec wahał się, zanim uległ namowom rusałki.

.....

.....

.....

Zadanie 7. 2 pkt

Napisz, co było winą, a co karą strzelca.

Wina: .....

Kara: .....

Zadanie 8. 1 pkt

Zaproponuj nowy tytuł dla utworu Adama Mickiewicza.

.....

Zadanie 9. 2 pkt

Czy strzelec zasłużył na karę? Uzasadnij swoje stanowisko dwoma argumentami.

Stanowisko: .....

Argument 1.:

.....

.....

Argument 2.:

.....

.....

Zadanie 10. 2 pkt

Uzupełnij zdania dotyczące cech ballady jako gatunku literackiego.

Tematyka ballad najczęściej jest zaczerpnięta z ……., baśni lub wierzeń ludowych. W utworach dominuje nastrój grozy i …… . W balladzie romantycznej bardzo dużą rolę odgrywa ……., która otacza człowieka i ingeruje w jego życie. Ballada porusza problematykę moralną, gdyż często pojawia się w niej motyw …….. i kary.

1 pkt

Zadanie 11.

Ballada jest gatunkiem łączącym cechy epiki, liryki i dramatu. Przypisz podane cechy ballady do rodzaju literackiego, dla którego są charakterystyczne. Wpisz odpowiednie oznaczenia literowe do tabeli.

Cechy liryki	Cechy epiki	Cechy dramatu

A. obecność narratora
B. dialogi
C. fabuła
D. budowa stroficzna
E. świat przedstawiony
F. didaskalia

2 pkt

Zadanie 12.

Przyjrzyj się obrazowi i wykonaj polecenia.

Kazimierz Alchimowicz, *Świtezianka* (1898–1900)

a) Zacytuj słowa ballady, które opisują sytuację przedstawioną na obrazie.

.....

.....

b) Wymień środki, dzięki którym autor obrazu ukazał nastrój tajemniczości.

.....

.....

ADAM MICKIEWICZ, *DZIADY*, CZĘŚĆ II

Dramat nawiązuje do obrzędu, podczas którego żywi przywołują dusze zmarłych, które nie mogą zaznać spokoju w zaświatach. Uczestnicy obrzędu starają się pomóc zbłąkanym duszom modlitwą i poczęstunkiem. Zdarzenia są potwierdzeniem prawd ludowej moralności. Spotkaniu towarzyszy atmosfera tajemniczości i grozy.

Czas akcji: noc w wigilię Dnia Zadusznego
Miejsce akcji: stara, cmentarna kaplica
Bohaterowie: Guślarz, wieśniacy w kaplicy, Józio, Rózia, Widmo Złego Pana, pasterka Zosia

TEST

Zadanie 1. 1 pkt

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Akcja części II *Dziadów* Adama Mickiewicza rozgrywa się

A. w Prusach, w nocy, na cmentarzu.

B. na Litwie, przez cały dzień i całą noc, w kościele.

C. w Polsce, w ciągu dnia, w kaplicy.

D. na Litwie, w nocy, w cmentarnej kaplicy.

Zadanie 2. 1 pkt

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Przewodnikiem obrzędu dziadów był

A. Dziad. **B.** Guślarz. **C.** chór. **D.** poeta.

Zadanie 3. 1 pkt

Odpowiedz na pytanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

W którym szeregu wymieniono wyłącznie postaci realistyczne?

A. Dziad, chór, Guślarz

B. Dziewczyna, pasterka, Guślarz

C. Dawny właściciel wioski, chór, młodzieńcy

D. Józio i Rózia, Guślarz, Widmo

Zadanie 4. 1 pkt

Oceń prawdziwość poniższych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F – jeśli jest fałszywe.

1.	Dziady to pogański obrzęd, który polega na wywoływaniu dusz zmarłych.	**P**	**F**
2.	Głównym problemem poruszanym w utworze jest walka o władzę nad wioską.	**P**	**F**

2 pkt

Zadanie 5.

Dramat rozpoczyna się mottem z utworu Szekspira *Są dziwy w niebie i na ziemi, o których ani śniło się waszym filozofom*. Określ funkcję tego cytatu oraz go zinterpretuj. Weź pod uwagę tematykę utworu.

Funkcja motta:

.....

Interpretacja motta z odniesieniem do tematyki utworu:

.....

.....

2 pkt

Zadanie 6.

Uzasadnij dwoma argumentami stwierdzenie, że zmarły właściciel wioski, w której odbywa się obrzęd, był za życia okrutny dla ludzi. Powołaj się na jego czyny.

Argument 1.:

.....

.....

Argument 2.:

.....

.....

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

GUŚLARZ
Czego potrzebujesz, duszeczko,
Żeby się dostać do nieba?
Czy prosisz o chwałę Boga,

Czy o przysmaczek słodki?
Są tu pączki, ciasta, mleczko,
I owoce, i jagodki.
Czego potrzebujesz, duszeczko,
Żeby się dostać do nieba?

DZIEWCZYNA
Nic mnie, nic mnie nie potrzeba!
Niechaj podbiegą młodzieńce,
Niech mię pochwycą za ręce,
Niechaj przyciągną do ziemi,
Niech poigram chwilkę z niemi.
Bo słuchajcie i zważcie u siebie,
Że według Bożego rozkazu:
Kto nie dotknął ziemi ni razu,
Ten nigdy nie może być w niebie.

CHÓR
Bo słuchajmy i zważmy u siebie,
Że według Bożego rozkazu:
Kto nie dotknął ziemi ni razu,
Ten nigdy nie może być w niebie.

GUŚLARZ
(do kilku wieśniaków)
Darmo bieżycie; to są marne cienie,
Darmo rączki ściąga biedna,

Wraz ją spędzi wiatru tchnienie.
Lecz nie płacz, piękna dziewico!
Oto przed mój źrzenicą
Odkryto przyszłe wyroki:
Jeszcze musisz sama jedna
Latać z wiatrem przez dwa roki,
A potem staniesz za niebieskim progiem.
Dziś modlitwa nic nie zjedna.
Lećże sobie z Panem Bogiem.
A kto prośby nie posłucha,
W imię Ojca, Syna, Ducha!
Czy widzisz Pański krzyż?
Nie chciałaś jadła, napoju?
Zostawże nas w pokoju.
A kysz, a kysz!

CHÓR
A kto prośby nie posłucha,
W imię Ojca, Syna, Ducha!
Czy widzisz Pański krzyż?
Nie chciałaś jadła, napoju?
Zostawże nas w pokoju.
A kysz, a kysz!
(Dziewica znika)

GUŚLARZ
Teraz wszystkie dusze razem,
Wszystkie i każdą z osobna,
Ostatnim wołam rozkazem!
Dla was ta biesiada drobna;
Garście maku, soczewicy
Rzucam w każdy róg kaplicy.

CHÓR
Bierzcie, czego której braknie,
Która pragnie, która łaknie.

Wolne Lektury, http://link.operon.pl/amickiewicz-dziadycz2

Zadanie 7. 2 pkt

Na podstawie powyższego tekstu odpowiedz na pytania.

a) Dlaczego lud wywoływał dusze zmarłych?

.....

.....

b) W jaki sposób lud chciał udzielić pomocy zmarłym? Wymień dwa elementy obrzędu.

.....

.....

Zadanie 8. 1 pkt

Obrzęd dziadów, mimo pogańskich korzeni, miał elementy chrześcijańskie. Podaj dwa argumenty na uzasadnienie tej tezy. Odwołaj się do fragmentu tekstu.

Argument 1.: .....

.....

Argument 2.: .....

.....

1 pkt

Zadanie 9.

Dziewczyna otrzymała karę, ponieważ *nie dotknęła ziemi ni razu*. Podaj przykład związku frazeologicznego, który obrazuje jej postawę.

.....

1 pkt

Zadanie 10.

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Słowa, którymi Guślarz zwraca się do Dziewczyny: *dziewico* i *duszeczko*, są przykładami

A. epitetów.
B. metafor.
C. wyrazów dźwiękonaśladowczych.
D. apostrof.

1 pkt

Zadanie 11.

Zinterpretuj zachowanie Guślarza. Wybierz odpowiedź 1. lub 2. i uzasadnienie A. lub B.

1.	Guślarz odgania duszę Dziewczyny,	ponieważ	**A.**	jej kara potrwa jeszcze dwa lata.
			B.	już nikt nie będzie mógł jej pomóc w dostaniu się do nieba.
2.	Guślarz zaprasza duszę Dziewczyny na dalszą biesiadę,		**C.**	powinna kogoś pokochać, żeby jej kara się zakończyła.

2 pkt

Zadanie 12.

Uzupełnij zdania.

Gatunek literacki, do którego należą *Dziady*, część II, to ..... .

W utworze wyodrębniono tekst ....., który stanowią wypowiedzi bohaterów, oraz tekst ....., czyli ..... . Ich przykładem są słowa z tekstu: *Dziewica znika* i *do kilku wieśniaków*.

2 pkt

Zadanie 13.

W której z lektur obowiązkowych duch zmarłego czy dusze zmarłych mają wpływ na życie bohatera? Wyjaśnij, na czym polega ten wpływ.

Tytuł: .....

Autor: .....

Wpływ ducha na życie bohatera: .....

.....

.....

.....

.....

.....

ADAM MICKIEWICZ, *PAN TADEUSZ*

Pracę nad *Panem Tadeuszem* poeta rozpoczął w 1832 roku w Paryżu. Miał to być w zamyśle krótki, sielski utwór opowiadający dzieje dwóch zwaśnionych litewskich rodów. W trakcie pisania fabuła była wzbogacana o liczne wątki, poetyckie opisy i ostatecznie powstało dwanaście ksiąg.

Dzieło zostało wydane w Paryżu w 1834 roku pod tytułem *Pan Tadeusz, czyli ostatni zajazd na Litwie. Historia szlachecka z r. 1811 i 1812, we dwunastu księgach wierszem*.

Emigranci współcześni Mickiewiczowi odebrali utwór z pewnym zdziwieniem, a nawet niechęcią. Wskazywali na banalność fabuły, sielski obraz życia szlachty, brak patosu i rozpamiętywania tragicznego losu ojczyzny. Epopeją zachwycili się natomiast rodacy w kraju. Przemycana we fragmentach, czytana potajemnie, wzbudzała wzruszenie i tęsknotę Polaków udręczonych represjami popowstańczymi.

Czas akcji: 5 dni lata 1811 roku (księgi I–X) oraz 2 dni wiosny 1812 roku (księgi XI–XII)

Miejsce akcji: Soplicowo, zamek Horeszków, zaścianek Dobrzyńskich, karczma

Bohaterowie: Jacek Soplica (ksiądz Robak), Sędzia Soplica, Tadeusz Soplica, Telimena, Wojski, Protazy, Podkomorzy, Stolnik Horeszko, Ewa Horeszkówna, Zosia Horeszkówna, Hrabia, Gerwazy.

TEST

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Litwo! Ojczyzno moja! Ty jesteś jak zdrowie:
Ile cię trzeba cenić, ten tylko się dowie,
Kto cię stracił. Dziś piękność twą w całej ozdobie
Widzę i opisuję, bo tęsknię po tobie.

Wolne Lektury, http://link.operon.pl/amickiewicz-pantadeusz

Zadanie 1. | 1 pkt

Uzupełnij zdania, wybierając właściwe odpowiedzi spośród A lub B, C lub D oraz E lub F.
Inwokacja jest formą rozbudowanej **A**/**B**, którą autor zamieszcza **C**/**D** utworu, aby poprosić muzy lub inne bóstwa o natchnienie. Inwokacja z *Pana Tadeusza* rozpoczyna się słowami kierowanymi do **E**/**F**.

A. metafory
B. apostrofy
C. na początku
D. na końcu
E. utraconego zdrowia
F. ojczystej ziemi

Zadanie 2. | 2 pkt

Podaj dwa argumenty uzasadniające twierdzenie, że osobą mówiącą w powyższym fragmencie *Pana Tadeusza* jest sam poeta Adam Mickiewicz.

Argument 1.:

.....

.....

Argument 2.:

.....

.....

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Śród takich pól przed laty, nad brzegiem ruczaju[1],
Na pagórku niewielkim, we brzozowym gaju,
Stał dwór szlachecki, z drzewa, lecz podmurowany;
Świeciły się z daleka pobielane ściany,
Tym bielsze, że odbite od ciemnej zieleni
Topoli, co go bronią od wiatrów jesieni.
Dom mieszkalny niewielki, lecz zewsząd chędogi[2],
I stodołę miał wielką, i przy niej trzy stogi
Użątku[3], co pod strzechą zmieścić się nie może.
Widać, że okolica obfita we zboże, […]
Brama na wciąż otwarta przechodniom ogłasza,
Że gościnna, i wszystkich w gościnę zaprasza.

Właśnie dwukonną bryką wjechał młody panek
I obiegłszy dziedziniec, zawrócił przed ganek. […]
Dawno domu nie widział, bo w dalekim mieście
Kończył nauki, końca doczekał nareszcie.
Wbiega i okiem chciwie ściany starodawne
Ogląda czule, jako swe znajome dawne.
Też same widzi sprzęty, też same obicia,
Z którymi się zabawiać lubił od powicia,
Lecz mniej wielkie, mniej piękne niż się dawniej zdały.
I też same portrety na ścianach wisiały:
Tu Kościuszko w czamarce[4] krakowskiej, z oczyma
Podniesionymi w niebo, miecz oburącz trzyma;
Takim był, gdy przysięgał na stopniach ołtarzów,
Że tym mieczem wypędzi z Polski trzech mocarzów,
Albo sam na nim padnie. Dalej w polskiej szacie
Siedzi Rejtan[5], żałośny po wolności stracie; […]
Dalej Jasiński[6], młodzian piękny i posępny;
Obok Korsak[7], towarzysz jego nieodstępny:
Stoją na szańcach Pragi, na stosach Moskali,
Siekąc wrogów, a Praga już się wkoło pali.
Nawet stary stojący zegar kurantowy
W drewnianej szafie poznał, u wnijścia alkowy[8];
I z dziecinną radością pociągnął za sznurek,
By stary Dąbrowskiego usłyszeć mazurek.

Wolne Lektury, http://link.operon.pl/amickiewicz-pantadeusz

[1] *ruczaj* – poetycko: potok, strumień
[2] *chędogi* – dawniej: schludny
[3] *użątek* – dawniej: to, co zżęto, zżęte zboże, plon
[4] *czamarka* – czamara; dawne męskie ubranie wierzchnie
[5] *Tadeusz Rejtan* (1742–1780) – uczestnik konfederacji barskiej, poseł ziemi nowogródzkiej na sejm rozbiorowy (1773–1775); wraz z innymi posłami próbował nie dopuścić do zatwierdzenia traktatu rozbiorowego, a gdy to się nie powiodło, Rejtan własnym ciałem zagrodził drzwi sali sejmowej
[6] *Jakub Jasiński* (1761–1794) – generał podczas insurekcji kościuszkowskiej, dowodził powstaniem w Wilnie; zginął podczas rzezi Pragi 4 listopada 1794 r., broniąc Warszawy przed wojskami Suworowa
[7] *Korsak* – przyjaciel Jakuba Jasińskiego to Rajmund Korsak (1768–1817) – uczestnik powstania kościuszkowskiego; nie ma obrazu ukazującego przyjaciół w tym samym momencie historycznym; podczas rzezi Pragi walczył i zginął Samuel Korsak (1741–1794) – razem z Rejtanem starał się powstrzymać obrady sejmu rozbiorowego
[8] *alkowa* – wnęka lub pokoik sypialny

1 pkt

Zadanie 3.

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Młody panek, o którym jest mowa w tekście,

A. udał się w odwiedziny do dalszych krewnych.
B. przyjechał po latach do domu rodzinnego.
C. przybył z wizytą do swoich znajomych.
D. wybrał się na spotkanie z sąsiadem.

1 pkt

Zadanie 4.

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Przyglądając się wnętrzu domu, bohater odczuwa

A. rozczarowanie.
B. zażenowanie.
C. wzruszenie.
D. zdziwienie.

Zadanie 5. 1 pkt

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Z opisu domu i jego obejścia wynika, że właściciel

A. jest dobrym gospodarzem, zaradnym i majętnym.

B. nie radzi sobie z wieloma codziennymi obowiązkami.

C. nie przejmuje się zbytnio stanem swego gospodarstwa.

D. lubi otaczać się nowoczesnymi, modnymi przedmiotami.

Zadanie 6. 1 pkt

Wyjaśnij, czego można się dowiedzieć o właścicielu dworu szlacheckiego na podstawie zgromadzonych w pokoju przedmiotów: obrazów i zegara kurantowego.

.....

.....

.....

Zadanie 7. 1 pkt

Odpowiedz na pytanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Który z wyrazów zastosowanych w tekście Adama Mickiewicza ma charakter poetycki?

A. czamarka **B.** chędogi **C.** użątek **D.** ruczaj

Zadanie 8. 2 pkt

Przeczytaj fragment księgi X *Pana Tadeusza* oraz przyjrzyj się wykonanej do niego ilustracji. Następnie na podstawie znajomości treści całej lektury odpowiedz na pytania.

Sędzia spełnił Robaka rozkazy,
I usiada na łóżko przy nim; a Gerwazy
Stoi, łokieć przytwierdza na głowni rapiera

a) Opisz, w jakiej sytuacji znalazł się ksiądz Robak. Dlaczego bohater leży?

.....

.....

.....

b) Który z przedstawionych na ilustracji bohaterów wypowiada słowa: *Jam jest Jacek Soplica*...? Do kogo i w jakim celu je kieruje?

.....

.....

.....

3 pkt

Zadanie 9.

Jakie wydarzenia historyczne ilustruje Jankiel swoją grą na cymbałach w księdze XII *Pana Tadeusza*? Uzupełnij tabelę, wpisując obok cytatu właściwe wydarzenie.

Fragment koncertu Jankiela	Wydarzenie historyczne
Razem ze strun wiela *Buchnął dźwięk, jakby cała janczarska kapela* *Ozwała się z dzwonkami, z zelami, z bębenki.* *Brzmi „Polonez Trzeciego Maja”!*	
A wtem puścił fałszywy akord jak syk węża, […] *On umyślnie trąca* *Wciąż tę zdradziecką strunę, melodyję zmąca,* *Coraz głośniej targając akord rozdąsany,* *Przeciwko zgodzie tonów skonfederowany.*	
Słychać tysiące coraz głośniejszych hałasów; *Takt marszu, wojna, atak, szturm; słychać wystrzały,* *Jęk dzieci, płacze matek.*	
znów zrazu brzęczenia *Lekkie i ciche – kilka cienkich strunek jęczy,* […] *Lecz strun coraz przybywa; już rozpierzchłe tony* *Łączą się i akordów wiążą legiony.*	
struny zadzwoniły, jak trąby mosiężne, *I z trąb znana piosenka ku niebu wionęła,* *Marsz tryumfalny: Jeszcze Polska nie zginęła!* *Marsz, Dąbrowski, do Polski!*	

1 pkt

Zadanie 10.

Jakim środkiem stylistycznym są w tym tekście wyrazy: *syk*, *brzęczenia*, *jęczy*? Wyjaśnij, jaką pełnią funkcję we fragmencie przedstawiającym grę Jankiela na cymbałach.

Środek stylistyczny: .....

Funkcja: .....

.....

1 pkt

Zadanie 11.

Zaznacz te stwierdzenia, które charakteryzują *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza jako epopeję.

A. Jest to wielowątkowy utwór epicki pisany wierszem.

B. Akcja utworu rozgrywa się w ważnym okresie dziejowym narodu.

C. Przedstawione zdarzenia łączą elementy realistyczne i fantastyczne.

D. Przedstawia bohatera jednostkowego, którego życie jest związane z losami narodu.

E. W utworze występuje narrator konkretny o ograniczonej wiedzy o świecie.

F. Utwór ukazuje bogate tło obyczajowe epoki, o której opowiada.

ADAM MICKIEWICZ, *SONETY KRYMSKIE*

Cykl utworów wydanych w zbiorku *Sonety krymskie*, napisanych w latach 1825–1826. Są zapisem podróży na Krym, którą odbył poeta. Zawarta jest w nich fascynacja przyrodą i kulturą tamtego regionu Rosji. Są połączeniem poetyckiego dziennika podróży i pamiętnika zawierającego refleksje osoby, która tęskni za ojczyzną.

TEST

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Adam Mickiewicz

Burza

Zdarto żagle, ster prysnął, ryk wód, szum zawiei,
Głosy trwożnej gromady, pomp złowieszcze jęki,
Ostatnie liny majtkom wyrwały się z ręki,
Słońce krwawo zachodzi, z nim reszta nadziei.

Wicher z tryumfem zawył; a na mokre góry
Wznoszące się piętrami z morskiego odmętu
Wstąpił genijusz śmierci i szedł do okrętu,
Jak żołnierz szturmujący w połamane mury.

Ci leżą na pół martwi, ów załamał dłonie,
Ten w objęcia przyjaciół żegnając się pada,
Ci modlą się przed śmiercią, aby śmierć odegnać.

Jeden podróżny siedział w milczeniu na stronie
I pomyślił: szczęśliwy, kto siły postrada,
Albo modlić się umie, lub ma z kim się żegnać.

Biblioteka Literatury Polskiej w Internecie,
http://link.operon.pl/amickiewicz-burza

Zadanie 1. 1 pkt

Uzupełnij zdania, wybierając właściwe odpowiedzi spośród A lub B oraz C lub D.

Utwór Adam Mickiewicza *Burza* należy do liryki **A**/**B**. Wiersz jest przykładem **C**/**D**.

A. bezpośredniej **B.** pośredniej **C.** sonetu **D.** hymnu

Zadanie 2. 1 pkt

Wypisz z wiersza trzy sformułowania świadczące o tym, że ludzie w wyniku burzy utracili kontrolę nad statkiem.

.....

.....

.....

Zadanie 3. 1 pkt

Jak w obliczu zagrożenia zachowują się ludzie podróżujący statkiem? Na podstawie trzeciej strofy opisz trzy przykłady reakcji ludzi.

.....

.....

.....

2 pkt

Zadanie 4.

Wypisz z wiersza środki stylistyczne, które tworzą obrazy poetyckie wskazane w tabeli. Podaj nazwy tych środków.

Obraz poetycki	Środek stylistyczny	Nazwa środka stylistycznego
1. Przyroda ma przewagę nad człowiekiem.		
2. Fale są ogromne, niezwykle wysokie.		
3. Śmierć załogi jest nieuchronna.		

2 pkt

Zadanie 5.

Dlaczego jeden z podróżnych zachowuje się odmiennie od pozostałych osób obecnych na statku? Wyjaśnij na podstawie ostatniej strofy utworu.

.....

.....

.....

.....

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Adam Mickiewicz

Stepy akermańskie

Wpłynąłem na suchego przestwór oceanu,
Wóz nurza się w zieloność i jak łódka brodzi,
Śród fali łąk szumiących, śród kwiatów powodzi,
Omijam koralowe ostrowy burzanu.

Już mrok zapada, nigdzie drogi ni kurhanu;
Patrzę w niebo, gwiazd szukam, przewodniczek łodzi;
Tam z dala błyszczy obłok? tam jutrzenka wschodzi?
To błyszczy Dniestr, to weszła lampa Akermanu.

Stójmy! – Jak cicho! – słyszę ciągnące żurawie,
Których by nie doścignły źrenice sokoła;
Słyszę, kędy się motyl kołysa na trawie,

Kędy wąż śliską piersią dotyka się zioła.
W takiej ciszy – tak ucho natężam ciekawie,
Że słyszałbym głos z Litwy. – Jedźmy, nikt nie woła!

Wolne Lektury, http://link.operon.pl/amickiewicz-stepyakermanskie

1 pkt

Zadanie 6.

Na podstawie pierwszej strofy utworu określ, co sprawia, że step przypomina podmiotowi lirycznemu ocean.

.....

.....

.....

Zadanie 7. 1 pkt

W trzeciej i czwartej strofie podmiot liryczny opisuje niezwykłą ciszę. Jakie nietypowe odgłosy można wtedy usłyszeć? Wymień trzy.

.....

.....

.....

Zadanie 8. 1 pkt

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Końcowe słowa podmiotu lirycznego *Jedźmy, nikt nie woła!* wyrażają jego

A. nadzieję.

B. oburzenie.

C. rozczarowanie.

D. zachwyt.

Zadanie 9. 2 pkt

Wyjaśnij, dlaczego podmiot liryczny chciałby usłyszeć głos z Litwy. W swojej odpowiedzi odnieś się do biografii autora.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 10. 1 pkt

Uzupełnij zdania.

Utwór *Stepy akermańskie* Adama Mickiewicza jest sonetem. Świadczy o tym jego budowa. Strofy pierwsza i druga liczą po ..... wersy i mają charakter ..... .

Strofy trzecia i czwarta liczą po ..... wersy i mają charakter ..... .

Biorąc pod uwagę liczbę sylab w wersach, utwór jest ..... .

Zadanie 11. 2 pkt

Porównaj uczucia bohatera lirycznego z utworu *Burza* i podmiotu lirycznego *Stepów akermańskich*. Jakie przeżycia i uczucia ich łączą?

.....

.....

.....

ANTOINE DE SAINT-EXUPÉRY, *MAŁY KSIĄŻĘ*

Czas akcji: osiem dni – spotkanie Pilota z Małym Księciem; ponad rok – pobyt Małego Księcia na swojej planecie, podróż po innych planetach i pobyt na Ziemi

Miejsce akcji: pustynia Sahara, planeta Małego Księcia B612, planety, Ziemia

Bohaterowie: Mały Książę, Róża

TEST

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Antoine de Saint-Exupéry

Mały Książę

LEONOWI WERTH

Przepraszam wszystkie dzieci za poświęcenie tej książki dorosłemu. Mam ważne ku temu powody: ten dorosły jest moim najlepszym przyjacielem na świecie. Drugi powód: ten dorosły potrafi zrozumieć wszystko, nawet książki dla dzieci. Mam też trzeci powód: ten dorosły znajduje się we Francji, gdzie cierpi głód i chłód. I trzeba go pocieszyć. Jeśli te powody nie wystarczą – chętnie poświęcę tę książkę dziecku, jakim był kiedyś ten dorosły. Wszyscy dorośli byli kiedyś dziećmi. Choć niewielu z nich o tym pamięta. Zmieniam więc swoją dedykację:

LEONOWI WERTH
gdy był małym chłopcem

Antoine de Saint-Exupéry, *Mały Książę*, Białystok 1991.

1 pkt

Zadanie 1.

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Autor tekstu, wyjaśniając przyczyny zadedykowania książki Leonowi Werthowi, nadał swojej wypowiedzi charakter

A. uroczysty.
B. satyryczny.
C. refleksyjny.
D. żartobliwy.

1 pkt

Zadanie 2.

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Związek frazeologiczny *cierpieć głód i chłód* oznacza

A. poważnie zachorować.
B. stracić dorobek życia.
C. być bardzo biednym.
D. znosić niewygody.

1 pkt

Zadanie 3.

Korzystając z wyjaśnień dotyczących Leona Wertha, zredaguj w imieniu pisarza tekst dedykacji w ten sposób, by składały się na niego trzy informacje o jej adresacie.

.....

.....

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Antoine de Saint-Exupéry
Mały Książę

Okazało się, że na planecie Małego Księcia, tak jak na wszystkich planetach, rosły rośliny pożyteczne oraz zielska. W rezultacie znajdowały się tam dobre nasiona roślin pożytecznych i złe nasiona zielsk. Ale ziarna są niewidoczne. Śpią sobie skrycie w ziemi aż do chwili, kiedy któremuś z nich przyjdzie ochota obudzić się. Wypuszcza wtedy cudowny, bezbronny pęd, który najpierw nieśmiało wyciąga się ku słońcu. Jeżeli jest to pęd rzodkiewki albo róży, można mu pozwolić rosnąć, jak chce. Ale jeżeli jest to zielsko, trzeba wyrwać je jak najszybciej, gdy tylko się je rozpozna. Otóż na planecie Małego Księcia były ziarna straszliwe. Ziarna baobabu. Zakażony był nimi cały grunt. A kiedy baobab wyrośnie, to na wyrwanie jest za późno i nigdy już nie można się go pozbyć. Zajmie całą planetę. Przeorze ją korzeniami. A jeżeli planeta jest mała, a baobabów jest dużo, to one ją rozsadzają. […]

Pewnego dnia poradził mi, abym spróbował narysować ładny obrazek, który by pomógł dzieciom z naszej planety zrozumieć niebezpieczeństwo baobabów.

– Gdyby kiedyś podróżowały – mówił mi – może im się przyda. Czasem odłożenie pracy na później nie przynosi szkody. Lecz w wypadku baobabu jest to zawsze katastrofą. Znałem planetę, którą zamieszkiwał leniuch. Zlekceważył trzy pędy…

Według wskazówek Małego Księcia narysowałem tę planetę. Nie lubię prawić morałów. Lecz niebezpieczeństwo baobabów jest tak mało znane, a ryzyko, na jakie narażają się ci, którzy zabłądzą na jedną z małych planet, jest tak poważne, że tym razem odstąpię od mych zasad. I mówię: dzieci, uważajcie na baobaby!

Antoine de Saint-Exupéry, *Mały Książę*, Białystok 1991.

Zadanie 4. 1 pkt

Czy zgadzasz się ze słowami Małego Księcia: *Czasem odłożenie pracy na później nie przynosi szkody*? Przedstaw swoje stanowisko i sformułuj argument, który je uzasadni.

Stanowisko:

.....

Argument:

.....

Zadanie 5. 1 pkt

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Baobaby, o których jest mowa w tekście, symbolizują

A. zło. **B.** potęgę. **C.** pracowitość. **D.** doświadczenie.

Zadanie 6. 1 pkt

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Zwrot *prawić morały* oznacza *wypowiadać rady*

A. *mądre.* **B.** *nieprzemyślane.* **C.** *potrzebne.* **D.** *bezużyteczne.*

Zadanie 7. 1 pkt

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Słowa *dzieci, uważajcie na baobaby!* są

A. ostrzeżeniem. **B.** rozkazem. **C.** prośbą. **D.** radą.

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Antoine de Saint-Exupéry

Mały Książę

Lis zamilkł i długo przypatrywał się Małemu Księciu.

– Proszę cię… oswój mnie – powiedział.

– Bardzo chętnie – odpowiedział Mały Książę – lecz nie mam dużo czasu. Muszę znaleźć przyjaciół i nauczyć się wielu rzeczy.

– Poznaje się tylko to, co się oswoi – powiedział lis. – Ludzie mają zbyt mało czasu, aby cokolwiek poznać. Kupują w sklepach rzeczy gotowe. A ponieważ nie ma magazynów z przyjaciółmi, więc ludzie nie mają przyjaciół. Jeśli chcesz mieć przyjaciela, oswój mnie!

– A jak się to robi? – spytał Mały Książę.

– Trzeba być bardzo cierpliwym. Na początku siądziesz w pewnej odległości ode mnie, ot tak, na trawie. Będę spoglądać na ciebie kątem oka, a ty nic nie powiesz. Mowa jest źródłem nieporozumień. […]

Mały Książę poszedł zobaczyć się z różami. […]

Powrócił do lisa.

– Żegnaj – powiedział.

– Żegnaj – odpowiedział lis. – A oto mój sekret. Jest bardzo prosty: dobrze widzi się tylko sercem. Najważniejsze jest niewidoczne dla oczu. […]

– Ludzie zapomnieli o tej prawdzie – rzekł lis. – Lecz tobie nie wolno zapomnieć. Stajesz się odpowiedzialny na zawsze za to, co oswoiłeś. Jesteś odpowiedzialny za twoją różę.

– Jestem odpowiedzialny za moją różę… – powtórzył Mały Książę, aby zapamiętać.

Antoine de Saint-Exupéry, *Mały Książę*, Białystok 1991

1 pkt

Zadanie 8.

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Z wypowiedzi lisa wynika, że ludzie

A. wykazują cierpliwość w codziennym życiu.
B. nie mają czasu dla drugiego człowieka.
C. chętnie nawiązują nowe znajomości.
D. dużo czasu poświęcają zakupom.

2 pkt

Zadanie 9.

Przeczytaj wyjaśnienie terminu *aforyzm*, a następnie wykonaj polecenia.

Aforyzm – zwięzłe zdanie, błyskotliwie sformułowane, zawierające jakąś myśl filozoficzną, moralną, regułę życiową.

a) Wyjaśnij znaczenie aforyzmu *Mowa jest źródłem nieporozumień.*

.....

b) Z zamieszczonego wyżej fragmentu *Małego Księcia* wypisz trzy zdania, inne niż w podpunkcie a), będące przykładami aforyzmów.

1. .....

2. .....

3. .....

Zadanie 10. 1 pkt

Uporządkuj chronologicznie zdarzenia z życia Małego Księcia, wpisując do tabeli punkty od 1 do 7.

	Przybycie na Ziemię i spotkania z jej mieszkańcami.
	Tajemnicze odejście bohatera.
	Życie Małego Księcia na asteroidzie B-612.
	8 dni w towarzystwie pilota.
	Opieka nad różą zakończona nieporozumieniem.
	Wędrówka po sąsiednich planetach.
	Poszukiwanie studni zakończone sukcesem.

Zadanie 11. 1 pkt

Wyjaśnij, jakie zdarzenie z utworu było źródłem inspiracji projektanta torebki.

Mały Książę, http://link.operon.pl/76004

.....

.....

Zadanie 12. 1 pkt

Na forum internetowym trwa spór o to, do kogo jest adresowany *Mały Książę* Antoine'a de Saint-Exupéry: do dzieci czy do dorosłych. Zapisz swój głos w dyskusji i uzasadnij swoje stanowisko.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

HENRYK SIENKIEWICZ, *QUO VADIS*

Czas akcji: I wiek naszej ery
Miejsce akcji: Rzym, Ancjum
Bohaterowie: Neron, Petroniusz, Święty Piotr, Marek Winicjusz, Ligia Kalina, Ursus, Glaukos, Chilon Chilonides

TEST

2 pkt

Zadanie 1.

Głównym kryterium podziału świata przedstawionego w powieści *Quo vadis* Henryka Sienkiewicza jest wyznanie religijne bohaterów. Wskaż, którzy bohaterowie powieści są poganami, a którzy – chrześcijanami. Wpisz odpowiednie oznaczenia literowe do tabeli.

Poganie	Chrześcijanie

A. Neron **B.** Poppea Sabina **C.** Ligia Kallina
D. Petroniusz **E.** Ursus **F.** Paweł z Tarsu
G. Pomponia Grecyna **H.** Akte **I.** Glaukus

1 pkt

Zadanie 2.

Uzupełnij zdania dotyczące sposobu ukazania świata przedstawionego w powieści.

Powieść *Quo vadis* ukazuje …….. między światem pogan i światem chrześcijan. Ten zabieg literacki został zastosowany przez autora, aby uwypuklić …….. między tymi dwoma kulturami.

2 pkt

Zadanie 3.

Do informacji dotyczących świata przedstawionego w powieści *Quo vadis* dopisz cechy powieści historycznej, o których one świadczą.

Informacje o świecie przedstawionym w powieści *Quo vadis*	Cecha powieści historycznej
Akcja powieści rozgrywa się w I w. w Rzymie, za czasów panowania Nerona. Sienkiewicz żył w okresie pozytywizmu (XIX w.).	
Tłem dla ukazania głównego wątku miłości Ligii i Winicjusza są m.in.: prześladowania chrześcijan, wojna w Germanii, spisek Pizona, pożar Rzymu.	
Wśród bohaterów powieści znajdują się: Neron, Poppea Sabina, Petroniusz, Paweł z Tarsu.	
Sienkiewicz szczegółowo opisuje wnętrza domów (np. willę Petroniusza, pałac Nerona), ubiory, rozrywki (np. walki gladiatorów), rodzaje broni gladiatorów.	

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Henryk Sienkiewicz

Quo vadis

– Jestem szczęśliwy – odrzekł Winicjusz. – Zaprosiłem cię do siebie umyślnie, by ci to powiedzieć.

– Co ci się zdarzyło?

– Coś takiego, czego bym nie odstąpił za imperium rzymskie.

To rzekłszy, siadł, wsparł ramię na poręczy krzesła, głowę na ramieniu i począł mówić z twarzą pełną uśmiechów i z jaśniejącym wzrokiem:

– Czy pamiętasz, jak byliśmy razem u Aulusa Plaucjusza i tam po raz pierwszy widziałeś boską dziewczynę, którąś sam nazwał jutrzenką i wiosną? Pamiętasz tę Psyche, tę nieporównaną, tę najpiękniejszą z dziewic i z waszych bogiń? Petroniusz patrzył na niego z takim zdziwieniem, jakby chciał sprawdzić, czy głowa jego jest w porządku.

– Po jakiemu ty mówisz? – rzekł wreszcie. – Oczywiście, że pamiętam Ligię.

A Winicjusz rzekł:

– Jestem jej narzeczonym.

– Co?... [...] – Więc jeszcze jedno pytanie: czyś został już chrześcijaninem?

– Dotąd nie, ale Paweł z Tarsu jedzie ze mną, aby mi tłumaczyć naukę Chrystusa, a potem przyjmę chrzest, bo to, coś mówił, że oni są nieprzyjaciółmi życia i radości, to nieprawda!

– To tym lepiej dla ciebie i dla Ligii – odpowiedział Petroniusz. Po czym wzruszywszy ramionami, rzekł jakby sam do siebie: – Zadziwiająca jednak rzecz, jak ci ludzie umieją zdobywać wyznawców i jak ta sekta się szerzy.

A Winicjusz odpowiedział z takim zapałem, jakby i sam był ochrzczony:

– Tak! Tysiące i dziesiątki tysięcy są w Rzymie, w miastach Italii, w Grecji i Azji. Są chrześcijanie wśród legii i wśród pretorianów, są w samym pałacu cezara. Wyznają tę naukę niewolnicy i obywatele, ubodzy i bogaci, plebs i patrycjat. [...] Tak, ta nauka ogarnia świat i ona jedna może go odrodzić. Nie wzruszaj ramionami, bo kto wie, czy za miesiąc lub za rok sam jej nie przyjmiesz.

– Ja? – rzekł Petroniusz. – Nie, na syna Lety! Ja jej nie przyjmę, choćby w niej tkwiła prawda i mądrość zarówno ludzka, jak i boska... To wymagałoby trudu, a ja się nie lubię trudzić. To wymagałoby zrzeczeń się, a ja się nie lubię niczego w życiu zrzekać... Z twoją naturą, podobną do ognia i ukropu, zawsze mogło się coś podobnego przytrafić, ale ja? Ja mam swoje gemmy[1], swoje kamee[2], swoje wazy i swoją Eunice. W Olimp nie wierzę, ale go sobie urządzam na ziemi i będę kwitnął, póki mnie nie przeszyją strzały boskiego łucznika lub póki mi cezar nie każe otworzyć sobie żył. Ja nadto lubię woń fiołków i wygodne triclinium[3]. Lubię nawet naszych bogów... jako figury retoryczne, i Achaję, do której wybieram się z naszym otyłym, cienkonogim, nieporównanym, boskim cezarem, Augustem, Periodonicesem... Herkulesem, Neronem!...

To rzekłszy, rozweselił się na samo przypuszczenie, że mógłby przyjąć naukę rybaków galilejskich, i począł półgłosem śpiewać:

W zieleń mirtową owinę jasny miecz mój,
W ślad Harmodiosa i Arystogitona[4]...

Lecz przerwał, gdyż wywoływacz dał znać, że przybyła Eunice.

Wolne Lektury, http://link.operon.pl/hsienkiewicz-quovadis

[1] *gemma* – kamień szlachetny lub półszlachetny o kształcie okrągłej lub owalnej płytki
[2] *kamea* – rodzaj gemmy; szlachetny lub półszlachetny kamień
[3] *triclinium* – sala biesiadna
[4] *Harmodios, Arystogiton* – ateńscy arystokraci, którzy zamordowali tyrana Aten; stali się symbolem walki z tyranią i ochrony swobód demokratycznych

Zadanie 4. 1 pkt

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Winicjusz zaprosił Petroniusza, aby porozmawiać z nim na temat

A. planowanego ślubu Winicjusza i Ligii.
B. nienawiści Petroniusza do chrześcijan.
C. przyjęcia chrześcijaństwa przez Winicjusza.
D. wizyty Petroniusza w domu Aulusa Plaucjusza.

1 pkt

Zadanie 5.

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Reakcją Petroniusza na wyznania Winicjusza jest

A. oburzenie. **B.** przerażenie. **C.** zdziwienie. **D.** rozbawienie.

1 pkt

Zadanie 6.

Uzupełnij zdanie, wybierając właściwe odpowiedzi spośród A lub B oraz C lub D.

Opisując Ligię, Winicjusz używa **A**/**B**, bo chce w ten sposób **C**/**D**.

A. porównań

B. metafor

C. opisać jej niezwykłą urodę

D. opisać jej dobry charakter

2 pkt

Zadanie 7.

Petroniusz określa naturę Winicjusza jako *podobną do ognia i ukropu*.

a) Wyjaśnij znaczenie tych słów Petroniusza.

.....

b) Podaj związek frazeologiczny, który nazywa takie usposobienie człowieka.

.....

1 pkt

Zadanie 8.

Wypisz z tekstu słowa, które są parafrazą wyrazu *chrześcijaństwo*.

.....

1 pkt

Zadanie 9.

Oceń prawdziwość poniższych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F – jeśli jest fałszywe.

1.	Petroniusz jest przekonany, że chrześcijanie są przeciwnikami radości.	**P**	**F**
2.	Dla Winicjusza przyjęcie chrześcijaństwa jest jedynie warunkiem, by poślubić Ligię.	**P**	**F**
3.	Według Winicjusza szerzenie się chrześcijaństwa jest dobre dla świata.	**P**	**F**

1 pkt

Zadanie 10.

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Petroniusz wypowiada się o cezarze w sposób

A. ironiczny.

B. pełen szacunku.

C. lekceważący.

D. pełen pokory.

HENRYK SIENKIEWICZ, *LATARNIK*

Nowela napisana w 1880 roku podczas pobytu Sienkiewicza w Ameryce. Inspiracją była autentyczna historia polskiego emigranta Siellawy, który utracił posadę latarnika, gdyż nie dopełnił obowiązków, ponieważ czytał polską literaturę. W noweli występują też analogie do tułaczego losu powstańców listopadowych. Utwór ma więc wymowę symboliczną.

Czas akcji: XIX wiek
Miejsce akcji: mała wysepka położona niedaleko Panamy, nieopodal Aspinwall
Bohaterowie: Skawiński, Mr Izaak Falconbridge

TEST

Zadanie 1. 1 pkt

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Akcja noweli toczy się

A. w Stanach Zjednoczonych, w Nowym Jorku, w porcie Aspinwall.

B. w Stanach Zjednoczonych, niedaleko portu Aspinwall, u wejścia do Kanału Panamskiego.

C. w Hiszpanii, gdzie Skawiński brał udział w wojnie domowej.

D. w Paryżu, we Francji, do której Skawiński emigrował po upadku powstania.

Zadanie 2. 1 pkt

Odpowiedz na pytanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Skawiński, jak wielu Polaków po upadku zrywu niepodległościowego, wyemigrował z kraju. W jakim powstaniu brał udział?

A. w powstaniu styczniowym z 1863 roku

B. w insurekcji kościuszkowskiej w 1794 roku

C. w powstaniu listopadowym w latach 1830–1831

D. w wojnie polsko-rosyjskiej w latach 1919–1920 roku

Zadanie 3. 1 pkt

Odpowiedz na pytanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Fragment noweli *Oto czterdzieści lat dobiegało, jak nie widział kraju, i Bóg wie ile, jak nie słyszał mowy rodzinnej* […] obrazuje długotrwałą tułaczkę bohatera. Ile lat ma Skawiński?

A. około czterdziestu

B. prawie osiemdziesiąt

C. dziewięćdziesiąt dwa

D. około siedemdziesięciu

Zadanie 4. 1 pkt

Dopisz trzy wyrazy bliskoznaczne do słowa *tułacz*.

.....

1 pkt

Zadanie 5.

Oceń prawdziwość poniższych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F – jeśli jest fałszywe.

1.	Za służbę wojskową Skawiński został odznaczony Orderem Legii Honorowej i Krzyżem Walecznych.	**P**	**F**
2.	Los Skawińskiego jest symbolem życia wielu Polaków na emigracji w XIX wieku.	**P**	**F**
3.	Skawiński chciał nadal brać udział w walkach, ale ze względu na wiek nie przyjęto go już do służby wojskowej.	**P**	**F**

1 pkt

Zadanie 6.

Odpowiedz na pytanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Kto zatrudnił Skawińskiego na stanowisku latarnika?

A. prezydent Lincoln
B. konsul Falconbridge
C. ambasador Polski
D. właściciel latarni na wyspie

1 pkt

Zadanie 7.

Wyjaśnij, co należało do obowiązków latarnika w dzień, a co po zmroku.

a) w ciągu dnia:

.....

b) po zmroku:

.....

2 pkt

Zadanie 8.

Uzasadnij dwoma argumentami, że zdobycie pracy w latarni morskiej miało dla Skawińskiego duże znaczenie.

.....

.....

.....

1 pkt

Zadanie 9.

Uzupełnij zdania, wybierając właściwe odpowiedzi spośród A lub B oraz C lub D.

Przez lata emigracji Skawiński **A**/**B** o ojczyźnie. Wzruszenie obudziła w nim paczka z polskimi książkami, którą otrzymał od **C**/**D**.

A. zapomniał
B. wciąż myślał
C. Towarzystwa Polskiego w Nowym Jorku
D. Stowarzyszenia Emigrantów w Panamie

Zadanie 10. 1 pkt

Na podstawie każdego z podanych cytatów określ jedną cechę charakteru latarnika i wpisz ją do odpowiedniej rubryki tabeli.

Cytat	Cechy Skawińskiego
Zepchnięty sto razy, rozpoczynał swoją podróż po raz setny pierwszy.	
W czasie epidemii na Kubie zapadł na nią dlatego, że oddał chorym wszystką swoją chininę.	
odczytywał sobie hiszpańską gazetę [...] *lub „Heralda”* [...] *i szukał w nich wiadomości z Europy. Biedne stare serce! Na tej wieży strażniczej i na drugiej półkuli biło jeszcze dla kraju...*	

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Henryk Sienkiewicz

Latarnik

Nagle wśród tego spokoju natury rozległ się drżący głos starego, który czytał głośno, by się samemu lepiej rozumieć:

Litwo, ojczyzno moja, ty jesteś jak zdrowie!
Ile cię trzeba cenić, ten tylko się dowie,
Kto cię stracił. Dziś piękność twą w całej ozdobie
Widzę i opisuję, bo tęsknię po tobie...

Skawińskiemu zabrakło głosu. Litery poczęły mu skakać do oczu; w piersi coś urwało się i szło na kształt fali od serca wyżej i wyżej, tłumiąc głos, ściskając za gardło… Chwila jeszcze, opanował się i czytał dalej. […]

We łkaniu, jakie nim wstrząsało, nie było bólu, ale tylko nagle rozbudzona niezmierna miłość, przy której wszystko jest niczym… On po prostu tym wielkim płaczem przepraszał tę ukochaną, oddaloną za to, że się już tak zestarzał, tak zżył z samotną skałą i tak zapamiętał, iż się w nim i tęsknota poczynała zacierać. A teraz „wracał cudem” — więc się w nim serce rwało. […] Zmierzch dopiero zatarł litery na białej karcie, zmierzch krótki jak mgnienie oka. Starzec oparł głowę o skałę i przymknął oczy. A wówczas „Ta, co jasnej broni Częstochowy” zabrała jego duszę i przeniosła „do tych pól malowanych zbożem rozmaitym”. Na niebie paliły się jeszcze długie szlaki czerwone i złote, a on w tych światłościach leciał ku stronom kochanym. Zaszumiały mu w uszach lasy sosnowe, zabełkotały rzeki rodzinne. Widzi wszystko, jak było. Wszystko go pyta: „Pamiętasz?”. On pamięta! A zresztą widzi: pola przestronne, miedze, łąki, lasy i wioski. Noc już! O tej porze już zwykle jego latarnia rozświecała ciemności morskie – ale teraz on jest we wsi rodzinnej.

Wolne Lektury, http://link.operon.pl/hsienkiewicz-latarnik

Zadanie 11. 1 pkt

Jaką książkę czytał Skawiński? Podaj tytuł i autora dzieła.

.....

2 pkt

Zadanie 12.

Udowodnij, odwołując się do powyższego fragmentu tekstu, że lektura książki bardzo wzruszyła Skawińskiego. Sformułuj dwa argumenty.

1. .....

.....

2. .....

.....

1 pkt

Zadanie 13.

W jaki sposób okładka audiobooka *Latarnik* nawiązuje do treści lektury? Wskaż trzy wspólne elementy.

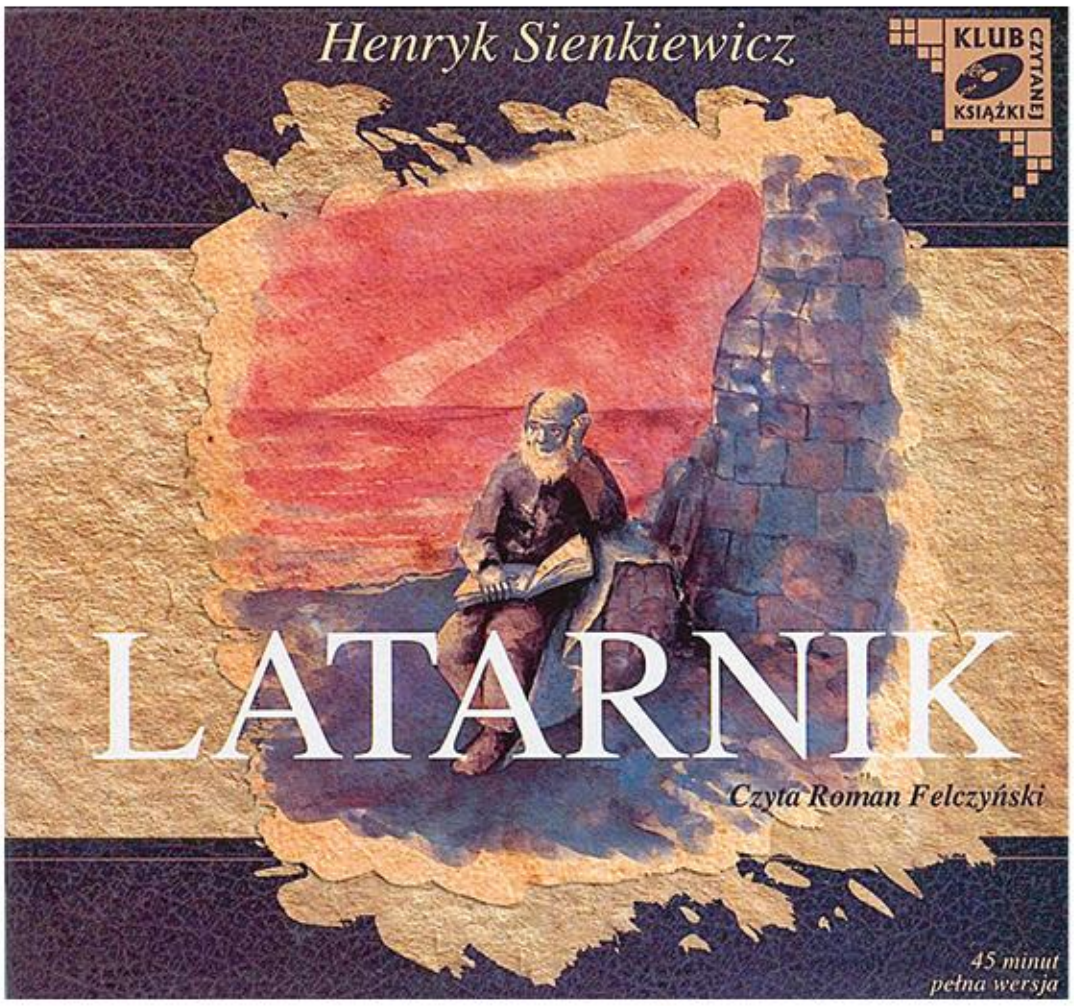

Publio, http://link.operon.pl/76005

1. .....

2. .....

3. .....

JULIUSZ SŁOWACKI, *BALLADYNA*

Czas akcji: nieokreślony (panowanie legendarnego króla Popiela III); 4 dni
Miejsce akcji: okolice jeziora Gopło
Bohaterowie: Balladyna, Alina, Wdowa, Kirkor, Fon Kostryn, Pustelnik, Grabiec, Filon, Kanclerz, Goplana, Skierka, Chochlik

TEST

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Juliusz Słowacki

Balladyna

AKT PIERWSZY

SCENA I

Las blisko jeziora Gopła – chata pustelnika ustrojona kwiatami i bluszczem. – Kirkor wchodzi w karaceńskiej zbroi, bogato ubrany, z orlimi skrzydłami…

KIRKOR

sam

Rady zasięgnąć warto u człowieka,
Który się kryje w tej zaciszy leśnej;
Pobożny starzec – ma jednak w rozumie
Nieco szaleństwa: ilekroć mu prawisz
O zamkach, królach, o królewskich dworach,
To jak szalony od rozumu błądzi,
Miota przekleństwa, pieni się, narzeka;
Musiał od królów doznać wiele złego,
I z owąd został przyjacielem gminu.
stuka do celi […]

PUSTELNIK

wychodząc z celi

Witaj synu…
Czego chcesz?

KIRKOR

Rady. […]
Przemyślam dzisiaj, jak by się ożenić… […]
Wskaż mi, o starcze? Mówią, że królewny
Słyną wdziękami?

PUSTELNIK

Nieba! to ród węża.
Żona zbrodniami podobna do męża,
Córki do ojca, a do matek syny;
Jak w jednym gnieździe skłębione gadziny.
O bogdaj piorun!… […]
Tylu ludzi biegło
Z pierścionkiem ślubnym za marą wielkości,
A prawie wszyscy wzięli kość niezgody
Zamiast straconej z żebra swego kości.
Postąp inaczej – ty szlachetny, młody; […]
Gdzie okienkami błysną dziewic twarze,
A dach słomiany, tam jest twoja miła.
Ani się wahaj, weź pannę ubogą,
Żeń się z prostotą, i niechaj ci błogo
I lepiej będzie, niżbyś miał z królewną…

KIRKOR

Tak radzisz, starcze?

PUSTELNIK

Idź, synu, na pewno
Do biednej chaty – niechaj żona karna,
Miła, niewinna…

Wolne Lektury, http://link.operon.pl/jslowacki-balladyna

Zadanie 1. 1 pkt

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Didaskalia w powyższym fragmencie *Balladyny* nie zawierają informacji o

A. czasie akcji.
B. miejscu zdarzeń.
C. wyglądzie bohatera.
D. zachowaniu postaci.

1 pkt

Zadanie 2.

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Kirkor przybył do Pustelnika, by prosić go o

A. modlitwę. **B.** wskazówkę. **C.** pocieszenie. **D.** schronienie.

1 pkt

Zadanie 3.

Oceń prawdziwość poniższych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F – jeśli jest fałszywe.

1.	Z rozmowy bohaterów wynika, że Kirkor jest przyjacielem Pustelnika znającym jego burzliwą przeszłość.	**P**	**F**
2.	Wypowiedzi Kirkora świadczą o tym, że darzy Pustelnika szacunkiem i ma do niego zaufanie.	**P**	**F**

1 pkt

Zadanie 4.

Na podstawie wypowiedzi Pustelnika wyjaśnij, co zarzuca on rodom królewskim. Nie cytuj.

.....

.....

.....

1 pkt

Zadanie 5.

Odpowiedz na pytanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Jakie zalety prostych, ubogich dziewcząt najbardziej ceni Pustelnik?

A. uczciwość i czystość intencji

B. pracowitość i zaradność życiową

C. ofiarność i gotowość do poświęceń

D. skromność i dozgonną wdzięczność

1 pkt

Zadanie 6.

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Frazeologizm *kość niezgody* oznacza

A. skutek sporu. **C.** podsycanie konfliktu.

B. zakończenie kłótni. **D.** przyczynę nieporozumienia.

1 pkt

Zadanie 7.

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Słowa Pustelnika *Zamiast straconej z żebra swego kości* są nawiązaniem do motywu

A. mitologicznego. **C.** baśniowego.

B. biblijnego. **D.** legendarnego.

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Juliusz Słowacki

Balladyna

SCENA II

Inna część lasu – widać jezioro Gopło.

Skierka i Chochlik wchodzą.

SKIERKA

Gdzie jest Goplana, nasza królowa?

CHOCHLIK

Spi jeszcze w Gople. […]

SKIERKA

[…]

patrzy na jezioro

Ach, patrz! na słońca promyku
Wytryska z wody Goplana;
Jak powiewny liść ajeru[1],
Lekko wiatrem kołysana;
Jak łabędź, kiedy rozwinie
Uśnieżony żagiel steru,
Kołysze się – waha – płynie.
I patrz! patrz! lekka i gibka,
Skoczyła z wody jak rybka,
Na nezabudek[2] warkoczu
Wiesza się za białe rączki,
A stopą po fal przezroczu
Brylantowe iskry skrzesza.
Ach czarowna! któż odgadnie,
Czy się trzyma z fal obrączki?
Czy się na powietrzu kładnie?
Czy dłonią na kwiatach się wiesza?

Wolne Lektury, http://link.operon.pl/jslowacki-balladyna

[1] *ajer* – tatarak
[2] *nezabudka* (niezabudka) – niezapominajka

Zadanie 8. 1 pkt

Na podstawie powyższego fragmentu wyjaśnij pochodzenie i znaczenie imienia Goplana.

Pochodzenie imienia Goplana:

.....

Znaczenie imienia Goplana:

.....

Zadanie 9. 1 pkt

Uzupełnij zdanie dotyczące porównań zastosowanych w wypowiedzi Skierki.

W wypowiedzi Skierki Goplana została porównana do ……, do …….. oraz do …… .

Zadanie 10. 1 pkt

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Porównania budujące wizerunek Goplany podkreślają jej

A. wdzięk i urodę.
B. kruchość i wątłość.
C. majestat i okazałość.
D. zwinność i delikatność.

1 pkt

Zadanie 11.

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

W poetyckim obrazie Goplany dominują określenia eksponujące

A. ruch. **B.** barwę. **C.** dźwięk. **D.** kształt.

1 pkt

Zadanie 12.

Na podstawie znajomości utworu *Balladyna* podaj przykład ingerencji Goplany w życie ludzi.

.....

.....

1 pkt

Zadanie 13.

Jakie dwa motywy związane z treścią *Balladyny* Juliusza Słowackiego wykorzystali autorzy plakatów? Wymień je i wyjaśnij ich symboliczne znaczenie.

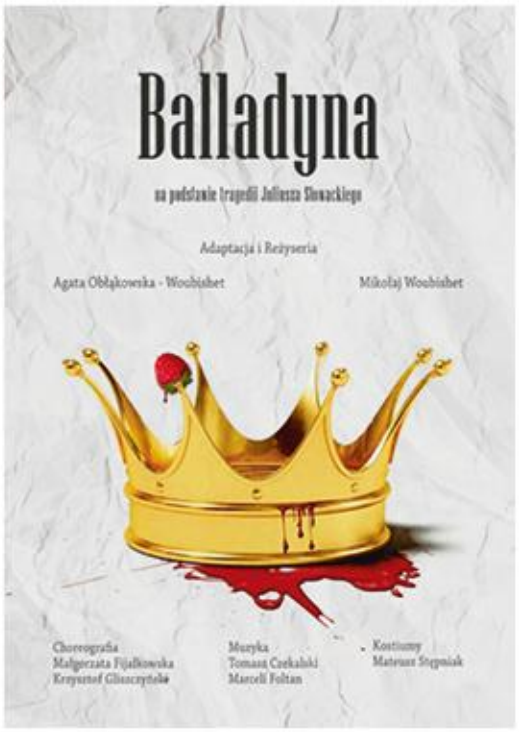

1. Motyw: .....

Symboliczne znaczenie: .....

2. Motyw: .....

Symboliczne znaczenie: .....

1 pkt

Zadanie 14.

Czy słowa Jacoba Catsa *Kara za grzechem chodzi* mogłyby stanowić motto do *Balladyny* Juliusza Słowackiego? Uzasadnij swoje zdanie.

.....

.....

.....

.....

STEFAN ŻEROMSKI, *SYZYFOWE PRACE*

Czas akcji: lata 70. i 80. XIX wieku.
Miejsce akcji: zabór rosyjski (Gawronki, Owczary, Kleryków, Pajęczyn Dolny, Pyrzogłowy)
Bohaterowie: Marcin Borowicz, Andrzej Radek, Barnard Zygier, Anna Stogowska

TEST

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

O godzinie pierwszej dziedziczka Gawronek wyszła z synem na obiad do restauracji. Furmana z końmi i bryczką wyprawiła zaraz do domu. Opisała cały stan rzeczy mężowi, prosząc go usilnie o pożyczenie od miejscowych bankierów dwudziestu pięciu rubli. […] Wszystko, co robiła, o czym myślała pani Borowiczowa, to były w warunkach życia familii szlacheckiej tego rodzaju – po prostu zamachy stanu. Już samo oddawanie syna do gimnazjum, konieczność płacenia stancji, wpisów, nabywania książek, odzieży mundurowej itd. stanowiły wysiłek niezmierny. Teraz, kiedy przyszło jeszcze płacić po trzy ruble za godzinę lekcji, była to już gra. Pani Borowiczowa rozważała to wszystko, przebiegała w myśli wszelkie szanse i zdecydowała się nieodwołalnie: choćby przyszło łachmany wiązać, chłopca uczyć trzeba. […]

Zaraz po obiedzie udali się obydwoje na ulicę Moskiewską i z łatwością wyszukali mieszkanie pana Majewskiego. […]

Nauczyciel złożył ukłon, wyciągając pięknym ruchem obadwa mankiety, a gdy pani Borowiczowa powiedziała swe nazwisko, zapytał po rosyjsku:

– Czym mogę służyć? […]

Wkrótce też spytał po polsku z przeciąganiem i akcentowaniem z ruska wyrazów, aczkolwiek dopiero przed dwoma laty został Rosjaninem, nigdy w Rosji nie był i z granic guberni klerykowskiej, zamieszkanej przez samych Polaków […] ani razu nie wyjechał:

– Otóż, chodzi tutaj o tego młodzieńca… t a k 1 i ?...

– Tak, panie profesorze – mówiła teraz jednym tchem pani Borowiczowa – pragnęłabym oddać go do klasy wstępnej. Uczył się na wsi, w szkole elementarnej. Czy jest przygotowany… tego właśnie osądzić nie jestem w stanie. Dlatego też śmiem prosić pana profesora, czyby nie zechciał przygotować go jeszcze nieco, zanim egzamin… Z pewnością kilka lekcji udzielonych przez takiego jak pan profesor pedagoga więcej go oświeci niż pół roku nauki w szkole wiejskiej…

– No, cóż znowu? – zawołał pan Majewski z satysfakcją kierownika klasy, wprawdzie tylko wstępnej, aleć zawsze w gimnazjum, który jeszcze parę lat temu był nauczycielem szkółki elementarnej w jakiejś Kiernozji. […]

Pan Majewski uprzejmym gestem przerwał pani Borowiczowej i zadał Marcinowi kilka pytań rosyjskich z zakresu arytmetyki, gramatyki itd. Wysłuchawszy jego względnie dobrych odpowiedzi, wsparł czoło na ręce i przez kilka chwil coś głęboko rozważał.

– Panie… – szepnęła ze drżeniem matka kandydata.

– Tak… Jeżeli pani sobie życzy, mogę dać małemu kilka lekcji. Czy zda… tego, rozumie się, przewidzieć niepodobna…

– Źle jest przygotowany?

– Nie to, żeby źle, owszem, na ogół biorąc… Ale, widzi pani, wymowa, akcent, to, czego jakiś korepetytor, jakiś belfrzyna na wsi wpoić nie jest w stanie, bo sam tego nie posiada… System, widzi pani, wymaga, to jest… akuratnej wymowy, a tego… nie ma. Wszyscy w tych stronach mówią w domu po polsku, rodzice… więc też i dzieci nie mogą mówić dobrze. […]

Chwila ta była istną katuszą dla pani Borowiczowej, gdyż należało przystąpić do kwestii zapłaty, uskutecznić ją stanowczo, dyplomatycznie i z całym mistrzostwem grzeczności.

Stefan Żeromski, *Syzyfowe prace*, Warszawa 1994.

2 pkt

Zadanie 1.

Sformułuj dwa argumenty potwierdzające tezę, że przedstawione w tekście zdarzenia rozgrywają się na terenie zaboru rosyjskiego.

1. .....

.....

2. .....

.....

1 pkt

Zadanie 2.

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Pani Borowiczowa postanowiła wysłać syna na dodatkowe lekcje u pana Majewskiego, ponieważ

A. był doświadczonym nauczycielem z wieloletnim stażem w gimnazjum.

B. jako nauczyciel klasy wstępnej znał wymagania egzaminacyjne.

C. nauczyciel zapewnił ją o pomyślnym wyniku egzaminu Marcina.

D. wysokość opłaty pobieranej przez nauczyciela była wyjątkowo korzystna.

1 pkt

Zadanie 3.

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Z fragmentu *Syzyfowych prac* Stefana Żeromskiego wynika, że pani Borowiczowa była kobietą

A. naiwną i zagubioną.

B. zarozumiałą i próżną.

C. łagodną i ugodową.

D. rozważną i konsekwentną.

1 pkt

Zadanie 4.

Przepisz fragment świadczący o determinacji pani Borowiczowej w kwestii kształcenia syna.

.....

.....

1 pkt

Zadanie 5.

Zapoznaj się z definicją słowa *karierowicz*, a następnie wykonaj zadanie.

Karierowicz – człowiek, którego głównym celem w życiu jest zrobienie kariery; dążący bez skrupułów do osiągnięcia sukcesów życiowych.

Czy pana Majewskiego można nazwać karierowiczem? Przedstaw swoje stanowisko i uzasadnij je, odwołując się do przykładu z zamieszczonego powyżej fragmentu utworu.

Stanowisko: .....

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

Zadanie 6. 1 pkt

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Wyraz *belfrzyna* w wypowiedzi pana Majewskiego jest określeniem

A. wulgarnym.

B. pieszczotliwym.

C. pogardliwym.

D. żartobliwym.

Zadanie 7. 1 pkt

Oceń prawdziwość poniższych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F – jeśli jest fałszywe.

1.	W powyższym fragmencie *Syzyfowych prac* narracja jest pierwszoosobowa.	**P**	**F**
2.	Wypowiedzi narratora o panu Majewskim zawierają krytyczną ocenę bohatera.	**P**	**F**

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

W Progimnazjum Pyrzogłowskim lepsi uczniowie klasy trzeciej i czwartej mieli prawo udzielania korepetycji wstępniakom i pierwszakom. Zarabiali nieźle. Radek należał do „kowalów" gimnazjalnych i miał opinię dobrego ucznia. Z trudem, o głodzie niemal i w srogiej poniewierce przetrwał korepetycjami klasę trzecią, czwartą – i zdał na patent. […] Wdzięczność dla opiekuna stała się jak gdyby jednym więcej zmysłem, za którego pomocą badał i przebywał świat. To, co inni otrzymali jako spadek po całym szeregu przodków ucywilizowanych, jako wychowanie domowe, on miał od „pana". Tym żył i tym się krzepił w swej nędzy.

– Nauka jest jak niezmierne morze… – mówił pan. – Im więcej jej pijesz, tym bardziej jesteś spragniony. Kiedyś poznasz, jaka to jest rozkosz… Ucz się, co tylko jest sił w tobie, żeby jej zakosztować!

Radek poprzysiągł sobie, że będzie się uczył na przekór wszystkiemu, skoro „pan" tak przede śmiercią kazał. Nic go zresztą do wsi nie nęciło. Pamiętał ciągle, każdym nerwem i jakby każdym mięśniem, razy karbowych, lokajów, paniczów. Na wspomnienie ochłapów, które mu rzucano z ganku dworskiego za znęcanie się nad Paluszkiewiczem, krew w nim kipiała i pożar obejmował głowę. Nie przebaczał rodzicom. Miał w pamięci zachętę matki, ażeby przedrwiwać nauczyciela dla zyskania sobie względów dworu, oraz ślepe ciosy pięści ojcowskiej, karzące za to, że się na górkę do „pana" wymykał. Wobec tamtego całego otoczenia stał w jego myślach biedny, cichy, schorowany człowieczek, który na wszystko głupstwo świata, na jego plugawą złość i nikczemną przemoc spoglądał z niedbałym uśmiechem i wyraźnie objaśniał, dlaczego jest tak a tak, jak gdyby rozwiązywał zagmatwane dla innych, a jasne dla niego równanie algebry.

Stefan Żeromski, *Syzyfowe prace*, Warszawa 1994.

Zadanie 8. 1 pkt

Za co Andrzej Radek był wdzięczny panu Paluszkiewiczowi?

.....

.....

.....

.....

.....

3 pkt

Zadanie 9.

Na podstawie obu fragmentów tekstu porównaj środowiska rodzinne Borowicza i Radka.

a) Uzupełnij poniższą tabelę.

Obszar podlegający porównaniu	Marcin Borowicz	Andrzej Radek
Pochodzenie społeczne		
Warunki materialne		
Stosunek do edukacji		

b) Jaką rolę w życiu młodego człowieka powinna odgrywać rodzina? Sformułuj i zapisz wniosek.

.....

.....

.....

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Zygier złożył książkę, przez chwilę się namyślał i wnet zaczął mówić głosem niedonośnym, ale dźwięcznym jak szlachetny metal:

Nam strzelać nie kazano. Wstąpiłem na działo…

Usłyszawszy te wyrazy, Sztetter zerwał się na równe nogi i zaczął machać rękami, ale Zygier nie umilkł. Jakby odepchnięty jego wzrokiem, nauczyciel siadł na swym krześle, podparł głowę rękoma i nie spuszczał oka z szybek we drzwiach. […]

Gdy Turków na Bałkanem twoje straszą spiże,
Gdy poselstwo francuskie twoje stopy liże,
Warszawa jedna twojej mocy się urąga!
Podnosi na cię rękę…

Nauczyciel syknął i zaczął wstrząsać głową. Wtedy „Figa" – Walecki wylazł ze swej ławki, zbliżył się do drzwi, wspiął na palce i spoglądając uważnie w korytarz, machnął ręką na Zygiera, żeby gadał dalej. […]

Borowicz zamknął oczy. Znalazł już wszystko. […] Serce Marcina szarpnęło się nagle, jakby chciało wydrzeć się z piersi, ciałem jego potrząsało wewnętrzne łkanie. Ścisnął mocno zęby, żeby z krzykiem nie szlochać. Zdawało mu się, że nie wytrzyma, że skona z żalu. Sztetter siedział na swym miejscu wyprostowany. Powieki jego były jak zwykle przymknięte, tylko teraz kiedy niekiedy wymykała się spod nich łza i płynęła po bladej twarzy.

Stefan Żeromski, *Syzyfowe prace*, Warszawa 1994.

1 pkt

Zadanie 10.

Podaj tytuł i autora utworu, który w powieści Stefana Żeromskiego recytowany przez Zygiera obudził uśpione uczucia patriotyczne w Marcinie Borowiczu.

.....

1 pkt

Zadanie 11.

Uzupełnij zdania, w których opisano uczucia profesora Sztettera.

Usłyszawszy pierwsze słowa recytowanego przez Zygiera utworu, profesor Sztetter doznał uczucia ..... . Gdy jednak uczeń kontynuował wystąpienie, nauczyciel usiadł, a z jego oczu popłynęły łzy będące wyrazem ..... .

SŁAWOMIR MROŻEK, *ARTYSTA*

Opowiadanie utrzymane jest w konwencji bajki z morałem. Jednak da się zauważyć pewne różnice. Zwierzęta w nim występujące nie mają przypisanych na zasadzie alegorii konkretnych cech ludzkich.

Opisywana sytuacja ma być metaforycznym przedstawieniem tendencji ludzi do przeceniania własnych możliwości i talentów, zamiast wykorzystania tych atutów i zdolności, które już mają. Autor sprowadza tę kwestię do absurdu, stąd bohaterami są zwierzęta, chociaż tytuł utworu tego nie zapowiada. Budując świat przedstawiony za pomocą groteski i ironii, Mrożek starał się obnażyć bezsensowne i bezcelowe zasady i mechanizmy rzeczywistości.

TEST

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Kogut przeczytał ogłoszenie: „Potrzebujemy zwierząt – Cyrk".

– Zgłoszę się – powiedział, składając gazetę. – Zawsze chciałem być artystą.

Po drodze snuł wielkie plany:

– Sława i pieniądze. A może nawet wyjazdy za granicę.

– I z powrotem – dodał Lis.

– Dlaczego z powrotem? Za granicą podpiszę kontrakt z Metro Goldwyn Mayer.

Dyrektor przyjął go na świeżym powietrzu, gdzie urzędował. Właśnie rozwijano namiot cyrkowy. Ja i Lis zatrzymaliśmy się opodal.

– Bardzo mi miło, że pan się do nas zgłasza. Można poznać godność?

– Lew – przedstawił się Kogut krótko.

– Lew? – zdziwił się dyrektor. – Czy jest pan tego pewny?

– Ewentualnie tygrys.

– No dobrze. Wobec tego niech pan zaryczy.

Kogut zaryczał, jak umiał.

– Owszem, nieźle, ale są lepsze lwy od pana. Gdyby pan się zgodził na koguta, to co innego. Wtedy mógłbym pana zaangażować.

– Ja dla pana przyjemności nie będę udawał ptaka – obraził się Kogut.

– Żegnam wobec tego.

W drodze powrotnej Kogut milczał ponuro. Wreszcie nie wytrzymałem.

– Co ci strzeliło do głowy, dlaczego chciałeś grać lwa?

– Jak to, dlaczego... – odpowiedział za niego Lis. – Czy widziałeś kiedy artystę bez ambicji?

Sławomir Mrożek, *Artysta* [w:] tegoż, *Małe prozy*, Kraków 1990.

Zadanie 1. 2 pkt

Uzupełnij zdania.

Zastosowany w tekście Sławomira Mrożka typ narracji to narracja ..... .

Przykładowe dwa słowa z tekstu, dzięki którym można określić ten typ narracji to

..... i ..... .

Głównym bohaterem opowiadania jest ..... .

1 pkt

Zadanie 2.

Uzupełnij zdania, wybierając właściwe odpowiedzi spośród A lub B oraz C lub D.

Wypowiedzi bohaterów opowiadania zostały przytoczone w mowie **A**/**B**. Dominującą formą wypowiedzi w tekście jest **C**/**D**.

A. zależnej
B. niezależnej
C. monolog
D. dialog

1 pkt

Zadanie 3.

Oceń prawdziwość poniższych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F – jeśli jest fałszywe.

1.	Kogut pragnął pracować w cyrku, by zostać artystą i zrobić karierę.	**P**	**F**
2.	Lis wspierał koguta w jego dążeniach i marzeniach.	**P**	**F**

1 pkt

Zadanie 4.

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

W wypowiedzi Lisa *I z powrotem* zastosowano

A. zdanie pojedyncze nierozwinięte.
B. zdanie złożone.
C. równoważnik zdania.
D. zdanie pojedyncze rozwinięte.

1 pkt

Zadanie 5.

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Głównymi cechami Koguta są

A. pycha i próżność.
B. skromność i wiara w siebie.
C. przekonanie o własnej wartości i samokrytyka.
D. upór i godność.

2 pkt

Zadanie 6.

Odpowiedz na pytania.

a) Dlaczego kogut chciał zostać artystą? Podaj dwa powody.

.....

.....

b) Dlaczego dyrektor cyrku nie przyjął koguta do pracy?

.....

.....

Zadanie 7. 2 pkt

W imieniu dyrektora cyrku zredaguj treść ogłoszenia o naborze zwierząt do pracy w cyrku.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 8. 1 pkt

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Słowa narratora skierowane do Koguta *Co ci strzeliło do głowy, dlaczego chciałeś grać lwa?* wyrażają

A. zdziwienie i ciekawość.
B. zaskoczenie i podziw.
C. zdziwienie i szacunek.
D. oburzenie i krytykę.

Zadanie 9. 1 pkt

Odpowiedz na pytanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Który z wymienionych związków wyrazowych **nie odnosi się** do bohatera opowiadania – Koguta?

A. przerost ambicji
B. ktoś bez ambicji
C. wygórowane ambicje
D. nadmierna ambicja

Zadanie 10. 2 pkt

Przyjrzyj się ilustracji. Sformułuj tezę dotyczącą związku ilustracji z wymową opowiadania Sławomira Mrożka. Uzasadnij postawioną tezę, odwołując się do ilustracji i do treści utworu.

Teza:

.....

.....

.....

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

.....

2 pkt

Zadanie 11.

Kolega/koleżanka na profilu na portalu społecznościowym zamieścił/zamieściła nieprawdziwe informacje o sobie. Napisz do niego/niej SMS-a, w którym uzasadnisz, że warto być sobą.

.....

.....

.....

.....

.....

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Magdalena Kyudowicz

Ambicje mogą ci zaszkodzić

Niestety, mamy również tendencję do drugiego, wyidealizowanego obrazu – czyli wizji tego, jaką osobą sami pragniemy siebie widzieć. [...] To wtedy zazwyczaj dochodzi do głosu nasza źle pojęta ambicja. […] Jeśli bowiem rozdźwięk między tym, co masz i kim jesteś, a tym, kim chciałabyś być i co chciałabyś mieć, jest zbyt duży, to rodzi się ogromna frustracja, która potem może doprowadzić do agresji wymierzonej w siebie lub w innych.

Mierząc za wysoko, nigdy nie osiągniesz upragnionego celu. Marzysz na przykład o byciu kierownikiem w firmie, a nie masz odpowiedniego wykształcenia lub doświadczenia zawodowego. Chcesz mieszkać w willi na przedmieściu, a nie masz zdolności kredytowej w banku. Jeśli będziesz dążyć do tak nierealnych celów i zatruwać się przy tym brakiem sukcesów, nigdy nie zaznasz spokoju.

Magdalena Kuydowicz, *Ambicje mogą ci zaszkodzić*, http://link.operon.pl/mkuydowicz-zwierciadlo

1 pkt

Zadanie 12.

Oceń prawdziwość poniższych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F – jeśli jest fałszywe.

1.	Niezadowolenie człowieka z życia to wynik różnicy między jego wyobrażeniami o sobie a prawdziwymi możliwościami.	**P**	**F**
2.	Ambicja zawsze jest pozytywną cechą człowieka, która motywuje go do wysiłku i osiągania sukcesu.	**P**	**F**

1 pkt

Zadanie 13.

Na postawie artykułu napisz, jakie dwie negatywne konsekwencje dla człowieka może spowodować chorobliwa ambicja.

.....

.....

.....

.....

MELCHIOR WAŃKOWICZ, *ZIELE NA KRATERZE, TĘDY I OWĘDY*

Ziele na kraterze

Utwór powstał na emigracji w 1951 roku. Wańkowicz poświęcił go głównie swoim córkom – starszej Krysi (Krystynie, ur. 8 października 1919) i młodszej Tili (Marcie, ur. 29 lipca 1921). Bohaterami książki są też ich matka Zofia Wańkowiczowa (która występuje w powieści jako Królik) i sam Wańkowicz (pod imieniem King). Akcja toczy się w rodzinnym „Domeczku" w Warszawie. Opowieść zaczyna się przed narodzinami Krysi, a kończy wraz z narodzinami wnuczki Wańkowicza, córki Marty, w 1945 roku. W powieści dominuje atmosfera ciepła i miłości. Pełno w niej opisów zabaw dziewczynek. Dalsze strony przynoszą jednak także dramatyczne wątki związane z czasem wojny i okupacji, a szczególnie z powstaniem warszawskim. Krysia brała w nim udział jako sanitariuszka i zginęła 6 sierpnia na Woli. Pomimo prób wyrażenia ogromu bólu rodziców po stracie dziecka, zawartych na stronach książki, *Ziele na kraterze* to przede wszystkim humorystyczny zbiór anegdot z życia rodzinnego ukazujący ciepło domowego ogniska.

Tędy i owędy

Zbiór zawierający reportaże dotyczące wspomnień autora. Napisane lekkim potocznym językiem, zabierają czytelnika do Warszawy czasów końca zaborów, do Krakowa z dwudziestolecia międzywojennego, do Ameryki, która była miejscem powojennej emigracji Wańkowicza oraz realiów PRL-u. Wszystkie wydarzenia są opisane ze swadą i humorem z perspektywy życia autora i jego rodziny.

TEST

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Biografia Melchiora Wańkowicza jest tak barwna i bogata w zdarzenia, że można by chyba, wzorem postaci z gier komputerowych, przydzielić mu nie jedno, a co najmniej trzy życia. Jest to z jednej strony wzorcowa biografia aktywnego dziecięcia wieku: zawiera w sobie dwie rewolucje i trzy wojny, konspirację, uwięzienia, los żołnierza i tułacza, utratę mienia i rodziny. Z drugiej strony jest to życie człowieka pióra: dziennikarza, publicysty, pisarza. Składa się na to życie nie tylko obszerna bibliografia dzieł, ale też wędrówki w poszukiwaniu tematów i tysiące kilometrów przemierzonych, by spotkać się z czytelnikami. […]

W 1916 roku Melchior Wańkowicz ożenił się z Zofią z Małagowskich (późniejszym „Królikiem"). Urodziły się córki: w 1919 roku Krystyna, w roku 1921 Marta (Tili). Od narodzin dziewczynek zaczyna się właśnie „Ziele na kraterze". […]

Z gadulstwa potrafił uczynić Wańkowicz literacką cnotę, sięgając do tradycji szlacheckiej gawędy, toczącej się swobodnie, pełnej humoru, anegdot, nieoczekiwanych zwrotów, dygresji, które pozornie prowadzą donikąd, a w istocie są perfekcyjnie przemyślane. Doskonale to widać na przykładzie „Ziela na kraterze", gdzie miłość i rozpacz, rzewność i dowcip, a nawet wzniosłość i wygłup sąsiadują ze sobą, tworząc niepowtarzalną miksturę, rozgrzewający serca kordiał[1].

fragment *Wstępu* autorstwa prof. Joanny Papuzińskiej napisanego do *Ziela na kraterze* Melchiora Wańkowicza

[1] *kordial* – lek wzmacniający

Zadanie 1. 1 pkt

Odpowiedz na pytanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Jaki cel osiąga Joanna Papuzińska w swoim tekście?

A. podkreśla podniosły charakter języka Wańkowicza

B. krytycznie ocenia kwiecisty styl wypowiedzi pisarza

C. wyraża uznanie dla pisarstwa Melchiora Wańkowicza

D. poddaje w wątpliwość wartość artystyczną utworów pisarza

1 pkt

Zadanie 2.

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Z drugiego akapitu tekstu wynika, że książka Melchiora Wańkowicza *Ziele na kraterze* jest utworem o tematyce

A. autobiograficznej.
B. przygodowej.
C. obyczajowej.
D. historycznej.

1 pkt

Zadanie 3.

Uzupełnij zdanie, wybierając właściwe odpowiedzi spośród A lub B oraz C lub D.

Pary wyrazów: *rzewność* i *dowcip*, *wzniosłość* i *wygłup* są **A**/**B**, za pomocą których Joanna Papuzińska wykazała **C**/**D** treści i formy w utworze Wańkowicza.

A. antonimami
B. synonimami
C. bogactwo
D. niespójność

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Ale cóż… kiedy poczęła się ta zdobywcza, samodzielna lektura, Tata za chwilę błogiej ciszy musiał teraz płacić nieustannym odpowiadaniem na nieskończone pytania.

Te pytania były od maleństwa, ale do czasu Tata ratował się ustanowieniem „kontyngentu pytań". Można było mianowicie zadać tylko tysiąc pytań jednego dnia. I niegodny Tata oznajmiał, kiedy tylko poczuł się znudzony, że kontyngent pytań na dziś jest zamknięty.

Teraz dzieci stawały się większe, umiały rachować do tysiąca i nie dały się spławić. Wobec tego Tata, czytający gazetę, albo coś tam majdrujący[1], ułatwiał sobie sytuację, odpowiadając byle co:

– Tata, co to znaczy „transcendentalny"?

– Nietutejszy.

– King, co to znaczy „eklektyczny"?

– To znaczy po grecku „idiota". […]

Po każdej takiej odpowiedzi „pytony" patrzą na Mamę. Bez potwierdzenia przez Mamę-rejenta informacja nie znajduje wiary.

Tata się irytuje:

– Bo ty zawsze musisz popsuć każdy kawał!

– A ty dla dobrego kawału sprzedałbyś żonę i dzieci; napiszą jakąś twoją bzdurę w ćwiczeniu i będzie przykro. Takie duże już jesteście – zwraca się do „pytonów" – szukajcie w encyklopedii, czego wam potrzeba.

Najprzód był z tego wielki wrzask radości – bo znalazły w tej encyklopedii Tatę, i znowu autorytet Kinga, ciągle niebacznie przez niego samego podważany, wzrósł na pewien czas.

Melchior Wańkowicz, *Ziele na kraterze*, Łódź 2007.

[1] *majdrować* (pot.) – nieumiejętnie, nieudolnie naprawiać jakiś mechanizm, przyrząd, rozkładać go na części, dłubać w nim; majstrować

1 pkt

Zadanie 4.

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Z powyższego fragmentu *Ziela na kraterze* wynika, że Tata

A. był człowiekiem bardzo surowym i wymagającym wobec córek.
B. nie interesował się potrzebami swoich dzieci i unikał córek.
C. wykazywał duże poczucie humoru w relacjach z rodziną.
D. szukał sposobu na zdobycie autorytetu w oczach najbliższych.

Zadanie 5. 1 pkt

Odpowiedz na pytanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Która informacja o Tacie zawarta w powyższym fragmencie *Ziela na kraterze* może świadczyć o tym, że jest nim sam autor – znany pisarz Melchior Wańkowicz?

A. Nie radził sobie z naprawą najprostszych urządzeń.

B. Jasno określił liczbę pytań zadawanych codziennie przez dzieci.

C. Irytowało go poważne podejście żony do jego dowcipów.

D. Wiadomości na jego temat znajdowały się w encyklopedii.

Zadanie 6. 1 pkt

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Występujące w tekście wyrazy: *majdrować*, *spławić*, *bzdury* są charakterystyczne dla stylu

A. publicystycznego.

B. artystycznego.

C. potocznego.

D. naukowego.

Zadanie 7. 2 pkt

Napisz, na czym polega humor i dowcip językowy w powyższym fragmencie *Ziela na kraterze*. Swoją wypowiedź zilustruj przykładem z tekstu.

.....

.....

.....

.....

.....

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Wówczas jeszcze jednak, kiedy z pokoju nauczycielskiego po dramatycznym dzwonku obwieszczającym pierwszą lekcję historii po rosyjsku, nabliżał się ku nam wysoki umundurowany Moskal z dziennikiem pod pachą, a z każdego załamku korytarza galopowała postawiona pikieta, wpadając z wieścią: „Bucefał idzie", nie wiedzieliśmy nic o jego właściwościach. Szedł ku nam wyolbrzymiony przez lekturę o Andrzeju Radku, tradycje szkoły rosyjskiej […]. Byliśmy zmówieni. Postanowiliśmy walczyć, jak można.

Kiedy Moskal wszedł, wprowadzony przez dyrektora, poczciwego, starego Sznuka o złotym sercu, wstaliśmy jak mur – na żadnej gimnastyce nie odstawialiśmy tak wzorowego krycia i równania. Ćwiczyliśmy to przedtem długo.

– Zdarowo, gaspada… – mruknął bardzo speszony Bucefał.

– Dzień do-bry, pa-nie profe-sorze – wyskandowaliśmy na przećwiczone tempo, siedliśmy na takty, siedzieliśmy wyprostowani nieruchomo, kilkadziesiąt par oczu było wlepionych w nauczyciela.

Poczciwy „Foka" – dyrektor Sznuk, zrozumiał w lot. Cicho zamknął drzwi, opuszczając klasę. Były takie czasy, że wiele z tego, czego nie mogli robić nasi nauczyciele, robiliśmy my. Mogli być pewni, że nic nie przeciągniemy, nic nie popełnimy, co by mogło stanowić powód do przyczepki i narazić wspólnie umiłowaną szkołę na szwank.

Melchior Wańkowicz, *Ziele na kraterze*, Łódź 2007.

1 pkt

Zadanie 8.

Wyjaśnij, dlaczego uczniowie postanowili walczyć z nowym nauczycielem.

.....

.....

.....

.....

1 pkt

Zadanie 9.

Odpowiedz na pytanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Jak uczniowie przywitali na pierwszej lekcji Bucefała?

A. arogancko i lekceważąco

B. agresywnie i zadziornie

C. chłodno i kulturalnie

D. przyjaźnie i ciepło

1 pkt

Zadanie 10.

Podaj tytuł i autora książki, do której Melchior Wańkowicz odwołał się w powyższym tekście, wspominając swoją szkołę.

.....

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Zdaje mi się, że pierwszego podboju na dzikusie z kresów dokonała Warszawa – babką śmietankową. Przywieziono mnie na egzaminy wstępne do drugiej klasy jak kurę ze związanymi nogami na targ. Ach, przepadło rozkoszne grzebanie się w rodzimym śmietniku, przepadła wolność, oto wjeżdżam pod nóż, zarżną mnie, ktoś mnie pożre, jakiś moloch nieubłaganej wiedzy. Sponiewierany moralnie, wyprowadzony z sali egzaminacyjnej z najgorszym przeczuciem, bo napisałem, okazało się, w dyktandzie rosyjskim „niezabułki" zamiast niezabudki (niezapominajki), siedziałem jak zmokły wróbel nad marmurowym blatem stolika w cukierni, gdy nagle dano mi babkę śmietankową. Nie znałem babek śmietankowych. Okazało się, że taka babka zewnątrz ma kruche przyrumienione ciasto, a wewnątrz — masę kremową. Minęły lata, a dotąd czuję nabożne suwanie językiem po podniebieniu, podniecającą radość odkrycia. Potem wywieziono mnie na wakacje, ale babki śmietankowej nie zapomniałem. Kiedy na jesieni przywiózł mnie rządca „do klas", insynuowałem mu oną babkę już od samego dworca. […] począłem zasypywać kiejdańczyka pytaniami, jak nazywała się jego mamusia i czy kucharz go znał? I czy jadł babkę śmietankową? I czy wie, że takie babki śmietankowe są w cukierniach? Rządca był skonfundowany[1], wepchnął mnie do cukierni i zaszpuntował[2] potok pytań półtuzinem babek śmietankowych. Ugryzłem skwapliwie i serce zalał zawód rozczarowania. Ależ to wcale nie ta babka, o której marzyłem przez całe wakacje! Bo ta babka wymarzona nie istniała: to była babka – abstrakt, babka – synteza wszelkich smaków, babka – marzenie, babka – imponderabilium[3], babka – natchnienie, dające istotny smak życiu, motor życia. Zgasła gwiazda babki śmietankowej.

Melchior Wańkowicz, *Tędy i owędy. Zupa na gwoździu*, Warszawa 2010.

[1] *skonfundowany* – dawniej: zakłopotany

[2] *zaszpuntować* – zatkać wylot beczki szpuntem, czyli drewnianym kołkiem, zwykle w kształcie stożka

[3] *imponderabilia* – rzeczy nieuchwytne, niematerialne i niedające się dokładnie zmierzyć lub obliczyć (np. uczucia), mogące jednak wywierać wpływ na pewne sprawy

Zadanie 11. 1 pkt

Nazwij rodzaj narracji występujący we fragmencie utworu Melchiora Wańkowicza. Wypisz po dwa przykłady czasowników i zaimków, które potwierdzają twoją odpowiedź.

Rodzaj narracji: .....

Czasowniki: .....

Zaimki: .....

Zadanie 12. 1 pkt

Oceń prawdziwość poniższych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F – jeśli jest fałszywe.

1.	Jedzona po raz pierwszy przez narratora babka śmietankowa złagodziła poczucie porażki po nie najlepiej napisanym egzaminie.	**P**	**F**
2.	Narrator, jedząc po wakacjach po raz kolejny babkę śmietankową, zachwycał się jej niepowtarzalnym smakiem.	**P**	**F**

Zadanie 13. 1 pkt

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Konieczność wyjazdu do szkoły w Warszawie wywołała w narratorze uczucie

A. dumy.
B. tęsknoty.
C. ciekawości.
D. zagrożenia.

Zadanie 14. 1 pkt

Podkreślone w poniższych zdaniach fragmenty porównań o charakterze przenośnym zastąp sformułowaniami o znaczeniu dosłownym. Zapisz odpowiedzi w wyznaczonych miejscach.

1. Przywieziono mnie na egzaminy wstępne do drugiej klasy jak kurę ze związanymi nogami na targ.

.....

2. Sponiewierany moralnie, wyprowadzony z sali egzaminacyjnej z najgorszym przeczuciem, bo napisałem, okazało się, w dyktandzie rosyjskim „niezabułki" zamiast niezabudki (niezapominajki), siedziałem jak zmokły wróbel nad marmurowym blatem stolika w cukierni, gdy nagle dano mi babkę śmietankową.

.....

Zadanie 15. 1 pkt

Z fragmentu utworu Melchiora Wańkowicza przepisz zdanie zawierające informację, która wskazuje na czas, jaki dzieli przedstawione zdarzenia od zapisania ich w formie wspomnień.

.....

.....

OBOWIĄZKOWE UTWORY LIRYCZNE

TEST

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Wisława Szymborska

Zwierzęta cyrkowe

Przytupują do taktu niedźwiedzie,
skacze lew przez płonące obręcze,
małpa w żółtej tunice na rowerze jedzie,
trzaska bat i muzyka brzęczy,
trzaska bat i kołysze oczy zwierząt,
słoń obnosi karafkę na głowie,
tańczą psy i ostrożnie kroki mierzą.

Wstydzę się bardzo, ja – człowiek.

Źle się bawiono tego dnia:
nie szczędzono hucznych oklasków,
chociaż ręka dłuższa o bat
cień rzucała ostry na piasku.

Wisława Szymborska, *Zwierzęta cyrkowe* [w:] tejże, *Wiersze wybrane*, Kraków 2012.

1 pkt

Zadanie 1.

Oceń prawdziwość poniższych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F – jeśli jest fałszywe.

1.	Obrazem poetyckim ukazanym w wierszu jest przedstawienie w cyrku.	**P**	**F**
2.	Podmiot liryczny ujawnia się w wierszu jako podmiot zbiorowy.	**P**	**F**

1 pkt

Zadanie 2.

Wypisz z wiersza metaforę, która sugeruje obecność tresera na arenie cyrkowej.

.....

1 pkt

Zadanie 3.

Uzupełnij zdania, wybierając właściwe odpowiedzi spośród A lub B oraz C lub D.

Powtórzony na początku dwóch kolejnych wersów zwrot *trzaska bat* jest **A**/**B**. Ten środek stylistyczny zastosowano, aby podkreślić **C**/**D**.

A. apostrofą
B. anaforą
C. wymuszanie posłuszeństwa na zwierzętach
D. liczne nieudane próby wykonania triku

2 pkt

Zadanie 4.

Jakie uczucie towarzyszy podmiotowi lirycznemu? Dlaczego?

Uczucie podmiotu lirycznego: .....

Przyczyna: .....

Zadanie 5. 2 pkt

Przyjrzyj się plakatom stworzonym na cele kampanii społecznej.

a) Co jest celem kampanii społecznej, w ramach której stworzono oba plakaty?

.....

.....

b) W jaki sposób plakaty nawiązują do wymowy utworu Wisławy Szymborskiej?

.....

.....

.....

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Jan Lechoń

Pycha

Z ogrodów, z których płyną fale dziwnych woni,
Z pałaców o przepyszne opartych kolumny,
Z twoich oczu błękitnych i twej białej dłoni,
Ze siebie, ze wszystkiego, jak Bóg jestem dumny.

Pod kołdrą się gwiaździstą do snu dzień ułożył,
Patrzę w ogród przez okno: w ogrodzie jest ciemno.
I myślę: jestem człowiek, którego Bóg stworzył,
O każdej dnia godzinie śmierć wisi nade mną.

Zła ziemia będzie żarła moje białe kości,
Lecz gdzież odejdzie dusza, ten człowiek prawdziwy?
Jeśli Bóg jest nicością, pójdzie do nicości,
Do nieba – jeśli dobry; do piekła – gdy mściwy.

Jan Lechoń, *Pycha* [w:] tegoż, *Srebrne i czarne*, Warszawa 1987

1 pkt

Zadanie 6.

Które elementy świata przedstawionego w wierszu są dowodem życia człowieka na ziemi?

.....

.....

1 pkt

Zadanie 7.

Podmiot liryczny porównuje się do Boga. W czym, jego zdaniem, człowiek jest podobny do Boga?

.....

.....

1 pkt

Zadanie 8.

Odpowiedz na pytanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Co jest, zdaniem podmiotu lirycznego, istotą człowieczeństwa?

A. wytwory materialne
B. ciało
C. dusza
D. miłość do drugiej osoby

2 pkt

Zadanie 9.

Wypisz z tekstu uosobienia, za pomocą których opisano noc i śmierć.

a) noc – .....

b) śmierć – .....

1 pkt

Zadanie 10.

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Dla podmiotu lirycznego noc jest porą, która sprzyja

A. obserwacji nieba.
B. spacerom w ogrodzie.
C. spotkaniom z ukochaną.
D. rozmyślaniom o życiu.

1 pkt

Zadanie 11.

Na podstawie utworu napisz, od czego zależy los człowieka po śmierci.

.....

.....

.....

1 pkt

Zadanie 12.

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Układ rymów w wierszu Jana Lechonia jest

A. parzysty.
B. krzyżowy.
C. okalający.
D. nieregularny.

PRZYKŁADOWY ARKUSZ EGZAMINACYJNY CENTRALNEJ KOMISJI EGZAMINACYJNEJ – ROZWIĄZANIE KROK PO KROKU

Poniżej przygotowaliśmy instrukcje rozwiązania każdego zadania z przykładowego arkusza egzaminu ósmoklasisty z języka polskiego przygotowanego przez Centralną Komisję Egzaminacyjną. Pod każdą instrukcją zamieszczono odpowiedź opracowaną przez CKE.

Przeczytaj polecenie w arkuszu egzaminacyjnym, następnie rozwiąż zadanie. Jeśli zadanie będzie dla ciebie zbyt trudne, skorzystaj z poniższych wskazówek. Wówczas na pewno uda ci się udzielić poprawnej odpowiedzi. Sprawdź się – przeczytaj odpowiedzi proponowane przez egzaminatorów.

Informacje dla uczniów

- Przeczytaj uważnie teksty, a następnie wykonaj zadania umieszczone pod nimi. Odpowiadaj tylko własnymi słowami, chyba że w zadaniu polecono inaczej.
- Na ostatniej stronie zamieszczona jest lista lektur obowiązkowych.

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Sławomir Mrożek

PÓŁPANCERZE PRAKTYCZNE

Jestem starym subiektem[1] i widziałem w swoim życiu wiele towarów niechodliwych, ale żeby aż tak... Gdy otwieraliśmy paczki z ostatniego transportu – błysk metalu pozwalał przypuszczać, że są to aluminiowe garnki. Tymczasem – diabli wiedzą co się stało w dystrybucji czy planowaniu. Nasz Dom Towarowy otrzymał czterysta nowych półpancerzy, model XVI wiek, używany swego czasu przez landsknechtów[2]. Zdaje się, że były one przeznaczone do rekwizytorni jakiegoś teatru, ale nawet gdyby tak było, to po co jednemu teatrowi tyle półpancerzy?

Nie było jednak rady. Towar jest towarem i musi być sprzedany. Kolega nasz, Eugeniusz, którego uważaliśmy za specjalistę od reklamy, umieścił kilka półpancerzy na wystawie, zaopatrując je sloganami:

„Półpancerz w każdym domu”
„Jeśliś harcerz – kup półpancerz”
„Nie pomoże koń ni wieża – jeśli nie masz
półpancerza” (*Hasło dla szachistów*)

Na razie jednak nikt nie żądał półpancerzy. Przeciwnie – klienci odnosili się do półpancerzy z lekceważeniem, a nawet z wesołością. Nie pomogły dalsze pociągnięcia kolegi Eugeniusza, który ogłosił, że co dziesiąty półpancerz nabyty w naszym Domu wygrywa w charakterze premii czapeczkę krakowską z pawim piórem, a co dwunasty – piórnik z napisem: „Pamiątka z Zakopanego”. Tymczasem zbliżał się okres remanentów[3] i sytuacja stawała się poważna.

Wtedy właśnie zgłosił się do nas staruszek, który w zamian za udostępnienie mu kupna czajniczka do herbaty podjął się sprzedać cały zapas półpancerzy. Propozycja została przyjęta.

Staruszek zaczął od tajnej konferencji z panem Eugeniuszem, a nazajutrz, w godzinach największego ruchu, zjawił się w PDT[4], podszedł do lady i rzekł do kolegi Genia[5]:

– Proszę o dwadzieścia półpancerzy.
– Niestety, sprzedajemy tylko po dwie sztuki.
– Ale ja potrzebuję dwadzieścia sztuk.
– Niestety, wykluczone.

Jako pierwszy zwrócił na nich uwagę posępny blondyn ze złamanym nosem. Zatrzymał się obok i słuchał ciekawie.

– Panie, chociaż piętnaście sztuk, ja mam dzieci – błagał staruszek.

– Nie mogę, łaskawy panie, nie mogę – bił się w piersi sprzedawca.

Już po chwili otaczał ich mały tłumek. Pośrodku klęczał staruszek i ze łzami w oczach prosił o pięć sztuk półpancerzy. Eugeniusz zasłaniał oczy rękoma, lecz nie ustępował.

– Gdzie się pani pcha?! – zawołał nagle posępny blondyn.

Na drugi dzień, gdy przechodziłem koło tandety[6], zauważyłem posępnego blondyna, który wołał monotonnie:

– Plastyczne, elastyczne, półpancerze praktyczne!!!

W czasie przerwy obiadowej przybiegł do mnie kolega Eugeniusz, zadyszany, w przekręconym krawacie, i prosił o pomocnika. Sprzedano pierwsze partie półpancerzy. Niektórzy wychodzili od nas, błyszcząc kadłubami odzianymi w stal, z wyrazem zadowolenia na twarzach, inni natomiast, tylko w marynarkach, wymykali się upokorzeni, obiecując sobie jednak przyjść nazajutrz.

Zapas był na wyczerpaniu. W parku, na ulicach, zaczęli pojawiać się młodzi ludzie w eleganckich półpancerzach, którzy spotkawszy znajomych mrużyli jedno oko i mówili niedbale:

– Gdzie kupiłem? Prywatnie. Kosztowało? Nooo, naturalnie...

Staruszek został moim przyjacielem i chętnie spędzaliśmy czas na pogawędkach. I pewnego razu, kiedy łowiliśmy ryby w Wiśle, usłyszeliśmy taką rozmowę:

– Dokąd to pani idzie, pani Modrzejewska?

– Do PeDeTu!

– Po co! Tam nic nima! Byłam wczoraj, pytałam się o te półpancerze. Nima, słyszała pani? Nima. Nima!

Sławomir Mrożek, *Półpancerze praktyczne*, [w:] tegoż, *Wybór dramatów i opowiadań*, Kraków 1975.

[1] Subiekt – dawniej: sprzedawca w sklepie.
[2] Landsknecht – żołnierz piechoty niemieckiej w XV i XVI w.
[3] Remanent – spis ilości towarów znajdujących się w danej chwili w sklepie.
[4] PDT – Powszechny Dom Towarowy, nazwa dużego sklepu handlowego.
[5] Genio – zdrobniale: Eugeniusz.
[6] Tandeta – dawniej: miejsce handlu starymi rzeczami.

[475 słów]

PRZYKŁADOWY ARKUSZ EGZAMINACYJNY

Zadanie 1. (0–1)

Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

W utworze przedstawiona jest refleksja na temat natury ludzkiej.	**P**	**F**
Z utworu wynika, że ludzie nie mają wpływu na decyzje innych.	**P**	**F**

Etap 1

Zadanie rozpocznij od przeczytania polecenia. Jest to zadanie typu prawda/fałsz. Należy w nim wskazać, które stwierdzenie jest prawdziwe, a które – fałszywe.

Etap 2

Przeczytaj tekst kultury. Jest nim opowiadanie Sławomira Mrożka *Półpancerze praktyczne*. Zwróć uwagę na postępowanie staruszka. W jaki sposób wpływa on na zachowanie innych ludzi i decyzje, które podejmują? Zastanów się nad tym, czy ludzie z natury ulegają wpływom, czy biorą pod uwagę opinie i zachowania innych podczas podejmowania decyzji. Będą to wskazówki pomagające określić ludzką naturę.

Etap 3

Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe lub F, jeśli jest fałszywe. Pamiętaj, że otrzymasz punkt za to zadanie, gdy oba zaznaczenia będą poprawne.

Poprawna odpowiedź: PF

Zadanie 2. (0–2)

a) Wypisz sposoby reklamowania półpancerzy, które zastosował pan Eugeniusz przed przybyciem staruszka, i wyjaśnij, jaki był efekt tych działań.

.....

.....

b) Wyjaśnij, co ostatecznie doprowadziło do sprzedaży całego zapasu półpancerzy.

.....

.....

.....

a) Etap 1

Przeczytaj polecenie. Dotyczy tekstu *Półpancerze praktyczne*. Zadanie 2. a) jest zadaniem otwartym wymagającym wypisania z tekstu konkretnego fragmentu i oceny efektów działań bohatera.

Etap 2

Znajdź fragment, w którym mowa o sloganach wymyślonych przez pana Eugeniusza – jednego z bohaterów utworu. Zwróć szczególną uwagę na akapit 2. tekstu. Aby wyjaśnić efekty działań specjalisty od reklamy, przeanalizuj akapit 3. Zwróć uwagę na reakcje klientów na hasła reklamowe.

Etap 3

Zapisz odpowiedź w wyznaczonym miejscu. Odpowiedź będzie pełna, jeżeli będzie zawierała sposoby reklamowania półpancerzy i efekty działań bohatera.

Przykładowa odpowiedź:

Pan Eugeniusz układał hasła reklamujące półpancerze i ogłosił promocję – przy zakupie półpancerzy można było dostać prezent. Te działania nie zwiększyły zainteresowania kupnem półpancerzy.

b) Etap 1

Przeczytaj polecenie. Dotyczy tekstu *Półpancerze praktyczne*. Zadanie 2. b) jest zadaniem otwartym wymagającym wyjaśnienia, dzięki czemu udało się sprzedać wszystkie półpancerze.

Etap 2

Zwróć uwagę na fragment tekstu, w którym staruszek po naradzie z panem Eugeniuszem odgrywa scenkę przy ladzie sklepowej. Jakie jego zachowania lub działania zwróciły uwagę innych klientów sklepu na półpancerze? Dlaczego wykupili cały ich zapas?

Etap 3

Zapisz odpowiedź w wyznaczonym miejscu.

Przykładowa odpowiedź:

Staruszek i pan Eugeniusz umówili się, że będą udawać, iż staruszek jest bardzo zainteresowany kupnem wszystkich półpancerzy. Inni klienci słyszeli tę rozmowę i wydawało im się, że półpancerze są bardzo potrzebne i niezwykle popularne i dlatego sami chcieli je mieć.

Uwaga! 2 punkty otrzymasz tylko wtedy, gdy poprawnie wykonasz oba podpunkty zadania. 1 punkt otrzymasz, gdy wykonasz podpunkt a) lub b).

Zadanie 3. (0–1)

Do każdego elementu kompozycyjnego dopisz odpowiadające mu wydarzenie. Wpisz do tabeli odpowiednie oznaczenia literowe.

A. Wykupienie całego zapasu półpancerzy przez klientów.
B. Wspólne łowienie ryb przez narratora i staruszka.
C. Odegranie scenki w sklepie przez staruszka i pana Eugeniusza.
D. Zaopatrzenie domu handlowego w półpancerze praktyczne.

Element kompozycyjny	Wydarzenie
1. Zawiązanie akcji	
2. Punkt kulminacyjny	
3. Rozwiązanie akcji	

Etap 1

Zadanie dotyczy tekstu *Półpancerze praktyczne* i wymaga dopisania do każdego elementu kompozycyjnego jednego z wydarzeń przedstawionych w punktach. Zwróć uwagę na to, że autor arkusza wypisał cztery przykładowe wydarzenia, a do tabeli trzeba wpisać tylko trzy.

Etap 2

Przypomnij sobie kolejność wydarzeń przedstawionych w tekście Mrożka i przyporządkuj odpowiednie wydarzenia do elementów kompozycyjnych. Wśród wyszczególnionych wydarzeń znajduje się jedno, które nie miało miejsca w opowiadaniu. Wyeliminuj je.

Etap 3

Wpisz rozwiązanie do tabeli. Pamiętaj, że otrzymasz punkt za to zadanie, jeśli wszystkie trzy wydarzenia będą poprawnie przyporządkowane.

Poprawna odpowiedź:

1. D, 2. C, 3. A

Zadanie 4. (0–2)

Czy w scence odegranej przez staruszka i pana Eugeniusza można dostrzec perswazję, czy – manipulację, biorąc pod uwagę późniejsze zachowanie klientów sklepu? Uzasadnij odpowiedź, odwołując się do podanych definicji i do utworu Sławomira Mrożka.

perswazja «łac. *persuasio* 'przekon(yw)anie'» *książk.* «tłumaczenie komuś czegoś, namawianie lub odradzanie z przytoczeniem argumentów popierających słuszność zdania, przekonywanie kogoś o czymś»

manipulacja «fr. *manipulation*» *książk.* «wykorzystywanie jakichś okoliczności, naginanie lub przeinaczanie faktów w celu udowodnienia swoich racji lub wpływania na cudze poglądy, zachowania, nastroje dla osiągnięcia własnych celów»

Uniwersalny słownik języka polskiego, pod red. Stanisława Dubisza, Warszawa 2003.

……

……

……

Etap 1

Zadanie dotyczy interpretacji opowiadania *Półpancerze praktyczne*. Należy w nim ocenić, czy działanie pana Eugeniusza i staruszka miało charakter manipulacji, czy – perswazji oraz uzasadnić swoje zdanie.

Etap 2

Przypomnij sobie fragment tekstu, w którym przedstawiono scenkę odegraną przez staruszka i pana Eugeniusza. Następnie przeczytaj uważnie definicje manipulacji i perswazji. Zastanów się, jaka jest między nimi różnica. Zdecyduj, jaki charakter miało działanie bohaterów, które sprawiło, że klienci chcieli kupić półpancerze. Pamiętaj o uzasadnieniu odpowiedzi.

Etap 3

Zapisz odpowiedź w wyznaczonym miejscu. W swojej odpowiedzi odnieś się do tekstu Mrożka oraz do podanych definicji ze słownika – tylko wtedy otrzymasz 2 punkty za to zadanie. Jeśli odniesiesz się tylko do jednego wskazanego elementu, otrzymasz za zadanie 1 punkt.

Przykładowe odpowiedzi:

– Uważam, że scenka odegrana przez staruszka i pana Eugeniusza to manipulacja. Manipulacja oznacza, że zmieniamy fakty tak, żeby służyły do nakłonienia kogoś do działania. Staruszek tylko udawał ogromne zainteresowanie półpancerzami, żeby inni klienci je kupili.

– Moim zdaniem scenka ta jest perswazją, ponieważ staruszek przywoływał argumenty związane z rodziną, aby przekonać pana Eugeniusza do sprzedaży półpancerzy.

Uwaga! 2 punkty otrzymasz tylko wtedy, gdy odniesiesz się do obu wskazanych w poleceniu elementów. Jeśli odniesiesz się tylko do jednego z nich, otrzymasz 1 punkt.

Zadanie 5. (0–1)

Uzupełnij zdanie. Wybierz właściwe odpowiedzi spośród podanych.

W utworze Sławomira Mrożka zastosowana została narracja **A/B**, w której **C/D**.

A. pierwszoosobowa
B. trzecioosobowa
C. narrator nie ujawnia się ani nie komentuje wydarzeń
D. narrator jest uczestnikiem opisywanych wydarzeń

Etap 1
Zadanie wymaga wybrania właściwych odpowiedzi spośród podanych i uzupełnienia nimi zdania w taki sposób, by było zgodne z tekstem Sławomira Mrożka.

Etap 2
Znajdź w tekście fragment, w którym ujawnia się narrator. Zwróć uwagę na formę czasowników, którymi się posługuje, i określ, czy narracja jest pierwszoosobowa, czy – trzecioosobowa. Aby ocenić, czy narrator jest uczestnikiem wydarzeń, czy też nie ujawnia się, zwróć uwagę na pierwszy akapit.

Etap 3
Zaznacz właściwe odpowiedzi. Pamiętaj, że otrzymasz punkt za to zadanie, jeśli całe rozwiązanie będzie poprawne.

Poprawna odpowiedź: AD

Zadanie 6. (0–1)

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

W kontekście całego utworu użyte w nim sformułowanie *towar niechodliwy* oznacza towar, który

A. bardzo trudno sprzedać.
B. był modny w poprzednim sezonie.
C. jest przeznaczony tylko dla teatrów.
D. dosyć łatwo zniszczyć.

Etap 1
Zadanie odnosi się do tekstu Sławomira Mrożka. Wymaga wybrania poprawnej odpowiedzi spośród czterech podanych, tak aby uzupełnione zdanie było zgodne z wymową utworu.

Etap 2
Znajdź w tekście fragment, w którym użyte zostało sformułowanie *towar niechodliwy*. Zwróć uwagę na reakcję narratora na przesyłkę z półpancerzami i na to, ile wysiłku kosztowało bohaterów sprzedanie towaru.

Etap 3
Zaznacz poprawną odpowiedź, wykorzystując nie tylko znajomość tekstu Mrożka, lecz także własną wiedzę.

Poprawna odpowiedź: A

Zadanie 7. (0–2)

a) Podaj autora i tytuł utworu, z którego pochodzi poniższy fragment.

Po co żałujesz dzikiej wietrznicy[1],
Która cię zwabia w te knieje[2]:
Zawraca głowę, rzuca w tęsknicy
I może jeszcze się śmieje?

Daj się namówić czułym wyrazem,
Porzuć wzdychania i żale,
Do mnie tu, do mnie, tu będziem razem
Po wodnym pląsać kryształe.

Czy zechcesz niby jaskółka chybka
Oblicze tylko wód muskać,
Czy zdrów jak rybka, wesół jak rybka,
Cały dzień ze mną się pluskać.

A na noc w łożu srebrnej topieli[3]
Pod namiotami źwierciadeł,
Na miękkiej wodnych lilijek bieli.
Śród boskich usnąć widziadeł.

[1] Wietrznica – lekkomyślna, płocha kobieta.
[2] Knieja – wielki, gęsty las.
[3] Topiel – głębokie miejsce w rzece, stawie lub jeziorze.

Autor: ..... Tytuł: .....

b) Jakie konsekwencje dla bohatera ballady miała podjęta przez niego decyzja?

.....

.....

.....

a) Etap 1

Przeczytaj podany fragment i zastanów się, z której lektury obowiązkowej on pochodzi i kto jest jej autorem.

Etap 2

W wyznaczone miejsca wpisz tytuł oraz autora tekstu.

Poprawna odpowiedź: (Adam) Mickiewicz, *Świtezianka*

b) Etap 1

Zadanie dotyczy znajomości całego utworu, którego fragment został podany. Przypomnij sobie jego treść.

Etap 2

Zwróć uwagę na wybór, przed którym stanął bohater ballady, decyzję, którą podjął i jej konsekwencje.

Etap 3

Zapisz odpowiedź w wyznaczonym miejscu.

Przykładowa odpowiedź:

Główny bohater złamał przysięgę daną dziewczynie i został skazany na wieczne męki.

Uwaga! 2 punkty otrzymasz tylko wtedy, gdy wykonasz poprawnie oba podpunkty zadania. 1 punkt otrzymasz, gdy wykonasz podpunkt a) lub b).

Zadanie 8. (0–2)

Dom Towarowy dostał zamówienie na sprzedaż półpancerzy praktycznych do jednego z krajów europejskich. Kierownik sklepu pisze notatkę do swoich pracowników.

Uzupełnij zdania. Wpisz w wyznaczone miejsca A albo B.

A. za granicę (pisane rozdzielnie)
B. zagranicę (pisane łącznie)

1. Informacja o naszych półpancerzach obiegła całą _____.
2. Do końca tygodnia należy przygotować zamówienie, które zostanie wysłane _____.
3. W związku z popularnością półpancerzy przewidziane są wyjazdy pracowników _____.

Etap 1
Zadanie polega na uzupełnieniu notatki kierownika sklepu do pracowników wyrazami: *za granicę* lub *zagranicę*.

Etap 2
Przeczytaj zdania do uzupełnienia. Przypomnij sobie zasady pisowni łącznej i rozłącznej w języku polskim. Zwróć uwagę na różnice w znaczeniu wyrażeń *zagranica* i *za granicą*.

Etap 3
Uzupełnij zdania literami A lub B. Pamiętaj, że podczas wykonywania tego zadania musisz odnieść się do własnej wiedzy.

Poprawna odpowiedź: BAA

Uwaga! 2 punkty otrzymasz tylko wtedy, gdy udzielisz trzech poprawnych odpowiedzi. 1 punkt otrzymasz, gdy udzielisz dwóch poprawnych odpowiedzi.

Zadanie 9. (0–2)

Na jednej ze stron internetowych toczy się dyskusja o tym, czy młodemu odbiorcy potrzebna jest reklama.

Zabierz głos w dyskusji. Napisz komentarz, w którym przedstawisz swoje stanowisko i poprzesz je dwoma argumentami.

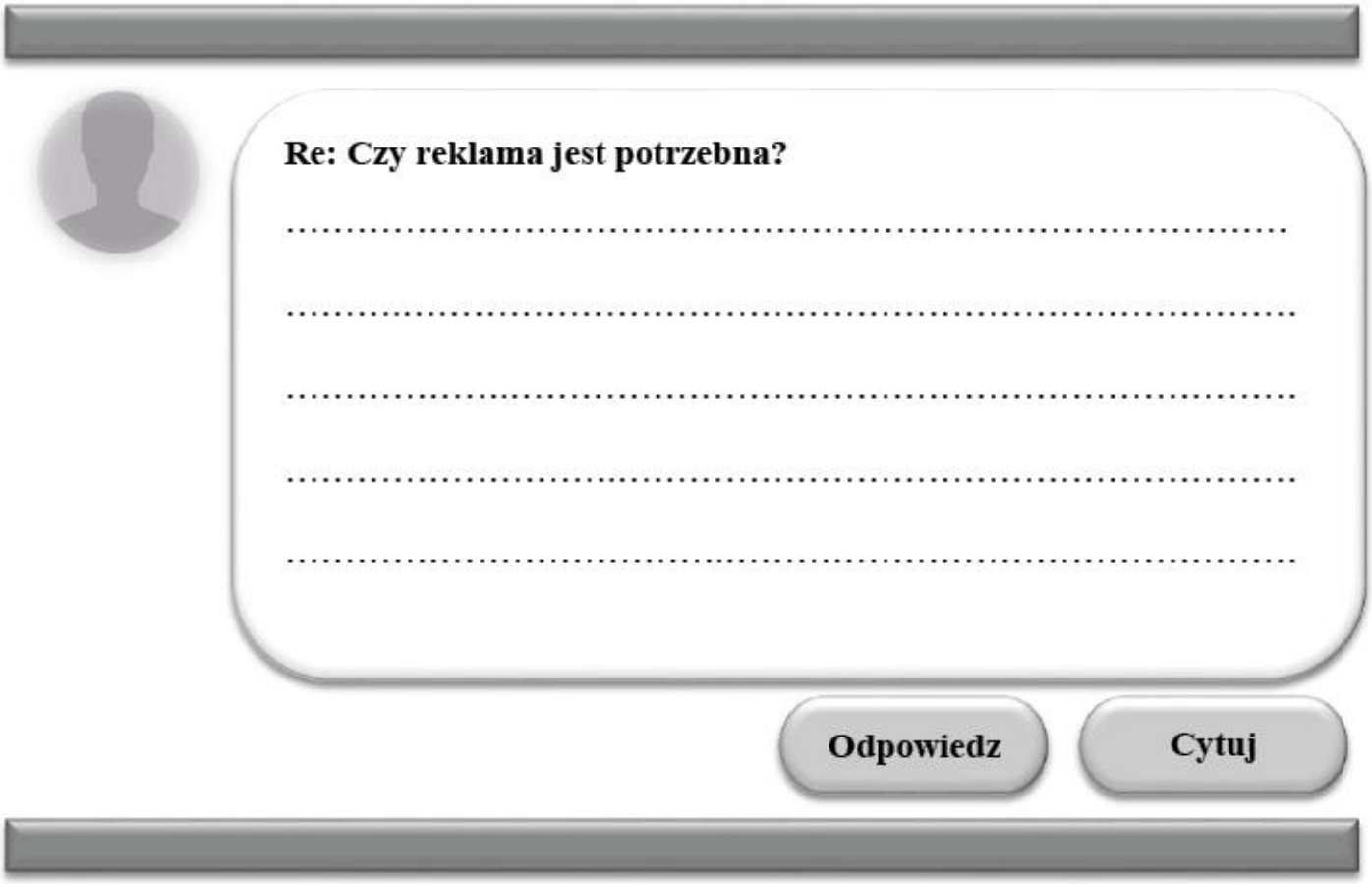

Etap 1

Zadanie ma charakter otwarty. Należy w nim przedstawić swoje stanowisko i poprzeć je dwoma argumentami. Głos w dyskusji ma dotyczyć tego, czy reklama jest potrzebna młodemu odbiorcy.

Etap 2

Aby sformułować krótki tekst, musisz zająć stanowisko, czyli odpowiedzieć na pytanie, czy młodemu odbiorcy potrzebna jest reklama. Następnie powinieneś/powinnaś podać dwa argumenty uzasadniające twoje zdanie. Pamiętaj, że argumenty muszą być trafne i adekwatne do przyjętego wcześniej stanowiska.

Etap 3

Sformułuj swoje stanowisko i poprzyj je dwoma argumentami. Zapisz swoją odpowiedź w wyznaczonym miejscu.

Przykładowe odpowiedzi:

– Uważam, że reklama jest nam potrzebna. Dzięki niej możemy dowiedzieć się o nowych produktach, o których istnieniu nie mielibyśmy pojęcia. Reklama służy także informowaniu o promocjach i obniżkach, dzięki czemu możemy kupić wymarzony produkt taniej.

– Jestem przekonana, że reklama nie jest nam potrzebna. Młodzi ludzie łatwo ulegają wpływom – reklama może przekonać ich do kupowania rzeczy tak naprawdę niepotrzebnych. Wiele reklam zawiera też półprawdy – wyolbrzymiają pozytywne cechy produktów, a przemilczają ich cechy negatywne.

Uwaga! 2 punkty otrzymasz tylko wtedy, gdy zapiszesz stanowisko i podasz dwa argumenty je uzasadniające. 1 punkt otrzymasz za sformułowanie stanowiska i podanie 1 argumentu. Zarówno argumenty bez określonego stanowiska, jak i samo stanowisko nie będą punktowane.

Zadanie 10. (0–2)

W Twojej szkole planowane jest utworzenie strony internetowej poświęconej twórczości Sławomira Mrożka. Jedną z zakładek będzie jego życiorys.

Które z poniższych źródeł wykorzystasz, aby stworzyć notatkę dotyczącą twórczości Sławomira Mrożka? Wybierz źródło spośród 1.–3., a następnie uzasadnij swój wybór dwoma argumentami.

Źródło 1.

Źródło 2.

Źródło 3.

Wybór źródła: ……

Uzasadnienie

1. argument: ……

……

2. argument: ……

……

Etap 1

Zadanie jest dwuetapowe. Pierwszy etap polega na wybraniu jednego z trzech źródeł wiedzy, które będzie przydatne przy tworzeniu notatki dotyczącej życia Sławomira Mrożka. Drugi etap polega na uzasadnieniu tego wyboru dwoma argumentami.

Etap 2

Przeanalizuj dokładnie trzy podane źródła i zdecyduj, w którym znajdziesz najwięcej wiarygodnych informacji na temat życiorysu pisarza. Następnie sformułuj dwa argumenty uzasadniające twój wybór.

Etap 3

Wpisz numer wybranego źródła i dwa argumenty w wyznaczonych miejscach.

Przykładowe odpowiedzi:

– *Źródło 3.*

1. argument: *W encyklopedii znajdują się sprawdzone informacje, jest to źródło naukowe.*

2. argument: *Autorami encyklopedii są naukowcy o uznanym autorytecie i znawcy zagadnienia.*

– *Źródło 2.*

1. argument: *Ciekawostki z życia pisarza uatrakcyjnią notatkę dotyczącą jego twórczości.*

2. argument: *Lektura życiorysu wzbogaconego ciekawostkami może zachęcić młodzież do sięgnięcia po kolejne teksty tego autora.*

Uwaga! 2 punkty otrzymasz wtedy, gdy wybierzesz źródło i podasz dwa argumenty. 1 punkt otrzymasz za wybór źródła i podanie 1 argumentu. Zarówno argumenty bez określonego stanowiska, jak i samo stanowisko nie będą punktowane.

Józef Tischner

Być dobrym

Gdybyśmy chcieli wyrazić krótko istotną myśl Mistrza Eckharta o naturze człowieka, gdyby trzeba było odpowiedzieć na pytanie, co dla Mistrza Eckharta znaczy być człowiekiem – to trzeba by powiedzieć tak: być człowiekiem to znaczy być dobrym. Mówi się czasem, że człowiek to „zwierzę rozumne". Inni mówią: *animal sociale*, „zwierzę społeczne". […] Tylko człowiek dobry jest człowiekiem naprawdę. Zastanówmy się nad tymi słowami. […]

Dobrych ludzi możemy spotkać wszędzie: na ulicy, w szkole, w biurze, w mieszkaniach robotnika czy chłopa. Czasami poznajemy ich po ich uczynkach, a czasami czytamy ich dobroć jakby wprost – z twarzy, z oczu, z brzmienia głosu. Dobroć daje się widzieć. Mamy wśród naszych władz poznawczych jakiś zmysł dobroci. Mamy dar odróżniania duchów. Jest to zmysł, dar prawie nieomylny. To on jest źródłem naszego zaufania, z jakim kierujemy się do niektórych ludzi.

Podobnie jak mamy w sobie zmysł dobroci, mamy także zmysł złości, zła. Wiemy: ten człowiek jest zły. Człowiek zły nie budzi naszego zaufania. Gdy stajemy przed nim, albo usiłujemy go jakoś udobruchać, albo wchodzimy w jakąś kryjówkę. Uważamy na siebie, nie chcemy się zdradzić ani słowem, ani gestem, ani postawą. Gdy tylko nadarzy się okazja, uciekamy od złych ludzi. Uciekamy nawet wtedy, gdy jeszcze żadnej krzywdy nam nie zrobili.

Człowiek jest jedyną istotą w zasięgu naszej obserwacji, w której i poprzez którą możemy obserwować to, czym jest dobro. Rzeczy, które nas otaczają, są korzystne lub niekorzystne, krajobrazy bywają piękne, owoce drzew smaczne. Ale dobrzy mogą być tylko ludzie.

Dobroć człowieka ma wiele nazw. Oto niektóre z nich: ofiarność, prawdomówność, wspaniałomyślność, cierpliwość, pracowitość, wytrwałość, postawa służby, oddanie, wierność. Dobroć wydaje się jedna, ale wyróżnia się i przejawia rozmaicie. To zależy od okoliczności. W świecie kłamstwa na przykład dobroć daje o sobie znać prawdomównością. W świecie

niesprawiedliwości dobroć ukazuje się jako walka o sprawiedliwość. Człowiek dobry jest niewątpliwie „człowiekiem myślącym", *homo sapiens* – ale zarazem jest kimś więcej. Człowiek dobry jest również „człowiekiem społecznym", *animal sociale* – ale zarazem jest kimś więcej. Dobroć wyznacza jakby zasadniczy kierunek myślenia „człowieka myślącego", zasadniczy kierunek zaangażowania „człowieka społecznego". Dobroć ukazuje się jako zasada wszystkiego. Ona jest, ale być nie musi – bo człowiek może być zły. Dobro lub zło zależą od jakiegoś wyboru.

Józef Tischner, *Wędrówki w krainę filozofów*, Kraków 2008.

[373 słowa]

Zadanie 11. (0–2)

Z podanych pytań wybierz te, na które odpowiedzi zawarto we wskazanych akapitach tekstu, i wpisz do tabeli oznaczenia literowe tych pytań. Każdemu akapitowi przyporządkuj jedno pytanie.

A. Czy dobroć pozwala człowiekowi reagować na zło?
B. Dlaczego niektórzy ludzie nie budzą naszego zaufania?
C. Jak należy się zachowywać w obecności złych ludzi?
D. Z czego wynika to, że ufamy niektórym ludziom?
E. Co decyduje o byciu człowiekiem rozumnym i społecznym?
F. Kim był Mistrz Eckhart?

Akapit	Pytanie
1.	
3.	
5.	

Etap 1
Zadanie dotyczy tekstu Józefa Tischnera *Być dobrym* i polega na przyporządkowaniu pytań do trzech wybranych akapitów. Zwróć uwagę, że podanych jest sześć pytań, a wpisać do tabeli należy tylko trzy.

Etap 2
Przeczytaj uważnie tekst. Zwróć uwagę na akapity: 1., 3. i 5. Sprawdź, na które pytania znajdziesz w nich odpowiedź.

Etap 3
Przyporządkuj każdemu akapitowi jedno pytanie i zapisz w tabeli literę, którą jest oznaczone.

Poprawna odpowiedź:
1. E, 3. B, 5. A

Uwaga! 2 punkty otrzymasz tylko wtedy, gdy udzielisz trzech poprawnych odpowiedzi. 1 punkt otrzymasz, gdy udzielisz dwóch poprawnych odpowiedzi.

Zadanie 12. (0–1)

Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Dobroć człowieka można wyczytać z jego wyglądu i usposobienia.	**P**	**F**
Dobroć człowieka przejawia się w różny sposób i jest różnie nazywana.	**P**	**F**

Etap 1
Zadanie rozpocznij od przeczytania polecenia. Jest to zadanie typu prawda/fałsz. Należy w nim wskazać, które stwierdzenie jest prawdziwe, a które – fałszywe. Zadanie dotyczy tekstu Józefa Tischnera.

Etap 2
Przeanalizuj dokładnie tekst i sprawdź, czy podane w tabeli stwierdzenia są prawdziwe. Zwróć uwagę na akapity 2. i 5.

Etap 3
Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, lub F, jeśli jest fałszywe.

Poprawna odpowiedź: PP

Zadanie 13. (0–1)

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Zdaniem Józefa Tischnera cechą świadczącą o pełni człowieczeństwa jest

A. umiejętność czynienia dobra.
B. uznawanie wartości społecznych.
C. potrzeba uznania w oczach innych.
D. zdolność do posługiwania się rozumem.

Etap 1
Zadanie odnosi się do tekstu Józefa Tischnera. Polega na dokończeniu zdania będącego interpretacją tekstu *Być dobrym*. Przy wyborze poprawnej odpowiedzi zwróć uwagę na akapit 1.

Etap 2
Wybierz i zaznacz poprawną odpowiedź.

Poprawna odpowiedź: A

Zadanie 14. (0–2)

Uzupełnij tabelę. Do każdej z podanych wartości dopisz bohatera z lektury obowiązkowej (innego bohatera dla każdej wartości) i przykład sytuacji, w której ten bohater wykazał się daną wartością.

Wartość	Bohater	Przykład sytuacji z lektury obowiązkowej
ofiarność		
wierność		

Etap 1
Zadanie wymaga uzupełnienia tabeli. Należy wpisać do niej dwóch różnych bohaterów reprezentujących wskazane wartości oraz podać sytuacje, w której wykazali się tą wartością. Zadanie ma charakter otwarty.

Etap 2
Przypomnij sobie, w których lekturach obowiązkowych bohaterowie wykazali się ofiarnością i wiernością. Możesz posiłkować się listą lektur znajdującą się na ostatniej stronie arkusza egzaminacyjnego. Wymień dwóch bohaterów i przytocz sytuacje, w których wykazali się wymaganymi cechami.

Etap 3
Uzupełnij tabelę. Upewnij się, że podane przez ciebie odpowiedzi opierają się na liście lektur.

Przykładowa odpowiedź:

Wartość	Bohater	Przykład sytuacji z lektury obowiązkowej
ofiarność	*Ordon*	*Ordon jako dowódca reduty nie chciał poddać się wrogom, dlatego poświęcił swoje życie, wysadzając redutę w powietrze.*
wierność	*Mały Książę*	*Mały Książę opuszcza swoja planetę i Różę, aby poznać świat. Na Ziemi spotyka tysiące róż i przekonuje się, że jest wierny tylko swojej Róży.*

Uwaga! 2 punkty otrzymasz wtedy, gdy poprawnie uzupełnisz dwa wiersze w tabeli (bohater oraz sytuacja). 1 punkt dostaniesz za uzupełnienie jednego wiersza w tabeli.

Zadanie 15. (0–1)

Za pomocą pojedynczych słów można łatwo zmienić sens wypowiedzi.

Uzupełnij zdanie. Wybierz właściwe odpowiedzi spośród podanych.

Żeby w sformułowaniu *dobro wyznacza jakby zasadniczy kierunek myślenia „człowieka myślącego”* zmienić przypuszczenie na pewność, można zastąpić wyraz *jakby* słowem **A/B**, które jest **C/D**.

A. *rzekomo*
B. *niewątpliwie*
C. przymiotnikiem
D. przysłówkiem

Etap 1
Zadanie wymaga wybrania właściwej odpowiedzi spośród podanych w celu uzupełnienia zdania w taki sposób, by przypuszczenie zmienić w pewność. Następnie należy określić, jaką częścią mowy jest wpisany wyraz.

Etap 2
Zdecyduj, który wyraz spośród podanych zmieni znaczenie podanego zdania z przypuszczenia w pewność. Do wyboru masz wyrazy: *rzekomo* i *niewątpliwie*. Musisz więc odwołać się do znaczenia tych wyrazów. Następnie określ, czy wybrany wyraz jest przymiotnikiem, czy – przysłówkiem.

Etap 3
Odwołaj się do własnej wiedzy. Wybierz i zaznacz odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź: BD

Zadanie 16. (0–1)

Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Wyraz *dobroć* jest wyrazem podstawowym dla wyrazu *dobry*.	**P**	**F**
Wyrazy *dobroduszny* i *dobroczyńca* są wyrazami złożonymi.	**P**	**F**

Etap 1

Zadanie rozpocznij od przeczytania polecenia. Jest to zadanie typu prawda/fałsz. Należy w nim wskazać, które stwierdzenie jest prawdziwe, a które – fałszywe. Zadanie dotyczy zagadnień z gramatyki z dziedziny słowotwórstwa.

Etap 2

Zadanie wymaga znajomości podstawowych pojęć z zakresu słowotwórstwa. Przypomnij sobie znaczenie takich pojęć, jak: *wyraz podstawowy*, *wyraz pochodny*, *wyraz złożony* i *podstawa słowotwórcza*. Pierwsze zdanie z tabeli wymaga dokonania analizy słowotwórczej wyrazu *dobry* i sprawdzenia, czy wyraz *dobroć* jest dla niego wyrazem podstawowym. Analizując zdanie drugie, należy stwierdzić, czy wyrazy *dobroduszny* i *dobroczyńca* są wyrazami złożonymi. W tym celu podziel je na dwie podstawy słowotwórcze.

Etap 3

Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, lub F, jeśli jest fałszywe.

Poprawna odpowiedź: FP

Zadanie 17. (0–1)

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Użytego przez Józefa Tischnera określenia *dobry człowiek* nie można zastąpić sformułowaniem

A. *człowiek o wielkim sercu.*
B. *człowiek o gołębim sercu.*
C. *człowiek sukcesu.*
D. *człowiek taki, że do rany przyłóż.*

Etap 1

Zadanie ma charakter zamknięty. Polega na dokończeniu zdania poprzez wybranie właściwej odpowiedzi spośród podanych.

Etap 2

Zadanie wymaga znajomości znaczenia podanych związków frazeologicznych. Spośród podanych musisz wybrać taki związek, którym nie można zastąpić określenia *dobry człowiek*.

Etap 3

Wybierz i zaznacz właściwą odpowiedź.

Poprawna odpowiedź: C

Zadanie 18. (0–1)

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Słowa *dobro – zło* w zestawieniu to

A. antonimy.
B. synonimy.
C. homonimy.
D. neologizmy.

Etap 1
Zadanie ma charakter zamknięty. Polega na dokończeniu zdania poprzez wybranie właściwej odpowiedzi spośród podanych.

Etap 2
Zadanie wymaga znajomości znaczenia wyrazów: synonim, antonim, homonim, neologizm. Spośród podanych musisz wybrać ten, który określa zestawienie: *dobro – zło*, czyli ten, który nazywa wyrazy o przeciwnym znaczeniu.

Etap 3
Wybierz i zaznacz właściwą odpowiedź.

Poprawna odpowiedź: A

Zadanie 19. (0–1)

Na jednym z blogów pojawił się wpis dotyczący pojęcia *dobro*, ale autor wpisu nie zadbał o poprawną interpunkcję.

Wybierz zdanie, w którym <u>niepoprawnie</u> zastosowano interpunkcję.

Rozważania o wartościach

A. Dobro to wartość, która wyznacza człowiekowi kierunki w życiu.
B. Motyw walki dobra ze złem to motyw, który często pojawia się w literaturze.
C. Przybiera on różne formy, np. bohaterowie „Kamieni na szaniec" walczą z okupantem.
D. Natomiast bohaterowie utworu Adama Mickiewicza gdy ponoszą karę za swoje postępowanie uczą nas, jak należy postępować.

Etap 1
Zadanie dotyczy znajomości zasad interpunkcyjnych. Musisz znaleźć zdanie, w którym niepoprawnie zastosowano interpunkcję.

Etap 2
Zapoznaj się ze zdaniami zamieszczonymi na blogu i zdecyduj, w którym z nich popełniono błąd interpunkcyjny. Przypomnij sobie zasady stawiania przecinków w zdaniach złożonych podrzędnie i oddzielania przecinkiem zdań wtrąconych.

Etap 3
Odwołaj się do własnej wiedzy. Wybierz i zaznacz zdanie, w którym popełniono błąd.

Poprawna odpowiedź: D

Zadanie 20. (0–3)

Znany specjalista od reklamy przyjeżdża do Twojej szkoły. Napisz zaproszenie na spotkanie z nim. Użyj dwóch argumentów, którymi przekonasz kolegów i koleżanki do udziału w tym spotkaniu. Uwaga: w ocenie wypowiedzi będzie brana pod uwagę poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna.

Etap 1
Twoim zadaniem jest napisanie zaproszenia, w którym użyjesz dwóch argumentów, aby przekonać kolegów i koleżanki do udziału w spotkaniu ze znanym specjalistą od reklamy.

Etap 2

Przypomnij sobie zasady pisania zaproszenia. Pamiętaj o wszystkich elementach, które powinny się w nim znaleźć: adresat, nadawca, czas, miejsce i cel. Nie zapomnij również o umieszczeniu w zaproszeniu dwóch argumentów zachęcających do udziału w wydarzeniu. Dbaj o poprawność językową, ortograficzną i interpunkcyjną.

Etap 3

Posługując się wiedzą własną, zredaguj i zapisz tekst zaproszenia w wyznaczonym miejscu.

Przykładowa odpowiedź:

ZAPROSZENIE

Serdecznie zapraszamy wszystkich zainteresowanych reklamą na spotkanie z wybitnym specjalistą w dziedzinie reklamy, panem Janem Kowalskim. Będzie to jedyna okazja w naszej szkole, aby dowiedzieć się, jak powstają reklamy. Pan Kowalski zgodził się także pokazać dwa nieemitowane jeszcze spoty reklamujące najnowszą grę komputerową.
Spotkanie odbędzie się w budynku Szkoły Podstawowej nr 2 w Lęborku w sali nr 23 24 stycznia 2018 roku. o godz. 13.00.

Zapraszamy!
Samorząd Uczniowski

Zadanie 21. (0–20)

Wybierz jeden z tematów i napisz wypracowanie.

Temat 1.
Napisz list otwarty skierowany do rówieśników, w którym przekonasz ich, że warto pomagać ludziom. W argumentacji wykorzystaj interpretację wiersza Tadeusza Różewicza *List do ludożerców* i odwołaj się do wybranej lektury obowiązkowej. Twoja praca powinna liczyć co najmniej 200 słów. List podpisz jako XYZ.

Tadeusz Różewicz
List do ludożerców

Kochani ludożercy
nie patrzcie wilkiem
na człowieka
który pyta o wolne miejsce
w przedziale kolejowym

zrozumcie
inni ludzie też mają
dwie nogi i siedzenie

Kochani ludożercy
poczekajcie chwilę
nie depczcie słabszych
nie zgrzytajcie zębami

zrozumcie
ludzi jest dużo będzie jeszcze
więcej więc posuńcie się trochę
ustąpcie

Kochani ludożercy
nie wykupujcie wszystkich
świec sznurowadeł i makaronu
Nie mówcie odwróceni tyłem:
ja mnie mój moje
mój żołądek mój włos
mój odcisk moje spodnie
moja żona moje dzieci
moje zdanie

Kochani ludożercy
nie zjadajmy się Dobrze
bo nie zmartwychwstaniemy
Naprawdę

Temat 1.

Etap 1

Zadanie polega na zredagowaniu dłuższej wypowiedzi pisemnej w formie listu otwartego skierowanego do rówieśników, w którym przekonasz ich, że warto pomagać ludziom. W argumentacji musisz wykorzystać interpretację wiersza Tadeusza Różewicza *List do ludożerców* oraz odwołać się do wybranej lektury obowiązkowej. Twój tekst powinien liczyć co najmniej 200 słów.

Etap 2

Przypomnij sobie zasady pisania listu otwartego. Czym różni się on od listu prywatnego?
Zadbaj o właściwą budowę swojego listu: nagłówek, podpis, datę i miejsce pisania. Zastosuj zwroty do adresata. Pamiętaj o pisowni zaimków i wyrazów grzecznościowych wielką literą.
W treści listu skup się na przekonaniu rówieśników do swoich racji. Nie zapomnij o słownictwie perswazyjnym. Zastosuj więc argumenty i poprzyj je przykładami z wiersza oraz innego wybranego tekstu.
Przypomnij sobie treść lektur obowiązkowych i wybierz spośród nich taką, w której bohater pomaga drugiemu człowiekowi. Pomocna może być lista lektur obowiązkowych znajdująca się na ostatniej stronie arkusza egzaminacyjnego. Przedstaw motywację działań bohatera i wynikające z tego korzyści. Nie zapominaj o stosowaniu akapitów, które będą logiczne i nieprzypadkowe.
Zadbaj o poprawność językową, ortograficzną i interpunkcyjną.
Twoja praca powinna mieć co najmniej trzy akapity. Zastanów się, co będzie zawierał każdy z nich. Nie zapomnij zwłaszcza o podsumowaniu i wyciągnięciu wniosków.

Etap 3

Zredaguj i zapisz w wyznaczonym miejscu list otwarty. Podpisz się jako XYZ.

Przykładowe odpowiedzi:

Przykład 1.

Warszawa, 18 grudnia 2017 r.

Koleżanki i Koledzy!

Zwracam się do Was, ponieważ zamierzam przekonać Was – moich rówieśników, że warto podejmować działania na rzecz innych. W ten sposób zmieniamy życie nie tylko tych, którym pomagamy, ale także własne. Wiem to, bo sama tego doświadczyłam.

Od roku jestem wolontariuszką i pomagam dzieciom w hospicjum. Początki nie były łatwe, ale teraz nie wyobrażam sobie, żeby choć raz w tygodniu nie odwiedzić moich nowych przyjaciół. Zaczęłam doceniać, jak ważne jest budowanie relacji z ludźmi i mierzenie się z własnymi słabościami.

Dzięki pracy w wolontariacie zrozumiałam, że wystarczy uważnie rozejrzeć się dookoła, by dostrzec wśród nas ludzi, którzy nie potrafią prosić o pomoc, a bardzo jej potrzebują. Nie chcę tak jak Tadeusz Różewicz pisać „Listu do ludożerców", bo wierzę, że zwłaszcza młodzi ludzie są wrażliwi na krzywdę innych. Poeta zauważa nasz egoizm i obojętność, gdy depczemy słabszych, ale – chyba – tak jak ja ma nadzieję, że możemy się zmienić. Nie musimy „patrzeć wilkiem na człowieka" i „zjadać się", możemy zmienić słowa: „ja", „mnie" na „ty", „wasz". Zacznijmy od prostych rzeczy – posuńmy się trochę i ustąpmy miejsca innym. Bądźmy ludzcy, lecz nie tylko z obawy że „nie zmartwychwstaniemy naprawdę", ale dlatego, że warto być dobrym człowiekiem.

O niezwykłej mocy pomagania innym świadczą losy harcerzy z „Kamieni na szaniec". Moim ukochanym bohaterem tej książki jest Zośka. Był odważny, lojalny, gotowy do niesienia pomocy, do poświęcenia się w imię przyjaźni. Zośka wraz z chłopcami z Szarych Szeregów odbili Rudego z rąk gestapo. Janek Bytnar umarł, ale ostatnie chwile życia spędził wśród najbliższych, a nie w więzieniu, w poczuciu, że jego życie ma sens. Myślę, że i dla Zośki było to bardzo ważne; udowodnił samemu sobie, że można na nim polegać.

Mam nadzieję, że przekonałam Was, ludzi jak ja młodych, że istotą człowieczeństwa i sensem naszego życia jest przede wszystkim życie dla innych. Nie można być dobrym człowiekiem, jeśli przechodzi się obojętnie obok ludzkiego cierpienia.

Pomagajmy… Warto.

Pozdrawiam Was i liczę na Was!

XYZ

Przykład 2.

Warszawa, 18 grudnia 2017 r.

Koleżanki i Koledzy!

Dobrze wiecie, że świat jest pełen dobrych i złych ludzi. Ci pierwsi pomagają innym, drudzy są obojętni na krzywdę i panujące zło. Ja chcę Was przekonać, że warto pomagać innym i znaleźć się po jasnej stronie mocy.

Posłużę się więc argumentem, którego użył autor wiersza „List do ludożerców". Jeśli nie będziemy pomagać innym, to nie zmartwychwstaniemy naprawdę. Nie możemy przecież zachowywać się jak wilki i wzajemnie zjadać, bo nie zostaniemy zbawieni. Tadeusz Różewicz w swoim wierszu ostrzega przed zachowaniami, które mogą nas zmienić w tytułowych ludożerców.

Aby przekonać Was, że warto pomagać, podam jeszcze jeden argument. Bohaterowie „Zemsty" Aleksandra Fredry – Wacław i Klara – nie mogli być razem, bo ich ojcowie nie żyli ze sobą w zgodzie. Prosili o pomoc Podstolinę. Wacław błagał ojca, by nie zmuszał go do ślubu z inną kobietą, a nawet przekupił Papkina, żeby jako jeniec znaleźć się w domu Cześnika. Gdyby nie intrygi sąsiadów, które wyszły młodym na dobre, to Klara i Wacław byliby bardzo nieszczęśliwi i mogłoby dojść do jakiejś tragedii. Losy zakochanych w sobie młodych bohaterów „Zemsty" to swoista przestroga dla nas, a zarazem drogowskaz, jak postępować w życiu – warto pomagać, żeby inni mogli być szczęśliwi i mogli spełniać swoje marzenia.

Wierzę, że potrafiłem namówić wszystkich do tego, aby pomagać innym. Wtedy świat będzie lepszy, ludzie szczęśliwsi, a my zasłużymy na nagrodę.

Z pozdrowieniami

XYZ

Temat 2:
Wyobraź sobie, że losy Aliny i Balladyny potoczyły się inaczej. Dokończ opowiadanie, w którym zmienisz historię ich życia. Napisz swoją pracę tak, żeby wykazać, że dobrze znasz *Balladynę* Juliusza Słowackiego. Twoja praca powinna liczyć co najmniej 200 słów.

Zapadł zmierzch. Alina i Balladyna z pełnymi dzbanami malin wróciły do chaty.

Temat 2.

Etap 1

Zadanie polega na zredagowaniu opowiadania, które będzie alternatywnym wyobrażeniem dalszych losów Aliny i Balladyny. Utrudnieniem jest fakt, że musisz zmienić historię ich życia, ale jednocześnie wykazać się znajomością treści *Balladyny* Juliusza Słowackiego. Zwróć uwagę na moment, w którym rozpoczynasz swoją opowieść – powrót dziewcząt z pełnymi dzbankami malin do chaty wdowy. Twoja praca nie może być krótsza niż 200 słów.

Etap 2

Przypomnij sobie zasady pisania opowiadania. Możesz najpierw napisać plan. Nie zapomnij o konsekwentnym stosowaniu czasu wydarzeń i narracji (pierwszoosobowej lub trzecioosobowej). Zastosuj słownictwo podkreślające następstwo czasowe wydarzeń, np. *potem, później, następnie, wtedy*. Możesz urozmaicić swój tekst, wprowadzając np.: tytuł, dialog, opis, punkt kulminacyjny lub puentę.
Nie zapomnij o stosowaniu akapitów, które będą logiczne i nieprzypadkowe. Zadbaj o poprawność językową, ortograficzną i interpunkcyjną.

Etap 3

Zredaguj opowiadanie. Pamiętaj, że musisz opierać się na znajomości treści lektury obowiązkowej, ale i uruchomić wyobraźnię. Zapisz swoją pracę w wyznaczonym miejscu.

Przykładowa odpowiedź:

Zapadł zmierzch. Alina i Balladyna z pełnymi dzbanami malin wróciły do chaty. Radość matki nie miała granic, kiedy okazało się, że to Alina, pracowita i skromna, przyniosła ich więcej. Kirkor był zadowolony z takiego obrotu sprawy, chociaż to zadowolenie zakłócał mu jakiś niedosyt. W końcu to nie on zdecydował o wyborze żony, tylko bliżej nieokreślony przypadek. Może ślepy los? Nie mylił się przy tym, bo to nimfa Goplana maczała palce w całej intrydze. Niestety, nie wszystko przebiegało zgodnie z jej życzeniami. W jej zamyśle to nie Alina miała zostać żoną Kirkora. Toteż Goplana postanowiła doprowadzić swoje plany do końca. Dlaczego?

Otóż nimfa pokochała Grabca, prostego wieśniaka, ale ten zakochany był bez pamięci w Balladynie. Przebiegła Goplana chciała w związku z tym doprowadzić do małżeństwa Kirkora i Balladyny, aby Grabca mieć tylko dla siebie. Nie udało się, bo plany pokrzyżowała jej pracowitsza od Balladyny Alina, która zebrała więcej malin niż siostra. Rozzłoszczona Goplana musiała wymyślić inny podstęp. Na razie jednak Kirkor zabrał Alinę do zamku i przyrzekł jej, że wrócą do chaty w lesie po jej matkę i siostrę.

Minęło zaledwie kilka dni od wyjazdu księcia i jego pięknej narzeczonej, Aliny, kiedy pewnego wieczora do chaty w lesie zastukał Grabiec, aby poprosić o rękę Balladyny. Dziewczyna jednak uprosiła matkę, żeby ta nie wyraziła zgody na małżeństwo. Przez cały czas marzyła bowiem, że kiedy pojadą do zamku Kirkora, uda jej się oczarować księcia i zmienić jego zamiary. Matka na prośbę córki nie zgodziła się na małżeństwo. Tego już było za wiele. Goplana w obawie, że Grabiec nie przestanie zabiegać o względy Balladyny,

kazała swoim sługom podpalić chatę wdowy. W pożarze zginęła Balladyna i jej matka, a nieszczęśliwy Grabiec utopił się z żalu w jeziorze.

Kiedy Alina dowiedziała się o śmierci najbliższych jej osób, wpadła w rozpacz, a w końcu zamknęła się w wieży, nie mogła sobie bowiem darować, że opuściła matkę.

EGZAMIN ÓSMOKLASISTY

TWÓJ PIERWSZY OFICJALNY EGZAMIN NA ZAKOŃCZENIE SZKOŁY PODSTAWOWEJ

- obowiązuje wszystkich uczniów
- ma formę pisemną
- nie ma wpływu na ukończenie szkoły
- wynik to punkty zdobyte z danego przedmiotu przeliczone na procenty
- wynik ma znaczenie przy wyborze szkoły średniej

TERMIN I PRZEBIEG EGZAMINU

zwykle II połowa kwietnia

Dokładna data jest podawana 1 września na **www.cke.gov.pl**

język polski

dotychczas 120 minut
długopis
legitymacja szkolna

matematyka

dotychczas 100 minut
długopis linijka
legitymacja szkolna

język obcy

dotychczas 90 minut
długopis
legitymacja szkolna

PRZEDMIOT DODATKOWY (PLANOWANY W PRZYSZŁOŚCI)

biologia **chemia** **fizyka** **geografia** **historia**

Dodatkowy czas na sprawdzenie arkusza

- na każdym przedmiocie masz dodatkowe 5 minut na sprawdzenie poprawności przeniesienia odpowiedzi na kartę odpowiedzi

Zakaz wnoszenia na egzamin

- kalkulatora
- słownika
- odtwarzacza mp3
- smartwatcha
- telefonu

ARKUSZ EGZAMINACYJNY – W NIM ROZWIĄZUJESZ ZADANIA

Na egzaminie z każdego przedmiotu otrzymasz do rozwiązania **arkusz egzaminacyjny**, a także **kartę odpowiedzi**. Na niej umieszczasz odpowiedzi do zadań. Arkusz:

- ma wielkość broszury w formacie A4
- może zawierać nawet 20 stron, w tym **brudnopis**
- jest czarno-biały

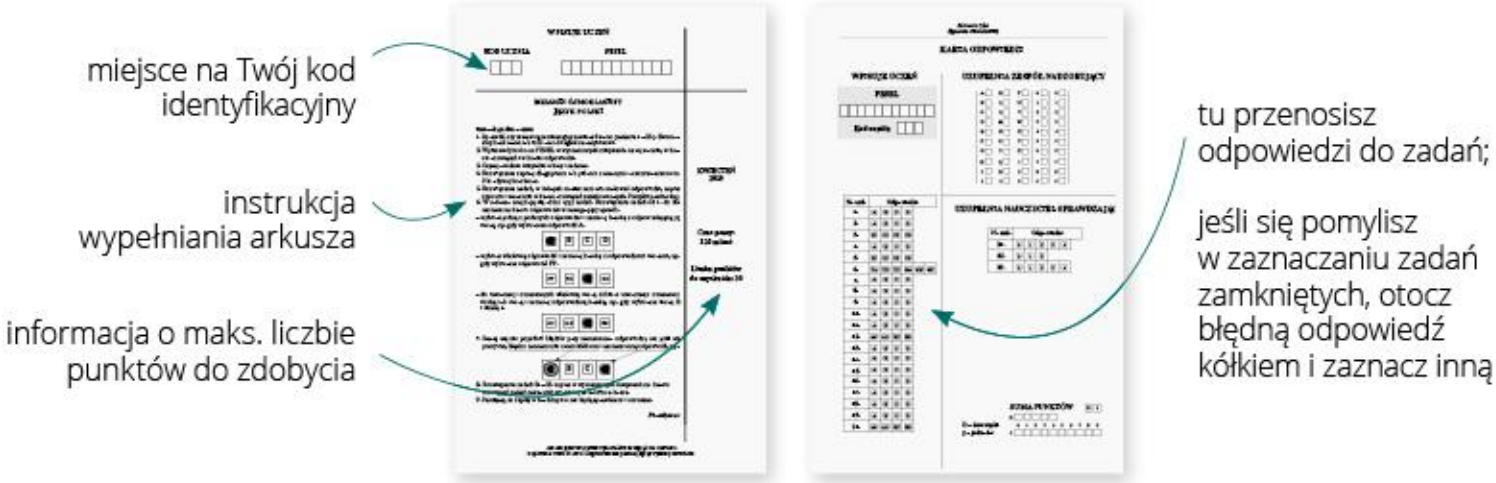

RODZAJE ZADAŃ W ARKUSZU

Arkusz z każdego przedmiotu będzie zawierać **różnorodne zadania.** Łączna **liczba wszystkich zadań** do rozwiązania **zależy od przedmiotu**.

JĘZYK POLSKI	MATEMATYKA	JĘZYK OBCY
17–20 zadań	19–23 zadania	45–55 zadań

Zadania zamknięte – wybierasz jedną odpowiedź z kilku podanych.

- **wielokrotnego wyboru**

Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

A. 2 cm C. 5 cm
B. 4 cm D. 8 cm

- **typu prawda-fałsz**

Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

W utworze przedstawiona jest refleksja na temat natury ludzkiej.	P	F
Z utworu wynika, że ludzie nie mają wpływu na decyzje innych.	P	F

- **na dobieranie**

Wybierz odpowiedź T lub N i jej uzasadnienie spośród A lub B.

T	Tak,	ponieważ	A.	Każdy z wykładników jest liczbą nieparzystą.
N	Nie,		B.	Wykładnik potęgi 2^6 nie jest podzielny przez 8.
			C.	Wartość tego wyrażenia można zapisać w postaci $8 \cdot 23$.

Zadania otwarte – musisz samodzielnie sformułować wypowiedź, nie masz odpowiedzi do wyboru.

- **z luką**

Podaj autora i tytuł utworu, z którego pochodzi powyższy fragment.

Autor:.....
Tytuł: .....

- **krótkiej lub rozszerzonej odpowiedzi**

Jakie pole ma część paska wskazana na rysunku? Zapisz obliczenia.

JĘZYK POLSKI NA EGZAMINIE

120 minut

Arkusz składa się z 2 części – testowej oraz wypracowania. Zawiera około 20 zadań.

Część testowa

- zadania skupione wokół **2 tekstów – publicystycznego** (np. *artykuł*) **oraz literackiego** (*poezja, proza, dramat*)
- mogą pojawić się też zadania niezwiązane z tekstami
- zawiera zadania **zamknięte** i **otwarte**
- każde dobrze rozwiązane **zadanie zamknięte to 1 pkt**
- za **zadanie otwarte krótkiej odpowiedzi** możesz dostać od **1 do 4 pkt**

Wypracowanie

- tematy i formy wypowiedzi do wyboru
- za wypracowanie możesz dostać aż **20 pkt**
- musi ono zawierać **co najmniej 200 słów**
- **musisz się w nim odwołać do lektury obowiązkowej**

Pamiętaj! W obu częściach arkusza musisz się wykazać **znajomością lektur obowiązkowych**.

EGZAMIN Z JĘZYKA POLSKIEGO – DOBRZE ZAPLANUJ 120 MINUT

Przygotowanie

- Pamiętaj, że **wiesz i umiesz dużo** – masz za sobą powtórki i wiele rozwiązanych zadań.
- **Spokojnie przeczytaj pierwszą stroną arkusza** egzaminacyjnego i instrukcje.

Część testowa

- **Rozwiązuj zadania po kolei.** Jeśli nie umiesz rozwiązać danego zadania, przejdź do następnego. Wrócisz do niego na koniec. **Pamiętaj, że musisz jeszcze napisać wypracowanie!**
- **Dokładnie przeczytaj polecenie i wszystkie warunki, jakie musi spełnić odpowiedź.**
- **Jeśli nie znasz odpowiedzi na zadanie zamknięte** – zaznacz najbardziej prawdopodobną.
- **Dokładnie czytaj teksty**, do których odwołują się zadania.
- W zadaniach otwartych krótkiej odpowiedzi **zwróć uwagę na ilość miejsca na wypowiedź**. Nie rozpisuj się. **Odpowiadaj precyzyjnie.**

Wypracowanie

- Zanim wybierzesz temat wypracowania, **dokładnie przeanalizuj polecenie.**
- **Zwróć uwagę na formę pracy**, przypomnij sobie jej konstrukcję i charakterystyczne zwroty.
- Zastanów się, jakie **lektury** poruszają dane zagadnienie i do jakich możesz się odwołać. **Nie streszczaj książki!**
- Pisz **prostym językiem i na temat.**

Ostatnie minuty

- Sprawdź, czy na karcie odpowiedzi rozwiązania są dobrze zaznaczone.
- Przeczytaj napisane wypracowanie i popraw błędy.

SPRAWDZONE SPOSOBY NA SKUTECZNĄ NAUKĘ

Czy wiesz, że najszybciej zapamiętujesz, jeśli uczysz się aktywnie? Przyswajasz zaledwie 10% tego, co czytasz, ale aż 90% tego, co mówisz i robisz! Podczas nauki matematyki angażuj więc całe ciało.

OBSERWUJ

- analizuj tworzenie wypowiedzi krok po kroku
- czytaj lektury

SŁUCHAJ

- słuchaj wyjaśnień nauczyciela

MÓW

- powtarzaj najważniejsze informacje na głos
- opowiadaj treść lektur komuś lub sobie

NOTUJ

- trenuj pisanie wypracowań
- rób odręczne notatki
- twórz mapy myśli

TAK, ZDAM! TWÓJ PLAN NAUKI DO EGZAMINU

1. **Powtórz** niezbędne wiadomości.
2. **Poćwicz** na przykładach i rozwiąż zadania
3. **Zdaj** egzamin ósmoklasisty

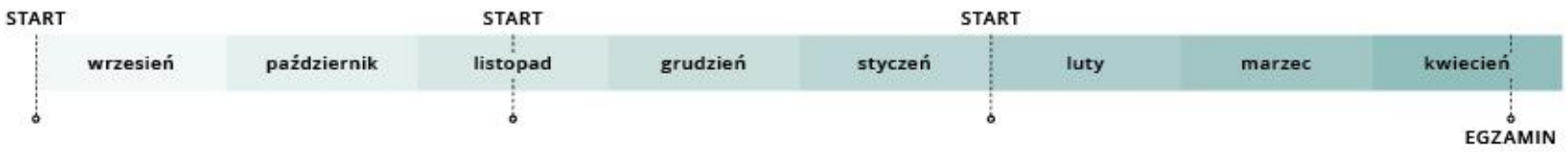

Powtarzaj działy po kolei. Przypomnij sobie treść lektur. Przeanalizuj tworzenie wypracowań krok po kroku, napisz podobne. Przejdź do rozwiązania serii zadań do działu. Od ferii rozwiązuj arkusze egzaminacyjne i staraj się zmieścić w 120 minutach.

Zacznij od działów, które są dla Ciebie najtrudniejsze. Powtórz lektury, zasady ortograficzne i gramatyczne. Pisz wypracowania, korzystając z instrukcji krok po kroku. Od lutego rozwiązuj arkusze.

Rozpocznij od arkuszy egzaminacyjnych. Sprawdź, które zadania wyszły najsłabiej. Powtórz niezbędne treści. Przypomnij sobie lektury. Wróć do arkuszy.

W WOLNEJ CHWILI

ĆWICZ KONCENTRACJĘ I TRENUJ PAMIĘĆ

- **„Zobacz to", czyli wizualizacja**
  Usiądź wygodnie. Zamknij oczy. Oddychaj głęboko. Wyobraź sobie siebie na plaży. Zastanów się, jak ona wygląda, jaka jest pogoda i jakie słyszysz dźwięki. Możesz nawet dotknąć piasku! Pozostań z tym obrazem przez chwilę. Powoli otwórz oczy.
- **Policz w myślach od 100 do 1.**
  Jeśli przyszło Ci to z łatwością, spróbuj policzyć od 100 do 1, ale co 3 liczby: 100, 97, 94 itp.
- **Skojarzenia**
  Wypisz 5 numerów telefonów swoich znajomych i spróbuj je zapamiętać metodą skojarzeń. Podziel je na cząstki i połącz w myśli z konkretnymi przedmiotami lub faktami, np. 66 – wiek dziadka, 37 – wiek mamy; 15 – numer domu, 007 – James Bond.
- **„W dwuszeregu zbiórka"**
  Weź kartkę. Napisz na niej 10 dowolnych liter ale tak, by nie tworzyły wyrazu. Zapamiętaj je: przez 2-3 minuty powtarzaj na głos i układaj kolejność w pamięci. Zagnij kartkę, zakrywając napisane litery. Teraz spróbuj je odtworzyć. Odegnij kartkę i sprawdź, czy wszystko się zgadza. Kolejnym razem spróbuj z 20 literami lub kształtami.

REPUBLIC
MANGO

BRVEGEL · MDLXII

BRVEGEL · MDLXII

Współczesne zniewolenie
fundujemy sobie sami

CZESŁAW MIŁOSZ

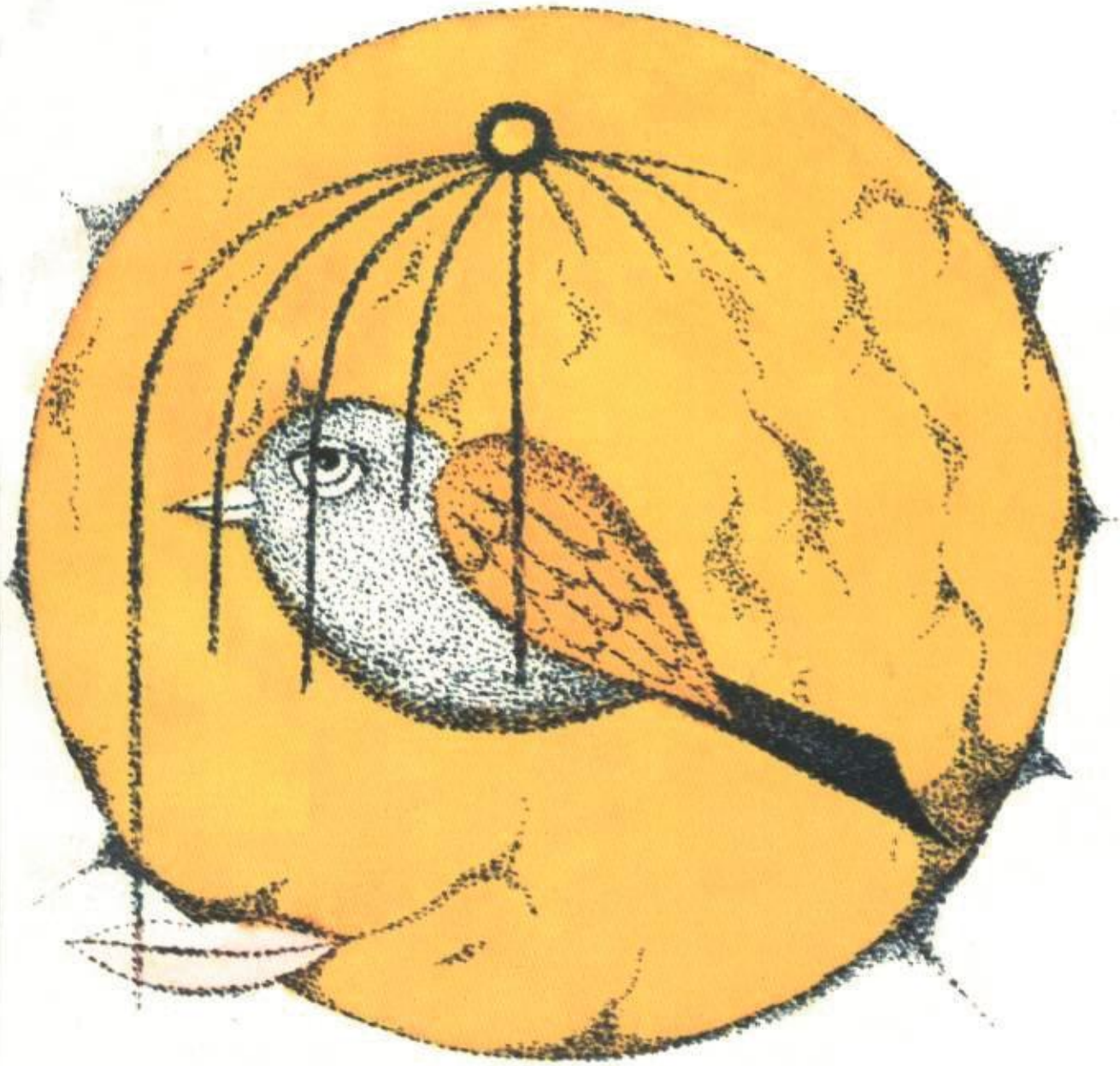

ZNIEWOLONY UMYSŁ

KOT W BUTACH

NA MOTYWACH BAJKI

JANA BRZECHWY

S. Kubiś 2013

ALEKSANDER HRABIA FREDRO

ZEMSTA

PREMIERA 20.09.2014
ŁÓDŹ

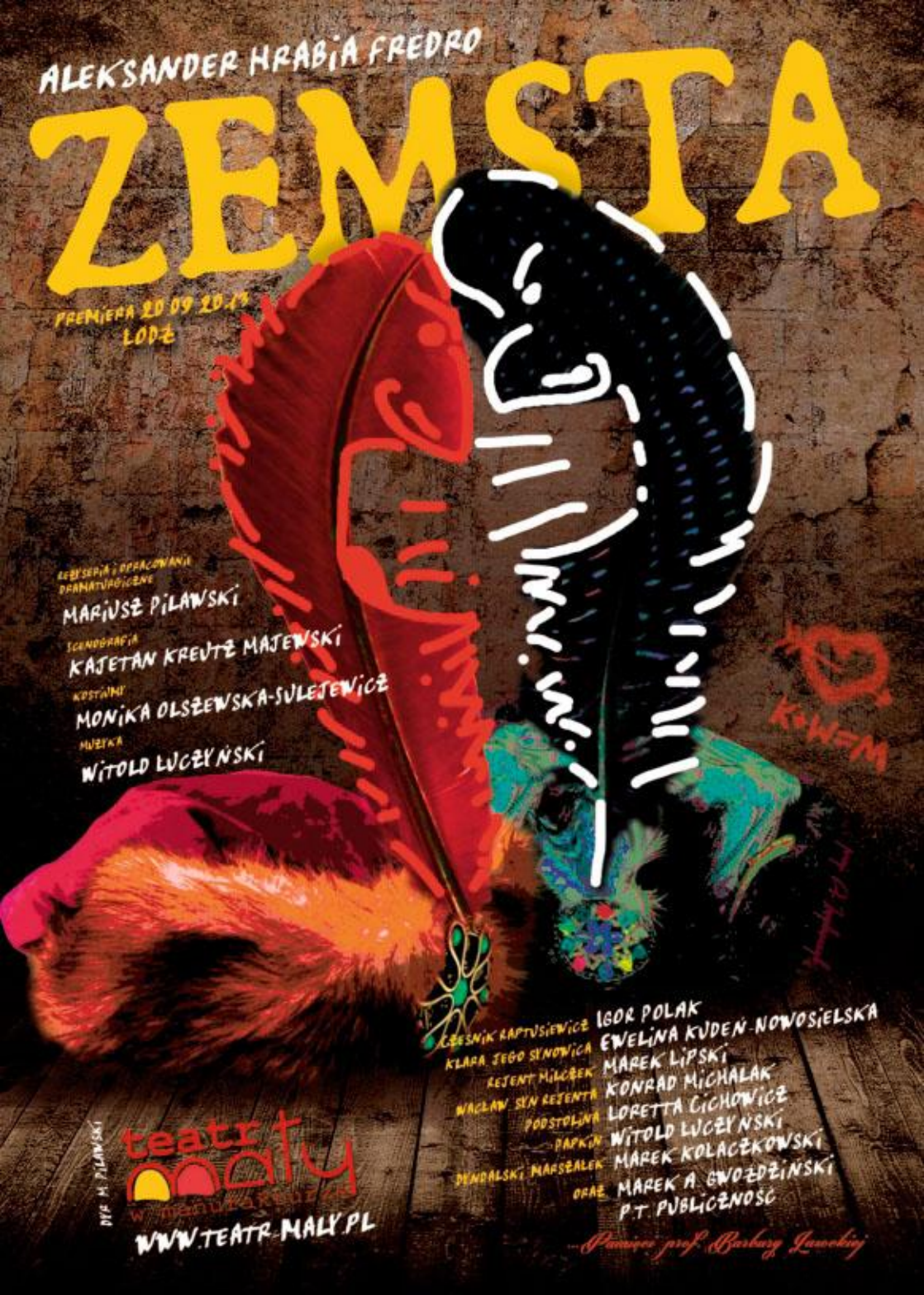

REŻYSERIA I OPRACOWANIE DRAMATURGICZNE
MARIUSZ PILAWSKI

SCENOGRAFIA
KAJETAN KREUTZ MAJEWSKI

KOSTIUMY
MONIKA OLSZEWSKA-SULEJEWICZ

MUZYKA
WITOLD LUCZYŃSKI

CZESNIK RAPTUSIEWICZ IGOR POLAK
KLARA JEGO SYNOWICA EWELINA KUDEŃ-NOWOSIELSKA
REJENT MILCZEK MAREK LIPSKI
WACŁAW SYN REJENTA KONRAD MICHALAK
PODSTOLINA LORETTA CICHOWICZ
PAPKIN WITOLD LUCZYŃSKI
DYNDALSKI MARSZAŁEK MAREK KOLACZKOWSKI
ORAŁ MAREK A. GWOŹDZIŃSKI
P.T. PUBLICZNOŚĆ

Pamięci prof. Barbary Jaworskiej

DYR. M. PILAWSKI

teatr mały
w manufakturze

WWW.TEATR-MALY.PL

Mahowski

JESTEŚ PO JASNEJ STRONIE MOCY, BO UMIESZ
ZROBIĆ WYKRES ZDANIA ZŁOŻONEGO.
memy.pl
memy.pl

KIEDY JA CHODZIŁAM DO SZKOŁY,

NIE ROBILIŚMY WYKRESÓW ZDAŃ ZŁOŻONYCH.

memy.pl

NAUCZYCIEL ZROBIŁ DZIŚ KARTKÓWKĘ I
UMIAŁEM ODPOWIEDZIEĆ NA KAŻDE PYTANIE.
memy.pl
memy.pl

ZAPOMNIAŁEM O DZISIEJSZEJ KLASÓWCE,
JEDNAK JESTEM GOTOWY PRZYJĄĆ JEDYNKĘ NA KLATĘ.
memy.pl
memy.pl

OPEROWAĆ NIE MOŻNA, CZEKAĆ!

OPEROWAĆ, NIE MOŻNA CZEKAĆ!

PRZECINKI RATUJĄ ŻYCIE.

NIE JESTEM STATYSTYCZNYM POLAKIEM, LUBIĘ CZYTAĆ KSIĄŻKI

B. GILBINOWITZ

C. Pissarro.

PRACOWNIA PRZYRODNICZA

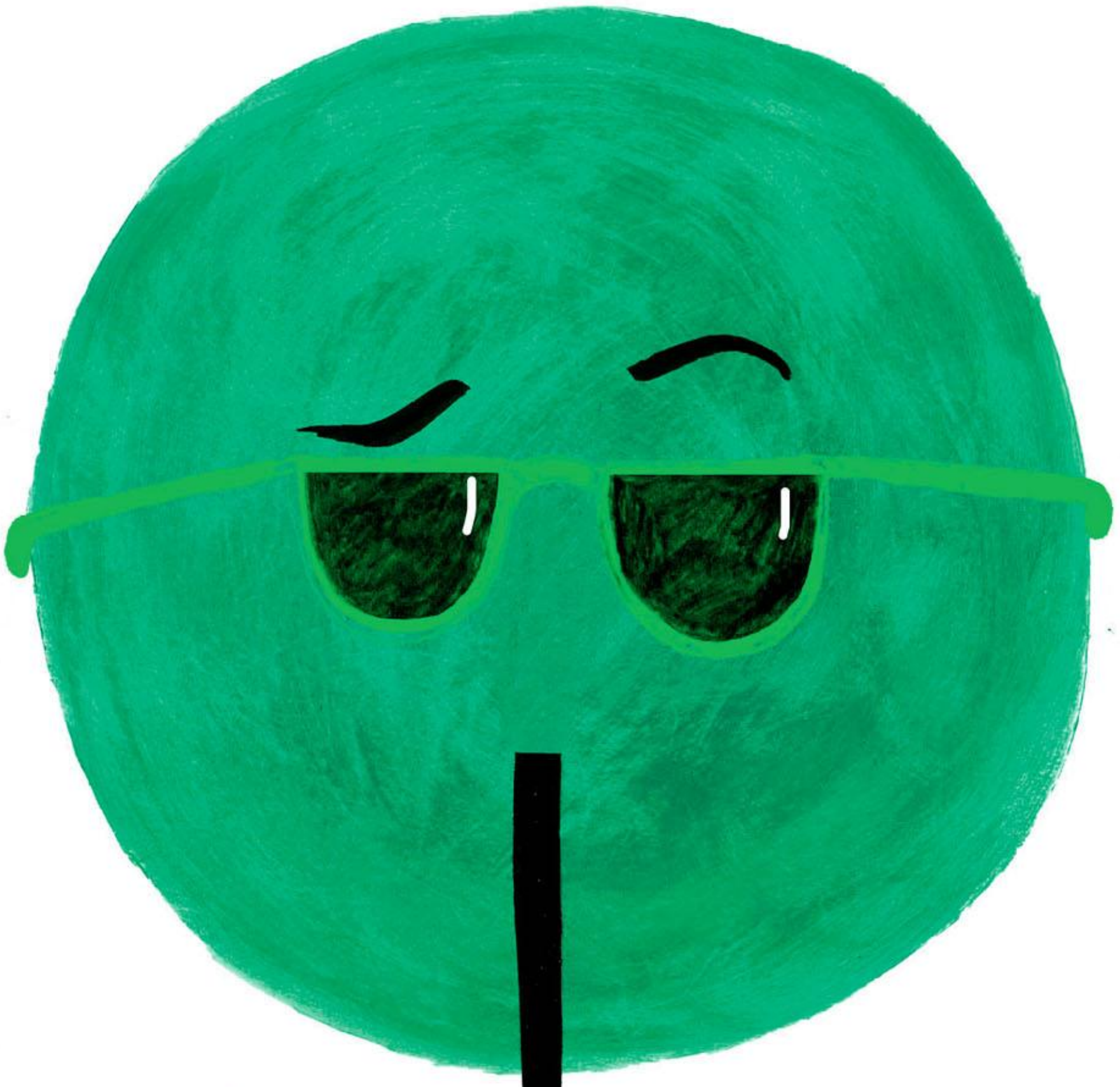

POGRZOMCA GORĄCA

BETON I SZKŁO, Z KTÓRYCH W DUŻEJ MIERZE SKŁADA SIĘ MIASTO, SZYBKO SIĘ NAGRZEWAJĄ, PO CZYM DŁUGO ODDAJĄ TEMPERATURĘ DO OTOCZENIA, ZNACZNIE JE PRZEZ TO PODGRZEWAJĄC. DRZEWA MOGĄ ZAPOBIEGAĆ TEMU ZJAWISKU – OBNIŻAJĄ TEMPERATURĘ NAWET O KILKANAŚCIE STOPNI. RZUCAJĄ TEŻ CIEŃ. W KTÓRYM PRZYJEMNIE ODPOCZĄĆ W GORĄCY DZIEŃ.

PATRONATY

PREZYDENT MIASTA STOŁECZNEGO WARSZAWY

Województwo Śląskie | Honorowy patronat Marszałka Województwa Śląskiego Wojciecha Saługi

PARTNERZY STRATEGICZNI

Lasy Państwowe

environmental partnership association

PARTNERZY

TROTON

ECO service

davines

WSPÓŁPRACA

Partnerstwo dla Klimatu

PROUD MEMBER TREE OF THE YEAR

BIBLIOTEKA NARODOWA

Robin Wood

DHL

UNIWERSYTET ŚLĄSKI W KATOWICACH 50

KATOWICE

ZZM

Centrum Zbiorów i Biblioteka Akademicka

Bielsko-Biała

LeasePlan It's easier to leaseplan

366 Concept

KLUB GAJA

ORGANIZATOR ŚWIĘTA DRZEWA

PTASI RAJ

DRZEWA SĄ DOMEM DLA WIELU GATUNKÓW ZWIERZĄT, W TYM PTAKÓW. ICH LOS ZALEŻY OD ZDROWIA DRZEW.

ZOFIA LASOCKA

KLUB GAJA

ORGANIZATOR ŚWIĘTA DRZEWA

PATRONATY

PREZYDENT MIASTA STOŁECZNEGO WARSZAWY

Województwo Śląskie

Honorowy patronat Marszałka Województwa Śląskiego Wojciecha Saługi

PARTNERZY STRATEGICZNI

Lasy Państwowe

environmental partnership association

PARTNERZY

TROTON

ECO service

davines

WSPÓŁPRACA

Partnerstwo dla Klimatu

BIBLIOTEKA NARODOWA

Robin Wood

DHL

PROUD MEMBER TREE OF THE YEAR

UNIWERSYTET ŚLĄSKI W KATOWICACH

KATOWICE

ZZM

Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka

Bielsko-Biała

LeasePlan

It's easier to leaseplan

366 Concept

MNIAM, SPALINY

DRZEWA POPRAWIAJĄ JAKOŚĆ POWIETRZA M.IN. POCHŁANIAJĄC DWUTLENEK WĘGLA. JEDEN HEKTAR DRZEW POCHŁANIA ROCZNIE TAKĄ ILOŚĆ DWUTLENKU WĘGLA, KTÓRĄ WYTWARZAJĄ SAMOCHODY PRZEJEŻDŻAJĄCE PONAD 100 TYS. KILOMETRÓW[1]. POCHŁANIAJĄC DWUTLENEK WĘGLA, DRZEWA PRZECIWDZIAŁAJĄ SKUTKOM EFEKTU CIEPLARNIANEGO.

[1] PROF. DR HAB. MAREK KOSMALA „PO CO LUDZIOM DRZEWA, CZYLI O ROLI I ZNACZENIU DRZEW W ŻYCIU CZŁOWIEKA"

PATRONAT

PREZYDENT MIASTA STOŁECZNEGO WARSZAWY

Województwo Śląskie | Honorowy patronat Marszałka Województwa Śląskiego Wojciecha Saługi

PARTNERZY STRATEGICZNI

Lasy Państwowe

environmental partnership association

PARTNERZY

TROTON

ECO service

davines

WSPÓŁPRACA

Partnerstwo dla Klimatu

PROUD MEMBER TREE OF THE YEAR

BIBLIOTEKA NARODOWA

Robin Wood

DHL

UNIWERSYTET ŚLĄSKI W KATOWICACH

KATOWICE

ZZM

Bielsko-Biała

LeasePlan

366 Concept

Współczesna moda

Ubrania ładne, praktyczne i wygodne

www.demotywatory.pl

HAWKINS

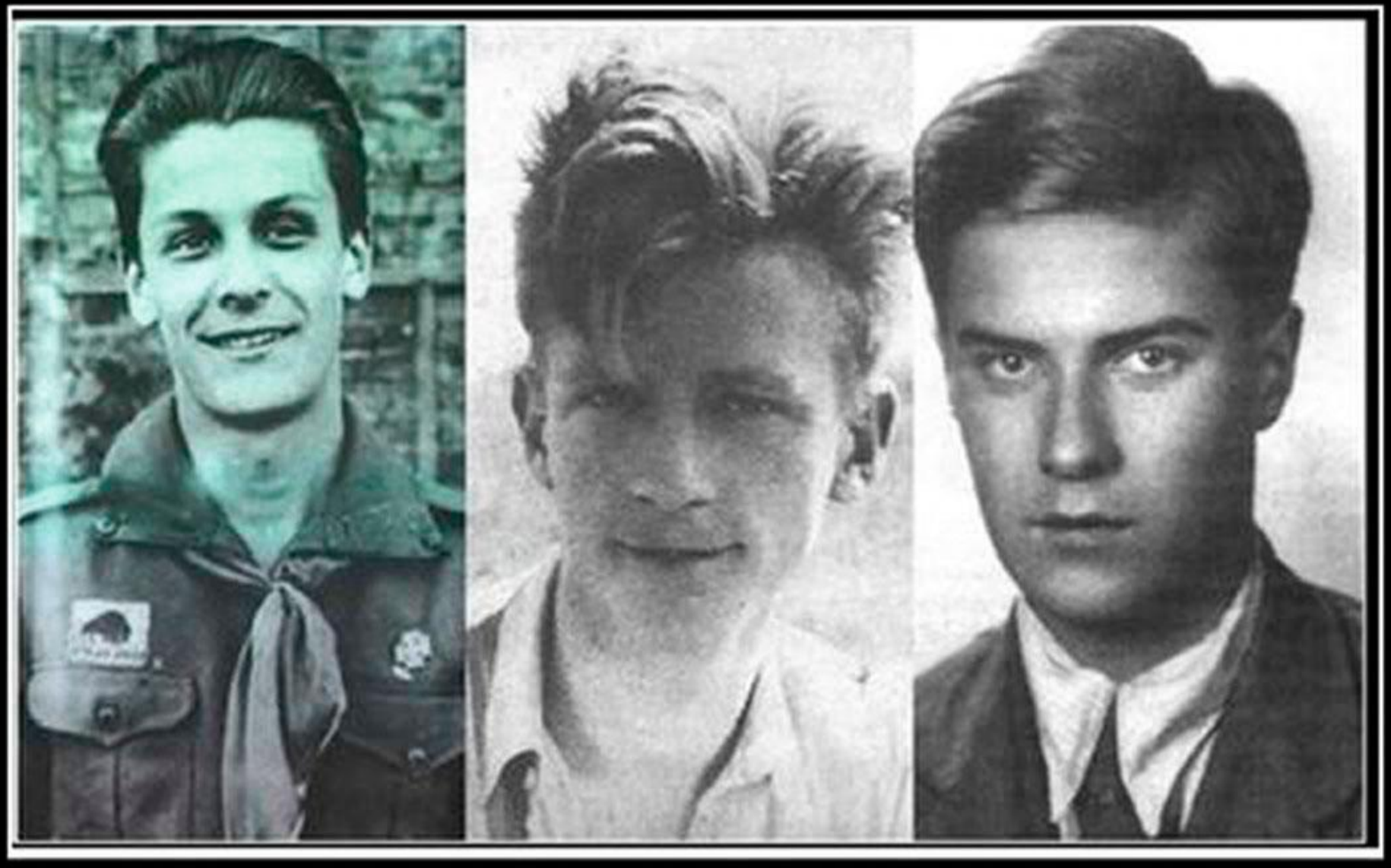

Alek, Rudy i Zośka

To oni powinni być wzorem dla młodzieży

www.demotywatory.pl

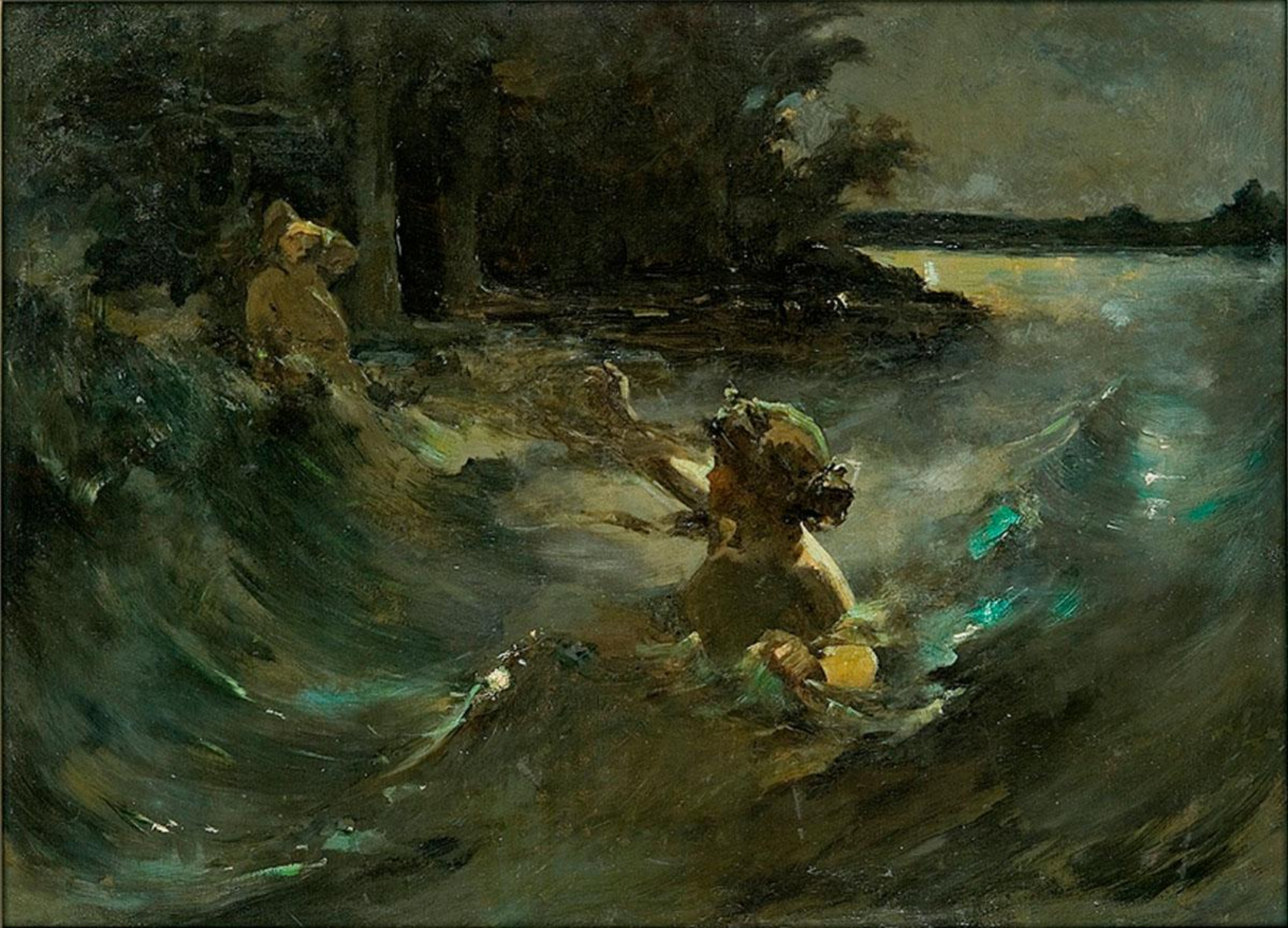

Henryk Sienkiewicz

KLUB CZYTANEJ KSIĄŻKI

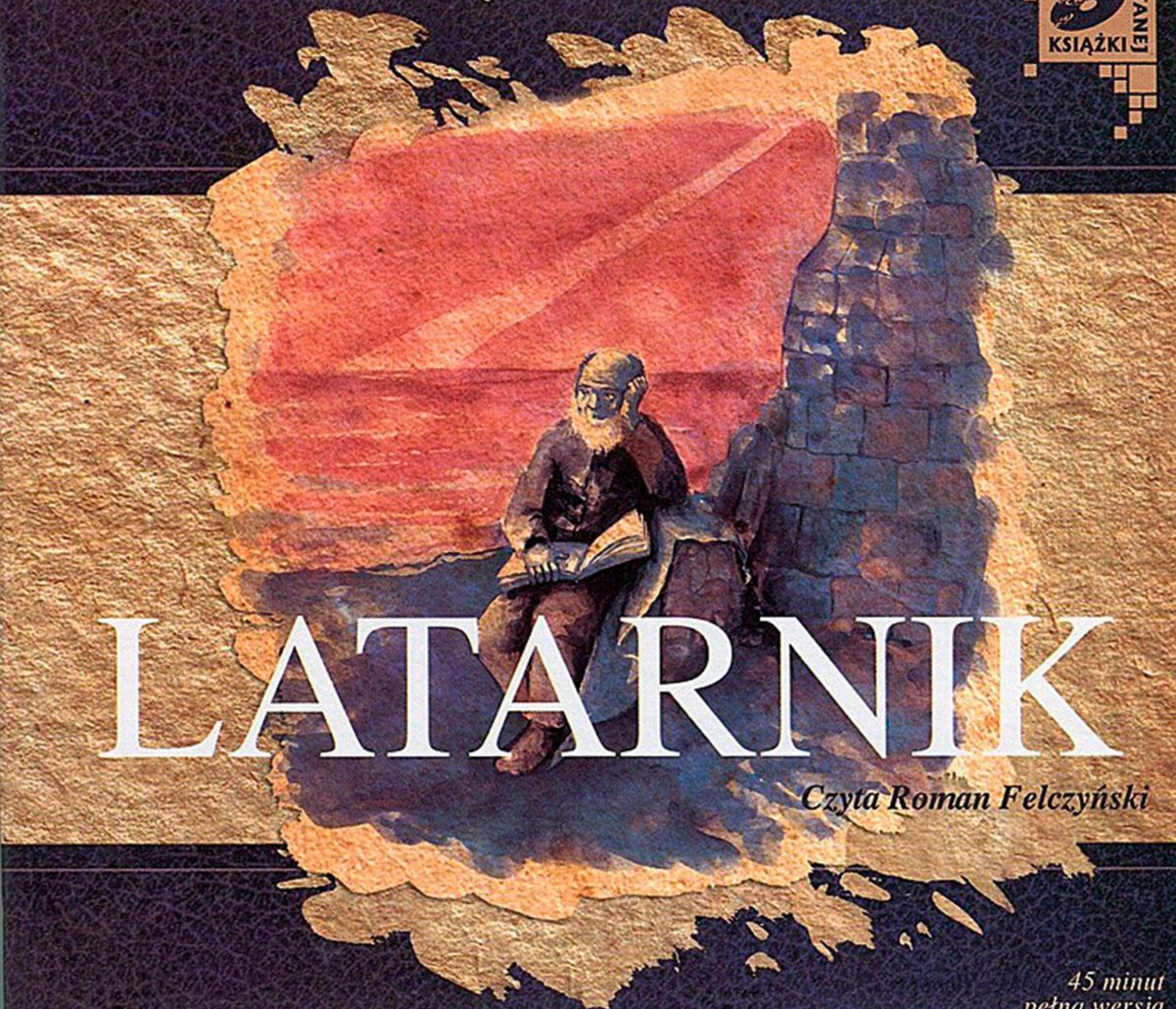

LATARNIK

Czyta Roman Felczyński

45 minut
pełna wersja

Balladyna

na podstawie tragedii Juliusza Słowackiego

Adaptacja i Reżyseria

Agata Obłąkowska - Woubishet

Mikołaj Woubishet

Choreografia
Małgorzata Fijałkowska
Krzysztof Gliszczyński

Muzyka
Tomasz Czekalski
Marceli Foltan

Kostiumy
Mateusz Stępniak

BALLADYNA

Juliusz Słowacki

występują: Ilona Bartosińska, Małgorzata Flegel, Jolanta Jackowska, Beata Olga Kowalska, Gabriela Sarnecka, Ewa Sonnenburg, Ewa Tucholska, Kinga Zabokrzycka, Ireneusz Czop, Mirosław Henke, Andrzej Jakubas, Ireneusz Kaskiewicz, Janusz Kubicki, Jacek Kuczak, Artur Majewski, Grzegorz Rzalak, Radosław Popłonikowski, Jan Wojciech Poradowski, Mariusz Świdziński, Zbigniew Szczapiński, Michał Szewczyk

reżyseria Wojciech Adamczyk
scenografia Wojciech Jankowiak
kostiumy Marta Hubka, muzyka Andrzej Zarycki

Premiera marzec 1998

Instytut Teatralny

Believe in yourself

kampania
CYRK BEZ ZWIERZĄT

SĄ SZCZĘŚLIWE SŁONIE

ALE NIE W CYRKU

cyrkbezzwierzat.pl

EMPATIA

NIE RÓB CYRKU ZE ZWIERZĄT